

BEREISHIS

ב

FROM PARSHAS TOLDOS TO
PARSHAS VAYECHI

& CHANUKAH

Prepared By Ner Le'Elef

BEREISHIS א

Prepared by Ner Le'Elef

Publication date 12 February 2012

Permission is granted to reproduce in part or in whole.

Profits may not be gained from any such reproductions.

This book is updated with each edition and is produced several times a year

Other Ner Le'Elef Booklets currently available:

**AMERICAN SOCIETY
BOOK OF QUOTATIONS
EVOLUTION
HILCHOS MASHPIAH
JEWISH MEDICAL ETHICS
JEWISH RESOURCES
LEADERSHIP AND MANAGEMENT
ORAL LAW
PROOFS
QUESTION & ANSWERS
SCIENCE AND JUDAISM
SOURCES
SUFFERING
THE CHOSEN PEOPLE
THIS WORLD & THE NEXT
WOMEN'S ISSUES (Book One)
WOMEN'S ISSUES (Book Two)**

For information on how to order
additional booklets, please contact:

Ner Le'Elef

P.O. Box 14503

Jewish Quarter, Old City, Jerusalem 91145

E-mail: nerlelef@netvision.net.il

Fax #: 972-02-653-6229

Tel #: 972-02-651-0825

BEREISHIS ב

TABLE OF CONTENTS

HOW TO USE THIS BOOK	4
תולדות.....	5
1. YITZCHAK	5
2. ROME AND JERUSALEM	16
3. פרשת תולדות – YAAKOV: TRUTH IN A MESSY WORLD.....	29
ויצא.....	38
1. YAAKOV: SANCTIFYING THE WORLD.....	38
וישלח	46
1. BITACHON.....	46
2. YAAKOV AND THE SAR SHEL EISAV	54
וישב	61
1. YOSEF AND HIS BROTHERS	61
2. PROVIDENCE'S GENTLE HAND	69
מקץ.....	79
1. PURSUING ONE'S DREAMS.....	79
ויגש.....	91
1. TOCHACHA, RECONCILIATION AND GALUS: HAPPY ENDINGS AREN'T ALWAYS SO HAPPY	91
2. PREPARATION FOR GALUS.....	101
ויחי.....	110
1. THE DEATH OF YAAKOV	110
חנוכה.....	121
INDEX OF CHUMASH TOPICS	130
BIBLIOGRAPHY	136

HOW TO USE THIS BOOK

The following points will tell you what this commentary does and does not do:

1. We tried to present the main themes of each parsha, and not to use the parsha as a spring board for other lessons.
2. The experienced reader will be able to understand the subject by reading fairly quickly the English on top, and gain easy access to more information through the Meforshim quoted in the foot-notes.
3. A lot of extra information was quoted in full in the foot-notes. However, for a full understanding, the original Pirush needs to be consulted.
4. We gave the approach of the major Meforshim, wherever we were able to identify this. We used approximately 20 primary sources (Chazal and Meforshim) and we frequently quoted another 20. However where we saw the need, we used other Meforshim as well. In some essays, the Meforshim we used were primarily not Meforshei HaChumash.
5. The essays are generally between eight to ten pages, with a one to two page summary at the beginning. They do not represent polished droshas for the following reasons:
 - They have too much information in them.
 - They were written for an experienced reader.
 - They lack midrashim, stories and other elements required to bring the subject alive.
 - They require an application to contemporary circumstances.

תולדות

1. Yitzchak

SUMMARY:

Yitzchak is a mysterious personality. The Chumash talks less about him than it does about the other Avos, Avraham and Yaakov. This is because Yitzchak saw himself as coming to give permanence to his father, Avraham's work. To do this he had to become the personification of Gevurah (for reasons that we will explain)– of inner strength rooted in his tremendous awe of G-d. It was just this awe of G-d that gave Yitzchak his awesome power of Avodah, and in particular, of prayer. When Yitzchak goes to “talk in the field” it is with G-d.

Avraham Avinu's chesed led him to be action and outward-oriented; Yitzchak's trait led him to set boundaries, to withdraw out of fear that his actions would be negative. Gevurah is a contracting midah, one of defining what is good and within the boundaries and what is not good and outside of the boundaries. It allows for the purifying of the soul by keeping all impurities at bay. This quality gives us the spiritual energy and strength for סור מרע, not to transgress the negative commandments, just as Avraham's love of G-d is the source of our strength to fulfill the positive commandments.

Yitzchak limited his actions out of fear of being imperfect in fulfilling the Will of G-d. Thus, while we see that Avraham Avinu built an altar to G-d several times throughout his lifetime, we only see Yitzchak doing this much later in his life. Yitzchak's immediate reaction to difficulties was to consider his own imperfections and to presume that he was not worthy of G-d's blessings. Only when G-d gave him a clear sign that he merited G-d's brocha did Yitzchak build an altar to G-d.

Why did Yitzchak concentrate on Gevurah? He saw that the tens of thousands of converts that his father had brought close had simply disappeared. He understood that unless there would be a solid, inner personal strength, there would be nothing to sustain the great spiritual achievements of man. Avraham's whole essence was to give to others. Yitzchak realized that if he did not give to himself, he would not be able to give to others either. Avraham Avinu also understood this, giving over all of his future spiritual legacy to Yitzchak.

Yitzchak's personal life circumstances reflected his internal development. He was born in the shadow of his father's great success, wealth and fame. But, his life grew progressively more challenging as he grew up, and he died with dimmed eyes and poor vision, alienated from the rest of the world – alone in his struggle to maintain the flame of Monotheism.

Yitzchak's attributes led him to introduce the power of the afternoon, the Mincha prayer. Mincha is a time when the sun has passed its zenith and is on its way to setting. Yitzchak's Mincha was a preparation for the Golus of the Jewish people centuries later. This, too, was a time of our setting sun. But, Yitzchak had already set up the patterns of spirituality, fortitude and inner strength that would allow us to pull through.

Yitzchak provides a framework for things. Just like G-d's Will in creating the world required laws of nature to hold and express that Will, so too the Torah required Yitzchak's Gevurah. Avraham began the recognition of G-d and a deep understanding of His Will; sitting in a yeshiva of one, Yitzchak built on that.

Yitzchak seemed to deliberately repeat the history of his father, visiting the same places and undergoing the same events while adding a component of Gevurah. Avraham Avinu went to Egypt when there was famine, and Yitzchak's instinct was to do the same (although G-d stopped him). Yitzchak re-dug the same wells (of Torah) which his father had originally dug. He, like his father, told Avimelech that his wife was his sister. So too, he made a covenant with Avimelech. All this was done in order to ensure that the work of his father had continuity and permanence.

Hence Eliezer specifically looked for signs of Chesed in choosing Rivka to combine with Yitzchak's Gevurah in a new synthesis for the next generation. In fact, it was only by drawing on the giving which he inherited from his father that Yitzchak was able to overcome the limiting and defining realities of his Midah and to do that ultimate Chesed, the granting of life to another, i.e. having children.

The question should be asked, why did Yitzchak's quality not come first? Would it have not been better if Avraham would first have engaged in his outreach already with Yitzchak's character trait of inner self restrain, of providing boundaries and spiritual structures to contain all the hub of spiritual activity?

We face a similar question with the Ten Commandments. The First Commandment declares G-d to be *the L-rd your G-d* and only afterwards does the second of the Ten Commandments tell us not serve idols. Logically, we should have first thrown out our idols before committing to G-d. How can we accept G-d with our idols still in our house? However, it would seem that it is not possible to get rid of our idols if we would simply leave a vacuum. First we need to fill ourselves up with G-d and only then can we find the strength to get rid of our idols. Hence Avraham had to precede Yitzchak in his work, first teaching us love of G-d, and only then to set boundaries and parameters.

Avraham Avinu sifted his purity. Lot and Yishmael took the impurities of Avraham, created their own nations, and left what was pure in Yitzchak. From then onwards, every descendent of Yitzchak has a permanent and deeply ingrained sense of G-d's existence – a gift and an inheritance from Avraham Avinu. Avraham was תחילה לגרים – he had to make radical changes in his life – tantamount to a conversion – to commit to the G-d idea. Avraham's vision was that his descendents would never have to struggle to achieve the G-d idea as he did, that they should be born with an inherent potential for holiness that would allow them easy access to belief in G-d. When Yitzchak was born he was circumcised on the eighth day, and Avraham's dream was seemingly fulfilled. From then on, it was still possible to abandon the G-d idea, but only as an active decision after birth, as happened with Eisav. Still, Eisav is called a Yisrael Mumar, a denying Israelite, as even he was not able to get rid of his inheritance from Avraham and Yitzchak.

By fortifying himself against all evil, Yitzchak was trying to create a permanent reality of holiness which could never be changed. By sifting out the last remnants of impurity which went to Eisav he was able to create a lineage through Yaakov that was totally pure.

Just as Avraham Avinu was tested to go against his nature, so too, Yitzchak's test went against his nature.

In that sense, the Akeidah – giving himself to be bound and killed for the sake of G-d – was not uniquely against his character – on the contrary, he seemed well-suited for such a challenge, and therefore the Akeidah is specifically called Avraham Avinu's test. However, although the test was primarily Avraham's, Yitzchak was not able to sacrifice himself on the altar based on his Yirah alone. He had to draw on his love for G-d, Avraham Avinu's midah, to pass his challenge. And so ילכו שניהם יחדו

– Avraham and Yitzchak now walked together, each having acquired the other's midah.

DETAIL:

The Quality of Yiras Shamayim

Yitzchak is a mysterious personality. The Chumash talks less about him than it does about the other Avos, Avraham and Yaakov. Some of what the Chumash does tell us seems to be a repeat of what Avraham Avinu did. This is because Yitzchak saw himself as coming to give permanence to his father, Avraham's work and passing this onto the future generations. The very name of our Parsha, *Toldos Yitzchak* – refers to Yitzchak only in the context of these future generations. To achieve this, Yitzchak had to become the personification of Gevurah (for reasons that we will explain), which in and of itself is not a trail-blazing Midah, but rather one of building up inner strength.

Yitzchak's Gevurah was rooted in his tremendous Yiras Shamayim, awe of G-d. It was just this awe of G-d that gave Yitzchak his awesome power of prayer. When Yitzchak goes to "talk in the field" it is with G-d¹. If Avraham is the man of action, reaching out to his fellow man (even his prayer is called עמידה – an action²), Yitzchak can be defined by his speech – limiting his actions and directing all his awe to G-d. Here was the man of Avodah – of servicing G-d – par excellence. In fact, prayer – speaking to G-d, is called Avodah SheBelev. Just as Torah is G-d's speaking to us, so prayer is our speaking to Him³. For the essence of prayer lies in one's heart – to know to Whom one is praying and to really feel the awe of standing before G-d⁴.

The other expression of Avodah is in the Temple. It is not surprising, therefore, that Yitzchak is the forefather to give us the sparks of spirituality that were to be the basis of all three future temples, and that each one of the wells were named in anticipation of each temple⁵. Yitzchak's ultimate act of Avodah was the Akeidah. Indeed, all our Avodah draws on this unfathomable act¹.

¹ רב צדוק הכהן, פרי צדיק (מאמר קדושת שבת - מאמר א): ועמל שיחה אין שיחה אלא תפלה. כמו שאמרו (ברכות כו ע"ב) וילפינן מקרא דיצחק לשוח בשדה.

² רב צדוק הכהן, שם: כי אברהם התחיל בעמל מלאכה שיגע כל ימיו בעבודת השם יתברך בפועל ממש. וכל מעשיו ופעולותיו כל ימיו היה רק לשמים ולהשלים על ידי זה כל העולם כולו. ואף תפלתו נקרא שם בלשון עמידה. שהוא פעולת הגוף.

³ רב צדוק הכהן, שם: דיבור התורה ... זהו הדיבור דהקב"ה ודיבורים בתפילה הם הדיבורים דכנסת ישראל מה שאשה מספרת עם בעלה וזהו נקרא שיחה והוא נוקבא לגבי הדיבור דדכורא

⁴ רב צדוק הכהן, שם: אבל של יצחק נקרא שיחה, כי הוא המתחיל בעמל שיחה. והוא עמוד העבודה כמו שאמרו רבותינו ז"ל (תענית ב.). עבודה שבלב זו תפלה. כי עיקר עבודת התפלה בלב. כמו שאמרו (ברכות לא.). דצריך שיכוין לבו לשמים. והיינו שעבוד הלב לאביו שבשמים שבלשון המשנה (ר"ה כט.). זהו העבודה שבלב דהעיקר לידע לפני מי הוא מתפלל ושיהיה כעומד לפני המלך כמו שאמרו רבותינו ז"ל. זהו כיוון ושעבוד הלב לשמים. שעל ידי זה שיראה עצמו כאילו מלך גדול עומד עליו יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השם יתברך כמו שאיתא במורה נבוכים הובא בהג"ה ריש אורח חיים.

⁵ רמב"ן כו כ: ויקרא שם הבאר עשק יספר הכתוב ויאריך בענין הבארות, ואין בפשוטי הספור תועלת ולא כבוד גדול ליצחק, והוא ואביו עשו אותם בשוה, אבל יש בדבר ענין נסתר בתוכו, כי בא להודיע דבר עתידי כי "באר מים חיים" ירמוז לבית אלהים אשר יעשו בניו של יצחק, ולכן הזכיר באר מים חיים, כמו שאמר (ירמיה יז יג) מקור מים חיים אתה וקרא הראשון עשק, ירמוז לבית הראשון אשר התעשקו עמנו ועשו אותנו כמה מחלוקות וכמה מלחמות עד שהחריבוהו והשני קרא שמה שטנה, שם קשה מן הראשון, והוא הבית השני שקרא אותו כשמו שכתוב בו (עזרא ד ו) ובמלכות אחשורוש בתחילת מלכותו כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלם, וכל

This quality of Yiras Shamayim leads a person to set boundaries, to withdraw out of fear that one's actions will be negative, rather than to be action- and outward-focused, as was the case with Avraham Avinu's chesed orientation².

Yitzchak's trait was Gevurah, which is a contracting midah: the person turns inwards, to himself, to control himself³ and to exclude from himself all that may not be good. It is a midah of setting boundaries, of defining what is good and within the boundaries and what is not good and outside of the boundaries. When a G-d-fearing person has gevurah he expresses it as יראה, awe of G-d and fear of disobeying him. Such gevurah leads to a limitation of actions lest one transgress or lest the slightest wrong thought taint one's action with a drop of impurity⁴.

Pachad Yitzchak (the awe of Yitzchak) is the midah that gives us the spiritual energy and strength for סור מרע, not to transgress the negative commandments, just as Avraham's love of G-d is the source of our strength to fulfill the positive commandments⁵ and Yaakov's was to fulfill the Divrei Reshus⁶. It allows for the purifying of the soul by keeping all impurities at bay.⁷

ימיו היו לנו לשטנה עד שהחריבוהו וגלו ממנו גלות רעה והשלישי קרא רחובות, הוא הבית העתידי שיבנה במהרה בימינו והוא יעשה בלא ריב ומצה, והאל ירחיב את גבולו, כמו שנאמר (דברים יט ח) ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר דבר וגו' שהוא לעתיד וכתוב בבית השלישי (יחזקאל מא ז) ורחבה ונסבה למעלה למעלה, ופרינו בארץ, שכל העמים יעבדוהו שכם אחד:

¹מהר"ל, דרך חיים על אבות (פרק א משנה ב): יצחק זכה במדת העבודה שהרי הקריב עצמו על גבי מזבח. ובמדרש (ויק"ר פ"ב) אותו היום שהעלה אברהם את יצחק בנו על גבי המזבח תקן הקב"ה שני כבשים אחד בשחרית ואחד בין הערבים שנאמר את הכבש האחד וגו' וכל כך למה בשעה שישאל מקריבין תמידים על המזבח וקוראין את המקרא הזה צפונה לפני ה' זוכר עקידת יצחק בן אברהם מעיד אני עלי שמים וארץ בין גוי ובין ישראל ובין אשה עבד ושפחה קורא את המקרא הזה צפונה לפני ה' זוכר עקידת יצחק ע"כ, הרי כי בשביל העקידה היה העבודה אל הש"י, מפני כי יצחק הקריב עצמו אל הש"י, ולפיכך עיקר העבודה היה ליצחק שהקריב עצמו.

²רב צדוק הכהן, רסיסי לילה, מב: שאתה ירא וכו' שהיראה שורש למצוות לא תעשה דרגא דיצחק גיבור הכובש את יצרו שזה כל שורש השתדלותו לברר לא יהיה לך וגו' כל מיני פסולת ובירורי הרע מן הטוב שזהו גבול הקיצון מן העולם המבדילו מן הזולת

³פחד יצחק, שם

⁴מכתב מאלהיו, ח"ב פרשת לך לך מאמר מדות האבות: ביצחק ... היתה מדתו העיקרית מדת היראה- פחד יצחק, ונבחר להיות קרבן כליל לה', כפי שמלמדנו ניסיון העקידה. הוא מעריך את כבוד ה' למעלה עד אין ערך מחייו הפרטיים, והנה האדם הירא פונה בעיקר אל תוך עצמו, עד שהדבר מביאו למעט במעשים, ובפרט באותם הנעשים בפרהסיא, מחשש שמא יכשל ויטעה, או שיתערב בתוך כוונתו איזה סיג של פניה חיצונית. וכן, בניגוד לאברהם, לא מצאנו שבנה יצחק מזבח לקרא בשם ה' עד שעלה לבאר שבע...

⁵רמב"ן שמות כ ח: כי מדת זכור רמזו במצות עשה, והוא היוצא ממדת האהבה והוא למדת הרחמים, כי העושה מצות אדוניו אוהב לו ואדוניו מרחם עליו, ומדת שמור במצות לא תעשה, והוא למדת הדין ויוצא ממדת היראה, כי הנשמר מעשות דבר הרע בעיני אדוניו ירא אותורב צדוק הכהן, רסיסי לילה, מב: והאהבה הוא שורש למצוות עשה כמו שאמר (ירושלמי ברכות פרק ה הלכה ה הובא בתוס' סוטה כב ע"ב) דע שאתה אוהב וכו'

רב צדוק הכהן, רסיסי לילה, מב: והאהבה הוא שורש למצוות עשה כמו שאמר (ירושלמי ברכות פרק ה הלכה ה הובא בתוס' סוטה כב ע"ב) דע שאתה אוהב וכו' עיין ברמב"ן פרשת יתרו, מצוות שבת

⁶אור החיים כח יג: והנה ה' נצב עליו ירמוז גם על יעקב, על דרך אומרים ז"ל (ב"ר מז ו) האבות הם מרכבה לשכינה, ולהיות שהוא רגל רביעי יאמר בדיוק נצב עליו יותר מעל אברהם ויצחק, כי הוא עיקר העמדת הכסא:

⁷רסיסי לילה, שם: שזה כל שורש השתדלותו לברר לא יהיה לך וגו' כל מיני פסולת ובירורי הרע מן הטוב שזהו גבול הקיצון מן העולם המבדילו מן הזולת

The downside is that as great as this midah was in Yitzchak, it prevented him from being as active in his service of G-d as was Avraham Avinu¹. In fact, his Midah reflected the human side of G-d's Midas HaDin², G-d's attribute of justice. For this reason, he saw himself only as an extension of his father, coming to complete his father's work.

Why did Yitzchak concentrate on Gevurah, on self-restraint and inner strength? Yitzchak looked at his father's phenomenal chesed, at all the tens of thousands that he had mekareved, and saw that it had dissipated. All those converts had simply disappeared. He understood that unless there would be a solid, inner personal strength there would be nothing to sustain the great spiritual achievements of man. Avraham's whole essence was to give to others. Yitzchak realized that if he did not give to himself he would not be able to give to others either³.

Yitzchak's personal life-circumstances reflected his internal development. He was born in the wonderful shadow of his father's great success, wealth and fame⁴. But, his life grew progressively more challenging as he grew up, and he died with dimmed eyes and poor vision, alienated from the rest of the world – alone in his struggle to maintain the flame of Monotheism. His fortitude and faith throughout his suffering in later life was a preparation for the Jewish people in exile⁵.

Yitzchak's Contribution to Avodah: Mincha

Yitzchak's attributes led him to introduce the power of the afternoon, the Mincha prayer. Later, this prayer was to be enshrined in Halacha to parallel the afternoon sacrifices. Each one of the 3 daily prayers has its own unique potential and

¹מכתב מאליהו ח"ב דף 163: וכן בניגוד לאברהם, לא מצאנו שבנה יצחק מזבח לקרא בשם ד' עד שעלה לבאר שבע ... כי בראותו את צרותיו חשש שמא איננו ראוי וכדאי לכך. רק אחר שנתן לו הקב"ה אות ברכה והשפעה בלי התנגדות מהסביבה – "כי עתה הרחיב ד' לנו ופרינו בארץ" – אז נתעורר לעלות לבאר שבע, מקום עיקר התחסדותו של אברהם אבינו ("ויטע אשל בבאר שבע"). ושם נתחזק על ידי נבואת ד' "אל תירא כי אתך אני" כנ"ל, והבין שאין לו לחשוש עוד.

⁸ויגש, בראשית מו ב: ויזבח (יעקוב) זבחים לאלוקי אביו יצחק: ... תלה ביצחק ולא באברהם ... כי כאשר בא יעקוב לרדת מצרים ראה כי הגלות יתחיל בו ובזרעו ופחד ממנו זבוח זבחים רבים לפחד אביו יצחק שלא תהא מדת הדין מתוחה כנגדו ... ואמר הכתוב זבחים, להודיע שלו היו עולות כאבותיו ... אבל ... הקריב שלמים להשלים אליו כל המדות וגו'

³רב צדוק הכהן, רסיסי לילה [מב]: מדת חסד לאברהם הוא טוב לבריות. ומדת גבורה דכבישת היצר הוא טוב לעצמו. ואמת ליעקב שצורתו חקוקה בכסא הכבוד שחותמו של השם יתברך אמת הוא טוב לשמים:

⁴מהר"ל, דרך חיים על אבות (פרק ה משנה ד): ותדע כי האבות האלו, אברהם היה התחלתו בצער שהיה נרדף מנמרוד ואחר כך היה כל ימיו בטוב ובברכה רק בעת ילדותו היה בצער קודם שלקח השם יתברך את אברהם, אבל מזמן שלקח השם יתברך את אברהם היה בטוב כל ימיו, ולפיכך היו ישראל בהתחלה קודם שלקח השם יתברך אותם לעם כאשר היו במצרים בצער אבל כאשר לקח השם יתברך אותם לעם היו ישראל בברכה כל זמן התחלה שלהם.

⁵מהר"ל, דרך חיים על אבות (פרק ה משנה ד): ויצחק היה התחלתו בטובה וברכה ובסוף חששו עיניו מראות, ובמדרש (ב"ר פס"ה) יצחק חדש יסורין שנאמר ויהי כי זקן יצחק ותכהן עיניו וגו', וזה מוכח על ישראל שמתחלה היו בטובה ולבסוף חשכו עיניהם מכח הגלות והשעבוד תחת האומות,

its own power¹. The Gemorrah gives an example of the power of Mincha by telling us that Eliyahu on the Carmel was answered at Mincha time².

Mincha is a time when the sun has passed its zenith and is on its way to setting. It requires a special strength to appreciate G-d when things have passed their peak, and we seem stifled by the urgency of trying to hold on to what we have. Hence at Mincha we declare, "I thank Hashem that as I was worthy to see the sun in the East, I was worthy to see it in the west." During the day we become very involved in mundane matters and our appreciation of life is stifled by business of the day. We remind ourselves of the purpose of it all by taking time out of our day in order to refocus our lives. And, we remind ourselves to appreciate life itself³.

Yitzchak's Mincha was a preparation for the Golus of the Jewish people centuries later. This too was a time of our setting sun. But, Yitzchak had already set up the patterns of spirituality that would allow us to pull through.

In fact, if not for Yitzchak we could never have been given the Torah. For, in order to be brought down in the world from the high spiritual planes of the heavens, the Torah required a framework, the equivalent of a vessel which could receive it. Just as G-d's Will in creating the world required laws of nature to hold and express that Will, so too the Torah required Yitzchak's Gevurah⁴. Avraham began the recognition of G-d and a deep understanding of His Will; sitting in a yeshiva of one, Yitzchak built on that to become the Talmid Chacham⁵. This is another reason why his prayers are called שיחה, for all his conversations were Torah⁶. (In fact, this title is only given to him at the point where he meets Rivka for until then he was, as a single person, but a חצי אדם⁷.)

Avraham Avinu understood that Yitzchak's approach was now necessary. This is why when Yitzchak married, Avraham Avinu gave him all that he had, including his future spiritual legacy⁸.

¹בראשית רבה ט"ח ט: אמר רב שמואל בר נחמן: [התקינו שלש תפילות] כנגד שלש פעמים שהיום משתנה. בערבית צריך אדם לומר: יהי רצון מלפניך ד' אלוקי שתוציאני מאפילה לאורה. בשחרית צריך לומר: מודה אני לפניך ד' אלוקי שהוצאתני מאפילה לאורה. במנחי צריך אדם לומר: יהי רצון מלפניך ד' אלוקי שכשם שזכיתנו לראות חמה בזריחתה כך תזכני לראות בשקיעתה. (מובא ג"כ בירושלמי ריש פ"ד דבקכות בשינוים)

²מס' ברכות דף ו ע"ב: לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה ... אף בתפלת ערבית ... אף בתפלת שחרית וגו'

³משנה ברורה א:א: מודה אני לפניך או"א שכשם שזכיתי לראות כשהחמה במזרח כך זכיתי לראותה במערב.

⁴רב צדוק הכהן, דברי סופרים [לו]: יצחק שורש התורה כמו שמובא (זה"ק ח"ב פ' ע"ב) אורייתא מסיטרא דגבורה נפקת, כי ניתנה מתוך האש כמו שנאמר (דברים ד' ל"ו) אשר שמעת מתוך האש ונאמר (שם לג"ב) אש דת למו ואמרו ז"ל (שקלים פרק ו' הלכה א', דברים רבה ג' י"ב) דהיתה כתובה אש שחורה על גבי אש לבנה:

⁵רב צדוק הכהן, שם: וכן שמעתי כי אברהם אבינו ע"ה ראש למבקשי ה' בהתחלת השתדלות ועבודה להתחסד עם קונו ויצחק אבינו ע"ה הוא תלמיד חכם ויעקב הוא הקדוש שכל מעשיו בקדושה ולא רפרף עיניו מימיו בלא כוונה לכבוד שמים כך שמעתי

⁶רב צדוק הכהן, דברי סופרים [לו]: ויצחק בו נאמר לשון שיחה פעם ראשון כי הוא הראשון שזכה לזה להיות כל שיחתו תורה כמדת התלמידי חכמים,

⁷רב צדוק הכהן, שם: וזה היה בביאת רבקה שאז נשתלם להיות אדם שלם דמקודם אין נקרא אדם כמו שאמרו ביבמות (ס"ג ריש ע"א) ושרוי בלא תורה כמו שאמרו שם (ס"ב סוף ע"ב), ואם כן השתלמות דרגא דתורה שלו היה אז זכה לשיח להיות שיחתו תורה:

⁸(בראשית כ"ד ל"ו) ויתן לו כל אשר לו ואמרו ז"ל (עיין פרקי דר' אליעזר פרק ט"ז) שטר מתנה הראה

The Difference Between Yitzchak & Avraham: Gevurah vs. Chesed

Having turned inward, we know little of Yitzchak's life. He seemed to deliberately repeat the history of his father, visiting the same places and undergoing the same events while adding a component of Gevurah. Avraham Avinu went to Egypt when there was famine, and Yitzchak's instinct was to do the same (although G-d stopped him)¹. Yitzchak redug the same wells (of Torah) which his father had originally dug². He, like his father, told Avimelech that his wife was his sister³. So too, he made a covenant with Avimelech.

Yitzchak set the boundaries, created the framework and nurtured the environment which would allow his father's achievements to have continuity. As such, he was completely *batul* (annulled) to his father – he did not see himself as having any independent reality but rather saw himself as the transmitter of Torah from his father to his son. Hence, when G-d appears to Yaakov, the verse says:

כח (יג) והנה ה' נצב עליו ויאמר אני ה' אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך:

It says אברהם אביך and then יצחק without that appellation. ... Jacob was the son, the successor of Abraham, Isaac, only the intermediate member⁴.

Only after the Akeidah, when Yitzchak was prepared to give his very life for his father's avodah, did he begin to live his own life and have his own spiritual reality. Only then was it possible for his future wife to be born⁵.

Even then, Yitzchak never intended an opposing approach to his father – it was rather in order to ensure that the work of his father had continuity and permanence. This became clear when Eliezer specifically looked for signs of Chesed in choosing Rivka to combine with Yitzchak's Gevurah in a new synthesis for the next generation⁶. In fact, it was only by drawing on the giving which he inherited from his father that Yitzchak was able to overcome the limiting and defining realities

¹ כו א: ויהי רעב בארץ מלכד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם וגו' (ב) וירא אליו ד' ויאמר אל תרד מצרימה שכן בארץ אשר אמר אליך

² כו (טו) וכל הבארת אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר: (טז) ויאמר אבימלך אל יצחק לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד: (יז) וילך משם יצחק ויחן בנחל גרר וישב שם: (יח) וישב יצחק ויחפר את בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להן שמות כשמת אשר קרא להן אביו: (יט) ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים חיים: (כ) ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר לנו המים ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו: (כא) ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה: (כב) ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחבות ויאמר כי עתה הרחיב יהוה לנו ופרינו בארץ:

³ כו ז: וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחתי הוא כי ירא לאמר אשתי פן יהרגני אנשי המקום על רבקה כי טובת מראה הוא:

⁴Rav S.R. Hirsch (pg 460):

⁵ אור החיים וירא כב כ ד"ה ויהי אחרי הדברים האלה ויגד וגו': טעם ספור זה, גם טעם אומרו אחרי הדברים כי אין לו קשר לדת האומרים לצד מה שקדם, זה הוא להודיע שנולדה רבקה בת זוגו של יצחק. וטעם עד עתה ולא קדם כבר הקדמנו כי היה מסטרא דנוקבא ולא היה לו זכורא עד אחר העקדה שנתעברה בו נפש הזכר, אחר הדברים האלה ויגד לאברהם וגו' ובתואל ילד את רבקה וגו' זה הוא עקר הספור. וגו'

⁶ משך חכמה, חיי שרה בראשית כד יד (דף 26 בדפוס הישן): כי עשית חסד עם אדוני פירושו ע"ד האמת כי יצחק מדת גבורה ומהתדבקות גבורה עם החסד נעשה בריח התיכון אמת ולכן כאשר הרגיש ברבקה מדת החסד אמר ברוך ד' אשר לא עזב חסדו ואמתו שנולד מדת אמת מהתמזגות חו"ג וזה הוא מדתו של יעקוב. ולכן ותשא רבקה וכו' ותפול מדת פחד יצחק. וזה מי האיש הלזה ההולך בשדה עוצם הדינין ותתכם ודו"ק

of his Midah and do the ultimate Chesed, the granting of life to another, i.e. having children¹.

The question should be asked, why did Yitzchak's quality not come first? Would it have not been better if Avraham would have first engaged in his outreach with Yitzchak's character trait of inner self restrain, of providing boundaries and spiritual structures to contain all the hub of spiritual activity?

The Goal of the Avos

We know that the three forefathers came to complete the world, each providing a different aspect of wholeness. Hence, at the beginning of the Shmoneh Esreh, we say אלוקי אברהם, אלוקי יצחק ואלוקי יעקוב. It would have been enough, say the commentators to say אלוקי האבות. However, each one of the Avos came to G-d from a different direction, and provided us with a model of a complete relationship with G-d, starting from their perspective, and so in some sense Yitzchak does not look at G-d from the same vantage point as Avraham – his perspective of G-d is אלוקי יצחק while Avraham's is אלוקי אברהם. And so too with Yaakov.

Avraham Avinu was the first to declare G-d as a ruler of the world, just as the first of the Ten Commandments declares G-d in a similar way - *I am the Lord your G-d, who has brought you out of Egypt, etc*². Only afterwards does the second of the Ten Commandments tell us not serve idols. Logically, we should have first thrown out our idols before committing to G-d. How can we accept G-d with our idols still in our house? However, it would seem that it is not possible to get rid of our idols if we would simply leave a vacuum. First we need to fill ourselves up with G-d and only then can we find the strength to get rid of our idols. Hence Avraham had to precede Yitzchak in his work, to show how all of our passions and desires can be harnessed for the sake of the good³.

Yitzchak was really only able to achieve what he did as the child of Avraham Avinu, growing up in a pure atmosphere. But a son of Avraham is still perfectly capable of leaving his holy inheritance and committing great evil to the point of serving idolatry in the end⁴. Yishmael is testimony to his and Eisav (despite an extra

¹אור החיים, ריש תולדות: צ"ד א' במקום שיזכיר תולדות יצחק הזכיר לידת יצחק ב' לא היה צריך להודיע כי אברהם הוליד את יצחק אכן כוונת הכתוב היא ע"ה ואלה תולדות יצחק פירוש האמורים בסוף הפרשה וכיון שזכר בניו של יצחק וכבר קדם לנו כי יצחק כשנולד לא היה במדרגה שיווליד כי בא מסטרא דנוקבא וכמו שכתבנו למעלה א"כ מנין לו תולדות לזה גמר אומר אברהם הוליד את יצחק פי' הפעיל כח החידה ביצחק שהמשיך אליו נפש שהיא במדרגת המוליד וזה היה באמצעות העקדה כמ"ש ... והוא אומר אברהם הוליד את יצחק בחינת הטוב שבו באה מכה המוליד משא"כ אברהם כי אביו ע"ז היה והוא נתעצם להשיג בוראו ומעלת אברהם נשגבה ולזה נקרא אברהם אוהבו יתברך פי' הוא קדם להיות אוהב לקונו קודם שיאיר ד' אליו אהבתו בו הוא רדף אחריו בהתעצמות נפלא משא"כ יצחק.

שם משמואל, תולדות (דף רסד): והנה מדתו [של יצחק] פחד ... זה היפוך העמדת תולדות ... [ולכן] היה צריך שיתוף כח אברהם שמדתו חסד

²רב צדוק הכהן, רסיסי לילה, מב: והן הם בנין תלת אבהן בשלימות עולם הזה ואברהם אבינו ע"ה הוא היה הראשון המכריז ומפרסם אלהותו יתברך בעולם שהוא הבורא ושאיין בירה בלא מנהיג ומברר ההתחלה.

³רב צדוק הכהן, שם: וכן התחלת התורה אנכי וגו' שאי אפשר להגיע ללא יהיה לך וגו' שהוא הרחקת הרע רק על ידי הכרת אנכי וגו' הקודמת. וכל השתדלות אברהם אבינו היה בפרסום זה דאנכי וגו' והוא שורש לקום ועשה דהיינו להכניס כל תאוות וחמדות הקבועים בלתי לה' לבדו:

⁴רב צדוק הכהן, שם: וזה אי אפשר רק למי שהורתו ולידתו בקדושה ושורש אנכי וגו' כבר קבוע וקיים בלבן יתד שלא תמוט. ועם כל זה צריך אחר כך לאזהרת לא יהיה לך וגו' שאף מי שהוא ישראל מלידה מבטן מאמין בן מאמין עם כל זה אפשר לרע להתגבר בו חס ושלוש כל כך עד שיאמר לו לך עבוד וכו'.

generation of holiness to help him along) is the extreme example of this, for although even a mumar remains a Yisrael, Eisav managed to cut off all ties from his origins and create a new nation¹.

The goal of the Avos was to create a lineage so pure that such a thing could not happen. Avraham Avinu sifted his purity so that Lot and Yishmael separated from him. Three nations, Amon, Moav and Yishmael, all sources of taavah and passion which lead to G-d denial, took the impurities of Avraham, created their own nations, and left what was pure in Yitzchak². From then onwards, every descendent of Yitzchak has a permanent and deeply ingrained sense of G-d's existence – a gift and an inheritance from Avraham Avinu³. Avraham was תחילה לגרים – he had to make radical changes in his life, tantamount to a conversion, in order to commit to the G-d idea. Avraham's vision was that his descendents would never have to struggle to achieve the G-d idea as he did, that they should be born with an inherent potential for holiness that would allow them easy access to belief in G-d⁴. When Yitzchak was born he was circumcised on the eighth day, and Avraham's dream was seemingly fulfilled⁵. From then on it was still possible to abandon the G-d idea but only as an active decision after birth. Still, Eisav is called a Yisrael Mumar, a denying Israelite, as even he was not able to get rid of his inheritance from Avraham and Yitzchak⁶.

By fortifying himself against all evil Yitzchak was trying to create a permanent reality of holiness which could never be changed⁷. By sifting out the last remnants of impurity which went to Eisav he was able to create a lineage through Yaakov that was totally pure⁸. This lineage had to not only keep obvious evil at bay, but also deal with all forms of evil that were dressed up as good⁹. Indeed, Eisav made just such an appearance to such a degree that Yitzchak wanted to give him the blessings of the firstborn. It was a further maturation of the Yitzchak idea to recognize evil even when well hidden in order to ensure the purity of the generations¹⁰.

¹ רב צדוק הכהן, שם: ועד שיוכל לנתק שורשו חס ושלום גם כן כענין עשו דנקרא בקידושין (יח). ישראל מומר ועם כל זה נעשה לאומה בפני עצמה. וכל השתדלות יצחק אבינו ע"ה היה בזה להוליד יעקב שמשתתו שלימה שאי אפשר לו לנתק שורשו כלל בשום אופן דאף שחטא ישראל הוא (סנהדרין מד).

² רב צדוק הכהן, ריסי לילה, מב: ובירור הפסולת שעל ידי אברהם היה על ידי לוט בעמון ומואב ועל ידי ישמעאל שהם שורש כל מיני תאוות רעות שהם המשכחים הכרת אלהות.

³ רב צדוק הכהן, שם: והם נפרדו ממנו ונשאר הוא לבדו לאלהינו שכל צאצאיו יש בהם הכרה זו קבוע וקיימא כי כבר שורש זו תקוע בלבם מאברהם אבינו ע"ה כי אי אפשר להם להשתנות מזה בלידה.

⁴ רב צדוק הכהן, שם: וזה כל השתדלות אברהם אבינו ע"ה שהיה תחילה לגרים והשתדל להוציא שם ישראל בעולם וזה לומר שיהיה נוצר בריה ששורשו מתחילת יצירתו הוא כך לא שמתגייר אחר כך.

⁵ רב צדוק הכהן, שם: וזהו יצחק שנימול לשמונה

⁶ רב צדוק הכהן, ריסי לילה, מב: וגם עשו מצד תחילת לידתו שהיה זרע יצחק נקרא ישראל מומר אך עדיין היה אפשר להשתנות אחר הלידה כמו שהיה עשו:

⁷ רב צדוק הכהן, שם: וזה כל השתדלות יצחק בהרחקת כל מיני רע עד שלא יהיה אפשר להשתנות.

⁸ רב צדוק הכהן, שם: רב צדוק הכהן, שם: והוליד יעקב שרק בו נקרא לו זרע כי הוא היה כן ענף הדומה לשורש מה שאין כן עשו והוא זמורת זר

⁹ רב צדוק הכהן, שם: ועד לידת יעקב ועשו היה יצחק עסוק בהרחקת כל מיני רע הנגלה שמכירים שהוא רע אבל יש גם כן האומרים לרע טוב וגוי שכפי מה שנראה לעין יוכלו לזמות שהוא טוב ובאמת הוא להיפך:

¹⁰ רב צדוק הכהן, שם: וזה היה הנסיון דיצחק בבירור שבין יעקב לעשו שעשו היה נדמה לטוב יותר מיעקב בעיני יצחק ובזה היה כל השתדלות יצחק אחר כך לברר הכרת זה להרחיק גם הנעלם דרע שבזה הוא שורש

Yaakov was given the gift of purity. It was his task to achieve holiness¹. Yaakov would comprise the third string of the triple cord that we call the Avos, the Forefathers. "If Abraham is the root of the Jewish People, Isaac is the growth towards the trunk, Jacob is the trunk itself."² From now on would begin the generations of the descendants.

Just as Avraham Avinu was tested to go against his nature, so too, Yitzchak's test went against his nature. Yitzchak's awe of HaSh-m was such that it led to him to limit his actions in fear of being imperfect in his doing the Will of G-d. Thus, while we see that Avraham Avinu built a Bamah to G-d several times throughout his lifetime, we only see Yitzchak doing this much later in his life³. Certainly, Yitzchak must have had an intense need to turn to G-d and later overflow with gratitude through his life's circumstances: in the difficulty of the famine, with Rivka being taken by Avimelech, the envy of the Philistines, the blocking up of and later arguments over the wells, etc. None of these events stimulated Yitzchak to build a bamah and call out as Avraham might have done⁴. Yitzchak's immediate reaction to these difficulties was to consider his own imperfections and to presume that he was not worthy of G-d's blessings⁵. Only when G-d gave him a clear sign that he merited G-d's brocha, without any indication of opposition to this from his surroundings, did Yitzchak build an altar to G-d in that place where Avraham Avinu had reached the heights of his chesed⁶. It was only then that Yitzchak really reached completion, by adding the dimension of chesed to his personality.

In that sense, the Akeidah – giving himself to be bound and killed for the sake of G-d – was not uniquely against his character; on the contrary, he seemed well-suited for such a challenge, and therefore the Akeidah is specifically called Avraham Avinu's test. However, although the test was primarily Avraham's⁷, Yitzchak was not

שם ישראל דהיינו עומק טוב שהוא ממש להיפך מעשו דהגם שנגלהו טוב עם כל זה הוא רע ובישראל הם דנגלהו רע עם כל זה הוא טוב:

¹רב צדוק הכהן, רסיסי לילה, מב: רק עדיין יש שתי מדריגות טהרה וקדושה. ... זה כל השתדלות יעקב להיות הקדושה גם כן מלידה מבטן דהיינו מצד נפש הבהמית גם כן כקדושת בכור בהמה:

Rav Hirsch, beginning of פרשת ויצא²

³מכתב מאלהו, ח"ב פרשת לך לך מאמר מדות האבות: והנה האדם הירא פונה בעיקר אל תוך עצמו, עד שהדבר מביאו למעט במעשים, ובפרט באותם הנעשים בפרהסיא, מחשש שמא יכשל ויטעה, או שיתערב בתוך כוונתו איזה סיג של פניה חיצונית. וכן, בניגוד לאברהם, לא מצאנו שבנה יצחק מזבח לקרא בשם ה' עד שעלה לבאר שבע

⁴יצחק אבינו ע"ה- הרעב, סכנת רבקה מאבימלך, קנאת הפלשתים, סיתום הבארות גירושו מארץ פלשתים, המריבות על הבארות- בכל אלה לא נתעורר לאחוז במידת אברהם במלואה, לבנות מזבחות ולקרא בשם ה'

⁵מכתב מאלהו, שם: כי בראותו את צרותיו חשש שמא אינו כדאי וראוי לכך.

⁶מכתב מאלהו, שם: רק אחר שנתן לו הקב"ה אות ברכה והשפעה בלי התנגדות מהסביבה- "כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ"- אז נתעורר לעלות לבאר שבע, מקום עיקר התחסדותו של אברהם אבינו ("ויטע אשל בבאר שבע"). ושם נתחזק ע"י נבואת ה' "אל תירא כי אתך אני" כנ"ל, והבין שאין לו לחשוש עוד, שלא יכשל, נגש לבניית מזבח ולהשפעה על הסביבה כדרכו של אברהם. ולבסוף נתנסה עוד יצחק אבינו במידתו, ויותר על תוקף מידת הגבורה שלו, ובא לידי שלימות מידת החסד.

⁷העמק דבר כב א: עוד יש להעיר הא דלא כתיב הנסיון גם על יצחק שהרי כבר הי' בן ל"ז שנה. אבל לפנינו יבואר דתכלית פעולה זו על יצחק בא בשביל ישוב ישראל בארצם והוקבע לחמם ע"י תמידין והי' ראוי להיות כן ביצחק ביחוד אשר בלידתו יצא חוק בועלם כמ"ש לעיל כ"א ג'. ולא הי' לשם נסיון והי' כשאר נסיונות שנתנסה אברהם ולא כתיב בהו שהיה נסיון. אך מה שהעלים הקב"ה מא"א הכונה זה היה רק בשביל נסיון: וע"ע ב משך חכמה על בראשית פרק כב פסוק א

able to sacrifice himself on the altar based on his Yirah alone. He had to draw on his love for G-d, Avraham Avinu's midah, to pass his challenge. And so וילכו שניהם יחדו – Avraham and Yitzchak now walked together, each having acquired the other's midah¹.

¹נתיבות שלום, שם: ובפעם הב' כתיב ויאמר אברהם אבינו יראה לו השם לעולה בני וילכו שניהם יחדו, זה היה אחר שנודע ליצחק ענין העדקה, וראה שבמדתו מדת היראה לבדה לא יוכל להתגבר על המסיון, לכך עקד עת עצמו גם עם מדת האהבה של אברהם.

2. Rome and Jerusalem

SUMMARY:

Rome and Jerusalem, Eisav and Yaakov: see how the history of the world turns on these two. On the one side is Eisav, the Western World, with its powerful legacy of secular humanism: the strongest civilization on earth for two thousand years. For all this time the Jewish Nation, a tiny nation of tenacious monotheists striving to bring history to its completion through the Messianic era, has been in Galus Edom under Eisav's rule. Galus is ultimately an unnatural phenomenon and, being unnatural, it is destined to end. Neither the Shechina nor the Jewish people belong in Galus. Perforce the laws of spiritual nature will prevail to end our exile. Geulah is no mere wish or hope; it is the intrinsic natural forces of history that will drive the world to this resolution, for only that which is natural has continuity.

As twins from the same drop of semen, the same spiritual root, the fates of these two civilizations are inextricably linked: when one rises the other falls. Locked into the same civilization energy, each can survive only at the expense of the other. No wonder the Western World has been the seat of the most horrific Anti-Semitism for thousands of years. Hitler had it right when he stated that it was either us or them.

There was one opportunity for things to be different. Yaakov and Eisav could have become one whole, each giving birth to 6 of the 12 tribes. True, Eisav had a lot of evil mixed up in him, but it was just this possibility of sorting out the good from the evil that would have allowed him to be metaken the Cheit of Adam HaRishon.

Our story begins when Rivka, after being barren for so long, becomes pregnant. She soon realizes, however, that something is horribly wrong. She passes a house of idol worship and she feels the fetus striving towards there. She passes a Torah house of learning, and she feels the same thing. Could it be opposite twins? She discounts this because in the previous generation, the *tofel*, Yishmael, was born first and then the pure Yitzchak. Could it be that she is carrying some kind of beast-man, both righteous and evil all in one? She is in such acute discomfort that she does an about-turn. After all her prayers for a child, she would rather not be pregnant.

The children are born, and the crisis appears to be over. Eisav and Yaakov both show interest in their Torah and their mitzvos. But, as soon as Eisav turns 13, he shows his true colors.

Remarkably, Eisav keeps up an external appearance of holiness in front of his father, asking all kinds of religious questions, year in and year out, for Yitzchak's entire lifetime. He genuinely honors his father in a way that was to model a standard for all generations to come. If Eisav is evil then evil is an awfully complicated, and sometimes hidden, thing.

Yaakov, on the other hand, is naturally a Tam, straightforward, honest and holy. Yet, he spends his whole life having to deal with situations that demand him to understand the deviousness of the Eisavs and the Lavans around him, and out-trick and out-sophisticate them, without losing a drop of his original Temimus and purity.

All along, Rivka and Yitzchak have a parental dispute about the nature of Eisav. Rivka did not share the prophetic information concerning the twins which she had received during her pregnancy, and, to some degree, Yitzchak was fooled by Eisav's carefully choreographed 'frumkeit', even projecting some of his own qualities onto Eisav. Yet Yitzchak definitely understood that Yaakov, his Torah-learning boy, was the core future of the Jewish nation. Both parents agreed that Eisav's power lay in

his doing, עשו from the word עושה. Even Yitzchak took note of the fact that this led to a loss of refinement and use of rough language. The question was whether his prowess could be absorbed into the Jewish nation.

Yitzchak experienced the extraordinary lengths of love which Eisav went to serve him, something he did not see from the scholarly Yaakov, and saw that here lay the genuine seeds of greatness. Could a blessing from Yitzchak be the eye opener for Eisav to realize his purpose - ורב יעבוד צעיר - to conquer the Holy Land, run its economy and free Yaakov and his descendents to dedicate their lives to scholarship? Could then Eisav and Yaakov not be considered as one unity so that even Yaakov's earthly blessings would go through Eisav? There could be no greater privilege for Eisav, a fact that was recognized by the Roman general Antoninus in his relationship with Rebbe. In fact, both Rebbe Akiva and a Rebbe Meir descended from Roman nobility, i.e. from Eisav, whose potential greatness in the Oral Law was expressed by his power of ציד בפניו. The Oral Law is the final bringing down of the Torah, the application of the Torah to the world of action – just what Yitzchak saw would complement Yaakov's more abstract Torah learning.

At this critical juncture, the very parameters of the Jewish people were being defined. It was Rivka, the woman, who determined our future, as had similarly occurred with the previous dispute between Avraham and Sarah concerning Yishmael.

Rivka saw that Eisav had no interest in serving Yaakov. He wanted to be the leader. This would have been disastrous for the Jewish people, with the scientists and businessmen leading the Torah scholars and not the other way around. Had Rivka not been told by G-d Himself that these two were destined to be two great, separate nations from the very outset? By the time Yitzchak lay on his deathbed, the potential of this magnificent soul still remained mainly superficial and unintegrated – ציד בפניו.

Rivka dressed up Yaakov, who then proceeded to take Eisav's blessings, forever more defining the two brothers as separate, each a progenitor of their respective, separate nations.

The classic description of Eisav is like a swine which has a split hoof but does not chew the cud. Its external appearance is one of holiness, and it therefore extends its feet outwards when lying down (unlike most animals) as if to show off its purity, while really it is hiding the fact that it does not chew the cud. Rome was the classic Eisav paradigm. To look at its kingdom was breathtaking. Roman architecture and buildings, streets, sewage systems and stadiums are legendary. Roman law was so brilliant that all Western legal systems are based on it. But wait! Go inside one of those magnificent stadiums and you would witness people being thrown to the lions for other people's pleasure. The powerful Roman mind was best applied to its army, which became one big killing machine. The Roman roads were filled with Jewish and other blood. In the end, the Romans failed and disappeared because they used their greatness to serve themselves rather than G-d. There was nothing that the Roman mind did not claim to be masters in, nothing that they did not try to subjugate to their own kingdom. Therein lay their great destructiveness and ultimately their destruction. This is the frightening lesson of Eisav.

The Mashiach will be a descendent of Yaakov, not Eisav, and will be a fulfillment of Yaakov's hand reaching out to grab the heel of Eisav's foot in order to go first and be the leader. However, even then, Eisav's potential has to be related to. What Eisav had relegated to his heel had to be grabbed and incorporated into the Messianic era, for Eisav the doer had what Yaakov, the deep man of Torah thought, needed – the possibility of applying truth into this world of action. In the end, this too will become a part of the Jewish legacy.

DETAIL:

הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקוב

Rome and Jerusalem, Eisav and Yaakov: see how the history of the world turns on these two. On the one side is Eisav, the Western World, with its powerful legacy of secular humanism, representing half the nations of the world¹. It has been the strongest civilization on earth for two thousand years. On the other side is Yaakov, a tiny nation of tenacious monotheists, striving to bring history to its completion through the Messianic era. These two started as twins, and right there in the womb of their mother began their struggle for ascendancy². The fates of these two civilizations are inextricably linked: when one rises the other falls³. Locked into the same civilization energy, each can survive only at the expense of the other. No wonder the Western World has been the seat of the most horrific anti-Semitism for thousands of years⁴. Hitler had it right when he stated that it was either us or them⁵.

There was one opportunity for things to be different. Yaakov and Eisav were identical twins, coming from the same seminal drop, and together they would be a whole. The Shloah states that just as the Eitz HaChaim and the Eitz HaDaas came from one root, so too did Yaakov and Eisav. Yaakov was the dimension of Eitz HaChaim

¹הגר"א (שיר השירי א ב): אדום וישמעאל השם הראשיים (של שבעים האומות) והכוללים ממעמקים עמ' 139: נמצא ששבעים האומות נחלקות לשתי קבוצות: קבוצה ראשונה של שלשים וחמש אומות שעשו עומד בראשה, וקבוצה שניה שישמעאל עומד בראשה. (ובשה הסביר למה התורה טרחה לתאר את קורותיהם בפירוט כה גדול וע"ש בהארה עמ' 140. ובה מסביר ג"כ שכשהקב"ה הציע את התורה לכל האומות מוזכר רק "הופיע מהר פארן" היינו ישמעאל "וזרח משעיר למו" – אלו בני עשו כי בדק כביכול בשורש מהותם של האומות, האם יש באשרותם לקבל את מרות הקב"ה ולקיים את המצוות בתורה. הלכך מספיק היה לו לבחון את שרשם של ראשי האומות עשו וישמעאל וגו'.

²בראשית א כא: ... ותהר רבקה אשתו (כב) ויתרוצצו הבנים בקרבה רש"י ד"ה ויתרוצצו: מתרוצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות

³When we use that energy for Torah and Mitzvos, there is less energy for the Galus civilization. And when we do not use that civilization energy, we release it for usage by the Galus civilization.

⁴This is why Galus Anti-Semitism is so much worse than other forms of Anti-Semitism. For the Galus nation perceives, correctly, that there is a struggle which is either-or. As long as we are thriving as a Jewish nation, we are using up the very energies which the Galus civilization needs to draw on. We are depriving them of their civilization energy. In our relationship with other non-Galus civilizations, there is, to a certain degree, place for both the Jews and the other civilization. Each has its brocha and each has its role. But a Galus-civilization draws its whole strength from the weakness of the Jews.

⁵Eliezer Berkowitz, The Hiding G-d of History: The Nazi's hatred and fear of Jews was totally unjustified in terms of material and political power. "It was a metaphysical fear of the true mystery of G-d's ...presence in history as revealed in the continued survival of Israel. ...The hiding G-d of history was a repudiation of everything Nazi Germany stood for." So too, the Communists were much more anti-Jewish than anti-Christian.

And on Christian anti-Semitism: "How did the Christians historically explain the miraculous survival of the Jew? Only two possibilities - or G-d's chosen people - which they couldn't accept, or the work of the devil, which they proposed. A perverse recognition of Jewish uniqueness." The normal rules of history and sociology are not sufficient to explain this phenomenon. Only by understanding the Choseness of the Jewish people and how that interfaces with the nations of the world can we come to any understanding of this most harrowing and perplexing issue.

and Eisav was the dimension of Eitz Hadaas¹. Yaakov, who was already born pure, achieved his part, eventually having the same beautiful spiritual glow as Adam HaRishon before the sin², without any evil mixed in³. Had this worked out, Eisav would have given birth to 6 of the 12 tribes destined to be born in the next generation⁴. The Torah says יצחק תולדות אלה, as both of these were meant to be the spiritual heirs of Yitzchak⁵. True, Eisav had a lot of evil mixed up in him, but he also had a strong spark of holiness⁶, and it was just this possibility of sorting out the good from the evil that would have allowed him to be metaken the Cheit of Adam HaRishon, the Cheit of the Eitz HaDaas⁷.

By the time Yitzchak lay on his death bed, the potential of this magnificent soul still remained mainly unfulfilled. Eisav had shown great spiritual sensitivities, but they remained superficial and unintegrated – ציד בפיו. Still, Yitzchak saw the possibility of taking the scientific, industrial qualities of Eisav the doer and using it to serve Yaakov, the Ish Tam Yosheiv Ohalim. Eisav would conquer the Holy Land and see to it that its economy would thrive. This would free Yaakov and his descendents to dedicate their lives to scholarship⁸. There could be no greater privilege for Eisav

¹אור גדליהו, תולדות א: האבות באו לתקן חטאו של אדם הראשון. ... עבודה זו של תקון החטא נמסרה ליעקוב ועשו, וכמו שמבואר בשל"ה הקדוש בביאור הא דכתיב והנה תומים בבטנה, שכמו שמצינו שעץ החיים ועץ הדעת היו בתוך הגן, ושניהם יצאו משורש אחד, כן נולדו ב תאומים אלו מטפה אחד, ויעקוב היה בבחינת עץ הדעת טוב ורע.

²בבא מציעא פד עמ' א: שופריה דיעקוב מעין שופריה דאדם הראשון (היינו קודם החטא)

³אור גדליהו עמ' מא': [יעקוב אבינו] היה כולו טוב בלי תערובת של רע כלל, שיעקוב אבינו נולד אחר שכבר נתברר כל פסולת של ישמעאל ועשו, ונולד כולו טוב, ולכן עבודתו היה לעסוק ברבוי הטוב, בהבחינה של עשה טוב וכמש"כ ויעקוב יושב אוהלים, שיהיה תם בלי שום סיג ופגם, ולכן היה האומנות שלו להיות יושב אוהלים, להיות דבוק לגמרי לעץ החיים.

⁴שפת אמת ליקוטים ראוי' היתה רבקה להוליד י"ב שבטים למה זה מנין זה כו' אחר כך דורש ב' גוים ב' לאומים כו' י"ב שבטים עיין שם, ולכאורה משמע שעל ידי התרעומת למה זה לא זכתה להוליד, אם כן מה דורש ב' גוים כו' הלא זה ה' אחר שאמרה למה זה כו', ויתכן לפרש כי בודאי הארת ה"ב שבטים היו כלולים בלידה זו, לכן כ' י"ב מיני כחות בעיבור זה, וראוי' היתה להוליד ממנו י"ב, ועל ידי הצער שביקשה שלא להיות לה עוד, נתן לה השי"ת שיהי' כלולין כולם בלידה זו לכן כ' י"ב מיני כחות כנ"ל:

⁵אור גדליהו ד"ה ואלה תולדות יצחק וגו' פירש"י יעקוב ועשו האמורים בפרשה, וכבר עמדו בזה המפרשים, וכי מי אינו יודע שאלו הם תולדותיו של יצחק ומה בא רש"י להשמיענו בזה, ... נדרים (לא). דעל מה דכתיב כי יצחק יקרא לך זרע, דרשו ביצחק ולא בכל יצחק ... [אבל] כל דבר שהוא רק דרשה ואינו מפורש בקרא אינו בבחינת גזירה, ואינו מוכרח שכן צריך להיות, אלא הוא בבחינת ידיעה ובחירה, שהדרשה הוא בבחינת ידיעה שכן הוא האמת, ואח"כ נתברר שכן הוא המציאות, אבל יש בחירה שיהיה באופן אחר, וכן כאן עשו היה לו הבחירה שגם הוא יהיה זרע יצחק. ... ואז ה' הפסוק כי ביצחק יקרא לך זרע מתפרש באופן אחר, פירוש כי בב' כוחות של יצחק יקרא לך זרע (ביצחק) וזהו כונת רש"י שבעת לידתם היו שניהם תולדות יצחק.

⁶אור גדליהו עמ' מא: עשו אך שהיה בו הרבה רע, וכדאיתא בחז"ל שעל כל בית עבודה זרה היה מפרנס לצאת, היה בו גם כן ניצוץ של טוב.

⁷אור גדליהו ריש הפרשה: עבודה זו של תיקון החטא נמסרה ליעקוב ועשו והתפקיד של עשו היה לתקן חטאו של אדם הראשון, לתקן התערובות של הרע בטוב שנעשה על ידי אכילת אדם הראשון מעץ הדעת ... להכניע את הרע שבו ולבטלו לגמרי להטוב שלו.

⁸ספורנו כז כט: (כט) הוה גביר לאחיק. כי חשב שיהיה טוב ליעקב שתספיק לו נחלת א"י ושיחיה בה עם איזה שעבוד כדי שלא יטרוד נפשו מאוד בענייני גשמי' והבלי הנפסדים כמו שקרה לזרעו אחר כך כאמרו מתאב אני את גאון יעקב ושיהיה טוב לו שיהיה משועבד תחת אחיו כאמרם ז"ל אי בטולך אי בטולא דבר עשו מפני שידע שא"י היתה ראויה ליעקב בלבד לכן בזאת הברכה שחשב לברך את עשו לא הזכיר ברכת אברהם ולא ארץ ישראל כמו שהזכיר ליעקב כשהכירו וברכו: אורידך ארור. כי אנשים רעים מקללים אדוניהם כשלא ישיגו חפצם ולכן הזהיר מזה באמרו אלקים לא תקלל וכו':

than to fulfill ¹ורב יעבוד צעיר, a fact that was recognized by the Roman general Antoninus in his relationship with Rebbe. Rivka, however, saw that this would be a disastrous move. Had she not been told by G-d Himself that these two were destined to be two great, separate nations from the very outset²? She dressed up Yaakov, who proceeded to take Eisav's blessings, forever more defining the two brothers as separate, each a progenitor of their respective, separate nations.

Galus: An Unnatural Phenomenon

For over two thousand years the Jewish Nation has been in Galus Edom under Eisav's rule. Eisav was in conflict with Yaakov in the womb, and our parsha ends with Eisav wanting to kill Yaakov after Yitzchak's death³. The Maharal explains that Galus is ultimately an unnatural phenomenon, a breach in the natural order of the world⁴. It is not natural for the Jews to be dispersed⁵ and it is not natural for us to be subject to other nations. And, being unnatural, it is therefore destined to end. Neither the Shechina nor the Jewish people belong in Galus. Galus defies the laws of natural spirituality, and as such, it has no permanence. Perforce the laws of spiritual nature will prevail to end our exile. Geulah is no mere wish or hope; it is the intrinsic natural forces of history that will drive the world to this resolution⁶, for only that which is natural has continuity⁷. All of this was no mere chimera in the time of 'the twins', Yaakov and Eisav. It was truly in their grasp to resolve the Cheit of Adam HaRishon once and for all⁸, avoid the Galus experience altogether and walk, hand in hand, into the Messianic era.

The reason that Galus is possible to begin with, explains the Maharal, is because the world is composed of both physical/material and spiritual components, Eisav and Yaakov components. These two dimensions, the material and the spiritual, reflect mirror images of each other.

Yaakov Avinu, who chose to attach himself to core spiritual endeavors, was able to unify all forces. However, not all later generation were able to achieve this.

¹שפת אמת שנת תרמ"ג: במדרש ורב יעבוד צעיר זכה יעבוד. העולם מפרשין אם זכה יעקב. ולדעתי אין הפירוש כן דהא בעשו משתעי. ותו דא"כ אם זה יזכה יהי' הוא הרב א"כ מה ההפרש ביניהם. והפסוק בא לפרש ולא לסתום. אך הפי' אם הי' זוכה עשו הי' עבד ליעקב והוא הטוב לו ותקונו. ואם לא יזכה ויעבוד עם בני ישראל. זה מפלה שלו ודאי. וכן מצינו בברכת יצחק לעשו ואת אחיך תעבוד שהוא הברכה שלו כי בודאי יותר ברכה להיות עבד לאיש ישראל מלעבוד עם איש ישראל בפרך. אח"כ מצאתי במד' בפסוק ואת אחיך תעבוד. ג"כ זכית כו' ע"ש. וכי' ביש"ת שרש"י פי' אם זכית על עשו רק שנדחק בכוונתו והרי הפי' פשוט כמ"ש

²בראשית כה כג: ויאמר ד' לה שני גיים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבוד צעיר

³כז מא: וישטום עשו את יעקוב על הברכה אשר ברכו אביו ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקוב אחי

⁴מהר"ל, נצח ישראל פ"א: הגלות הוא שינוי ויציאה מן הסדר

⁵מהר"ל, נצח ישראל פ"א: מהר"ל, נצח ישראל פ"א: הפיזור אינו דבר טבעי

⁶מהר"ל, נצח ישראל פ"א: הגלות בעצמו הוא ראייה והוכחה ברורה על הגאולה ... וכל הדברים אשר הם יוצאים ממקום הטבעי והם חוץ למקומם, אין להם עמידה במקום הבלתי טבעי להם רק הם חוזרים למקום הטבעי [שאינן עומדים בתמידות רק הדברים הטבעיים], כי אם היו נשארים במרומם הבלתי טבעי להם היה נעשה הבלתי טבעי.

⁷מהר"ל, נצח ישראל פ"א: שאין עומד בתמידות רק דברים טבעיים

⁸אור גדליהו

Their failure led to a dissipation of these forces into the fragmented reality of the Eisav-led material world. In this world things have their own identity and separate themselves into different directions¹. Only in the Messianic era, when there is a true revelation of G-d's Oneness, will this fragmentation be fully resolved.

Eisav Reveals His True Colors

Our story begins when Rivka, after being barren for so long, has her and Yitzchak's prayers answered and becomes pregnant. She soon realizes, however, that something is horribly wrong. She passes a house of idol worship and feels the fetus striving towards there. She passes a Torah house of learning, and she feels the same thing². Could it be opposite twins? She discounts this because in the previous generation the *tofel*, Yishmael, was born first and then the pure Yitzchak³. Could it be that she is carrying some kind of beast-man, both righteous and evil all in one⁴? She is in such acute discomfort that she does an about-turn. After all her prayers for a child, she would rather not be pregnant⁵. What she finds out seems to comfort her, even though she is informed that the two nations that will emerge from these twins will be locked in conflict, their histories inextricably bound until the end of days⁶.

The children are born, and the crisis appears to be over. Eisav and Yaakov both grow up towards a seemingly holy future⁷. Both show great interest in their Torah and their mitzvos⁸. But, as soon as Eisav turns 13 he shows his true colors¹. In

¹מהר"ל, נצח ישראל, פ' כא: ומ"מ אי אפשר שלא יהיה העולם הזה בו מדרישה בקדושה מה ... כי העולם הזה בא מן הש"י ומפני זה העולם אשר הוא בעל גשם יש בו בחינה נבדלת בלתי גשמי, ובחינה זאת היא מצד הפועל שהוא נבדל מן הגשמי, ויש בעוה"ז ג"כ בחינה גשמית וזה מצד הנברא עצמו שהוא גשמי. וכנגד זה עמדו שתי בחינות מחולקות: א-עו"ג שהם נוטים אל הגשמי וזהו בחינה אחת, ב-והאומה הישראלית האומה הקדושה כנגד הבחינה השנית

²רש"י כה כב ד"ה ויתרצו הבנים בקרבה: רבותינו דרשוהו לשון ריצה כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת עוברת על פתחי ע"א עשו מפרכס לצאת.

³משך חכמה כה כג: שני גוים בבטן - זה אנטונינוס ורבי וכו' (רש"י, עבודה זרה דף יא) הענין דשרה ברה חלק הטוב, וחלק הרע נטלה הגר וכמו שאמ' עד יעקב אבינו לא פסקה זוהמה (שבת קמ"ו) וכיון שראתה שהבנים מתרועעים וכשהולכת לבית ע"ז עשו מפרכס לצאת הרי כאן האחד טוב והאחד רע ולמה זה אנכי שלא כדרך שרה שלרבה ניתן גם את הטוב גם את הרע ולא ביררו לה הטוב לעצמו והשיבו לה שני גוים זה אנטונינוס הרי שבחלק הרע שלך מעורבב גם הטוב ולכן המה שניהם בבטן ודו"ק.

⁴שם משמואל דף רסד: ותאמר אם כן למה זה אנכי ... [שהיא חשבה לעצמה שאם הם היו תאומים בבטנה אחד צדיק ואחד רשע אם כן] למה שניהם בבטן אחת והיו צריכים להיות כמו ישמעאל ויצחק שתצא הפסולת תחילה, על כן שפטה שהוא איש אחד מעורבב טוב ורע ואמרה הלואי לא נתעברתי

⁵כה כב: ותאמר אם כן למה זה אנכי

⁶רש"י כה כב ד"ה ויתרצו הבנים בקרבה: ד"א מתרועעים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות כה כג: ויאמר ה' לה שני גוים [גוים] בבטן ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר:

העמק דבר כה כג ד"ה ולאם מלאם יאמץ: באשר יש שני לאומים שאינם נוגעים זה בזה, לא כן המה, תמיד יאמצו זה את זה
רש"י כג: ממעיך יפרדו - מן המעים הם נפרדים זה לרשעו וזה לתומו:
רש"י כג: מלאם יאמץ - לא ישוו בגדולה כשזה קם זה נופל וכה"א אמלאה החרבה (יחזקאל כו) לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים:

⁷כתוב (כו) ויגדלו הנערים ויהי עשו ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים. משמע שעד שיגדלו לא היה ניכר הבדל ביניהם

⁸רש"י כה כז: ויגדלו הנערים ויהי עשו: כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם (ודלא כהעמק דבר כה כג ד"ה ממעיך יפרדו)

a bold and frightening statement, Rav Hirsch attributes part of the problem to the fact that Yaakov and Eisav were brought up exactly the same, when their personalities and constitutions required different parental strokes for each².

Remarkably, Eisav keeps up an external appearance of holiness in front of his father³, asking all kinds of religious questions, year in and year out, for Yitzchak's entire lifetime⁴. He genuinely honors his father in a way that was to model a standard for all generations to come. If Eisav is evil then evil is an awfully complicated, and sometimes hidden, thing.

Yaakov, on the other hand, is naturally a Tam, straightforward, honest and holy⁵. Coming as he does to correct the Cheit of Adam HaRishon, he sees his mission as Yosheiv Ohalim, to do good without the slightest admixture of the bad⁶. Yet, he spends his whole life having to deal with situations that demand of him to understand the deviousness of the Eisavs and the Lavans around him, and out-trick and out-sophisticate them without losing a drop of his original Temimus and purity. Olam HaZeh proves to be a rough and devious place, and it is the lot of Yaakov and his descendents to use just this environment to grow towards truth and holiness.

All along, Rivka and Yitzchak have a parental dispute about the nature of Eisav:

¹רש"י שם: כיון שנעשו בני שלש עשרה שנה זה פירש לבתי מדרשות זה פירש לע"א

²Pg 425: Our Sages ... point out that that striking contrast in the grandchildren of Abraham may have been due, not so much to differences in temperament as to mistakes in the way they were brought up. ... Both had exactly the same teaching and educational treatment, and the great law of education, ... was forgotten. ... Jacob visualized the tribes ... איש כבדתו בך אותם , according to his speciality. ... Easu's nature ... [had] to be won over... [to be] trained to become, not a גבור ציד but ... a גבור לפני ד' .

³רש"י כה כז ד"ה יודע ציד: לצוד לרמות את אביו וגו'

⁴רש"י כה כז ד"ה בפיו: ומדרשו בפיו של עשו שהיה צד אותו ומרמהו בדבריו
רבינו בחיי כה כז: ואמר רז"ל במדרש עשו הרשע אומר לאביו המלח חייב במעשר והיה יצחק תמה ואמר כמה בני מדקדק במצות, היה אומר לו בני היכן היית היום, אמר לו בבית המדרש ולמדנו הלכה פלונית וענין פלוני

גור אריה כה כז: היאך מעשרין את התבן וכו'. נקט אלו השנים מפני שהם פטורין לגמרי, אפילו מדרבנן. ויש לדקדק על הלשון דקאמר 'היאך מעשרין' דמשמע שלא היה שואל רק היאך מעשרין, אבל אמר שודאי חייבים במעשר, ואם כן במה מסתפק 'היאך מעשרין', ויראה דכך היה עשו אומר - דודאי כל מידי שהוא לגמרי לאכילה, כגון פירות, חייבין במעשר לגמרי (מעשרות פ"א, מ"א), אבל תבן שאינו רק שומר לפרי, וכן המלח שאינו עומד לעצמו אלא שנותן טעם באוכל, אין הסברא נותן שיתן מעשר ממנו. אבל מכל מקום כיון דהוא שומר לו, וכן גבי מלח שהוא נותן טעם (שבת מב ע"ב) אם כן הוא דבר שנהנים ממנו, 'היאך מעשרין אותו'. ויש לך לדעת כי אלו שני דברים פטורים מן המעשר; המלח - שאינו דבר בעצמו, ואינו עומד רק לתת טעם באחר. והתבן אינו בעצמו דבר, רק הוא שומר לפרי. והמעשר הוא מן הדברים שהם בשביל עצמם, שהתורה אמרה מכל אשר נתן השם יתברך לאדם יתן מעשר (דברים יד, כב), ואלו שני דברים אינם נבראים רק בשביל אחרים. והתבן והמלח הם שני הפכים; כי התבן אין בו טעם כלל, ובשביל כך אינו דבר בעצמו. והמלח לפי רוב הטעם שבו אינו דבר עומד בעצמו, והוא עומד לתת טעם באחר. ועשו מפני רמאותו היה אומר דסוף סוף כיון שהכל הוא מן השם יתברך היאך מעשרין אותו, כלומר דאין ליתן מעשר מהם לגמרי - דהא בעצמם אינם דבר, ואינם בשביל עצמם, אבל לפוטרים לגמרי - לא, ולכך קאמר 'היאך מעשרין אותו'.

⁵רש"י כה כז ד"ה תם: מי שאינו חריף לרמות נקרא תם

⁶אור גדליה: שופרא דיעקוב אבינו מעין שופרא דאדם הראשון ופירושו שהיה דומה לאדם הראשון קודם החטא ... בלי תערובת של רע כלל, שיעקוב אבינו נולד אחד שכבר נתברר כל הפסולת של ישמעאל ועשו, ונולד כולו טוב, לכן עבודתו היה לעסוק ברבוי הטוב בהבחנה של עשה טוב, וכמוש"כ ויעקוב איש תם יושב אוהלים, שהיה תם בלי שום סיג ופגם, ולכן היה האומנות שלו להיות יושב אוהלים, להיות דבוק לגמרי בעץ החיים.

כג כח : ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבה אוהבת את יעקוב

Rivka did not share the prophetic information concerning the twins which she had received during her pregnancy¹, and, to some degree, Yitzchak was fooled by Eisav's carefully choreographed 'frumkeit'², even projecting some of his own qualities onto Eisav³. Yet Yitzchak definitely understood that Yaakov, his Torah-learning boy, was the core future of the Jewish nation⁴. Both parents agreed that Eisav's power lay in his doing, עשו from the word עושה. He was born with passion and energy – אדומי – the redness of the sun, and his land is called אדום⁵.

This is potentially a blessing – the sun is a giver and bestower of goodness. But עשו uses this in the wrong way, in the direction of כעס. He jumps the gun at birth⁶, and he sells his birthright to satisfy this "edom-red" side of his. Hence the lentil soup is called by him מן האדום האדום הזה⁷.

Even Yitzchak took note of the fact that this led to a loss of refinement and use of rough language⁸. The question was whether his industrial, building and conquering prowess could be absorbed into the Jewish nation, whether it could be put to the service of holiness from within. After all, the whole universe was built with one thing serving another, the latter being the purpose and conclusion of the former⁹. Or, on the

¹רמב"ן כז ד: ונראה שלא הגידה לו רבקה מעולם הנבואה אשר אמר ה' לה ורב יעבוד צעיר, כי איך היה יצחק עובר את פי ה' והיא לא תצלח והנה מתחלה לא הגידה לו דרך מוסר וצניעות, כי ותלך לדרוש את ה', שהלכה בלא רשות יצחק, או שאמרה "אין אנכי צריכה להגיד נבואה לנביא כי הוא גדול מן המגיד ליי", ועתה לא רצתה לאמר לו "כך הוגד לי מאת ה' טרם לדתי" כי אמרה, באהבתו אותו לא יברך יעקב ויניח הכל בידי שמים, והיא ידעה כי בסבת זה יתברך יעקב מפיו בלב שלם ונפש חפצה או הם סבות מאת ה' כדי שיתברך יעקב, וגם עשו בברכת החרב, ולו לבדו נתכנו עלילות:

²הכתב והקבלה כה כח: ... ציד הנאמר פה חוזר על יצחק ר"ל שהיה יצחק נצוד ע"י דבורי עשו, ... ולדבריהם אלה תתישב דעתנו ממה שיקשה להמפרשים סבת אהבת יצחק לעשו, ויאמרו שהיתה אהבת התועלת שהיה אוכל מצידו, ואין זה נכון, אבל סבת נטייתו אליו היתה מחלקת אמרי פי עשו, וזהו שגילתה התורה ויאהב יצחק כי ציד, שהאהבה היתה מסבת מרמה וגו'

³גור אריה כז כא: אין שם שמים שגור בפיו. ואף על גב שהיה עשו בחזקת כשרות ליצחק (קושית הרמב"ן), מכל מקום היה יצחק דן את עשו לכף זכות - שהיה עשו נזהר שלא להזכיר שם שמים (כ"ה ברמב"ן). כי העובד מיראה את הקב"ה אינו מזכיר את שמו לעולם, כי הוא מתיירא מפני שמו הגדול, ונבהל מפניו. ומפני שמדת יצחק היה כן, דכתיב (להלן לא, מב) "ופחד יצחק היה ליי", והיה מפחד תמיד מפני הקב"ה, והוא מזה גדולה למאוד, היה אוהב את עשו. ויעקב שהיה מזכיר את שמו, היה סובר שהוא עובר מאהבה, ולפיכך מי שהוא אוהב את אחד תמיד הוא מזכירו, והוא בפיו, ואין זכרו נשכח ממנו. ומכל מקום היה יצחק נוטה אחר עשו, שהיה בעיניו עובד מיראה:

⁴העמק דבר כה כח ד"ה כי ציד בפיו: ביאר הכתוב שלא היו יצחק ורחל מחולקים בדעות ושניהם ידעו דעיקר הזרע אשר עליו נקרא כי ביצחק יקרא לך זרע, ביצחק ולא כל יצחק, הוא יעקוב יושב אהל אברהם בתורה, וגו'

⁵ארצה שעיר שדה אדום

⁶ויצא הראשון אדומי

⁷עיי' ברבינו בחיי כה ל, ובפרט בשם ריש לקיש שם

⁸רמב"ן כז כא: גשה נא ואמשך בני לשון רש"י, אמר בלבו אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו וכן בבראשית רבה ואני תמה, כי לא היה עשו רשע בעיני אביו, ואולי היה חושב בלבו כי בעבור היותו איש שדה ולבו על הצייד, אינו מזכיר שם שמים מפחדו שלא יזכירו במקום שאינו טהור ומבלי כוונה, ונחשב לו זה בעיני אביו ליראת שמים ועל דרך הפשט יהיה זה בעבור טביעות הקול:

⁹שם משמואל ריש תולדות: ומראה כהנה כל סדר הבריות היתה המתכנת של טפל ועיקר, שעה"ב עיקר ונוה"ז טפל ... וכן ששת ימי המעשה טפלים לשבת ... וכן בפירות יש קליפה שהיא שומר לפרי ... ואם הטפל הוא טפל האמת לעיקר הרי האמצעות נעשה גם הטפל שלם. ואם הנוה"ז טפל באמת לנוה"ב ... נתעלה גם עוה"ז ומתקדש ... וכן ששת ימי המעשה אם הם טפלים לשבת באמת הרי באמצעות שבת גם ששת ימי המעשה

other hand, was there a need to draw the borders of the Jewish nation tighter, with Eisav becoming an independent civilization?

Yitzchak experienced the extraordinary lengths of love which Eisav went to serve him, something he did not see from the scholarly Yaakov¹, and saw that here lay the genuine seeds of greatness. Would it, could it turn out that way in the end? Could a blessing from Yitzchak be the eye opener for Eisav to realize his purpose in the world²? Would he not then see **ורב יעבוד צעיר** as a privilege³? Could then Eisav and Yaakov not be considered as one unity so that even Yaakov's earthly blessings would go through Eisav⁴?

Eisav's Failure to Fulfill His Potential

There was so much at stake here – no less than the Tikun of the Cheit of Adam HaRishon. Eisav's worldliness could become the perfect framework, the **סדר הדברים** for Yaakov's **קנין המעלה**. Eisav could take all the evil that had gotten mixed up with the good through the original cheit, conquer it, and subjugate it. Eisav's **סור מרע** would be the perfect counterpart to Yaakov's **עשה טוב**⁵. (In the end, it was the brazen **נעשה** of Bnei Yaakov at Sinai (**נעשה ונשמע**) that was the Tikun of Eisav's misapplied doing⁶.)

At this critical juncture, the very parameters of the Jewish people were being defined. It was Rivka, the woman, who determined our future, as had similarly occurred with the previous dispute between Avraham and Sarah concerning Yishmael⁷.

מתקנים ומתעלים... ויש לומר שזה עצמו היה ענין בריאת יעקוב ועשו, דעשו יהיה טפל ליעקב, ועל ידי יעקוב ישיג גם עשו שלימות

¹העמק דבר שם: ורק אהבה החזרת היה ליצחק את עשו דמשמש ליה כעבדא ונהנה בשימוש מאד, משא"כ יעקוב היה יושב אוהל ולא שמש הרבה וגו' **ורבקה** שלא היתה נצרכת לשימוש בניה **אהבה את יעקוב** לא הביטה אל המעלה והתכלית, משום הכי כתוב לשון הוה, ולא כמו ביצחק דלא כתיב ויהי יצחק אוהב, משום דאהבת יצחק לא היה אלא במקרה ע"פ השעה, ובאמת בסוף ימיו נתהפכה האהבה וגו' ע"ש

²שם משמואל, ריש הפרשה: ובזה יש לומר הטעם שרצה יצחק אבינו לברך את עשו ... להאיר את עיניו על ידי הברכות והקדושה שיכניס בו שידע מהיא שלימותו

³אור גדליהו: במדרש על הפסוק ורב יעבד צעיר איתא "אם זכה", ברש"י למד"ר מבואר דהכונה הוא על עשו. ע"ש עוד מה שהסביר על אנטונינוס ורבי שאז הכניע עשו לגמרי ליעקוב

⁴שם משמואל דף רסב ד"ה בענין: דאפילו אם נימא דחשב שעשו הוא צדיק אבל עכ"פ ... למה לא השאיר אף ברכה אחת [ליעקב]. ... אשר ע"כ נראה שחשב יצחק שהם כגוף אחד, וכלל כולם בברכה אחת ... ואחר שהיה עשו הבכור רצה לברך אותו שהוא יהיה הצינור

⁵אור גדליהו

⁶הגר"א, אדרת אליהו, ריש וזאת הברכה שבחינת נעשה ונשמע מקבילות הן למדותיהן הרעות של עשו וישמעאל, נעשה כנגד עשו ונשמע נגד ישמעאל

⁷See the previous parsha where we mentioned that this is consistent with the definition of the Female Force which provides the environment, the context and the framework, which allows the Male Force to grow and develop. This is no different in the physical relationship between husband and wife. The male seed cannot reach fruition on its own; it needs to be absorbed by the women, combined with her egg cell, and then nurtured in her womb. She provides the total environment for the developing embryo; its warmth, its food, its oxygen – the very walls in which it survives

And what did Rivka see? She saw that Eisav had no interest in serving Yaakov. She saw that Eisav thought of himself as the leader¹, that he was destined to establish a whole Western civilization whose food, dress and architecture stressed the honor of Eisav and his progeny². Eisav was born whole (עשוי from עשו), and his descendents held themselves as an all-encompassing civilization, masters of everything, and therefore deserving of everything. This was Yitzchak's midah of Din – to have earned something and to have a right to it - turned selfish³. It left no room for any alternative reality – the very existence of Yaakov became a problem for Eisav through the ages⁴.

This was potentially disastrous for the Jewish people, with the scientists and businessmen leading the Torah scholars and not the other way around⁵. On the one hand, there is no question that Eisav had the power, just as Yaakov did, of joining heaven and earth⁶. But whereas Yaakov would make the link by raising the earth to the levels of the heavens⁷, Eisav would do so by bringing heaven down to earth, by reducing the spiritual to becoming a welcome embellishment of secular humanism⁸.

Yaakov, who appears to have engaged in shrewd and tough bargaining to buy the birthright to begin with, participates in Rivka's trickery to gain Eisav's blessings

¹ שם משמואל ריש תולדות: אך עשו ... לא רצה להיות טפל ליעקב, ועשה עצמו עיקר כאילו בשבילו נברא העולם

² גור אריה כה כג ד"ה: אנטונינוס ורבי. ... שאמר "שני גוים בבטנך" ... כי כך משמע לשון "שני גאים", ... וזהו שאמרו כי 'לא פסקו מעל שלחנם לא צנון ולא חזרת'. ורוצה בזה כי יש אוכל אכילתו כבהמה ואינו מחשיב עצמו, אבל ישראל ועשו אין נוהגין כך, רק מתקנין תקון הראוי לאדם להחשיב עצמו. וכן יש במסכת עבודה זרה (ב ע"ב) שאמרו אדום הרבה שווקים תקנינו, הרבה מרחצאות תקננו, והכל לעדן את נפשם. וכן אדום נוהגין עד היום במלבושיהם להתכבד מאד יותר משאר אומות, וגם בבניינים נאים, לא כמו ישמעאל שאינם מקפידים על מאכלם ועל מלבושם ועל מרחצאותיהם. וכן היו ישראל נמשכים אחר זה מפני מעלתם וחשיבותם בעצמם. לכך אמר 'שני גאים בבטנך', ורוצה בזה כי אומות חשובות שיש להם חשיבות נפש:

³ ממעמקים, עמ' 144: עשו היה הקליפה של יצחק. מדתו של יצחק היתה מדת הדין – "פחד יצחק". דין הוא מהשווה די ... לא יתכן שמציאות תקבל שפע וקיום מבלי שיגיע לה זאת בדין. ... עשו דימה שלו יש זכות קיום בדין

⁴ ממעמקים, עמ' 146: הרי עצם מציאותם של ישראל הפריעה לו.

⁵ רמב"ן כו ז: ואברככה לפני ה' לפני מותי לא נזכר בכל הפרשה לפני ה', רק במקום הזה, כי אמרה לו אמו הברכה לפני ה' תהיה, ברוח הקדש, ואם יתברך בה עשו אחיך תתקיים בו בזרעו לעולם, ואין לך עמידה לפניו:

⁶ שם משמואל דף רסד: כח יעקוב ועשו היה כח המחבר, וכח אחד לשניהם ושניהם הם בבחינת אדם ... כי אדם מספרו מ"ה, והוא שם הכולל כידוע ליודעים ע"כ יש לו כח החיבור

⁷ שם משמואל דף רסד - כל הענינים של רמאות שקיים יעקוב ... הכל היה לצורך גבוה ולפי הדברים האלה יובן למה כשעוברת על פתחי בתי מדרשות יעקוב מפרנס לצאת, ומקשים העולם מה היה חסר לו שם בבטן אמו שהרי אמרו ז"ל (נדה ל): ... מלאך מלמדו כל התורה כולה. אך יובן כאשר יעקוב לא לעצמו היה רוצה לצאת כי אם לצורך גבוה לחבר את שני העולמות על ידי עסקו בעולם הזה לצורך גבוה, ובאשר ענין זה היה צורתו על כן מפרנס לצאת, כי שם בבטן אמו לא היה יכול לעשות את זה.

⁸ שם משמואל דף רסד: עשו ... השתמש בעניני קדושה לרמאות ולצוד את אביו בפיו להתלבש בטלית של מדקדק במצוות למען ישיג על ידי כן תאוותיו הנפסדות ... הרי הוא מחבר ומשפיל את העולם העליון לתחתון

at the end of Yitzchak's life. He imitates Eisav's voice¹, though he cannot bring himself to imitate his rough language².

The truth is that Eisav had a huge soul, encompassing within it the potentials of a Rebbe Akiva and a Rebbe Meir. Both of these were leaders of the Oral Law in their day, and both of them descended from Roman nobility, i.e. from Eisav, whose potential greatness in the Oral Law was expressed by his power of **ציד בפיו**³. The Oral Law is the final bringing down of the Torah, the application of the Torah to the world of action – just what Yitzchak saw would complement Yaakov's more abstract Torah learning.

Eisav is even compared to David HaMelech, who had the same reddish complexion and the same hot and blood-thirsty make-up, though David HaMelech, unlike Eisav, channeled his fiery passion towards serving the Almighty (יפה עיניו). In fact, Rav Tzadok HaCohen says that at a certain level of spirituality there was a possibility that it would indeed be David HaMelech who would partner Yaakov as his twin⁴.

This connection of Eisav to David will also be apparent at the end of days, when Edom (the Western World) will be the ruling power just before the Mashiach, a descendent of David HaMelech. But the Mashiach will be a descendent of Yaakov, not Eisav, and will be a fulfillment of Yaakov's hand reaching out to grab the heel of Eisav's foot in order to go first and be the leader. It is instructive that in order to become Mashiach, Eisav's potential does have to be related to. What Eisav had relegated to his heel had to be grabbed and incorporated into the Messianic era, for Eisav the doer had what Yaakov, the deep man of Torah thought, needed – the possibility of applying truth into this world of action. It is the Eisav-like descendent of David who will ultimately complete what Eisav refused to do⁵.

But in the end, despite his huge potential, Eisav never translated the genius of his soul into the world of action. The classic description of Eisav is like a swine. The Torah brings four animals with only one of the kosher signs, a split hoof and chewing the cud. Three of the four have the internal sign of chewing the cud, but they lack the

¹רמב"ן כז יב: ואני תמה, איך לא פחד מהיכר הקול, וכל בני אדם ניכרים בקולם, כמו שאמרו רבותינו (גיטין כג -) היאך סומא מותר באשתו, והיאך בני אדם מותרין בנשותיהן בלילה, אלא בסביעות עינא דקלא ואם סתם בני אדם מכירין כן, מה יהיה ביצחק, החכם והבקי להכיר בין בניו, שתהיה לו באמת טביעות בקול אולי היו האחים האלה דומים בקולם ולכן אמרו (ב"ר סה יט) כי הקול קול יעקב, דבריו, שמדבר בלשון רכה ומזכיר שם שמים או שהיה משנה קולו לדבר כלשון אחיו, כי יש בבני אדם יודעים לעשות כן:

²רש"י כז כא: גשה נא ואמשך בני: אמר בלבו אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו

³רב צדוק הכהן, תקנת השבין ו: ומכל מקום מה שמלידה היה עשו זה לא על חנם היה כי באמת היה גנוח בו הרבה נשמות גדולות וכידוע מהאריז"ל (ליקוטי תורה עובדיה) על פסוק (בראשית כ"ה, כ"ח) ציד בפיו דהיה בו נשמת ר' עקיבא יסוד תורה שבעל פה ור' מאיר שבא מנירון קיסר הוא מצאצאיו וסתם משנה כוונתה שזהו עיקר תורה שבעל פה המשניות שנקרא הלכות, אבל אצלו היה זה רק בעקביו רצה לומר מה שאינו אצל האדם עיקר מכוון זה נקרא בכל מקום שדש בעקביו ושם הם החסאים כסעם רגליה יורדות וגו' (משלי ה', ה'), והוא המדריגה התחתונה שבקומת אדם ואצל קומת אדם בליעל מעט הטוב שבו הוא בעקב כי עיקר הקומה שלו הוא ההיפך מזה וסוף מעשה במחשבה תחילה דזה היה תחילת המחשבה ביצירתו:

⁴רב צדוק הכהן, תקנת השבין ו: וכנודע מספר גלי רזיא דתחילת יצירה היה ראוי לצאת דוד המלך ע"ה עם יעקב שהיה גם הוא אדמוני, רק עם יפה עינים שכבר נתקנו בו העינין דלאה והיה התיקון הגמור לאלתר אלא שלכל זמן ועת לכל חפץ מצד מדת העולם הזה שהוא תחת הזמן ויש עת אשר שלט האדם באדם וגו' דהוא שליטת האדם בליעל כנודע בספר הגלגולים, על כן לא יצאה אז נשמת דוד עדיין מהטיקלא ונתהפך לעשו:

⁵רב צדוק הכהן, תקנת השבין ו: ומכל מקום בעקבו יבוא מלך המשיח שיתפוס המלכות אחריו כמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה ס"ג, ט') על פסוק (בראשית כ"ה, כ"ז) ידו אוחזת, והיינו דשם בעקב גנוח תחילת המחשבה ושורש דוד שהוא נגד עולם העשיה דהוא שלימות המעשה

split hoof¹. Only the swine, however, has a split hoof but does not chew the cud. Its external appearance is one of holiness, and it therefore extends its feet outwards when lying down (unlike most animals), as if to show off its purity, while really it is hiding the fact that it does not chew the cud². Rome was the classic Eisav paradigm. To look at its kingdom was breathtaking. Roman architecture and buildings, streets, sewage systems and stadiums are legendary. Roman law was so brilliant that all Western legal systems are based on it. But wait! Go inside one of those magnificent stadiums and witness people being thrown to the lions for other people's pleasure. The powerful Roman mind was best applied to its army, which became one big killing machine. The Roman roads were filled with Jewish and other blood. In the end, the Romans failed and disappeared because they used their greatness to serve themselves rather than G-d³. There was nothing that the Roman mind did not claim to be masters in, nothing that they did not try to subjugate to their own kingdom⁴. Therein lay their great destructiveness and ultimately their destruction. This is the frightening lesson of Eisav.

Rivka got to marry Yitzchak by a hairsbreadth of history. Had she not given water to Eliezer's camels, history would have looked very different. And now, at the end of that relationship, she again seems to get Yaakov in 'just over the net'. Eisav is blessed by Yitzchak that he will be a great and victorious military power⁵. The Jews would seem to be no match for this might fueled by a deep hate⁶. Indeed, they have

¹ ויקרא רבה יג, ה: ד"א את הגמל, זו בבל, כי מעלה גרה הוא, שמקלסת להקב"ה. ... ואת השפן, זו מדי, כי מעלה גרה הוא, שמקלסת להקב"ה. ... ואת הארנבת, זו יון, כי מעלת גרה היא, שמקלסת להקב"ה. אלכסנדרוס מוקדון כד הוי חמי לר' שמעון הצדיק אומר ברוך ה' אלוקי שמעון הצדיק. את החזיר, זו אדום, והוא גרה לא יגר, שאינה מקלסת להקב"ה. ולא דייה שאינה מקלסת, אלא מחרפת ומגדפת ואומרת (תהלים עג) מי לי בשמים:

² רש"י כו לד: עשו היה נמשל לחזיר... כשהוא שוכב פושט טלפיו לומר ראו שאני טהור וגו' מהר"ל, נר מצוה, עמ' יח: ג' הראשונים גמל שפן ארנבת, ולא לו יש לכל אחד ואחד סימן טהרה, דהיינו שהם מעלי גרה. וסימן טהרה זה הוא בנסתר, ומורה זה כי מצד הנסתר יש לאלו ג' מלכיות חבור וצרוף אל השם יתברך מצד מה, ואין דבר זה סימן טהרה בפעל הנגלה רק סימן טהרה נסתר. אבל מלכות רביעית אין לה סימן טהרה בנסתר רק בנגלה, כי החבור שיש למלכות ה' אל השם יתברך שכך מראים עצמם כאלו הם טהורים. ודבר זה מורה על אמיתות מלכות רביעית שפושט טלפיו ומראה כאילו הוא טהור (ויקרא רבה יג, ה), ואין דבר זה דבר עצמי אל המלכות רק שמראה עצמו כאלו הוא טהור, ולכן סימן טהרה הוא בטלפיו אשר הם נגלים:

³ רב צדוק הכהן, תקנת השבין ו: ומצד זה הוא אחיזת עשו דפושט טלפיו כחזיר דהיינו עקיבו ואמר ז"ל (בראשית רבה ס"ה, א') מצעת הבימה דמראה עצמו כצדיק, דמקצת מצוות קלות יש באומות העולם כמו שאמרו (בבא בתרא י'). על פסוק (ישעיה כ"ז, י"א) דביבוש קצירה אף דגם זה אמת דחסד לאומים חטאת הוא להם דכל מה שעושין אינו אלא להתהיר כדאיתא שם ולפשוט טלפיים ולגבי אומות העולם נקרא בזה רשע כמו שאמרו (ראש השנה ד'). מכל מקום מצד הגילוי העולם הזה אין ניכר:

⁴ מהר"ל, נר מצוה (עמ' יז): אמנם מלכות הרביעית, מפני שרואה עצמה שהיא כל ואין זולתו, ולכן היא רוצה שלא יהיה נמצא אחר, ולכן הוא משחית הכל, ואין זה רק השחתה. ולכן ראה דניאל את החיה הזאת שיש לה שנים של ברזל (דניאל ז, ז), כי הברזל הוא משחית ומקצץ את הכל, וכמו שבארנו במקומו, שכל ענין מלכות זה רק להשחית. וכמו ששרפה בית אלקינו והשחיתו אותו, ואין זה רק השחתה שאין יותר על זה. ואף כי המלכות הראשון גם כן שרפה בית אלקינו, דבר זה מפני שהיו רוצים לכבוש את ישראל תחת ידיהם. ולא היה זה משום השחתה, רק בשביל כי המלכות הזאת רוצה שיהיה מתנשא על הכל, כמו שבארנו למעלה, ולפיכך היו כובשים ישראל. ומפני שהיו רוצים בכבוש גמורה, היו כובשים ושורפים את הכל. אבל מלכות הרביעית שכבר היו תחת ידיהם מקודם, ועם כי מרדו בהם בדבר קטן כמו שידוע, מכל מקום בודאי היו תחת ידיהם ורשותם. ולא היה דבר זה רק להשחיתם, ומצאו עילה להשחית אותם:

⁵ רמב"ן כז מ: וטעם ועל חרבך תחיה כמו בחרבך, וכן כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם (דברים ח ג), בלחם ואין הברכה שתהיה מחיתו משלל האויבים בחרבו, כי הנה נתן לו משמני הארץ ומטל השמים ובה יחיה, אבל הענין לומר שיחיה במלחמותיו כי ינצח ולא יפול בחרב אויב

⁶ כז (מא) וישטם עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי:

suffered long and hard under Eisav, but at least they have had their brocha to protect them and that brocha, which no repression by Eisav can ever gain¹, tells them that the Jews will have a happy ending².

¹רמב"ן כז לג : וזהו טעם החרדה הגדולה אשר חרד, כי ידע שאבד בנו האהוב לו ברכתו לעולם - וזה טעם בא אחיך במרמה כי אחר שאמר מי איפוא, נתן דעתו שהבא אליו היה יעקב, שאי אפשר שתחול הברכה רק בזרעו

²רש"י כז כט ד"ה ארריך ארור ומברכין ברוך ובבלעם הוא אומר (במדבר כד ט) מברכין ברוך ואורריך ארור, הצדיקים תחלתן יסורין וסופן שלום, ואורריהן קודמין למברכיהן, והרשעים תחלתן שלום וסופן יסורין, לפיכך הקדים בלעם ברכה לקללה ע"כ
רמב"ן כז מ: אמר ואת אחיך תעבוד, שלא תתגבר עליו, והוא יגבר עליך:

3. Yaakov: Truth in a Messy World – פרשת תולדות

Yaakov's midah was Emes. It is also called Tiferes – beauty, because it represents a syntheses and balancing the Avraham's Chesed and Yitzchak's Gevurah¹. It blends the differing colors of Chesed and Gevurah, producing a beautiful new harmony, Tiferes². Yaakov takes the totality of Kedusha produced by the Avos, and consolidates them to give them permanence for future generations³.

The midah of Emes is none other than the Midah of Torah. And so, it makes sense that Yaakov was an איש תם, a יושב אוהלים⁴, seeking to lead a life of peace, truth and Torah study. That was his whole essence. It was not to be.

Truth and goodness are so intertwined, they are almost interchangeable words⁵. In the creation story, G-d sees that each day is good, and this means that it was worthy of existing. The creation as a whole is deemed טוב מאד. And yet, this טוב מאד is only achieved by adding a layer of הסתר פנים and a יצר הרע leading to the Zohar calling this world דשיקרא. At first glance, it is falsehood, not truth which appears in this world⁶.

Eisav is from עושה – the ultimate man of action⁷, of השתדלות. For Eisav, this-worldly action was an end-in-and-of itself. Eisav completely separated this world from the next⁸ and hence, (fleeing Lavan,) Yaakov gives him this-worldly gifts that Yaakov genuinely thought belonged to Eisav (even though these too will come back to the Jewish people in the Messianic era)⁹.

Yaakov is born clutching onto the heel of Eisav¹⁰ - on the edges (the heel) of the plane of action¹. However, for Yaakov, this was an expression of his Torah² - הקול קול יעקוב.

¹מכתב מאליהו, ח"ב, מדות האבות

מאור ושמש ריש פרשת תולדות: אח"ז בא יעקוב ונעשה מרכבה למדת הרחמים מדה הממוצעת בין השני מדות הנ"ל
But because his Midah was rooted in Rachamim, the balance he achieved was tilted slightly towards the chesed of Avraham rather than the gevurah of Yitzchak:

מאור ושמש שם: והכריע ביניהם והטה כלפי חסד שיכריע קו הימין מדת החסד ושיוכללו החסדים בגבורות ועי"ז נתקיים העולם
ועיין ב רמב"ם פ"א מהל' דעות ובשמונה פרקים שזהו המצווה של והלכת בדרכיו

² בעל התני"א באגרת הקודש פ' יב: הנקרא בשם תפארת בדברי חכמי האמת לפי שהיא כלולה מב גוונים לובן ואודם המרמזים לחסד וגבורה ולכן סתם שם הוי' ב"ה שבכל התורה מורה על מדת התפארת כמו שכתוב בזהר.

³ כך שמעתי מהר"י משה שפירא שליט"א – וזהו שבנה סוכות לצאן שלו אחרי פגישתו עם עשו.

⁴ בראשית כה כז: ויעקב איש תם יושב אוהלים

⁵ G-d is absolutely good and He is absolutely true and these form one indivisible unity.

⁶ מהר"ל, נתיב האמת, פרק א: הטוב במה שהוא טוב אין ראוי שיהיה בו השקר, ... שהרי כל מעשה בראשית נאמר בכל אחד כי טוב ובסוף הבריאה דהיינו בכלל הבריאה נאמר וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד, כי הוא ראוי שימצא ...[ו]השקר בלתי נמצא ... ואמר כי מריש היה אומר (רבא) כי לית קושטא בעלמא (סנהדרין צ"ז, א'), פ"י כי העה"ז אינו עולם של אמת כלל ובטל האמת בעה"ז וגו'.

⁷ רב צדוק הכהן, ישראל קדושים ס"ז: דשמו מורה על כוחו וענינו דעיקרו במעשים ופעולות והשתדלות בעולם הזה שהוא עולם ההשתדלות ... כי הוא נשתקע בכל קומתו בעשיות גופניות דעולם הזה להיות זה כל חיותו ותכלית כוונתו להשתקע בזה בלבד כי אין לו חיות יותר אלא בעולם הזה עולם המעשה

⁸ ר' משה שפירא, אפיקי ים סוכות: עמ' לב: דהנה עשו הרשע קוצץ בנטיעות וס"ל שעוה"ז הוא דבר נפרד לגמרי

⁹ אפיקי ים, שם: [יעקוב] מפיס את עשו ע"י שנותן לו מנחה ... והיינו שיעקוב נותן לעשו מה דס"ל לעשו שהוא באמת שלו. ושם בהג"ה שעתידין אוה"ע להחזירו למלך המשיח (בראשית רבה עח יב)

¹⁰ בראשית כה כז: ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויצחק בן ששים שנה בלדת אתם:

Later, he battled and conquered the Angel of Eisav - all the forces of action - and become Yisrael – כי שרית. Immediately afterwards, the verse tells us that he built a house for himself – i.e. for his internal self, and Sukkot for his sheep – i.e. all his material positions⁴. And then, thinking that he had now reached a level of Shabbos for himself – בקש לישב בשלוה⁵. But מיד קפץ עליו רוגזו של יוסף – i.e. he had yet to achieve for his progeny a level of being able to defeat the angel, which is a level of being able to engage and unite all of the physical world into one unity. This is indicated by the fact that the angel injured him (i.e. found a weakness) on his thigh – indicative of his children⁶.

And so, Yaakov's life was one long set of challenges, specifically in the area of engaging others in intrigue (dishonesty).

G-d had “thrown truth earthwards”⁷ – His desire was that it would be achieved in all the fog of messy this-worldly situations. Faced with the manipulations of a Lavan and the nefarious designs of an Eisav, Yaakov was to be challenged to emerge with his qualities intact. We see it come through when he approaches total strangers in their own country, and questions their right, as shepherds, to leave work early. This is not a wise thing to do, as then, like now, the Middle East was not a friendly place, but Yaakov's sense of truth is outraged even when one stranger is being dishonest to another. Not naiveté, but a deeper understanding of how to handle the ambiguities when confronted by power struggles, financial manipulation and outright dishonesty – often by people more powerful than oneself – this was the legacy that Yaakov left us.

And this man of truth is born of a righteous mother whose father was a deceiver, her brother was a deceiver, as were the people of her place, a fact the Torah stresses by repeating Rivka's genealogy when reporting her pregnancy⁸.

While yet in Rivka's womb, he fought (and lost) to be born first, as was his right, but was outwitted by Eisav. He had to trick Eisav into selling his birthright¹, and

¹ היינו כח המעשה והפעולה אוחות בעקב עשו ... ויעקב אחז בעקבים דמדריגה זו
² כי כל קומתו יושב אהלים רק מכל מקום לא המדרש עיקר אלא המעשה והיום לעשותם כתיב (דברים א', י"ז) ואדם לעמל יולד (איוב ה', ז').

³ רב צדוק הכהן, ישראל קדושים ס"ז: ואדם לעמל יולד (איוב ה', ז'). ואיתא בסנהדרין (צ"ט ריש ע"ב) איני יודע אם לעמל פה או לעמל מלאכה וכו'. כי גם עקימת שפתיו הוי מעשה אלא שהוא מדריגה אחרונה במדריגת המעשים וכידוע דמלכות פה... לימוד התורה בפה הרי הוא בכלל מעשה וגם תלמוד תורה היא אחת ממצוותיה של תורה ועדיפא מכולם... וקדושת המעשה שלו היה רק בהקול קול יעקב ובעמל פה.

⁴ רב צדוק, שם: ואחר שניצח לשרו של עשו זכה לשם ישראל כי שרית וגוי' (בראשית ל"ב, כ"ח) להשתרר על כל כוחות המעשה ובנה לו בית היינו לפנימיותו עשה דירת קבע. ולמקנהו הם התפשטות כוחות הגופניים והמעשה, סוכות אהל ארעי

⁵ רב צדוק, שם: וזהו שביקש אחר כך לישב בשלוה היינו במנוחה ושבתה מכל מעשה כקדושת יום השבת שזכה לו מצד עצמו.

⁶ רב צדוק, שם: וזהו שביקש אחר כך לישב בשלוה היינו במנוחה ושבתה מכל מעשה כקדושת יום השבת שזכה לו מצד עצמו. ... אלא שקפץ עליו רוגזו של יוסף היינו דמצד זרעו עדיין צריך לברורים שזהו הנגיעה בכף ירך יעקב היינו ביוצאי יריכו

⁷ מדרש רבה, בראשית פ"ח (פיסקה ה) הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ הה"ד (דניאל ח) ותשלך אמת ארצה

⁸ בראשית כה כ-כ
בראשית רבה, סג ד: מה תלמוד לומר ארמי בת תואל הארמי, מה תלמוד לומר אחות לבן הארמי, אלא בא ללמדך אביה רמאי, ואחיה רמאי, ואף אנשי מקומה כן, והצדקת הזו שהיא יוצא מביניהם למה היא דומה לשושנה בין החוחים

he had to trick his father on his death-bed into giving him Eisav's blessing², feeling that, since he has bought the Bechora from Eisav, he is in his place and is therefore justified in calling himself, Eisav – the new Eisav, or the Eisav substitute³.

Here ends our parsha, but not these types of incidences. Next week we read of Yaakov's encounter with the master trickster of them all – Lavan – and how Yaakov out-tricks him in turn to get his pay and steel into the night. He had to appease Eisav when he met him in adulthood after leaving Lavan. Despite his best attempts to outwit Lavan, the latter tricked him into marrying Leah instead of Rachel. Yaakov outwitted him in the end, but had to leave like a thief in the night. Yosef's disappearance, Dinah's abduction and rape, famine and forced exile from the Chosen Land – Yaakov had to deal with these events that were so much against his nature, but he came out with a heightened sense of what truth was all about. It could not have been much comfort to Yaakov that each time he was forced to engage a crooked world he paid the price in full for what he was forced to do⁴.

In fact, Yaakov's name means, by all accounts, "a man who came in ambush and trickery"⁵, or as Eisav puts it, "he who was destined to trick his brother"⁶ (which even Yitzchak confirms - במרמה). This is not a pretty name to have⁷. Later, his name is to change to ישראל, which means the very opposite of Yaakov - ישר קל - he who is straight with G-d⁸. History was to testify in the end, that what Yaakov took, he took fairly and justly; he is not Yaakov but Yisrael⁹. But, he never loses his first name¹⁰, despite the fact that G-d Himself comes to confirm the name Yisrael that the

¹ בראשית כה: כט – לד, ושם – לג: ויאמר יעקב השבעה לי כיום וישבע לו וימכר את בכרתו ליעקב: (לד) ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכרה:

² בראשית כז

³ כלי יקר בראשית כז לו: את ברכתי לקח וגו'... כי כששאלו יצחק מי אתה והשיב לו אנכי עשו בכורך, ואיך הוציא דבר שקר מפיו הלא שארית ישראל לא ידברו כזב, אלא ודאי שאמר לו אנכי במקום עשו בכורך, שהרי קניתי ממנו הבכורה וא"כ אנכי במקומו

⁴ צדקת הצדיק קפ: וכן יעקב אבינו עליו השלום (שנתן דורון לעשו) נענש על זה תיכף בצלעתו ברגליו על ידי נתינת מעות לנכרי... וכן כשהאכיל לו עדשים אע"פ שהיה בשביל קניית הבכורה מ"מ נאמר תיכף אחר כך ויהי רעב בארץ על ידי שהאכיל לנכרי בא רעבון לצדיקים אע"פ שהוא לצורך

⁵ רש"י בראשית לה י: לא יקרא שמך עוד יעקב - לשון אדם הבא במארב ועקבה

⁶ בראשית כז לו: ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים רש"י (לו)... ע"ש סופו שהוא עתיד לעקבני. (וכן בט"ז) אבן עזרא על בראשית כז לו: ויעקבני - כמו מרמה וכן בעקבה ויתכן היותו מגזרת עקוב הלב. והעקוב הפך המישור: (ועיין בספורנו) (ודעה אחרת להכתב והקבלה שם: אין נראה שיעזי פניו כ"כ לגנות את הבן בפני אביו ולכנותו בשם איש מרמה, לכן נ"ל כי שרש עקב יורה ג"כ לשון עכוב ומניעה)

⁷ רש"י: לה י: לשון אדם הבא במארב ועקבה, גור אריה: כאילו שם יעקב גנאי לו כתב סופר לה י: נ"ל כי שם יעקב מורה על שפלות ודלות.

⁸ כלי יקר, בראשית לה י: שם ישראל ישר אל וגו' וכן בכלי יקר לב כט (ועוד: רש"י לה י: לשון שר ונגיד: אמנם, רוב המפרשים כתבו שישראל הוא לשון שררה, כי שרית עם אלקים.

⁹ רש"י, בראשית לב כט: לא יעקב - לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה ורמיה כי אם בשררה וגלוי פנים וסופך שהקב"ה נגלה עליך בבית אל ומחליף שמך ושם הוא מברכך ואני שם אהיה ואודה לך עליהן וזהו שכתוב (הושע יב) וישר אל מלאך ויוכל בכה וגו'

¹⁰ רמב"ן, בראשית לה י: שקרא את שמו ישראל מוסף על יעקב, לא שיאסר להקרא יעקב: (וכן בר' בחיי שם)

Sar of Eisav had bestowed upon him¹. In fact, although the name Yaakov was meant to be secondary to the name Yisrael², he is always referred to as Yaakov³, for this was his life's task. The name Yisrael was to become the name of the Jewish people⁴, after Yaakov became the third in the trilogy of the Avos.

Truth is a concept so easy to understand and so difficult to achieve. At first glance it seems so sensible to make a choice for truth, but Yaakov's story comes to alert us that the reality is much more messy and challenging.

Falsehood, in fact, is easily achieved. One can be very creative with falsehood and there are infinite varieties of lies, but there can be only one truth. The letters שקר are next to each other⁵, and not even in the right order, for a lie is any old combination strung together. The letters of אמת, on the other hand, span the alphabet⁶, and are in the right order – one has to go through all possibilities before being sure that he has found the truth. Very clever people have spent their whole lives living a lie, sometimes even willing to die for it. How can one know through all the confusion that it is indeed truth which he has discovered?

In the end we can discover truth through all the thickets of confusion because of its lasting quality. Even when it is under great siege, it eventually emerges victorious. Since falsehood by its very definition is unreal, it cannot endure⁷. Sooner or later, the “isms” of various sorts disappear as so much fluff. Moreover, because there can be only one truth, truth reflects unity and oneness, and this in turn is G-d's stamp on the world⁸. (There are 13 letters between each of the letters of אמת, 13 being the numerical value of אחד.⁹)

¹המלאך אמר: בראשית לב (כט) ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל:

הקב"ה אמר: בראשית (לה: י) (תולדות) ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל:

²כלי יקר, בראשית לה י: לא שיעקר שם יעקב אלא יהיה טפל כו

³משך חכמה על בראשית פרק לה פסוק י ויקרא את שמו ישראל - הפירוש מפני שלא מצאנו שהשי"ת יאמר בכל התורה על יעקב ישראל רק יעקב וארא אל כו' יעקב בכל מקום שמדבר עליו בעצמו.

⁴משך חכמה בראשית לה י: רק במקום שמדבר בהשתתפותו אל האומה (נקרא ישראל) כגון בני ישראל או אלקי ישראל וכ"ב.

⁵מהר"ל, נתיב האמת, פרק א: אותיות שקר הם ביחד כי אין צריך לטרוח אחר השקר ויכול לומר שקרים כמו שירצה

⁶מהר"ל, נתיב האמת, פרק א: אבל האמת לא שכח, ומפני כך אותיות של אמת מרוחקות עד שאי אפשר שיהיו יותר רחוקים כמו שהתבאר בסמוך ג"כ.

⁷מהר"ל, נתיב האמת, פרק א: בספר משלי (י"ב) שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר. שלמה המלך בא לדבר על מדת האמתית ועל מעלת האמת, כי כאשר האדם דבריו באמת ויושר, אף אם יבאו הכל לחלוק עליו ולבטל האמת ובכח נלחמים עמו עם כל זה האמת נשאר במקומו. והפך זה לשון שקר אין קיום לשקר, וזה שאמר ועד ארגיעה לשון שקר, כל' השעור היותר קטן שאפשר לומר עליו דהיינו עד יום או חצי יום, ארגיע לשון שקר לשון שבירה כמו רוגע הים וגליו שישבור לשון שקר וכן הרבה, וכך פי' הכתוב ועד ארגיעה לשון שקר הזמן היותר קטן שאפשר לומר עליו עד כך וכך שהוא קצר מאד יהיה נשבר לשון שקר.

⁸מהר"ל, נתיב האמת, פרק א: ובפרק במה בהמה (שבת נ"ה, א') ובפרק בא לו (יומא ס"ט, ב') אמר ר' חנינא חותמו של הקב"ה אמת ע"כ. ... כי אין דבר שהוא אחד רק האמת הוא אחד, ואי אפשר שיהיה האמת שנים... וכן כל דבר שקר הוא הרבה... כי לכך אמת חותמו של השי"ת להודיע שהוא אחד.... לכך נקרא תי"ו מלשון והתוית שהוא לשון סימן וחיותם ולכך אמר תי"ו אמת לא א' אמת.

⁹מהר"ל, שם: ועוד כי יש י"ג אותיות מן הא' עד אות אמצעי מן אמת שהוא מ"ם באלפ"א בית"א, וכן יש י"ג אותיות מן המ"ם הפתוחה עד התי"ו באלפ"א בית"א והוא אות אחרון מן אמת, ואחד מספרו י"ג כי האמת הוא אחד לכך בין כל אות ואות מן אמת הוא י"ג במספר אח"ד.

No one symbolizes a commitment to truth more than Yaakov Avinu. Yaakov had to deal with deception his whole life and very often engage in it himself. Yaakov teaches us when and where deception for the sake of truth can be employed. Drawing the line here is exceptionally complex - the last letter of truth, the ת, is right next to the first letter of falsehood, the ו. There is but a hairsbreadth separating them, separating truth from falsehood¹.

Further, Yaakov surely had no interest in this world at all except as a vehicle to bring him to the next world². Yet, all of Yaakov's 'trickery' appears to further this-worldly aims, as in recovering his due from Lavan or gaining the birthright from Eisav.

The Torah, which is the way in which Truth is brought down to earth, cannot conceivably describe anything which is not true at some deeper level³. The word אמת is comprised of the first, middle and last letters of the alphabet: stable, well-based and all-inclusive, giving it permanence and continuity. Falsehood, שקר, is comprised of three letters in a row, and not even in the right order – for any falsehood is as good as the next. The letters of truth are all shaped in such a way that they have a firm base, for truth is eternal. The letters of falsehood are all letters that are top-heavy: ready to fall down⁴. Only truth, the full truth, can give one access to real life. If we take away one letter of the truth, the א, we are left with the word מת, death⁵. So how could the Torah, the book of Life, include Yaakov's deception of Eisav – a description of a non-truth?

Yaakov achieves a level of Torah where he experiences the equivalent of his own private Maamad Har Sinai.⁶ This allowed him to survive the powerful combination of Eisav and Lavan morally and spiritually unblemished. For the level of Torah is above the natural order that Eisav and Lavan were hurling against him⁷.

¹מהר"ל, נתיב האמת, פרק א: והאמת והשקר מחוברים יחד שהרי השי"ן הוא שקר והתי"ו הוא אמת, כי תיכף שירחק מן האמת אף אות אחת תיכף הוא שקר ולכך השקר הוא אצל האמת. ואל יאמר האדם כי אף אם משקר מעט הלא הרוב הוא האמת, שאין הדבר כך כלל רק כאשר סר דבר מעט מן האמת הוא שקר

²גרי"א מגלת אסתר ע"ד הרמז א א: כי בכל בריה שבעולם הפריה קדמה לפרי כמו יעקוב ועשו יצא עשו ראשון, אף שיעקוב קדם ליצירה מ"מ קדם עשו תחילה לצאת. כי עשו נטל העוה"ז ויעקוב העוה"ב. וקדם ליצירה כי תחילה המחשבה היא סוף המעשה בענין תכלית, ותכלית העוה"ז היא העוה"ב

³רב צדוק הכהן בכמה מקומות

⁴והוסיף מהר"ל, נתיב האמת, פרק א: הק' באמצע כי הק' יש לו רגל למטה והכל נסמך עליו והרי השקר נסמך על הקו"ף שיש לו רגל אחד למטה לכך אין לו קיום ועמידה כלל כי אין דבר עומד על רגל אחד

⁵מהר"ל, נתיב האמת, פרק א: ולכך אם תסיר האל"ף מן אמת אף שהא' הוא אחד בלבד נעשה ממנו מת הפך האמת

⁶Yaakov himself experienced the equivalent of *Maamad Har Sinai*:

דעת זקנים מבעלי התוספות כח יב ד"ה והנה סולם: סולם בגימטריא סיני שראה דוגמה שעתיד הקב"ה לתת תורה לישראל על הר סיני: מוצב ארצה וגו' וכנגדו בסיני בוער באש עד לב השמים. והנה מלאכי אלוקים: זה משה ואהרן. והנה ד' נצב עליו: זהו שנאמר וירד ד' על הר סיני. ויאמר אני ד': זהו שנאמר אנכי ד' אלוקיד

⁷Initially, Eisav attempted to join forces with Yishmael by marrying one of his daughters. Shem MiShmuel explains that since Yaakov was the האמצעי, Eisav, who was מצד השמאל could only hope to stand up to him by joining with Yishmael who was הימין. צד. However, G-d arranged that Yishmael should die just then so that coalition came to naught.

(ועיין בהעמק דבר בהרחב דבר סוף פרשת תולדות שמביא עוד חשבון של עשו איך לנצח את יעקוב על ידי הילוכו לישמעאל וגם הוא כותב שלכן סדר הקב"ה מיתתו של ישמעאל אז)

Being Deceptive in the Realm of Torah

Three times, Yaakov is caught having to deal with Eisav on the birthright. He is born after Eisav, though clutching his heels. (And the Gra, Malbim and the Shem Mishmuel all point out that the purpose of something always comes at the end¹.) He then 'buys' the birthright for a pot of lentil soup. Finally, he 'steals' the blessings that Yitzchak wants to give to Eisav.

From this last incident we learn that deception is sometimes unavoidable. Yaakov is forced into a situation to take the blessings which are truly his all along². However, there are clear rules of deception. Firstly, there must be no choice, no conceivable way of achieving this through honest means. Secondly, one has to feel great pain at not being able to be absolutely truthful. Thirdly, one has to minimize the deception. Fourthly, one has to know that despite following all the rules there will still be a spiritual price to be paid.

Yaakov engages in this final act of clear deception with the greatest reluctance:

כז יב: אולי ימשנו אבי

he says to his mother, and the Kesav VeKabala shows that this language means that he was hoping his father would reveal the deception and that he, Yaakov, would not get away with it³.

Nevertheless, Lavan filled in for Yishmael. Yaakov's preparation for this battle was to immerse himself in Torah, for no less than 14 years, in the Yeshiva of Shem and Ever. Yaakov was now totally 'Torah':

לבל תהיה לו שום מציאות אלא תורה ... ע"כ התורה שהיא למעלה משבעת ימי הבנין מגבהתו ומרוממתו על כל מה שנברא בשבעת ימי בראשית ... [ולכן] שוב אינו מתיירא מן הכישוף [של לבן]

Our Parsha begins with the words יעקוב מבאר שבע. Beer Sheva, says the Zohar, means Binah, that which is above the seven days of the natural order. So great is Yaakov's power of Torah, that the very stones under his head yield to this higher unity and join together.

(שם משמואל שנת תרע"ג דף שכו קטע המתחיל במד"ר)

¹גר"א מגלת אסתר ע"ד הרמז א א: כי בכל בריה שבעולם הפריה קדמה לפרי כמו יעקוב ועשו יצא עשו ראשון, אף שיעקוב קדם ליצירה מ"מ קדם עשו תחילה לצאת. כי עשו נטל העוה"ז ויעקוב העוה"ב. וקדם ליצירה כי תחילת המחשבה היא סוף המעשה בענין תכלית, ותכלית העוה"ז היא העוה"ב

²כז לג: ויחרד יצחק ... ויאמר ... גם ברוך יהיה רש"י: שלא תאמר אילולי שרימה יעקוב לאביו לא נטל את הברכות לכך הסכים וברכו מדעתו (עיין רש"י פסוק לו) לג ט (פרשת וישלח): ויאמר עשו יש לי רב אחי יהי לך אשר לך רש"י: כאן הודה לו על הברכות

³הכתב והקבלה: אולי ימשני אבי. היה לו לומר פן ימשני, כי לשון פן ימשש כשאין המדבר חפץ במציאות הדבר, כמו פן ישלח ידו, פן נפוצ ע"פ כל הארץ, פן יקראנו אסון, ואם היה חפץ שלילת המשוש הול"ל פן ימשני, מזה נראה כי יעקב איש התמים לא היתה דעתו נוחה לבטל רצון אביו, והיתה נוחה ליה שיברך אביו לאשר יחפץ לברכו, והיה מקוה ומיחל בבטול השתדלותו בזה, לכן אמר לשון אולי דלשון זה יושמש כשהמדבר יקוה קיום דבריו, כמו אולי יחנן, אולי ישא פני. עמ"ש בחיי שרה כ"ב ל"ט אולי לא תאבה האשה. והרמב"ן אמר, שלא חשש יעקב שימשהו אביו בכונה להכיר אותו, כ"א אולי יקרב יצחק אליו לנשק לו או לשום ידו עליו, כדרך חבת האב אל בנו, ובמשמוש זה ימצאהו חלק. לדבריו מלת אולי נכון בפשוטו:

And he was happy with the idea that his father would bless whomever he wished to bless, and he hoped and prayed that this attitude would be considered as if he had reached a level of bitul hishtadlus (even though he did a lot of hishtadlus to gain the blessings).

Bitul Hishtadlus is a level of Bitachon where G-d no longer needs to hide Himself by allowing us to think that our actions are the cause of things.

Midrash Rabbah says that Rivka had to force Yaakov, backed by the full force of her prophecy¹, crying and bent over, to go along with the deception

בראשית רבה: וילך ויקח ויבא לאמו – אנוס וכפוף ובוכה²

Even then, as the Kesav VeHakabala points out, Yaakov deliberately does things slowly. Faced with the great urgency of going into his father before Eisav returns, it seems as if he is trying to fail. This is in stark contrast to other situations like Avraham when he ran out to meet the three malachim³, ran to Sarah to tell her and urged her to hurry, and rushed to prepare the food⁴. Similarly, we read this of Eliezer when he saw Rivka, לקראתה, וירץ העבד לקראתה, (כד יז) וירץ העבד לקראתה, and Rivka in turn, ותמהר, (כד כ) ותמהר. Yet no such words are written by Yaakov⁵. Once he enters to his father, he desperately tries to minimize the element of deception by being extremely careful with his words so that as much truth as possible is maintained⁶. And all the time he is in great pain that such a thing has to be done at all. Someone who does not feel the pain of deception cannot even begin to think about doing such a thing.

Later, Yaakov himself is taken in. Despite anticipating this and taking steps to avoid the deception, Leah masquerades as Rochel just as Yaakov masqueraded as Eisav. In the words of one meforash: Providence wished that Yaakov be reminded of his own supplanting of his brother. Both Rochel and Leah, his chosen wives, cooperate in the deception. There is no one left in his immediate environment, it seems, who can be trusted to be honest, open and straight. Leah defends her behavior as Midah Keneged Midah⁷, and Lavan says: “In our country we do not take the rights of the firstborn as you did⁸.”

¹ כז יג: ותאמר לו אמו עלי קללתך בני אך שמא בקלי ולך קח לי ותרגם אונקלוס: עלי אתאמר בנבואה

² מובא בהכתב והקבלה כז יד בסוף עיין דבריו במלאו בהארה בהמשך

The Radak explains that the verse has 3 ו (and-and-and) connoting Vay-Vay-Vay – i.e. reluctance and misery

³ יח א: ... וירא וירץ לקראתם ...

⁴ יח ו: וימחר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי ... (ז) ואל הבקר רץ אברהם

⁵ הכתב והקבלה כז יד: וילך ויקח ויבא. אין ספק שהיתה הברכה חביבה על יעקב, וכאשר ראה שהשעה דחוקה ובמעט התמהמהות ישוב עשו מן השדה ויבא את המטעמים לאביו, והיה לו ליעקב למהר ולהזדרז בהבאת הגדיים לאמו, ובפרט לקיים מצות אמו, וא"כ הוי ל"י לקרא להזכיר מלה דזירוזא. כאמור באברהם וירץ לקראתם, ובאליעזר וירץ העבד לקראתה, וברבקה ותמהר ותורד כדה, ותמהר ותער אל השוקת, אף כאן ביעקב היה ראוי לומר וירץ ויבא לאמו ולא אמר קרא כן רק וילך ויקח, זה יורה שלא היה מזדרז בדבר להיותו כמרמה את אביו רק לבו אנוס לעשות רצון אמו. וכדברי רבותינו במדרש רבה וילך ויקח ויבא, אנוס וכפוף ובוכה

⁶ כז יט: ויאמר יעקוב אל אביו אנכי עשו בכרך רש"י: אנכי המביא לך ועשו בכורך כז כד: ויאמר האתה זה בני ויאמר אני רש"י: לא אמר אני עשו אלא אני

⁷ תנחומא ויצא: כל הלילה היתה עושה עצמה כרחל, כיון שעמד בבוקר והנה היא לאה. אמר לה: בת רמאי למה רמית אותי אמרה לו ואתה למה רמית אביך כשאמרלך (בראשית כז כא): האתה זה בני עשו. אמרת לו אנכי עשו בכורך ואתה אומר למה רימתני ואביך לא אמר עליך בא אחיך במרמה

⁸ R Eliezer Ashkenazi, *Maaseh HaSh-m*- explaining why Lavan adds the words, במקומנו.

כט כו: ויאמר לבן לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה¹

Yaakov is to be thrust into the hands of the master manipulator, a man whose very name, Lavan, denotes the whitewashing of reality so that half-lies and untruths could all be coated with the glossy look of truth. From the very first meeting, day in and day out, a thousand manipulations a day – Yaakov faces his world.

לא ז: ... והחליף את משכרתי עשרת מנים²

But Yaakov remains faithful and true through all this. He doesn't do it by quietly withdrawing to live the honest life. Rather, he remains honest in the thick of daily deception, cheating and downright nastiness. He says to his wives:

לא א: ואתנה ידעתן כי בכל כחי עבדתי את אביכם³.

And when Yaakov finally makes up his earnings by taking all the spotted and striped sheep, although he has to be cunning, he remains totally honest. The deal is agreed upon in advance and Lavan goes so far as to hide any spotted or striped sheep so that Yaakov will again come out empty handed⁴. Yaakov shows that a person often has to be cunning to remain truthful – that יושב אוהלים does not mean someone who is naive and can be taken in. Rather, it refers to someone who will act in the most straightforward fashion which this messy world allows in order to achieve Emes. Such messiness means, as the Torah testifies, that:

לא כ: ויגנוב יעקוב את לב לבן הארמי על בלי הגיד לו כי בורה הוא⁵

And Rochel, who started out her relationship with Yaakov by fooling him, uses those same effects in the cause of Monotheism:

לא יט: ... ותגנוב רחל את התרפים אשר לאביה

Yaakov's final showdown is in next week's Parsha, when he first confronts Eisav's שר, and then Eisav himself.

¹ The cynicism of which is later to be revealed:

לא יד: וטען רחל ולאח ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו. (טו) הלא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו ויאכל גם אכול את כספנו

² היינו מאה פעמים – עיין רש"י

³ וכן בנוגע לשמירת המצוות כתוב לב ה: ... עם לבן גרתי ... ופירש רש"י שם: דבר אחר גרתי בגימטריא תרי"ג כלומר אם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים ובהמשך אמר יעקוב ללבן (לא לח): זה עשרים שנה אנכי עמך רחליך ועזיך לא שכלו ואילי צאנך לא אכלתי (לט) טרפה לא הבאתי אליך אנכי אחטנה מידי תבקשנה גנבתי יום וגנבתי לילה (ט) הייתי ביום אכלני חרב וקרח בלילה ותדר שנתי מעיני.

⁴ רמב"ן ל ז: כיון שהסכימו להיות שכרו באלה היה רשאי לעשות כל מה שיוכל להולידם כן

⁵ Lavan, ever alert to take advantage of the situation says:

לא כו: ויאמר לבן ליעקב מה עשית ותגנוב את לבבי ותנהג את בנותי כשביות חרב

ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקוב ויאמר לא יעקוב יאמר עוד שמך כי אם ישראל
כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל

The Malach asks Yaakov his name not because the Malach does not know it, but to get him to define himself as Yaakov, the one who comes to confront the trickery of this world in slyness. Yaakov is asked to recognize the messiness of his mission of truth in this world and is shown, by his new name Yisrael, that he has overcome the falsity of this world to achieve a higher level of truth. Or, as Rashi gloriously puts it: *No longer will you be called Yaakov – one whose blessings come to you in a round about way and with deception – rather (you will be called Yisrael) – someone who receives the blessings openly and in a princely fashion* (בשררה). (Yisrael is here interpreted as *he will be a prince to G-d*¹).

Only G-d is perfectly true. Anything else can always be swept into falsehood, for they have no intrinsic reality that guarantees their existence. All of creation could just as well not be as it could be, similar to falsehood, which is but an optional invention of its maker. Ultimate truth is not optional, though, it represents what has to be – what has to be true. The closest being on earth to ever achieve this was Yaakov Avinu².

In a messy world of deception Yaakov stays true and deserves, as a result, to become the third of our three forefathers. Avraham Avinu specialized in giving, on the right side of the spectrum. Yitzchak did the opposite and perfected Gevurah, on the left side. Yaakov Avinu does not tend towards any particular direction or towards a specific thing. Rather, his trait of Torah combines the two extremes together in a middle path. This is the trait of truth, to choose whatever is true on whichever side it might fall³.

¹לא יעקוב: לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעוקבה ורמייה, כי אם בשררה וגילוי פנים, וסופך שהקב"ה נגלה עליך בבית אל ומחליף את שמך

²מהר"ל, נתיב האמת, פרק א: כל הנמצאים אף על גב שכולם ברא הש"י באמת מ"מ יש בהם בחינה שהם נוטים חוץ מן האמת, שהרי כל הנמצאים אפשרים מצד עצמם ואינם מחויבים, אבל הש"י מחויב המציאות, וכבר התבאר כי ההפרש שהוא בין האמת והשקר שהאמת הוא נמצא לגמרי והשקר אין לו מציאות כלל

³מהר"ל, נתיב האמת, פרק א: ושני אלו היה בחשקם נטייה לאיזה צד ביחוד אבל יעקב אבינו ע"ה מדתו חשק מעורבב לא לאיזה צד ודבר פרטי רק לשני הקצוות יחד והוא הולך בקו האמצעי שהוא מדת האמת לבחור בכל דבר האמת אם לצד זה אם לזה:

ויצא

1. Yaakov: Sanctifying the World

YAAKOV'S DREAM

Up until now Yaakov's midah has been tested by the obvious dishonesty, scheming and falsehood of others. Now, the challenge is to see truth as a unifying force for the whole world. This was Yaakov's dream at the beginning of the parsha. .

To begin with, Yaakov is given a model of man, a roadmap and a vision. As Rav S.R. Hirsch¹ puts it:

...these messengers of G-d go up the ladder to get a picture of the ideal humanity ... and then come down and compare what they find here below....

*חולין צא: – עולים ויורדים - עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה ומסתכלין בדיוקנו של מטה²
Their purpose is established in heaven, but the movement begins from earth – man must move up from earth to heaven³.*

And by gaining a new vision of man, Yaakov is also able to gain a new vision of G-d (see note⁴).

Yaakov is truth and our ultimate source of truth is the Torah. This dream, says the Daas Zekeinim, is Yaakov Avinu's Maamad Har Sinai⁵. The very word סולם is the gematria of סיני⁶, and the verse clearly says וְהָנָה ד' נֹצֵב עָלָיו, unprecedented amongst the Avos⁷. Yaakov sees a ladder rising to the heavens just as Klal Yisrael saw the mountain burn with fire rising to the heavens⁸. In his dream, Yaakov sees angels, actually visions of Moshe and Aaron⁹. The ladder comes all the way down to

¹בראשית כח: יג והנה

²נתיבות שלום, ויצא, עמ' קפג': והנה מלאכי אלוקים עולים ויורדים בו, מלאכי א' המה הצדיקים עבדי ה'.

³Rav S.R. Hirsch, כח: יב,

⁴משך חכמה כח (טז) וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי: שלא ידעתי מדה זו מאבותי ולא הורו לי דרכי ד' בזה הם הנורא.

⁵דעת זקנים מבעלי התוספות כח יב: והנה סלם - שראה דוגמא שעתיד הקב"ה לתת תורה לישראל על הר סיני: ומקורו מהמדרש והביאו ג"כ הר"י בחיי וכן בדברים שבהמשך
אמנם לפי רוב המפרשים מקום זה היה מקום המקדש והיה נוגע לעבודה ולא לקבלת התורה. וז"ל הספורנו כח יז: אין זה. זה המקום שראיתי במראה שהיה הסלם נצב בו אינו כי אם בית אלקים. מקום בית המקדש כאמרם ז"ל יעקב קראו בית: וזה שער השמים. וזה הסלם שראיתי מורה שמן המקום שהיה בו הסלם ישמע האל ית' הנצב עליו את תפלת המתפללים ותעל תפלתם למעון קדשו השמים:

⁶דעת זקנים שם

⁷דעת זקנים מבעלי התוספות כח יג: והנה ה' נצב עליו - לא מצינו כן בשאר האבות א"ר סימון אין המלך עומד על שדהו לא כשהיא נחרשת ולא כשהיא נזרעת אלא כשהתבואה עומדת בכרי כך אברהם חרשה שנאמר קום התהלך בארץ. יצחק זרעה שנאמר ויזרע יצחק. בא יעקב שהוא כרי התבואה שנא' קדש ישראל לה' ראשית תבואתה עמד עליו:

⁸דעת זקנים מבעלי התוספות כח יב: מוצב ארצה וגו' - וכנגד בסיני בוער באש עד לב השמים:

⁹דעת זקנים מבעלי התוספות כח יב: והנה מלאכי אלקים - זה משה ואהרן:

earth just as G-d at Sinai descends from the mountain¹. G-d says to Yaakov "אני ד" just as He says in the first of the Ten Commandments"אלוקיכם"².

And there is more: Yaakov's prophetic dream includes a purview of all of history³; it includes a covenant between G-d and Yaakov in which G-d promises that Yaakov and his progeny will be in His hands personally⁴, a relationship that guarantees their ascendancy in the end⁵.

All of this happens as Yaakov is about to leave Eretz Yisrael and go into Galus. This Parsha, says the Ohr Gedalya, is the Parsha of Galus⁶. The Ramban says that the angels climbing and descending the ladder give us insight into the nature and dynamics of the four exiles⁷. The Baal HaTurim points out that our Parsha has not a single break; it is neither סתומה nor פתוחה, for all is hidden in Galus⁸.

Galus reflects the tension between the physical and the spiritual. In the material world, things have their own identity and separate themselves into different, fragmented directions. This is Galus⁹. While Yaakov was able to unite all reality

¹ והנה ה' נצב עליו - זהו שנאמר וירד ה' על הר סיני :

² דעת זקנים מבעלי התוספות כח יב: ויאמר אני ה' - זהו שנאמר אנכי ה' אלקיך.

³ רמב"ן כח יב: ועל דעת רבי אליעזר הגדול (פרקי דר"א לה) היתה זאת המראה כענין בין הבתרים לאברם, כי הראהו ממשלת ארבע מלכויות ומעלתם וירידתם, וזה טעם "מלאכי אלקים" כמו שנאמר בדניאל (י כ, יג) שר מלכות יון, ושר מלכות פרס, והבטיחו כי הוא יתעלה יהיה עמו בכל אשר ילך ביניהם וישמרנו ויצילנו מידם אמרו (שם בפדר"א) הראה לו הקב"ה ארבע מלכויות מושלן ואבדן, הראהו שר מלכות בבל עולה שבעים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות מדי עולה חמישים ושנים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות יון עולה מאה ושמונים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות אדום עולה ואינו יורד, אמר לו יעקב אך אל שאול תורד (ישעיה יד טו), אמר לו הקב"ה אם תגביה כנשר וגוי (עובדיה א ד):

⁴ רמב"ן כח יב: והראהו כי הוא יתברך נצב על הסלם ומבטיחו ליעקב בהבטחה גדולה, להודיע שהוא לא יהיה ביד המלאכים אבל יהיה חלק ה' ויהיה עמו תמיד, כמו שאמר והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך, כי מעלתו גדולה משאר הצדיקים שנאמר בהם (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך :

⁵ רבינו בחיי כח יב: לפי המדרש הזה יש לו בחלום הנבואה הזאת הבטחה לישראל שישבו למעלה בסוף כל הגלות, שהרי כל האבות כולן ראו במראה הנבואה כל העתיד להיות בזרעם עד סוף כל הדורות. וכשם שהראה הקב"ה לאברהם בברית בין הבתרים ענין ארבע מלכויות, והוא שדרשו רז"ל והנה אימה זו מלכות בבל, חשכה זו מלכות מדי, גדולה זו מלכות יון, נופלת עליו זו מלכות אדום. כך הראה לו ליעקב במראה זו ממשלת ד' מלכויות מעלתם וירידתם שהרי יש להם שרים למעלה וכל אחד מנהיג אומתו למטה, וכענין שכתוב בדניאל (דניאל י) ושר מלכות יון ושר מלכות פרס עומד לנגדי, זהו שהזכיר בכאן והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, כי הם המלאכים שרי המלכויות והבטיחו הכתוב על ירידתם אחר העלוי :

⁶ אור גדליהו ריש ויצא עמ' מז: פרשה זו היא פרשת גלות ... בבחינת מעשה אבות סימן לבנים, ולכן מרומז בפרשה גם גלותן של בנים, וכמו שדרשו חז"ל שראה יעקב אבינו את בית המקדש בחורבנה (בר"ר פס"ט ז) ... [ו]במדרש נחומא מדמה יציאת יעקב לגלות לדינו של ההורג נפש בשגגה וגוי ע"ש

⁷ רמב"ן כח יב: ועל דעת רבי אליעזר הגדול (פרקי דר"א לה) היתה זאת המראה כענין בין הבתרים לאברם, כי הראהו ממשלת ארבע מלכויות ומעלתם וירידתם, וזה טעם "מלאכי אלקים" כמו שנאמר בדניאל (י כ, יג) שר מלכות יון, ושר מלכות פרס, והבטיחו כי הוא יתעלה יהיה עמו בכל אשר ילך ביניהם וישמרנו ויצילנו מידם אמרו (שם בפדר"א) הראה לו הקב"ה ארבע מלכויות מושלן ואבדן, הראהו שר מלכות בבל עולה שבעים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות מדי עולה חמישים ושנים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות יון עולה מאה ושמונים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות אדום עולה ואינו יורד, אמר לו יעקב אך אל שאול תורד (ישעיה יד טו), אמר לו הקב"ה אם תגביה כנשר וגוי (עובדיה א ד):

⁸ אור גדליהו עמ' מח: ודבר זה רומז שפרשה זו היא פרשה של גלות, שהפרשה כתובה כמו שהיא, וכמו שבגלות הכל סתום ואינו נראה לחוץ התגלות אלוקית, כן נכתב בפרשה באופן סתום ... שההארה בגלות היא סתומה

⁹ מהר"ל, נצח ישראל, פ' כא: ומ"מ אי אפשר שלא יהיה העולם הזה בו מדרגה בקדושה מה ... כי העולם הזה בא מן הש"י ומפני זה העולם אשר הוא בעל גשם יש בו בחינה נבדלת בלתי גשמי, ובחינה זאת היא מצד הפועל שהוא נבדל מן הגשמי, ויש בעוה"ז ג"כ בחינה גשמית וזה מצד הנברא עצמו שהוא גשמי. וכנגד זה עמדו שתי בחינות מחולקות: א-עו"ג שהם נוטים אל הגשמי וזהו בחינה אחת, ב-והאומה הישראלית האומה הקדושה כנגד הבחינה השנית

within his private sphere, he was not able to pass this on to the rest of mankind. Divisiveness of some sort remained the natural state of this world¹, awaiting a future Messianic era for final resolution.

Yaakov not only is provided with a vision of the future Galus and its resolution, but he began the Galus himself².

He also began its resolution.

In the *Shmoneh Esreh*, we say אלוקי אברהם, אלוקי יצחק ואלוקי יעקב. Avraham Avinu gave us the spiritual energy to fulfill the positive Mitzvos, Yitzchak to fulfill the negative Mitzvos and Yaakov Avinu to fulfill Divrei Reshus³. Each one of the forefathers became the bearer of G-d's presence on earth through their specific Avodah⁴. Yaakov's avodah of *reshus* addresses the vast area of our lives left unlegislated – the majority of our day even after the Torah is given to us. This area is open to our own spiritual creativity – the challenge of harmonizing all of our interactions with the Torah. But this is a tricky business. Mitzvos are clearly defined things – G-d tells us exactly what to do – and they are very powerful things⁵. *Reshus* requires that our whole being be in harmony with the Torah.

Yaakov is born clutching the heel (עקב) of Eisav. עקב is an acronym for קידש ע'צמך, for Yaakov's whole Avodah was to create Kedusha in this area of Reshus⁶. (Yaakov is also named Yisrael – ישר קל – *straight with G-d* – the aspect of his personality of being able to emerge from the messiness of Reshus with absolute clarity.)

It is just this ability to engage the area of *reshus* which is necessary to resolve the galus. The challenge of Galus is that G-d Himself is in Galus – and holiness is hidden⁷. The area of *reshus* requires that we not only engage things that are obviously there for us to sanctify, but that we also discover Kedusha where none reveals itself obviously, where we are not clearly directed by the halacha. Every spark needs to join Yaakov's mission in sanctifying the world. Even in Galus, he

¹מהר"ל, נצח ישראל, פ' לג: כבר התבאר לך כי העולם הזה אין ראוי שיהיה העולם אחד עד זמן המלך המשיח ... ומפני כך ישראל אומה יחידה קודם ביאת המשיח היתה מחולקת לשתיים, שבט יהודה ועשרה שבטים וגו'. עיין שם פ' לד באריכות וכן כתב השפת אמת ריש פרשת קרח שהמחלוקת היא המצב הטבעי של עולם הזה

² בראשית מו (ו) ויקחו את מקניהם ואת רכושם אשר רכשו בארץ כנען ויבאו מצרימה יעקב וכל זרעו אתו: שמות א (א) ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו

³ נתיבות שלום, ויצא, עמ' קפג': ויעקב אבינו הוא יסוד התורה לעניני רשות

⁴ אור החיים כח יג: והנה ה' נצב עליו ירמוז גם על יעקב, על דרך אומרים ז"ל (ב"ר מז ו) האבות הם מרכבה לשכינה, ולהיות שהוא רגל שלישי יאמר בדיוק נצב עליו יותר מעל אברהם ויצחק, כי הוא עיקר העמדת הכסא:

⁵ דרך ד' א ד: ד ואולם מעומק עצת חכמתו, ית' שמו, היה לסדר הדברים באופן, שאף בהיות האדם שקוע בחומר בהכרח, כמו שכתבנו, יוכל מתוך החומר עצמו והעסק הגופני, השיג את השלימות וההתעלות אל הזך ואל המעלה, ואדרבה, השפלתו תהיה הגבתו, ומשם יקנה יקר וכבוד שאין כמוהו, בהיותו הופך את החשך לאור, ואת הצלמות לגנה יזריח.

דרך ד' א ד: ה. ואולם פרט המצות כלם, וכן פרטי כל מצוה ומצוה, הנה, הם מיוסדים על אמתת מציאותו וענינו של האדם בכל בחינותיו, ואמתת עניני השלימות המצטרכים, כל דבר בתנאיו וגבוליו מה שצריך להשלמותו.

⁶ נתיבות שלום, ויצא, עמ' קפג': וידו אוחזת בעקב עשו, עק"ב ר"ת קידש ע'צמך ב'מותר, שיעקב עשה תורה מכל עניני רשות, וכמרומו במאחז"ל (ברכות כו) יעקב תיקן תפילת ערבית שהיא רשות.

⁷ מו ד: אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה ובדעת זקנים מבעלי התוספות: נמנה הקב"ה עמהם בעצמו ובכבודו שהרי בפרטן לא תמצא רק סט שיחות מוסר, ח"א, מאמר ב: ולא יתכן לראות את כבוד ד' כל זמן שהכל מסביב טבע ועפר, והוא הוא הקרוי גלות השכינה.

needs to be **יושב אוהלים**, a man whose Torah is his portable tent – his home – wherever he goes.¹

Yaakov was able to do this because for him holiness is something he feels completely at home with. For him, the Temple Mount is not a mountain as it was for Avraham Avinu, not a field as it was for Yitzchak, but a home². Since the worlds are parallel, Yaakov could then harmonize the whole, messy world with higher realms; he could bring all of *reshus* into his “home” – into the level of the **הר הבית**.

In such a **בית** everything has the potential to be holy. Hence, Yaakov goes back for his *pachim ketanim*,³ for even these have sparks of Kedusha which need to be redeemed.

Galus is the dark of the night, and the Tefilah of the night is **מעריב**. It requires a whole new way of relating to G-d - **ואלוקי יעקב** - Maariv, a tefila of *reshus*, whom Yaakov introduced to us as a permanent way of relating to HaSh-m⁴.

No wonder the last of the first 3 brachos of the Shmoneh Esrei – **הקל הקדוש** – is Yaakov's bracha – the bracha which relates to all that we see in this world as infused by **אתה קדוש**.⁵

Yaakov Avinu's whole life was challenged by this issue. He was forced into the situation of taking Eisav's brachos through an act of deviousness. He was forced to confront the daily manipulations of the scheming Lavan. We see it come through when he approaches total strangers in their own country and questions their right, as shepherds, to leave work early⁶. His sense of truth is outraged even when one stranger is being dishonest to another⁷. And so Yaakov, the man of Torah is the man of truth – it is one and the same thing; and it is this Yaakov who sees that truth in everything and sanctifies the whole world.

THE STONES – THE PRECEDENT TO THE SINAITIC LADDER

¹ אור גדליהו שם

² רש"י כח יז: כי אם בית אלקים - א"ר אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא הסולם הזה עומד בבאר שבע ואמצע שיפועו מגיע כנגד בית המקדש ... והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם והוא השדה שהתפלל בו יצחק וכן אמרו בסוטה לכו ונעלה וגוי לא כאברהם שקראו הר ולא כיצחק שקראו שדה אלא כיעקב שקראו בית אל ע"כ פרש"י מדויק:

³ רש"י לב כה ד"ה ויותר יעקב לבדו: שכח פכים קטנים וחזר עליהם (חולין צא)

⁴ רש"י כח יז: ד"ה ויפגע: ורבותינו פירשו לשון תפילה ... ולמד שתקן תפילת ערבית (ע"פ (ברכות כו) יעקב תיקן תפילת ערבית שהיא רשות)

⁵ נתיבות שלום, ויצא, עמ' קפג: ועפ"ז יש גם לבאר סדרן של ג' ברכות ראשונות דשמו"ע, דהברכה הראשונה ענינה אהבה שהיא כנגד אברהם, וכמ"ש גומל חסדים טובים וכו' למען שמו באהבה, וכן מסיימים מן אברהם, וברכת הגבורות היא כנגד יצחק שמדתו גבורה שהוא יראה, ובה אומרים אתה גיבור וכו' מי כמוך בעל גבורות, והברכה השלישית שענינה קדושה, אתה קדוש וכו' היא כנגד יעקב אבינו, כנ"ל דמדתו המיוחדת של יעקב היא קדושה (ועי' בלבוש סי' קיב שמבאר סדרן של הברכות כנגד אברהם יצחק ויעקב ומביא מאגדה דכשיעקב פגע בשערי רחמים בבית אל-והקדיש שמו של הקב"ה אמר הא-ל הקדוש).

⁶ כ"ט ז: ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו:

⁷ ספורנו כ"ט ז: הן עוד היום גדול. הצדיק ימאס את העול ג"כ אל האחרים כאמרו תועבת צדיקים איש עול:

The parsha begins with Yaakov surrounding himself with a bunch of stones, any one of which would have been sanctified by being his pillow for the night. (The Maharal explains how a lifeless stone could request to have the Tzaddik lie on him¹.)

Yaakov now actualizes the great principle of the creation: Everything in the world was created for man to use. If man rises, the world rises with him; and if he sinks, he drags the world down as well². The ladder equals all of the steps of cosmos, a way of using this world to climb to higher spiritual heights³. The ladder teaches Yaakov that the physical world and the higher spiritual worlds are parallel⁴. Man was given this enormous power over all aspects and levels of the creation⁵ and he was charged to identify the holiness in each thing and lift it all to sanctity⁶.

Yaakov sleeps on stones, and the stones themselves are sanctified. His overarching spirituality unites these fragmented, lifeless things into one stone⁷. Yaakov places the seat of his Neshama, his head, on a group of stones which are then all attached to him and united thereby⁸.

The 'Yosheiv Ohalim' emerges from fourteen years of pure Torah to engage the world and its most physical, and to connect that back to its Source. Yaakov, says the Maharal, rises above the level of fragmentation to a level where all things are combined into a higher unity. This man who is called "קדוש" – above all materialistic and sensual urges – can know no fragmentation. Everything that

¹ גור אריה כח יא נומעתה אל יקשה לך שאין דעת באבנים לומר 'עלי יניח צדיק ראשו', שאם היה הדבר הזה שהיו חולקים מצד הבחירה על ידי שכל בלבד - היה זה קשיא הרי אין דעת וחכמה באבנים, אבל אין הדבר כך, רק מה שהיו האבנים אומרים 'עלי יניח צדיק ראשו' בשביל ריבוי האבנים מצד עצמם, שאמר כל אחד 'עלי יניח צדיק ראשו', ודבר כזה נעשה אף בדבר שהוא בלתי בעל שכל, כמו כל הדברים הטבעיים פועלים לפי טבעם, אף אם אין בהם דעת.

² מסילת ישרים, פ"א: ... העולם נברא לשימוש האדם. ... אם האדם ... מתקלקל, מקלקל העולם עמו. ואם ... הוא מתעלה העולם ... מתעלה עמו.... והוא כענין מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה בענין האור שגנוז הקדוש ברוך הוא לצדיקים וזה לשונם (חגיגה יב): כיון שראה הקדוש ברוך הוא אור שגנוז לצדיקים, שמח, שנאמר (משלי יג): אור צדיקים ישמח. ובענין אבני המקום שלקח יעקב ושם מראשותיו אמרו (חולין צב): אמר רבי יצחק: מלמד שנתקבצו כולן למקום אחד והיתה כל אחת אומרת, עלי יניח צדיק ראשו: והנה על העיקר הזה העירונו זכרונם לברכה במדרש קהלת (רבה, ז) שאמרו, זה לשונם: ראה את מעשה האלהים וגו' (קהלת ז), בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו, ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הן, וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי.

³ רבינו בחיי כח יב: וע"ד השכל ענין הסולם רמז למציאות, ולפי שהסולם יש בו מדרגות רבות זו למעלה מזו, לכך ימשיל בו הכתוב את המציאות ... והודיע הקב"ה ליעקב כי הוא יתעלה נצב על הסולם הזה ומנהיג ... חלקי המציאות ומשגיח בכלן, והתחיל מן העולם הזה השפל אשר היה עומד בו וקרוב אליו ומסדר והולך ממטה למעלה, כי מוצב ארצה זהו רמז לעולם השפל וראשו מגיע השמימה הוא עולם הגלגלים, ... ומלת בו חוזרת אל הסולם שהמשיל בו הכתוב את המציאות

⁴ רש"י כח יז: וזה שער השמים - מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה. ומדרשו שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה:

⁵ נפש החיים שער א פ"ג: כן בדמיון זה כביכול, ברא הוא יתברך את האדם והשליטו על רבי רבוון כחות ועולמות אין מספר. ומסרן בידו שיהא הוא המדבר והמנהיג אותם עפ"י כל פרטי תנועות מעשיו ודבוריו ומחשבותיו ... בכל העולמות נפש החיים שער א פ"ו: שכל מעשי המצוות שעושה האדם למטה גורמים תקונים גדולים בעולמות עליונים

⁶ רב צדוק הכהן, ישראל קדושים, ס"ז: וידוע שהעלאת הניצוצות קדושים מדברים התחתונים שזהו תכלית השתדלות דעולם הזה.

⁷ רש"י כח יא: וישם מראשותיו - עשאן כמין מרוב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות התחילו מריבות זו עם זו זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו וזאת אומרת עלי יניח מיד עשאן הקב"ה אבן אחת וזהו שני' ויקח את האבן אשר שם מראשותיו: (חולין צא ע"ב) כתיב "ויקח מאבני המקום", ולבסוף כתיב (פסוק יח) "ויקח את האבן אשר שם מראשותיו"

⁸ עיין רש"י בהארה הקודמת

connects to him will do so as a part of the unity he generates¹. The Jewish people, who emerge from Yaakov, and who bear his name, greatly benefit from this holiness: they too are able to draw on this and combine into one body². Not everything can be included in this unity, however. Yaakov is the founder of Techumim (פסיקתא – פסיקתא), the making of boundaries for what can and cannot be included. The Meshech Chochma points out that this seems to be the exact opposite of Avraham Avinu, who made Eruvei Tavshilin, allowing an even greater increase in hospitality. Avraham Avinu was the master of outreach, both because of his need to spread the love for G-d, but also because the Torah is only complete when it encompasses an entire nation of people⁴. Yaakov, though, is destined to produce that nation from within. The Jewish nation is now to be an example to others by modeling exemplary nationhood, not by an open doors policy⁵.

YAAKOV'S ABILITY NOT TO BE SUBDUED BY MATERIALISM

Yaakov fully engages the physical world, but only after he shows that he does not need it. Yaakov, like all people after the sin, started out with a mixture of good and evil. Eisav took the evil from him – he swallowed the red soup - and Yaakov was able to produce another man of action instead of Eisav, Yosef the Bechor of Rochel⁶.

¹ ספר גור אריה כח יא: 'עלי יניח צדיק ראשו', כי הדבר הנבדל אין בו חילוק, וכל החלקים יש להם צירוף אליו [ב] ראש, כי כל אחת ואחת היה תחת מראשותיו, **ובאילו** לא היה רק אחד מראשותיו, ... וכל אחת אומרת 'עלי יניח צדיק את ראשו' כי הוא משותף לכל. ... ודע, כי יעקב מיוחד מכל האבות נבדל מן החומר ומן הגוף, שלכך נקרא "קדוש", ולפיכך באותה לילה כאשר הגיע יעקב אל מעלתו זאת, כאשר הניח אבנים תחת מראשותיו, אשר שם הנשמה הנבדלת, הנה כל אבן אומר 'עלי יניח צדיק ראשו', כי מאחר שיעקב מעלתו אלקית נבדלת בלתי מתחלקת, לא יצטרף אליו דבר מחול ...

² רב צדוק הכהן, ישראל קדושים, ס' ו: ולפיכך בני יעקב שהם מצטרפים אל יעקב, ושם יעקב חל עליהם, הם גם כן אחד, שאין חילוק בהם:

³ פסיקתא (ובראשית רבה יא-ח) בראשית פ' י"א אברהם שלא כתוב בו שמירת שבת כו' אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת שנאמר ויחן את פני העיר כנס עם דמדומי חמה וקבע תחומין כו'

⁴ משך חכמה לג יח: ויחן את פני העיר - ... נפש הישראלי מקורו ממקום גבוה חלק ד' ממעל אם אין לו כל התורה בכללה ופרטה אז אינו בחיותו. ... וזה ס' רבוא אותיות. המה כללות הפרצופים ולכן אברהם חפש להפיץ שיטתו ודיעותיו באלקות לכל באי עולם באשר חשב כי הוא יחידי ואמרו בריש עו"ג (דף ט) שני אלפים תורה מוהנפש אשר עשו בחרן דשעבדו לאורייתא. וגם היה זה בכוונה שהלך למצרים מקום החכמה והחרטומים לפלפל ולקרנם לשיטותיו באחדות ובתורה.

⁵ משך חכמה שם: לא כן יעקב ראה שמטתו שלמה (ויקרא רבה לו-ד) ובזרעו די שיהיו מעון ומרכבה לשכינה וכמו שהבטיחו וראה שה' נצב עליו ראה להיפוך כי בניו יהיו נפרדים מעמים אחרים מוגבלים בתחום ואף ללבן חותנו הניחו בטעותו וכעס על רחל שגנבה התרפים להבדילו מעו"ג כן במצרים היו יושבים בארץ גושן נפרדים מהעמים. וכן לדורות באומה אין מקבלין גרים בימי דוד ושלמה (יבמות כד:): שזה כהכרח או למקנא לגדולתם וזה מליצתם שאברהם קיים עירובי תבשילין (יומא כח:): להכניס אורחים ולקבל גרים תחת כנפי השכינה אבל לא קבע תחומין שמא ימנע אחד מלבוא לשמוע דיעותיו. לא כן יעקב קבע תחומין להגביל ולתחום בין עם ישראל לעמים. ... וזכה למדה בלא גבול ופרצת ימה וקדמה בשכר שהוא קבע גבול ותחומין זכה לנחלה בלא גבול ודו"ק היטב.

⁶ רב צדוק הכהן, ישראל קדושים, ס"ז: ועדיין עד קבלת יעקב הברכות היה מצד העירוב דטוב ורע שבעולם הזה כח הטוב שבענין העשיה בפועל באמת גנוז בתכלית ההעלם בעשו שהוא עיקר כח העשיה וזהו חלקו בגן עדן שזכה יעקב ונטלו על ידי נטילת הברכות היינו חלק הטוב שהיה בגלות אצלו קלטו הוא והוציא בלעו מפיו והפרידו מהרע והוליד על ידי זה אחר כך בקדושה נפש יוסף שטנו של עשו שהוא כח העשיה דקדושה נפרד מהרע. וחלקו דיעקב בגיהנום היינו חלק הרע שהוא מצד הערוב דטוב ורע שהיה בו בתולדה על ידי חטא אדם הראשון קודם שתיקנו יעקב קלטו עשו ממנו בהלעטת האדם שהיה כענין נשיאת השעיר עוונותם כל עוונות תם. וזה היה ביום שמת אברהם אבינו ע"ה שהוא מדת החסד:

Yaakov makes a vow, in which he asks for G-d to give him **לחם לאכול ובגד ללבוש**¹. The body requires certain necessities, and that is all that Yaakov wants. (Kli Yakar says that he prays that G-d would see to it that he did not get gold, pearls and valuable things.) Having gotten his bread and clothes, he later says to Eisav that he has everything². The issue is one of simplicity but also of faith that G-d, in the future, will provide one's every need. Truth be told, the things we need most are most readily available. Rabbeinu Bechaya points out that we need air the most, and that is most plentiful. Then we need water, and there is plenty of that. We need food, and so on. After the minimum needs of physical sustenance, the body can only be nurtured spiritually. The rest is Yetzer Hara and will never fill anyone up³.

And where did Yakov learn all of this. First one must separate, become holy, master oneself and only then go out⁴. Fourteen years of complete isolation, immersed in Torah, was great preparation. Now he goes out to Charan, **to -וילך חרנה**⁵, **חרונו של עולם**, i.e. the affairs of this world, the area of *Reshus*⁶. Ever since the sin of the First Man, this area has beckoned us to enjoy at least something for ourselves⁷. At first Yaakov is a little confused, bumping into a seemingly impenetrable wall of the material world (ויפגע במקום). How does one plunge into such a thing, take it and use it without being consumed?⁸ G-d answers him by showing him the ladder, how one begins from this world - **סולם מוצב ארצה** - and rises with all this into the heavens⁹. Yaakov saw the Angels first going up and only then down - **עולים ויורדים בו**. They go from the Shechinah on earth where holiness is created¹⁰ and then go up on their Shlichus. Yaakov wakes up and says **אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי**, behold I did not realize before that this world is full of G-d, and that each moment of dealing with

¹ כח א: וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש:

² לג יא: קח נא את ברכתי אשר הבאת לך כי חנני אלקים וכי יש לי כל ויפצר בו ויקח:

³ בבא בתרא יז ע"א: יעקוב הטעימו הקב"ה ממעין עולם הבא ולא שלט ביה יצר הרע ומלאך המות ורמה ותולעת, שנאמר בו וכי יש לי כל.

⁴ נתיבות שלום, ויצא, עמ' קפג': וכהקדמה לכל זה נאמר בתורה כל פרשת החלום. דהנה יעקב אבינו כאשר יצא מבאר שבע, היה אחר סיג שנים בבית יצחק וי"ד שנים אצל עבר, שבאותם השנים הגיע למדרגה העליונה ביותר, שנקרא בחיר האבות ונתקדש בקדושה עליונה, וכמו שאחז"ל (יבמות עו) שהיה בן פ"ד שנים ולא ראה טומאה מימיו. וכמרומו בפי' וישכב במקום ההוא, וברש"י המקום ההוא לשון מיעוט, באותו מקום שכב אבל י"ד שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק בתורה. ובמשך כל השנים הללו היה קודש קדשים ולא היתה לו כל שייכות לעניני רשות שלא היה לו עסק עמהם.

⁵ כח י: ויצא יעקוב מבאר שבע וילך חרנה

⁶ נתיבות שלום, ויצא, עמ' קפג': ועתה יוצא חרנה לחרונו של עולם, לעניני העולם הזה ומוטל עליו לקדש עניני הרשות.

⁷ רב צדוק הכהן, פרי צדיק ח: בזוהר חדש סוף פרשה זו אדם הראשון ... שאכל מעץ הדעת, היינו שהרגיש הנאת הגוף באכילה על ידי זה נעשה ערבוּב וכל אכילות שאכל הרגיש מעץ הדעת טוב ורע הנאת הגוף וזה ענין עטיו של נחש

⁸ נתיבות שלום, ויצא, עמ' קפג': וע"כ נאמר ויפגע במקום, וכמאחז"ל (ב"ר סח, י) בקש לעבור נעשה העולם כולו כמין כותל לפניו... בבואו לתקן חלק הרשות נעמדו בפניו כקיר כל עניני העוה"ז עניני הרשות, איה הדרך להכנס לזה העולם השפל.

⁹ נתיבות שלום שם: ויחלם והנה סולם ניצב ארצה וראשו מגיע השמימה... כי עניני עוה"ז הם כסולם מצב ארצה אשר ראשו מגיע השמימה, שע"י שאדם עוסק בענינים הארציים יכול להגיע למדרגות הגבוהות ביותר.

¹⁰ כלי יקר על בראשית פרק כח פסוק יב: עולים ויורדים בו. מתחלה עולים ואח"כ יורדים. מזה הבין שהשכינה למטה בארץ ומלאכים סביבו ועולים בשליחות ויורדים לאחר כן. והוא אות על השגחה פרטית על כל סביבות יעקב. וע"י מש"כ להלן ל"ה ז' וט"ז:

it is precious¹. He is now able to elevate every foot that he places on the ground² – אֹת בְּרִית אֶרְצָה בְּנֵי קֶדֶם and he walks וְיֵשָׁא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ³ whose first letters stand for אֹת בְּרִית i.e. the sanctification of passion and desire⁴.

By the end of his life, Yaakov had reached the level of Adam HaRishon before his sin, knowing only spiritual and not physical pleasures⁵. Not being subject to material decay, the Sages declare that Yaakov never died in the true sense⁶. Already at the end of his first seven years of working for Lavan he said, *Give me my wife, for I have fulfilled my time, and I will come on her*⁷. Rashi says that even the most boorish of men would not talk in such a fashion⁸. But Yaakov was so above any sensual intentions that he saw nothing physical or crude about his speech, just as the First Man and Woman saw nothing shameful about their nudity⁹. In his final seventeen years in Egypt, Yaakov found his שְׁלוֹם, for he had conquered all of the physical realm, within in him and without¹⁰. With the exception of Rebbe, this is a level that would never be achieved again by mankind until the Messianic Era¹¹.

¹ נתיבות שלום, ויצא, עמ' קפג': ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי, במקום הזה פי' בעוה"ז... ואנכי לא ידעתי, פירש"י שאם ידעתי לא ישנתי, וראיתי שכתב מרן אדמו"ר בב"א זי"ע לאחד, ואנכי לא ידעתי שאלו ידעתי לא ישנתי ימי שנותי, וואלט איך ניט פאר שלאפן מיינע יארן... [וכמו שאמר] הרה"ק המגיד ממזריץ' זי"ע מלאה הארץ קנייך, שהעולם הארצי הוא מלא ענינים שאפשר לקנות ית"ש.

² נתיבות שלום, ויצא, עמ' קפג': וישא יעקב רגליו שיעקב הגביה אפילו את בחי' רגלים להשי"ת

³ כ"ט א: וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם

⁴ נתיבות שלום, שם: עוד אמר, וילך ארצה בני קדם ר"ת איות ב'רית קידוש, היינו שיעקב אבינו הגביה ותיקן מדת התשוקה להשי"ת.

⁵ ר' צדוק הכהן, פרי צדיק ח: יעקב אבינו ע"ה היה כאדם הראשון קודם הקלקול שלא ידע כלל מהנאת הגוף

⁶ ר' צדוק הכהן, שם: ועל כן יעקב אבינו לא מת (תענית ה ע"ב)

⁷ בראשית כ"ט (כא) ויאמר יעקב אל לבן הבה את אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה:

⁸ רש"י (שם) והלא קל שבקלים אינו אומר כן אלא להוליד תולדות אמר כך

⁹ ר' צדוק הכהן, שם: וכמ"ש (פירוש רש"י ויצא מבראשית רבה) (על הפסוק - כ"ט (כא) ויאמר יעקב אל לבן הבה את אשתי כי מלאו ימי ואבואה אליה) והלא קל שבקלים אינו אומר כן אלא להוליד תולדות אמר כן. והיינו שלא ידע כלל מהנאת הגוף רק לב להוציא בשר ועל כן לא ידע שום בוש בזה כמו אדם הראשון קודם הקלקול דכתיב ולא יתבוששו.

¹⁰ ר' צדוק הכהן, ישראל קדושים, ס"ז: ואז זכה יעקב לאותה ישיבה בשלווה שביקש תחילה באותן שבע עשרה שנים שבמצרים שהיה חיים שלא בצער ושלא ביצר רע כמו שמובא בתנא דבי אליהו רבא (פרק ג') שנתברר תוקף הקדושה שבו גם מצד זרעו

¹¹ ר' צדוק הכהן, שם: וכן רבי שאמר ולא נהניתי אף באצבע קטנה כמו שאמרו (כתובות קד) ... שהיה ניצוץ מנשמת יעקב אבינו ע"ה אבל בשאר בני אדם כבר יש עטיו של נחש להרגיש הנאת הגוף. ועל זה אמרו (מדרש רבה תזריע לגירסת הילקוט) אפילו אם יהיה חסיד שבחסידיים אי אפשר שלא יהיה בו צד אחד מעון. ובישי אבי דוד מפורש ביה קרא שמת בעטיו של נחש כמו שאמרו (שבת נה.) והיינו להרגיש הנאת הגוף.

וישלח

1. Bitachon

Abraham's life was like the rising sun that waxes ever brighter. Blessed with abundant success in all his undertakings, he stood alone facing the entire world -- summoning it to the altar of the one and only G-d. Yet he was neither envied nor hated, but highly revered as נשיא אלוקים.

During Isaac's life the light began to dim. The sun which had shown for his father had passed the zenith and had begun to descend. Isolated on account of his "walking before G-d" he was greeted only with envy by his contemporaries for the Divine blessings he received. He had to withdraw into himself and his household. With his (Isaac's) birth the ominous presage גר יהיה זרעך becomes a reality¹. Finally, with Jacob the shadows of night close in. His entire life was a concatenation of trials and tribulations².

Yet, just as night leads to the dawn, Yaakov represents the purpose of the Jewish people. Just as Avraham was the beginning of the Jewish people, Yaakov was the one to provide them with their spiritual inheritance, and, ultimately, to provide them with their Messianic future³.

Yaakov's life was one long hardship: the hatred of Eisav, the trickery of Lavan, the rape of Dina, and the hatred of Yosef by the brothers. Yaakov flees Eisav into the hands of Lavan. He then flees Lavan's daily deceit and massive corruption back into the hands of Eisav. His brother, with his mighty army, moves in for the kill. Later Yaakov was to lose Yosef, and then, in the midst of a great famine, seemingly Shimon. He worries that Binyamin will go the same way. There is never any let up in his life.

MAARIV AND BITACHON

Yaakov, we know, introduced the prayer of Maariv⁴, the prayer that emerges when all is night; we lack clarity, we are acutely aware of our vulnerability and we

¹מהר"ל, דרך חיים על אבות (פרק ה משנה ד): ויצחק היה התחלתו בטובה וברכה ובסוף חששו עיניו מראות, ובמדרש (ב"ר פס"ה) יצחק חדש יסורין שנאמר ויהי כי זקן יצחק ותכהן עיניו וגו', וזה מוכח על ישראל שמתחלה היו בטובה ולבסוף חשכו עיניהם מכח הגלות והשעבוד תחת האומות.

²Rav Elie Munk, The World of Prayer, Vol. 1, p. 5: The Hours of Prayers and Their Significance in the name of Rashi and Tosafos.

³מהר"ל, דרך חיים על אבות (פרק ה משנה ד): שכשם שאברהם היה התחלה מן האבות כך היה יעקב בתכלית האבות וסוף שלהם, ולפיכך מן יעקב יורשים ישראל תכליתם ואחריתם כי יעקב בסוף ותכלית האבות וירשו הבנים עיניו.

⁴In Brachos 26b, the Sages are in dispute as to whether the three prayer times are derived from time of Korbanos or were implemented by the Avos:

ברכות כו: אמר רבי יוסי ברבי חנינא תפלות אבות תקנו, ר' יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד תמידים תקנו (שנאמר ונשלמה פרים שפתינו – הושע יד: ג). תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא: אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ד' ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמוד פנחס ויתפלל ותעצור המגפה

have to maximize our trust in G-d. At Maariv, we ask of G-d, "Just as previously when I was in darkness and You showed me the light, may You again take me from darkness to light." When we cannot see, the world now becomes an uncertain place, the Will of G-d is hidden, we have no choice but to turn inwards, and to rely on our faith¹. The מעריב of אמת ואמונה becomes the methodology of faith – that night will lead to dawn – was taught to us by Yaakov.

It is just at this point, when we are forced to go beyond that which we can normally see, when we are forced to take a leap of faith, that we can go much deeper and much further than ever before. Hence, the morning bracha of אמת ויציב refers only to the past, the Exodus, whereas the evening bracha of אמת ואמונה already provides a vision of the ultimate completion of history, the Messianic era, and all the Heavenly protection we need to get there³.

But was Yaakov the first to experience this? Did not Yitzchak also live a life of G-d's מדת החסד (in contrast to Avraham Avinu who seemed to reflect מדת הדין)?⁴ Yitzchak's Yiras Shamayim led him to withdraw and limit his actions out of fear that his action would be negative. It prevented him from being as active in his service of G-d as was Avraham Avinu⁵. In fact, his Midah reflected the human side of G-d's Midas HaDin⁶, G-d's attribute of justice.

Yet, the Zohar finds a significant difference between Yitzchak and Yaakov. Yitzchak's life, which the Zohar calls דניא קשיא, was subjected to greater severity than Yaakov's, which the Zohar calls דניא רפיא.

This is perplexing. Yaakov's biography reveals more difficulties and darkness than Yitzchak's. However, this is ameliorated in two ways. Firstly, he does not descend from the dizzying heights of recognition and splendor that Avraham Avinu

יצחק תקן תפלת המנחה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ואין שיחה אלא תפלה שנאמר תפלה לעני כי יעטוף ולפני ד' ישפוך שיחו
יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר ואל תשא בעדם רנה
 "בחרבי ובקשתי"... "תרגם בצלותי ובבעותי"
 גור אריה שם: ...קרא אונקלוס התפלה של הצדיק חרב דהיא קורעת עליונים ותחתונים, והתחינה קשת מפני שהוא מתקשה מאד בתפלתו"

¹משנה ברורה א: א: יה"ר מלפניך ה' או"א כשם שהייתי באפלה והוצאתני לאורה, כן תוציאני מאפלה לאורה.

²מס' ברכות יב: כל שלא אמר אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו שנאמר להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות.

³Based on Rav Elie Munk, The World of Prayer, vol. 1, p. 5: The Hours of Prayers and Their Significance in the name of Rashi and Tosafos.

⁴מאור ושמש ויגש, בראשית מו ב: ויזבח (יעקוב) זבחים לאלוקי אביו יצחק: ... תלה ביצחק ולא באברהם ... כי כאשר בא יעקוב לרדת מצרים ראה כי הגלות יתחיל בו ובזרעו ופחד ממנו וזבח זבחים רבים לפחד אביו יצחק שלא תהא מדת הדין מתוחה כנגדו ... ואמר הכתוב זבחים, להודיע שלא היו עולות כאבותיו ... אבל ... הקריב שלמים להשלים אליו כל המדות וגו'

⁵מכתב מאליהו ח"ב דף 163: וכן בניגוד לאברהם, לא מצאנו שבנה יצחק מזבח לקרא בשם ד' עד שעלה לבאר שבע ... כי בראותו את צרותיו חשש שמא איננו ראוי וכדאי לכך. רק אחר שנתן לו הקב"ה אות ברכה והשפעה בלי התנגדות מהסביבה – "כי עתה הרחיב ד' לנו ופרינו בארץ" – אז נתעורר לעלות לבאר שבע, מקום עיקר התחסדותו של אברהם אבינו ("ויטע אשל בבאר שבע"). ושם נתחזק על ידי נבואת ד' "אל תירא כי אתך אני" כנ"ל, והבין שאין לו לחשוש עוד.

⁶מאור ושמש, ויגש, בראשית מו ב: ויזבח (יעקוב) זבחים לאלוקי אביו יצחק: ... תלה ביצחק ולא באברהם ... כי כאשר בא יעקוב לרדת מצרים ראה כי הגלות יתחיל בו ובזרעו ופחד ממנו וזבח זבחים רבים לפחד אביו יצחק שלא תהא מדת הדין מתוחה כנגדו ... ואמר הכתוב זבחים, להודיע שלו היו עולות כאבותיו ... אבל ... הקריב שלמים להשלים אליו כל המדות וגו'

had achieved by the end of his life, as was Yitzchak's lot. Secondly, Yaakov's night comes just before the dawn, when light will again shine brightly and clearly¹.

BITACHON & HISHTADLUS

With that in mind, we turn to our Parsha. Yaakov is about to meet his brother Eisav, who has shown every intention of killing him². This is darkness in full flight. In preparation for his meeting, Yaakov engages in a triple hishtadlus: דורון, תפילה and מלחמה³.

Were not such efforts exaggerated? Where was Yaakov's faith in all of this? The Ramban states that this was not a lack of Bitachon. Rather, Yaakov did not want to rely on his own righteousness to be saved by G-d, especially in circumstances which, on the surface of things, would require a miracle⁴. We know that Yaakov did the right thing because his actions are held up as a paradigm for how we, and each generation, have to deal with Edom⁵.

There is a delicate balance between effort and faith, between not relying on miracles on the one hand and not going too far on the other.

We need to allow human effort to go as far as it can reasonably go⁶. The Torah is full of examples of its expectation that we act - וברכך בכל אשר תעשה (שם, (דברים טו). However, after we have done our bit, we are entitled to hand ourselves over to G-d, to say to Him, "G-d, I have done my bit; now it is up to You. It is in Your hands now - to support and complete our efforts, by miracle if need be, or to deny them."⁸ That is His business; not ours.

The point at which we abandon further efforts and give ourselves over to G-d is a tricky matter. For here's the thing: The greater one's Bitachon, the less hishtadlus needed⁹. It is as if G-d says, "You trust in me, I will take care of you. You trust in other things, I will let them take care of you as much as you want. Then come to me

¹Based on Rav Elie Munk, The World of Prayer, vol. 1, p. 5:

²רש"י לב ז ד"ה באנו אל אחיך אל עשו: שהיית אומר אחי הוא אבל הוא נוהג כעשו הרשע עודנו בשנאתו

³רש"י לב ט ד"ה והיה המחנה הנשאר לפליטה: על כרחו כי אלחם עמו. התקין עצמו לשלשה דברים לדורון לתפלה ולמלחמה. לדורון – ותעבור המחנה על פניו, לתפילה – אלקי אבי אברהם, למלחמה – והיה המחנה הנשאר לפליטה

⁴עקידת יצחק, המובא בהגות בפרשיות התורה שאסור לסמוך על הנס, וכן כתב רב שמשון רפאל הירש.

⁵רמב"ן שם: ויש בה עוד רמז כי כל אשר אירע ליעקב אבינו עם עשו אחיו יארע לנו תמיד עם בני עשו.

⁶רמב"ן, ריש הפרשה: ... וללמדנו שהוא לא בטח בצדקתו והשתדל בכל יכלתו.

⁷ובעקידת יצחק (המובא בהגות בפרשיות התורה) שכשמואל הנביא פחד ללכת למשוח את דוד בדבר השם פן יהרגו שאול, יעץ לו השם תחבולה טבעית להינצל: עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבח לה' באתיי" (שמואל א טז). מי לנו גדול מדוד מלכנו אשר הבטיח לו השם שינצל מכל אויביו. ובכל זאת לא סמך על הנס ועשה, בעת הליכתו אל אכיש מלך גת, כל אשר היה לעשות, התהולל, הוריד רירו על זקנו ושינה טעמו, והתגנה וביזה עצמו, ובלבד להשיג מפלט באורח טבעי.

⁸עקידת יצחק, שם. ובהמשך של המעשה של דוד המלך (מובא בהערה הקודמת): אחרי שעשה את כל אשר בידו הוא פנה להשם שיושיעו ויצליחו ואמר: (תהלים קמב) "הבט ימין וראה ואין לי מכיר, אבד מנוס ממני, אין דורש לנפשי, זעקתי אליך ה'".

⁹בית הלוי, בראשית מא א: שיעור ההשתדלות הנרצה אינו שיהיה בכל אדם רק כל אחד לפי ערכו, דמי שיכול להגיע לבטוח במעט מלאכה אזי מה שירבה להשתדל יותר מכפי הנצרך לו לזה השיעור כבר יחשב לו לחטא נגד מדת הבטחון כי הרבה להלך אחרי ההשתדלות ולא בטח.

for the rest. Go as far as you want with your hishtadlus. But leave a little at the end for your bitachon¹.” Midah Keneged Midah².

If it is indeed a function of our Bitachon level, why did Yaakov go to such great lengths? Did G-d not tell him in last week's Parsha that *behold I am with you*?³ Was this not a guarantee that G-d would take care of everything for him⁴? Does G-d not let us know that this is one of His grand messages to us?

"ויאמר כי אהיה עמך" (שמות ג יב), "יהי ה' אלהינו עמנו" (מ"א ח ו)

Although Yaakov doesn't get everything right⁵, yet, we never see that Yaakov is criticized for a lack of faith. Seemingly, he acted just as he was supposed to. To understand this, it would be helpful to contrast Yaakov's bitachon with a case of failed bitachon, Yosef's appeal to the Sar HaMashkim to remember him to the king. Yosef's act caused a lengthening of his imprisonment by two years⁶.

What was wrong with Yosef's hishtadlus, a tiny sentence compared to the case of Yaakov Avinu, which involved massive effort?

We might ask about Yaakov Avinu whether he, too, was not promised by G-d that he would arrive back in the land safely⁷. The question is disturbing enough that one of the commentators state Yaakov actually regretted sending his messengers to Eisav; the reason he was afraid was just because of the Bitachon deficiency which would now expose him to the danger of his brother's designs⁸. More probable however, is that Yaakov Avinu saw G-d's promise to him as a conditional promise – something which could be undermined if his own deeds were not up to scratch. And, being the Tzadik that he was, he was nervous that he was not worthy⁹. Perhaps he had

¹ בית הלוי, בראשית מא א: ומי שבטחונו עדיין קטן משל חבירו יוכל לעסוק במלאכתו יותר מחבירו עד שגם הוא יהיה יכול להשקוט רוחו ולבו לבטוח בה' דעיקר בחינת בטחון הוא השקטת רוחו ולבו להשליך על ה' יהבו. ושם: והא דהתירה התורה להשתדלות הוא משום דלא כל אדם יכול להגיע למדרגת הבטחון הגמור וע"כ הותר לו ההשתדלות כדי שיהיה לו סיוע שיגיע למדרגת הבטוח וצריך כל אדם לחדש לו מלאכה ועסק כדי שיהיה נקל לו לבטוח בה'.

² בית הלוי, בראשית מא א: ומי שמרבה בהשתדלות יותר מכפי הנצרך עונשו שמן השמים יוסיפו על הצטרותו להשתדלות ולא יזומן לו פרנסתו רק ע"י יגיעת בשר הדרך שבחר לו.

³ בראשית כח טו

⁴ ע"פ ילקוט מעם לועז עמ' תרז

⁵ דעת זקנים מבעלי התוספות לב ה: כה תאמרן לאדוני לעשו - ולפי שקראו אדון נענש אמר לו ית' אני אמרתי ורב יעבוד צעיר ואתה קראתו אדון שמונה פעמים שכן תמצא בפי', חייך שימלכו שמונה מלכים מעשו קודם שימלוך מלך על ישראל והיינו דכתיב בסוף הפ' ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך לבני ישראל:

⁶ בראשית מ כג (סוף פרשת וישב) ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו. ופירש"י: מפני שתלה בו יוסף לזכרו הוזהר להיות אסור שני שנים. ע"ג ופירושו שעל כל מלה מיותרת הוסיפה לו שנה. אמנם בעל תוספת ברכה מסביר ששעור הזכירה הו' שנה, כדאיתא במסכת ברכות נח "אין המת משתכח מהלב אלא לאחר שנים עשרה חודש." יוסף הזכיר פעמיים זכירתו "זכרתי וכו' והזכרתי" ואם השעור של כל זכירה הוא שנה, לכן נגזרו לו מדה כנגד מדה שנתיים שכחה.

⁷ בריש פרשה הקודמת, ויצא, כשיעקוב ישן על האבנים: כח: (יג) והנה ידוד נצב עליו ויאמר אני ידוד אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך: (יד) והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה ונברכו בך כל משפחת האדמה ובוזרעך:

⁸ ילקוט מעם לועז ז' בראשית ב עמ' תרז ומקורו מהר"ם בן חביב וכו' וכן טוב.

⁹ ברש"י לב יא ד"ה קטנתי מכל החסדים: (שבת לב) נתמעטו זכויותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי לכך אני ירא שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו.

done wrong by annulling his covenant with Lavan, or perhaps it was something else¹. He had not learned Torah during this period, since he was tending to Lavan's sheep, and he had married two sisters, which was perhaps the wrong thing to do².

Moreover, Yaakov knew that Eisav was bringing his own merits to the table. After all, Eisav had lived in the Holy Land all this time, whereas Yaakov had spent the last 20 years outside of Israel, far from holiness. Secondly, Eisav was a master of Kibud Av V'Em. Even in his most angry moment, when he committed to killing Yaakov, Eisav was determined to wait until his father would die so as not to cause him any pain³. Yaakov, on the other hand, had been absent all this time, and was therefore not able to fulfill the mitzvah of Kibud Av V'Em. (And, in fact, Yaakov was right to worry, for he did ultimately suffer the consequences of being away, by being separated from Yosef for 22 years, מדה כנגד מדה⁴. And, even though Yaakov went to Lavan with his parent's blessing, nevertheless, his mother had made it on condition that he would go for seven years and no more⁵.)

Yaakov also thought it possible that he had misunderstood the promise. When he left Lavan's house, G-d had stated, ויאמר ידוד אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך⁶. Nevertheless, perhaps this meant from all bad things, but not from Eisav with all his merits. Perhaps the guarantee was that he would enter the Holy Land safely, but that it did not extend beyond that. In fact, at the time, Yaakov had only asked – ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך⁷. G-d's promise that Yaakov's children would inherit the land, והיה זרעך כעפר הארץ, would only be after entering the land and having children there⁸.

All of this makes sense to explain why Yaakov invested human effort to achieve a result. But, the Torah tells us that Yaakov experienced great fear – ויירא⁹. Surely that shows a lack of Bitachon. In an incredible insight, Rashi says that there are two words for his fear, ויירא and ויצר. For Yaakov not only feared that he would be killed, but he feared just as much that he would become a killer¹⁰.

¹ ילקוט מעם לועז : בראשית ב עמ' תרז : והיה חושש שמא עשה דבר רע שהפר הברית שעשה עם לבן.

² ילקוט מעם לועז : בראשית ב עמ' תרז :

³ בראשית כז : (מא) וישטם עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי : וכתב רש"י שם : כמשמעו שלא אצער את אבא.

⁴ עיין ברש"י כח : ט שעושה את החשבון שיעקוב נטמן בבית עבר י"ד שנה ואח"כ הלך לבית לבן ושהה שם כ' שנים ושתי שנים שהה בדרך ועל למוד התורה לא נענש אבל על כ"ב שנים נענש והיה נפרד מיוסף כ"ב שנים.

⁵ ילקוט מעם לועז : בראשית ב עמ' תרז

⁶ בראשית לא (ג) ויאמר ידוד אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך :

⁷ בראשית כח כ : וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש

⁸ מעם לועז, שם

⁹ לב (ז) ויירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות :

¹⁰ רש"י על בראשית פרק לב פסוק ח (ח) ויירא ויצר - ויירא שמא יהרג (ב"ר ותנחומא) ויצר לו אם יהרוג הוא את אחרים :

at the knowledge that 400 highly trained killers were being sent to dispatch of him². This, despite G-d's clear promises to him in **בית אל** and **חרן**. ויירא יעקב מאד¹

Perhaps, perhaps, he had sinned and would not be worthy of the miracle that would be required to save him³. Moreover, if he would be worthy, perhaps this would not extend to his children⁴. And, in one of the most memorable things said by any man in history, Yaakov adds, "Perhaps, perhaps, I have used up all my merits. **קטנתי** – **מכל החסדים** – I have become small through all the kindnesses you have already done for me.⁵" All this led to confusion what he should do, adding to the fear⁶. But we never see that Yaakov's fear, despite G-d's promise, amounted to a failure of faith⁷.

This shows us that bitachon does not mean that one should have no fear. Too often, those who do not fear are simply being reckless, and are confusing their irresponsibility with a holy trait. The Abarbanel points out that Yaakov valued his life, and appropriately feared to lose it. Those who go into war without such fear, he points out, simply do not understand the value of their own, and certainly not anyone else's, life⁸. Yaakov's Bitachon was expressed when, despite his fear, he trusted that G-d would lead him through the situation and that he need not run away from it.

But, putting aside Yaakov's unique concerns, there are good reasons why Yaakov's actions were within the realm of acceptable Hishtadlus and why the spies, and even Yosef HaTzadik, got into trouble for theirs.

Firstly, Yaakov's Hishtadlus was in a sensible direction. It reflected the normal range of intelligent actions one would take in a situation like this. Offering gifts, preparing for war and davening are just what one ought to be doing in this situation. (In fact, from Yaakov's division of his entourage into two groups Chazal

¹ בראשית לב: (ח) וכתב רש"י: ויירא שמא יהרג (ב"ר ותנחומא)

² רמב"ן

³ מסכת ברכות דף ד., סנהדרין צח

אבן עזרא בראשית לב ט: אבן עזרא בראשית לב ט:ועוד פחד שמא חטא או שגג במחשבתו ובעבור זה לא יהי השם עמו.

⁴ רבינו בחיי לב ח: יש שפירש כי מה שנתירא יעקב לא על עצמו כי הוא כבר הובטח, אבל נתירא על בניו ועל אנשי ביתו, וזהו שכתוב ויחץ את הילדים. ואמר עוד פן יבוא והכני אם על בנים, לא אמר והכני בלבד שלא היה מפחד על עצמו אלא על הכאת אם על בנים:

אבן עזרא בראשית לב ט: גם זאת תשובה לשואלים איך פחד יעקב והשם הבטיחו, והוא אומרו ואהיה עמך (לעיל לא ג). גם זה פ"י ואיטיבה עמך, שיתכן שימלט הוא לבדו.

⁵ בראשית לב: (יא) קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות: ולפי פירוש רש"י ולא כהרמב"ן

⁶ רבי יוסף בכור שור על בראשית פרק לב פסוק ח ויירא יעקב מאד ויירא לו - כי לא ידע מה לעשות, שאם היה יודע שכוונתו לרעה, היה מבקש לעצמו צד הצלה, או לברוח או ללכת לערי המבצר מפניו, אבל עכשיו שמא אינו בא אלא לכבודו, ואם יברח ישים לו לב ויראה לו דרך שנאה, כמו שאומרים בני אדם - "אם יש מי שיברח, הרבה יהיה מי שירדוף", ואם כוונתו לרעה, אינו יכול לעמוד כנגד ארבע מאות איש, ולפיכך היה מיצר שלא היה יודע מה יעשה, או יברח, או יעמוד. ויחץ את העם אשר אתו - לקח בידו דברי הצלה שלא ירגיש בהן שעשאן כנגדו, וחצה את העם לשתי משמרות:

⁷ ועיין בגור אריה (ד"ה שמא יהרג) דמקשה מעולם לא יצאה מדה טובה מפי קב"ה לחזור בו לרעה (שבת נה) שמחלק בין נבואה שהיא מצד הנותן (ד') שא"א לשנות, והבטחה, שהיא מצד המקבל ואפשר לשנות.

⁸ אברבנל, מובא בהגות בפרשיות התורה, עמ' 129. ושם: כשם שאין רבותא אם נדיב מפזר כספו, כשאין הוא מבין להעריך את ערכו של כסף.

learn that one shouldn't invest in only one thing¹.) *But why should Yaakov have not just relied on a miracle? Why could he not have faith at that level?* The Chazon Ish explains that going for a miracle is not faith, - it is an act of desperation. One thrashes around and is willing to try anything and everything. Hishtadlus must relate to the natural, not the miraculous, world, for it was in that natural world where efforts were given to rule and create effect². This was just the problem of Yosef's request from the butler. Since the chances of the butler actually fulfilling Yosef's request were very slim, it would have required a miracle to make this happen.

Secondly, one arm of his hishtadlus was in the direction of bitachon; it involved davening to HaSh-m. G-d wanted man to exercise his freedom of choice, to act in the world; and choosing implies acting – acting to do good or evil. But we can also **choose** to have faith - faith that G-d will take care of us – and choose to have gratitude that G-d does so³.

נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו (תהלים קלו)

Every Monotheist believes that G-d has the power to do anything; only His faithful believe that He will always apply that to look after himself.⁴ Yaakov expressed this in his hishtadlus of davening.

Thirdly, Yaakov was doing hishtadlus designed to bring about the result which he knew had been promised to him⁵.

And, most important, Yaakov Avinu was committed to any result which G-d would unfold for him. He was not committed to a conditional bitachon: If you save me then I will believe in you. As the Chazon Ish stresses, Bitachon does not mean that you have to trust that the best of the scenarios will come about. Rather, Bitachon means that you believe that there is nothing circumstantial which takes place in the world⁶. Bitachon, like all traits, comes in multiple levels. The highest level of

¹ בראשית רבה (עו ג) למדתך תורה דרך ארץ לא יניח אדם כל ממונו בזוית אחת:

² אמונה ובטחון לחזו"א - פרק ב: ו. אם כי עיקרי הבטחון מחובת הלב, ומסתעפים ממנו מצוות מעשיות, בחובה של מניעה מפעולות נגד חבירו, יש בזה גם גדרים בפעולות של השתדלות המותרת, ולפעמים הבטחון מתנגד להשתדלות ואוסר אמצעים מיוחדים. והנה נתחייבנו לדון במחשבתנו כל פעולה טרם עשייתה אם היא מוסכמת ממדת הבטחון. וחזו"ל אמרו במד"ר מקץ כי השתדלותו של יוסף הצדיק לבקש משר המשקים והזכרתני, היתה כזלזול במדת הבטחון. ואמרו: "אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו זה יוסף, ולא פנה אל רהבים וגו', שבשביל שפנה אל שר המשקים נתוסף לו שתי שנים." ר"ל יוסף שאין הצלתו תלוי בהשתדלות וכל מיד ד', אבל בהיות שנתחייב האדם בפעולות ולא לסמוך אניסא (על ניסים) חייב יוסף את עצמו לשמש בהזדמנות זו ולבקש משר המשקים. ואמנם בהיות שלפי תכונת הרהבים אין בטבעו לזכור ולהיטיב, אין ראוי המעשה הזה רק מתוך יאוש, והמיואש עושה כל מה שיכול אף דברים הרחוקים מכל תועלת. אבל אין לבטוח לעשות כמו אלה, ואין פעולה זו מפעולות החובה, ויש במעשה זה כעין זריית אבק על זוהר האמונה ובטחון, ואחרי שאינה חובה היא אסורה. וכונת חזו"ל על הפעולה ולא על מדת הבטחון של יוסף חלילה. וידע יוסף שאין עזר מלבד אדם בלתי מיד ד' לבד, אבל מה שחייב עצמו לשאול משר המשקים לא הי' לפי קבלת חזו"ל דין אמת, אלא לא הי' לו לפנות אל רהבים:

³ כד הקמת, פרנסה: השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך לא יתן לעולם מוט לצדיק (שם כה) ידוע ומפורסם כי ענין הפרנסה עדות על נפלאות השי"י ועל רוב חסדיו ממה שהוא נותן לחם לכל בשר. ומחלק מזונות לכל בריה, והוא שאמרו רז"ל בפרק ערבי פסחים (דף קיח) למה נקרא שמו הלל הגדול על שם שהקב"ה יושב ברומו של עולם ומחלק מזונות לכל בריותיו, כי הוא יתעלה הנותן לכל אחד ואחד צורך פרנסתו ודי מחסורו אשר יחסר לו. וכן לכל אומה ואומה משבעים אומות שיש בעולם ואע"פ שאינם ראויים לכך

⁴ כד הקמת, פרנסה: והבוטח הזה המשליך יהבו על השי"ת צריך הוא שיחשוב כי מי שמטריך ומפרנס את העוף באויר והאפרוח בתוך ביצה שאין שם מקום ודרך לעבור המזון ואע"פ אין הפרנסה מנועה ממנו בחסד השי"ת על אחת כמה וכמה שיפרנס את האדם שיש בו נפש שכלית וההשגחה בו פרטית מצד שכלו ולא ימנע ממנו הפרנסה, וכן אמר הכתוב (תהלים לד) ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב וכתוב (שם קיא) טרף נתן ליראיו. ואין צריך לומר אם הבוטח דר ביישוב אלא אפי' היה דר במדבר שם יזמין לו הקב"ה פרנסתו

⁵ ואמנם כתבנו הרבה חששות שהיה ליעקוב בנוגע לקיום ההוכחות, זה רק היה בנוגע לפחדו. אבל בודאי בנוגע להשתדלותו היה לו להשתדל לקיים את הבטחת הבורא.

⁶ חזון איש, אמונה ובטחון פ"ב: טעות נושנת נתאזרח בלב רבים במושג בטחון. שם בטחון המשמש למדה מהוללה ועיקרית בפי החסידים, נסתובבה במושג חובה להאמין – בכל מקרה שפוגש האדם והעמידתו לקראת עתיד בלתי

Bitachon is one who relies on G-d without saying that G-d will help him because of this or that reason. For who can know what is in their ultimate good. It may well be just the opposite¹. This does not mean that Yaakov was not entitled to want this result, daven for it, and act towards it. But he did it with the knowledge that he did not control the results. Man was given the hishtadlus department. But G-d always retains the results department.

Yosef by contrast had a very definite plan to which he is committed, the fulfillment of his two dreams. He was so convinced of this that he does not reveal himself to his brothers and save his father further suffering². He does not even send a message to his father when he is rising in the ranks in Potifar's home. Hebron was, after all, but six days away³.

Yosef knows what the result must be! Had he sent a message to his father while he was in Potifar's home, his father would have redeemed him, whatever the cost, and brought him home. But Yosef could not see his dream being fulfilled in this way⁴.

Some say that Yosef's efforts would have been good for someone at a lower level of Bitachon, but not for him⁵. Others say that Yosef's mistake was to rely on a fellow human to do the job, rather than G-d. Rav Dushinsky, building on this idea, opines that there was in fact no lowered level of Bitachon at all. Rather, it was simply a matter of Midah Keneged Midah. Yosef chose a natural (human) vessel for his redemption. Having chosen a natural path, that was the path which unfolded for him and, with the non-natural paths closed, he had to sit out the process⁶. The Chumash can be read as lessons in Bitachon and its relationship to Hishtadlus. Yaakov, in his encounter with Eisav, remains the perfect paradigm of the right balance.

מוכרע ושני דרכים בעתיד, אחת טובה ולא שניה – כי בטח יהיה הטוב, ואם מסתפק וחושש על היפוך הטוב הוא מחוסר בטחון. ואין הוראה זו בבטחון נכונה, שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד אין העתיד מוכרע ... אבל ענין הבטחון הוא האמון שאין מקרה בעולם

¹ כלי יקר מא א: ויתכן לפרש עוד בפסוק והיה ה' מבטחו, לפי שכמה מדריגות יש במדת הבטחון זכרם רבינו בחיי בפרשה זו, ומדריגה אחרונה הוא הבוטח בה' בלא סבה שלא יחשוב לומר הקב"ה יעשה לי דבר זה ע"י סבה זו, לפי שאין האדם יודע איזו סבה לטובתו כי אולי יחשוב אדם שדבר זה סבה למציאת מבוקשו, ויכול להיות שהוא הפך מן כאשר זמם

² רמב"ן, בראשית מב: ט

³ רמב"ן שם: יש לתמוה אחר שעמד יוסף במצרים ימים רבים והיה פקיד ונגיד בבית שר גדול במצרים, איך לא שלח כתב אחד לאביו להודיעו ולנחמו, כי מצרים קרוב לחברון כששה ימים, ואילו היה מהלך שנה היה ראוי להודיעו לכבוד אביו, ויקר פדיון נפשו ויפדנו ברוב ממון:

⁴ אבל היה רואה כי השתחויית אחיו לו וגם אביו וכל זרעו אתו, אי אפשר להיות בארצם, והיה מקוה להיותו שם במצרים בראותו הצלחתו הגדולה שם, וכל שכן אחרי ששמע חלום פרעה שנתברר לו כי יבאו כלם שמה ויתקיימו כל חלומותיו:

⁵ נתיבות שלום ריש מקץ, שם משמואל ועוד

⁶ ז"ל הגות בפרשיות התורה: הרי"צ דושינסקי זצ"ל אינו רואה עונש אצל יוסף, אלא ענין של מדה כנגד מדה. מותר לו לאדם לעשות כל השתדלות טבעית להצלתו, אבל במדה שאדם מודד מודדין לו. לו יוסף היה בוחר לעצמו דרך על טבעית, היה זוכה לפדות דומה, אבל מכיון שבחר בדרך של השתדלות טבעית, נאלץ היה לחכות שנתיים עד לפתרון חלום פרעה.

2. Yaakov and the Sar shel Eisav

SUMMARY:

The night before Yaakov's meeting with Eisav, the Sar Shel Eisav, an angel in the form of a man, fought with him until the rising of the morning star. ויותר יעקוב לבדו - Yaakov is left utterly alone: without his family or his possessions; without even the help of the angels that had accompanied him to the border of Chutz LaAretz. He is to face the Sar of Eisav alone. Even the normal spiritual help, the Siyata Dishmaya, leaves him. In this time of darkness he has only his own inner resources to call on. This is just what a Nisayon is – a person finds himself stripped of all outside help, heavenly or earthly, and must face his challenge unaided.

Yaakov defeats the angel, who confirms that the blessings of the firstborn are indeed his, and receives a new name, ישראל. Yaakov goes so far as to incorporate the evil of the angel and to harness it as a force of good. Yet, Yaakov does not emerge from the battle unscathed. The angel injures him in his thigh, and from then onwards the Jews are prohibited from eating the Gid HaNashe, the Sciatic tendon.

It is clear that all of this is pregnant with intense symbolism, lessons which are meant for the ages. Both the victory and the injury reflect the deep lessons of history and faith for every generation.

Let us start with the victory over the angel:

The angels were created on the second day of creation. On the first day it says, "And it was evening and it was morning, *one* day." The word "one", and not "first", is used because G-d's unity was still manifest on the first day. The things that were created were all lifeless and therefore automatically and totally fulfilled the Will of their Creator. But, the second day was by its very nature something which comes after the first, the idea that after the first there are others as well. Therefore, on the second day angels were created, separate beings, seemingly, to the Creator.

ויותר יעקוב לבדו – *And Yaakov was left alone* - Yaakov has reached a level where there is only לבדו - *alone*. The level of לבדו is the realization that G-d is One in the world just as He was on the first day before the angels were created.

It is to remove Yaakov from this exalted level that causes the Sar of Eisav to battle with him. The word used for this struggle is ויאבק, which is related to the word אבק, dust. Dust covers and blurs, and Eisav's Sar comes to blur Yaakov's spirituality. Later, Eisav's grandchild Amalek dedicates his life to this task – כי יד על כס קה – Amalek places his hand on the seat of the Almighty to cover it and hide it.

But Yaakov is above all of this – above any level where separation from G-d's unity takes place, and therefore he is able to subdue the angel. All of Yaakov's life is to prove the great unity of truth. When Yaakov sleeps on the stones that Avraham built for the Akeidas Yitzchak, they turn into one stone. The ladder, too, showed this. Each rung of the ladder was both a barrier preventing further growth, but, if overcome, was also a rung to be stood on, a springboard for getting closer to the truth.

Eisav battled this truth. ויאבק, from אבק - the dust that darkens and confuses. The long history of anti-Semitism is testimony to the ghastly depths this battle has taken us. But ויאבק is also related to חבוק, the embrace of assimilation and intermarriage. Eisav wages his battle in this way as well. It is interesting that the Sages tell us that גידים have no taste, as we will not feel (taste) the damage of this kind of battle.

Yaakov prepared the Jewish nation to survive these onslaughts: וירא כי לא יכול לו, but it will not emerge unscathed, as the thigh is damaged in the process. Klal Yisrael limps along, but we continue to move forward. The Gid is a symbol of hope, for that will be the extent of our injury. And in the end, our limp will be cured. יעקוב survives by barely grabbing on to the heel of history; but he is also ישראל, straight with G-d (ישר קל), whose spiritual core is above all of this. ישראל is the Gematriah of יעקוב ושטן, for, when Yaakov defeats the angel, he absorbs all within him as well and uses it for the good. The battle will be long and hard - Yaakov only defeats the enemy at the end of the night. But, the battle is won in the end. And, in fact, just as Eisav's angel blesses Yaakov, Eisav himself will do so at the end of days.

DETAIL:

Yaakov is on his way to the fateful meeting with Eisav, a meeting that Yaakov fears may end with his own death. The night before ויותר יעקוב לבדו, Yaakov was left alone; and then ויאבק איש עמו עד עלות השחר, an angel in the form of a man¹ fought with him until the rising of the morning star².

Yaakov understands very well that he is only fully protected from Eisav when accompanied by the tribes, his children³. In fact, it is only after Rochel has given birth to Yosef that Yaakov dares to leave Lavan and attempt his return to Israel,⁴ for Yosef, in particular, is the flame that would draw from Yaakov's fire to set fire to Eisav's straw⁵.

But now Yaakov is left alone: he is left to his own devices without any help from his possessions, for he has given them all away; without even the help of the angels that accompany him to the border of Chutz LaAretz but that now leave him. He is to face the Sar of Eisav alone⁶. Even the normal spiritual help, the Siyata Dishmaya, leaves him⁷. It is not only a time of aloneness but also of darkness; he has only his own inner resources to call on to face this test. In fact, the very definition of a

¹חזקוני לב כד: ויאבק איש עמו - מלאך בדמות איש

²לב (כד) ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר:

³נתיבות שלום עמ' רכז: וזהו מש"נ בעת שלבן רדף אחריו, ויאמר יעקוב אל אחיו לקטו אבנים, וכמאמר מרן הס"ק מסלונים זי"ע שהקשה מדוע כתיב כאן אחיו שהרי היו בניו ופירוש שאחים הוא לשון אהבה וידידות, שאמרו להם שיתאחדו עמו

⁴נתיבות שלום שם: מצינו דכתב ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקוב ללבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי

⁵נתיבות שלום שם: שלאחר שהיה ליעקב את יוסף עמו, כח הכנגד של עשו, כבר לא היה מתיירא כלל מעשו, וכדאיתא ברש"י (ריש פרשת וישב) מאה"כ (עובדיה א) והיה בית יעקוב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש

⁶אור גדליהו ריש הפרשה (עמ' 104): שנשאר לבד בלי שום סיוע, כי העביר את כל אשר לו, וגם המלאכים אשר היו אתו עזובה, ונשאר לבדו להתאבק עם שרו של עשו.

⁷אור גדליהו שם: ג"כ נשאר לבדו בלי שום סיוע רוחני

test, a Nisayon, is just this. A person finds himself stripped of all outside help, heavenly or earthly, and must face his challenge unaided¹.

Yaakov defeats the angel², receives from him confirmation that the blessings of the first born are indeed his³, and receives a new name, ישראל⁴. As we shall see, he goes so far as to incorporate the evil of the angel and to harness it as a force of good. There is something else here too, though: Yaakov does not emerge from the battle unscathed. The angel injures him in his thigh, and from then onwards the Jews are prohibited from eating the Gid HaNashe⁵.

It is clear that all of this is pregnant with intense symbolism, lesions which are meant for the ages. Both the victory and the injury reflect the deep lessons of history and faith for every generation.

Let us start with the victory:

Yaakov's Victory: Rising Above the Angels-The Realization that G-d is One in the World

Yaakov's midah is emes. Emes can be defined as the ability to remain pure and unchanging in all circumstances, not only when interacting with fellow-humans but even when engaging Malachim⁶.

There is another way of understanding the words ויותר יעקוב לבדו. Yaakov has now grown to a place above the angels or any other created being. He has reached a level where there is only לבדו⁷.

The angels were created on the second day of creation. On the first day it says, "And it was evening and it was morning, *one* day." The word "one", and not "first", is used, because G-d's unity was still manifest on the first day. The things that were created were all lifeless and therefore automatically and totally fulfilled the Will of their Creator. But, the second day was by its very nature something which comes after

¹אור גדליהו שם: ענין הנסיון הוא שהאדם נשאר לבדו בלי שום סיוע, ורק בכחתי העצמיים צריך הוא להתגבר ולעמוד בנסיון

²לב (כה) וירא כי לא יכל לו ...

³לב (כט) ... ויברך אתו שם:

רש"י (כט) לא יעקב - לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה ורמיה כי אם בשררה וגלוי פנים וסופך שהקב"ה נגלה עליך בבית אל ומחליף שמך ושם הוא מברכך ואני שם אהיה ואודה לך עליהן וזהו שכתוב (הושע יב) וישר אל מלאך ויוכל בכה ויתחנן לו בכה המלאך ויתחנן לו ומה נתחנן לו בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו המתן לי עד שידבר עמנו שם ולא רצה יעקב ועל כרחו הודה לו עליהן וזהו ויברך אותו שם שהיה מתחנן להמתין לו ולא רצה:

⁴לב (כח) ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל:

⁵לב (כה) וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו: (לא) ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צלע על ירכו: (לב) על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה:

⁶אור גדליהו שם (עמ' נג): מדת האמת תובעת שיהיה האדם שלם בכל המצבים, לא רק עם אנשים אלא אפילו עם מלאכים

⁷אור גדליהו שם: שנשאר במקום שאין שם אלא לבדו

the first, the idea that after the first there are others as well. Therefore, on the second day angels were created, separate beings, seemingly, from the Creator¹.

Yaakov is able to reach the level of לבדו, i.e. the realization that G-d is One in the world just as He was on the first day before the angels were created². The Sages tell us that his image is engraved on the Holy Throne in the heavens above, as the angels looked at the sleeping Yaakov in his dream of the ladder, and then went up the ladder to the heavens to find that same Yaakov there³.

It is to remove Yaakov from this exalted level that causes the Sar of Eisav to battle with Yaakov⁴. The word used for this struggle is ויאבק, which is related to the word אבק, dust⁵. Dust covers and blurs, and Eisav's Sar comes to blur Yaakov's spirituality⁶. Later, Eisav's grandchild, Amalek, dedicates his life to this task – כי יד – Amalek places his hand on the seat of the Almighty to cover it and hide it⁷.

But Yaakov is above all of this – above any level where separation from G-d's unity takes place and therefore he is able to subdue the angel⁸. Indeed, all men in their purity are greater than angels⁹, their souls soaring worlds above those inhabited by the highest of angels. We see a similar thing with Moshe Rabbeinu. The angels complain that G-d should not be giving the Torah to lowly man. G-d then says to Moshe, "Grab hold of My Holy Throne and answer them." G-d is in effect telling Moshe that when he will do this he will be higher than the angels, and will be able to respond to them¹⁰.

¹אור גדליהו שם: וביום ראשון היה הקב"ה אחד בעולמו, ולא היה מושג של שני בכלל, ובשני ברא את המלאכים, כי בבריאת יום שני בעצמו כבר נברא מושג של שניות, ולכן נברא בו המלאכים שהם בריאה של שניות, בריאה עם כח גדול כל כך עד שיהא מקום לסעות בו שהוא כח נפרד.

²אור גדליהו שם: יעקוב אבינו הגיע לדרגה של "לבדו", היינו להבחינה של ד' אחד כמו שהיה ביום אחד של הבריאה קודם שנבראו המלאכים

³עולים ויורדים בו עולים ומסתכלים בדיוקנו של מעלה ויורדים ומסתכלים בדיוקנו של מטה

⁴אור גדליהו שם (עמ' נג): זה גופא שהיה יעקוב במדרגת לבדו, שנתאבק עמו שרו של עשו בכדי להפסיק מדביקותו.

⁵רבינו בחיי לב כד: וע"ד המדרש ויאבק איש עמו מלשון אבק, כי נתמלא אבק האיש שהיה עמו, ושרו של עשו היה:

⁶חז"ל: שהעלו אבק מרגלותם עד כסא הכבוד
אור גדליהו שם (עמ' 106): ועל זה מורה הלשון "העלו אבק" שהכוונה הוא שהמלחמה היתה לכסות ולהעלים

⁷אור גדליהו שם: ופירשו כי עמלק נותן ידו כנגד הכסא לעלימו ולכסותו

⁸אור גדליהו שם: יעקוב אבינו היה בכוחו להתגבר על המלאכים, כיון שהיה במדרגת לבדו, והיה דבוק בבחינת אחד, למעלה מדרגת המלאכים שהם שניות, ולכן גבר על שרו של עשו.

⁹רבינו בחיי לב כד: ודבר ידוע כי לולא העון לא היה הפרש בין אדם למלאך אבל יהיה גדול ממנו, כמאמר רבותינו גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת. ועל כן יאמר הכתוב כי בקש המלאך למצוא לו עון אשר יתגבר בו עליו ולא מצא, ומזה אמר וירא כי לא יכול לו, כלומר לא היה לו יכולת להתגבר עליו מצד שום עון וגו'

¹⁰אור גדליהו שם: וכן מצינו אצל מושה רבינו כשהיה בשמים לקבל את התורה לכלל ישראל ואמרו המלאכים "תנה הודך על השמים" ולא רצו שהקב"ה יתן התורה לישראל, ואיתא בגמ' שהקב"ה אמר למשה "אחוז בכסא כבודי והחזר להם תשובה", והוא כענין הנ"ל, שמושה רבינו ע"י שהיה אחוז בכסא דבוק בהאחד, היה בהאחד, היה בכחו לנצח את המלאכים, כיון שהיה למעלה מדרגת המלאכים שהם בבחינת שניות.

In fact, in the arrangement of the 7 midos, Yaakov's midah, tiferes, leads into Moshe's midah, Netzach¹. Moshe takes Yaakov's midah and deepens it².



Netzach means eternity, unchanging. This is the definition of truth, something that doesn't change at all, and therefore lasts forever³. But the word Netzach also comes from the word Nitzachon, to be victorious, for ultimately truth vanquishes everything⁴. All of Yaakov's life comes to prove this. He does this not by destroying the evil, but by showing the great unity of truth. We saw an example of this when the stones on which Yaakov slept turned into one stone. Pirkei DeRabbi Eliezer tells us that these were the same stones that Avraham built for Akeidas Yitzchak. At that time they did not unite, for Yitzchak's midah was gevruah, including the separation and destruction of evil where needed. Yaakov was able to turn everything to good⁵. He always saw everything as simply another means of revealing G-d's honor⁶. The ladder, too, showed this. Each rung of the ladder was both a barrier preventing further growth, but, if overcome, was also a rung to be stood on⁷.

Yaakov's Injury: A Prelude to The Jewish Battle In Galus

Eisav battled this truth. The long history of anti-Semitism is testimony to the ghastly depths this battle has taken us. The word used in Yaakov's struggle with the

¹אור גדליהו שם: מדת יעקוב אבינו הוא מדת האמת כדכתיב תתן אמת ליעקוב, וכפי סדר הז' מדות מדתו הוא תפארת, אך מדתו שייך גם כן למדת נצח שהוא מדת משה רבינו עליו השלום, וב' המדות שייכים באמת זה לזה ותלויין זה בזה

²שם: וכן איתא בזהר הקודש כי יעקוב מלבר ומשה מלגו

³אור גדליהו שם: כי אמת הוא דבר בלי שינוי כלל, וכשהדבר בלי שינוי, צריך להיות קיים בלי שינוי לנצח.

⁴אור גדליהו שם: מדת נצח פירושו גם כן נצחון, ... פירושו שגובר על כל דבר העומד כנגדו, ומדת האמת תובע שינצח את כל מה ששעומד נגד האמת.

⁵מכתב מאליהו ח"ב עמ' 213: עיין בגיור אריה למהר"ל (ריש ויצא) שמבאר שם שעל בחינת אחדות זאת מרמז מדרשים ז"ל על התאחדות האבנים ששם יעקוב למראשותיו. ועיין ברמב"ן (שם) שמביא מפרקי דרבי אליעזר שהיו אותן האבנים שבנה אברהם מזבח לעקידה. בשעת העקידה לא התאחדו האבנים, כי נסיון העקידה דרש מיצחק מסירת נפש גמורה במדת הגבורה שהיא בחינת בטול היש – הפרדת הרע ושבירתו. אך אצל יעקוב נהפך כולו לטוב.

⁶מכתב מאליהו

⁷מכתב מאליהו: ובה מתבאר גם ענין הסולם שנראה לו בחלום. כשעולים בסולם מתעכבים קמעא בכל שלב ושלב, השלב מסמל את העיכוב

Sar of Esav is ויאבק, which we already associated with dust that darkens and confuses. Eisav has an additional tool that he uses against us: ויאבק is also related to חבוק¹, the embrace of assimilation and intermarriage². Eisav wages his battle in this way as well. It is interesting that the Sages tell us that גידים have no taste, as we will not feel (taste) the damage of this kind of battle.

Either way, the Jewish nation will survive: וירא כי לא יכול לו, but it will not emerge unscathed, as the thigh is damaged in the process. The physical losses are there for everyone to see; but in addition, some level of our faith is weakened³. Klal Yisrael limps along, but we continue to move forward. The Gid is a symbol of hope, for that will be the extent of our injury⁴. And in the end, our limp will be cured. Many commentators say that it is just for this reason that G-d sends the angel to battle Yaakov now – to show him and all of us that victory will be ours⁵. He is but a Malach, a messenger without a name,⁶ and he appears to tell us that we may seem to be only יעקוב, surviving by barely grabbing on to the heel of history, but we are also ישראל, straight with G-d (ישר קל), whose spiritual core is above all of this⁷. ישראל is the Gematria of יעקוב ושטן for, when Yaakov defeats the angel, he absorbs all within him as well and uses it for the good⁸. The battle will be long and hard, symbolized in the fact that Yaakov only defeats the enemy at the end of the night, and all that time Yaakov was alone.⁹ But, the battle is won in the end¹⁰. And, in fact, just as Eisav's angel blesses Yaakov¹¹, Eisav himself will do so at the end of days¹².

¹ רבינו בחיי לב כד: ויאבק איש עמו - על דרך הפשט כמו ויחבק, אותיות אחע"ה מתחלפות, וכן לשון רז"ל אבוקה כמו חבוקה על שם העצים שמתקשרים ומתחבקים זה עם זה ביחד.

² צחתם סופר

³ נתיבות שלום עמ' רכז: כי יש ג' מדריגות באמונה ... יש אמונת המח, שבשכל הוא מבין כי יש בורא כל עולמים, ולמעלה מזה ... אמונת הלב, שגם ברגשי הלב מרגיש מציאות הבורא ית"ש ... ויש עוד מדריגה שלישית, אמונת האברים ... שגם אם יש לאדם בהירות האמונה, מ"מ יתכן שכאשר נופל עליו כלב או שאר מיני פחדים הריהו נבהל מפניהם ... שעדיין אין כל אבריו חדורים באמונה בהשגחה פרטית ... וזהו פירוש וירא כי לא יכול לו, שראה שלא יוכל להעלות אבק במדריגת כסא הכבוד באמונת המח והלב ... ולכן יגע בכף ירכו, היינו במדור התאוות השייך לאברים

⁴ ספר החינוך, ספורנו, שם משמאל

⁵ רמב"ן, אברבנל, ועוד

⁶ לב (כס) וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אתו שם:

⁷ Rav Shimshon Rephael Hirsch in Horeb

⁸ ר' שמחה בונים מפשיסחא המובא באור גדליהו (עמ נד): ישראל בגימטריא יעקוב ושטן וזהו מה שאמר המלאך ליעקוב למה זה תשאל לשמי כי הלא אתה יודע בעצמך את שמי, שהרי הוא נכלל בשם ישראל, והפירוש הוא כנ"ל שעל ידי מה שנצח את המלאך כלל בתוכו את כל הכחות של המלאך, וזהו השם ישראל שכולל בתוכו את השטן

⁹ ויותר יעקוב לבדו

¹⁰ אברבנל

¹¹ רש"י לב כז: ברכתני - הודה לי על הברכות שברכני אבי שעשו מערער עליהם (וכאן קשה לרש"י תברכני הל"ל. אלא הודה וכו' וכן איתא בהדיא בזהר פרשת תזריע עמוד מ"ה ודוק)

¹² אברבנל

וישב

1. Yosef and His Brothers

After briefly mentioning the descendants of Eisav, as it did with Yishmael, the entire second half of Bereishis deals with Yaakov and his sons, and in particular, with Yosef. The Tanchuma tells us that this can be compared to a person searching for a pearl in the sand. His owner will sift the sand as rapidly as he can until he finds the pearl. Once found, he throws away the sand and pebbles and focuses only on the pearl¹. So critical are the lives of the Shevatim to all of world history that the Chumash allows us to view their lives and deeds in great depth².

The twelve tribes, the sons of Yaakov, began the period of the Toldos, those descended from the Avos. There was a lot of sorting out to do in the first three generations of the Avos – Avraham, Yitzchak and Yaakov, and there was every reason to believe that Yaakov, who had achieved a pure attachment to G-d and holiness, would leave a clear path for the next generation.

רש"י לה י: לא יקרא שמך עוד יעקב - לשון אדם הבא במארב ועקבה אלא לשון שר ונגיד

In fact, in the configuration of מעשה אבות סימן לבנים, Yaakov's exile to Lavan is the precursor to our own exile. In our Parsha, the Tribes begin the Parshiyos of Geulah³. However, they are off to a bumpy start.

Just at the time that Yaakov felt he could look satisfactorily on his spiritual achievements as being complete, Yosef and his brothers have their dispute⁴. Yaakov felt that he now had a pure lineage, with all the Messianic potential within his sons, and that the final tikun of the world was upon them – ביקש יעקב לישב בשלוה. However, he was soon to discover that this was not G-d's Will – קפץ עליו רוגזו של יוסף⁵.

The תורה says, "These are the generations of Yaakov", and then the verse mentions only Yosef⁶, etc., for, in the end, the existence of the other tribes works

¹ רש"י, ריש הפרשה: וישב יעקב וגו' - אחר שכתב לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה שלא היו ספונים וחשובים לפרש היאך נתיישבו וסדר מלחמותיהם איך הורישו את החורי פירש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארוכה כל גלגולי סבתם לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם

² רש"י בראשית לו א: וישב יעקב וגו' - ... וכן אתה מוצא בעשרה דורות שמאדם ועד נח פלוני הוליד פלוני וכשבא לנח האריך בו וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם ומשהגיע אצל אברהם האריך בו משל למרגלית שנפלה בין החול אדם ממשמש בחול וכוברו בכברה עד שמוצא את המרגלית ומשמצאה הוא משליך את הצרורות מידו ונטל המרגלית

³ ממעמקים, עמ' 201: פרשיות ויצא ווישלח הן, פרשיות הגלות של כלל ישראל. בפסוקים, המספרים על גלות יעקב, טמונים רמזים לכל אשר יתרחש בעתיד בגלות בניו. לעומת זאת החל מפרשת וישב עד סוף ספר בראשית מכוונות הפרשיות כנגד גאולתן של ישראל. פרשת ויחי מכוונת כנגד ימות המשיח (כמבואר מהר"ל, דרך חיים) וגו'

⁴ רש"י לו ב: ועוד נדרש בו וישב ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף צדיקים מבקשים לישב בשלוה אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב אלא שמבקשים לישב בשלוה בעוה"ז:

⁵ נתיבות שלום, עמ' רמו: ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף, שלכאורה מהו ביקש יעקב לישב בשלוה וכי ליהנות מעוה"ז ביקש. אלא שיעקב היה סבור שעתה כאשר יש כבר את כל י"ב השבטים שהם כנגד י"ב צירופי שם הוי"ה, ויש לו את יוסף ואת יהודה, שכל המרכבה הק' בשלימות, כבר יכולים להביא אל התיקון הגמור בחינת בשלוה. ... אך קפץ עליו רוגזו של יוסף, כי לא כן היה רצון ד' כאמור.

⁶ לו (ב) אלה תלדות יעקב יוסף

through Yosef¹. Yosef is now seen by Yaakov as the central core of his lineage². He is the one whose birth allows Yaakov to break loose from Lavan, he is the one to feed Yaakov and his family in Egypt and it is his dead body that causes the Red Sea to split for the Jews during the Exodus³. The one tribe that can stand up to the descendents of Eisav was Yosef⁴:

The brothers, says the Sfas Emes, were twelve pure lineages descending from the permanent spiritual legacy of the forefathers. So too, we have twelve middle blessings of the Shmoneh Esreh⁵ to reflect the totality of blessings we could ask for, each blessing for one of the tribes⁶. These blessings combine to form a perfect whole, and the tribes therefore have the seeds of redemption within them.

The brothers are all LeShem Shamayim in their conflict. The proof of this, says the Sfas Emes, is that there will be both a Moshiach ben Yosef and a Moshiach ben David, reflecting both of the sides. Each one truly does have a portion of Malchus, and both ultimately need to and do get expressed⁷.

In an astonishing statement, the Maharal states that Yosef was as elevated over his brothers in Malchus as Yaakov was greater than Eisav⁸. Yosef seems, in every

¹ שמעתי מהגאון רב משה שפירא, שליט"א

² רש"י, שם: ומ"א דורש תלה הכי תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים אחת שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחל ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף זה נשטם וזה נשטם זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו וכן הרבה בב"ר.

³ נתיבות שלום, ריש וישב: אלה תולדות יעקב יוסף, וכבר הקשו חז"ל שהיה צריך להתחיל בראובן, ומדוע מונה את תולדות יעקב מיוסף ובמדרש רבה (מדרש רבה בראשית פרשה פד פסקה ה) כיון שראה אבינו יעקב עשו ואלופיו נתיירא א"ל הקב"ה מאלו אתה מתיירא ג' אחד משלך וג' א' משל בנך ואתם שורפים אותם כולם הה"ד (עובדיה א) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה וישב יעקב כך אמרו חכמים אלה תולדות יעקב יוסף התולדות הללו לא באו אלא בזכותו של יוסף ובשבילו כלום הלך יעקב אצל לבן אלא בשביל רחל התולדות הללו היו ממתנות עד שנולד יוסף הה"ד (בראשית ל) ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף כיון שנולד שטנו של אותו רשע ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה מי מוריד למצרים יוסף מי מכלכל יוסף הים לא נקרע אלא בזכותו של יוסף הה"ד (תהלים עז) ראוך מים אלהים ראוך מים יחילו נתן תהום קולו גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף א"ר יודן ב"ר שמעון אף הירדן לא נקרע אלא בזכותו של יוסף וגו' והיינו שקיומם של כל תולדות יעקב הוא על ידי יוסף

⁴ בראשית רבה ריש וישלח עה ה: מסורת הוא שאין עשו נופל אלא ביד בניה של רחל רש"י בראשית לו א: ד"א וישב יעקב הפשתני הזה נכנסו גמליו טעונים פשתן הפחמי תמה אנה יכנס כל הפשתן הזה היה פיקח אחד משיב לו ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו כך יעקב ראה כל האלופים הכתובים למעלה תמה ואמר מי יכול לכבוש את כולן מה כתיב למטה אלה תולדות יעקב יוסף וכתוב ויהי בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה שורף את כולם. ברש"י ישן

⁵ The 13th blessing, ולמלשינים, was added later

⁶ שפת אמת וישב – [תרמ"ג]: ויש לנו להבין כי השבטים הם עמודי עולם. כמו שיש ג' אבות ובחינותיהם מקיימים העולם. כן בחי' י"ב שבטים. וע"ז נתקן י"ב ברכות אמצעיות בתפלת שמ"ע. האבות הם בחי' סידור שבחו של הקב"ה. והשבטים הבקשות. וכל אלה המה דרכים מיוחדים שמתחדשין בכל יום. כי אין הדברים במקרה רק הם עמודים שהכל עומד עליהם. והקב"ה וב"ש פותח בכל יום אלה הדרכים והשערים שער סליחה ורפואה ותשובה ופרנסה כו'. לכן נתקן ברכה בסוף כל בקשה ואם הי' בקשה בלבד מה ענין הברכה רק שיש להאמין כי בכל יום נותן הקב"ה אלה הברכות לעולם רק בכח בניי לעורר אלה הדרכים.

⁷ שפת אמת וישב – תרמ"ג: ויש להבין כי בודאי כל מחלוקת של השבטים הי' לשם שמים לכן נתקיים שיש משיח בן יוסף ובן דוד. וכל אחד הי' תופס לפי דעתו כי המלכות מגיע ליהודה או ליוסף. וכולם כיוונו לשמים. אלו ואלו דברי אלקים חיים. וצריך להיות ב' הבחי'. משיח בן יוסף המתחיל ובן דוד הגומר. ולכן הי' הסדר כן שמקודם נכסה מהם יוסף הצדיק ואז נולד משיח בן דוד. והקב"ה יודע המחשבות ראה דעת כולם למצוא האמת. ונפלו במבוכה בדבר שאין ביכולת בני אדם לקיים בפועל בשלימות. וצירף הקב"ה מחשבה טובה שלהם וברא אורו של משיח.

⁸ גור אריה, וישב לו ב ד"ה שכל: כי כמו שיעקב נבדל מעשו כך יוסף נבדל מאחיו במלכות לפיכך קרא אותו נזיר אחיו (מט כו)

way, to be up to this role¹; he has the spiritual radiance of his father² and seems to face the same challenges,³ becoming the holiest of the brothers⁴. He is already crowned as such, with a multi-colored coat (a mistake⁵) and leadership of the household⁶. Yaakov sees clearly that the shefa of all the brothers must go through Yosef⁷.

MALCHUS TRANSFERRED FROM YAAKOV TO YOSEF

And so, for that point in history, the malchus is transferred by Yaakov to Yosef, who then wants to impose his vision of how to serve G-d on his brothers. Yosef is, after all, the bechor of Rochel. Rochel's power was to unite the Jewish people. She is buried where she can be with Klal Yisrael in exile, gather them together, and reunite them in Israel⁸. She bequeathed this power to her son Yosef.

Yosef sees, as did his brothers, a tremendous unity problem threatening the future of the Jewish people⁹. Separation can be a function of the immaturity and

¹רש"י ד"ה אלה תולדות יעקוב: ... תלה הכתוב תולדות יעקוב ביוסף מפני כמה דברים אחת שכל עצמו של יעקוב לא עבד אצל לבן אלא ברחל ושיהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף (ועיין בש"ח סי' ד) וברבינו בחיי: דרך הפשט כל תולדותיו ביוסף להורות שהוא כלול מכל מעלות שאר אחיו. וכן דרשו חז"ל כל מעלות מדות השבטים היו בו, בכורתו של ראובן שנאמר ובחללו יצועי אבין נתנה בכורתו ליוסף, מלכותו של יהודה ... נבואתו של לוי ... חכמתו של יששכר אבות דרבי נתן ב ה: יצא יוסף מהול

² רב צדוק הכהן, תקנת השבין – ו: והנה תולדות יעקב יוסף שהוא עיקר תולדותיו, ואמרו ז"ל (בראשית רבה פ"ד, ח') דזיו איקונין דומה לו, ונודע דכל דומה אינו באיקונין דגוף שבעולם הזה שהוא דבר שלשעה רק באיקונין דנפש וצלם אלקים דנשמת חיים שהוא דבר הקיים לעד וזה היה דומה לו, ועל כן נקראו ישראל על שמו שארית יוסף כי גם הוא כולל נפשות ישראל בכל דור

³ רש"י לו ב: אלה תולדות יעקב ... ומ"א דורש תלה הכ' תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים אחת שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחל ושהיה זיו איקונין של יוסף דומה לו וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף זה נשטם וזה נשטם זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו וכן הרבה בב"ר.

⁴ אור גדליהו פרשת וישב: כי הרי באמת היה דרגת יוסף למעלה מהשבטים, והיה לו שייכות לבחינת "אב", ואיתא בחז"ל שראוי היה יוסף להעמיד יב שבטים כיעקוב

⁵ שבת י: אמר רב חמא בר גוריא אמר רב, לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת (כתונת פסים של צמר נקי), שנתן יעקוב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו, ונתגלגלו הדבר וירדו אבותינו למצרים.

⁶ ספורנו לו ג ד"ה ועשה לו כתנת פסים: לאות שיהיה הוא המנהיג בבית ובשדה

⁷ נתיבות שלום – מאמר מחלוקת האחים עם יוסף: כל השפע לכלל ישראל נשפע באמצעות הצדיק יסוד עולם הוא יוסף ... ומשום כי אהב ישראל את יוסף מכל בניו ובמאמר אלה תולדות יעקוב יוסף כתב שיעקוב הוא כח התורה ויוסף הוא כח הקדושה, ושנים צריכים זה את זה לכן דבק יעקוב ביוסף להשלים את מדותיו למען כלל ישראל.

⁸ מהר"ל: גור אריה, בראשית מח ז: שרחל עקרת הבית של יעקב והכל טפל אצלה, ולכן היא כמו בית יעקב, ונקראת כנסת ישראל - שהם בית יעקב - על שמה (כדאיתא במדרש שהביא המהר"ל שם), ובזכות רחל ישובו לגבולם להתחבר בהקב"ה. כי פירוד זה שישראל נפרדים מעל הקב"ה מפוזרים בכל הארצות - יש להם כח המקשר והמקבץ אותם, שהרי רחל היא 'בית יעקב' מחברת אותם, ובזכותה יהיה להם קבוץ גמור לשוב לגבולם, ולפיכך נקברה רחל בדרך. כי דבר זה הוא שלא תהיה נקברת רחל במערה אצל האבות רק תהא עם בניה, שהיא מתיחסת אל בניה, לפי שרחל היא היתה 'בית יעקב' גם כן, ולפיכך כאשר הוגלו ישראל היתה רחל מבקשת רחמים, שאין ראוי שיהיה לישראל פירוד, כי היא קיבוץ לבית יעקב. והקב"ה משיב לה כי אף על גב שהוגלו לשעה, בזכותה שהיא מחברת ומאחדת הכל - ישובו לגבולם. כי יש כח קבוץ עוד בישראל ואחדות, שבזכות אותו קבוץ ואחדות ישובו הם לגבולם להתאחד. ולפיכך נקברה רחל בדרך, כי אחר שישראל הם בגלות חוץ למקומם, נמצא אצלם כח קבוץ שלהם המקבץ ומאחד אותם - שם, הוא בית יעקב, ובשביל אותו קבוץ מתכנסים מן הארץ אשר הוגלו ונפזרו לשם. ועל פי זה הסוד תרגם יונתן בן עוזיאל הפסוק הזה "קול ברמה נשמע קול נהי רחל מבכה על בניה" - על כנסת ישראל, שנקראת "רחל":

⁹ שפת אמת, מקץ [תרנ"א] ד"ה בענין החלום: בשבטים כתוב לרעות את עצמן ודרשו חז"ל נקוד על את לרעות את עצמן שלא היו באחדות כראוי כי הם בחינת פרט. וכמו כן השפע הבא בימי המעשה כל יום לעצמו

arrogance of little people who would rather do their own thing than be a part of a team and do big things. But it can, in rare instances, be a function of people who are so whole and complete that they are self-contained. This is the case of the Shevatim, and as such, only a Yosef could combine them into one nation. Yosef's very name means to gather, to unite all forces¹.

The power of Yosef went further. Yosef was able to concentrate the cumulative achievements of the Avos and pass them on to the Shevatim. Without Yosef this spiritual legacy would have been lost. Yosef is the transition from the Avos to the Toldos (for everything has its transition). Yosef has two children who become Shevatim, Ephraim and Menashe. Just like Yaakov, the Av, produces Shevatim from his children². Hence, when the brothers appear in front of Yosef in Egypt, he says זאת עשו וחיי³ - your spiritual continuity has to go through me⁴. And he was right⁵.

But, when Yosef speaks badly of his brothers⁶ and dreams that he would rule over them, they begin to hate him⁷. As a result, the easy option of the brothers embracing his leadership lapses and each one goes his separate way⁸. This seems tragic, but it is exactly what G-d wanted to happen, for it is necessary for Yosef to be sent ahead to Egypt in order to prepare the way for Yaakov and the brothers, both physically and spiritually⁹. The Nesivos Shalom goes even further -- if the brothers had maintained their unity, they would have been spiritually too powerful for the Midas HaDin to cause their exile into Egypt, a necessary prelude to the Sinai

¹ שפת אמת [שנת תרל"ח]: ונקרא יוסף כי בהתאפסות והתקשרות כל הכחות להיות אחד נתוסף כח וחיות מן השורש

² שמעתי מהרב משה שירקין שליט"א בשם הרב יצחק הוטנר בשם המהר"ל

³ מב יח: ויאמר אלהים יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיי את האלקים אני ירא

⁴ רב משה שפירא, שליט"א בשיחה פרטית

⁵ יוסף הוא מדת יסוד שזה לפני מדת המלכות (היינו דוד המלך). והיינו שכל ההשפעות העליונות (ספירות) רק יכולים להגיע ארצה דרכו

⁶ רש"י לו ב: את דבתם רעה - כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה היה מגיד לאביו שהיו אוכלין אבר מן החי ומזולזין בבני השפחות לקרותן עבדים וחשודים על העריות ובשלשתן לקה. על אבר מן החי וישחטו שער עזים במכירתו ולא אכלוהו חי כדי שילקה בשחיטה ועל דבה שספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים לעבד נמכר יוסף. ועל העריות שספר עליהם ותשא אשת אדוניו וגו':

⁷ לו (ד) ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם: (ה) ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד שנא אתו:

⁸ שם משמואל וישב - שנת תרע"א: בשבטים שכל אחד ואחד נחשב צורה שלימה בפ"ע, ובשביל מעלתם לא היו מתאחדים כמו שארז"ל אין דעתם של בני"א שוות, וכמו שהשיב המהר"ל דפירוד הלבבות בישראל אינו מחמת חסרונם רק מחמת מעלתם שהם שכליים ולכן אינם יכולים כל כך בנקל להתבטל אחד לחבירו, יע"ש. אך אם היו נכנעים תחת יוסף שהי' בחי' שבת הי' הוא מאחד אותם לגמרי. אולם באשר הביא את דבתם רעה ונולדה שנאה ביניהם לא הי' עוד בכחו לאחד אותם, ונגרמו התחלקות הלבבות ופירוד הדעות עד שמכרו אותו, ואז נתחלקו ונפרדו לגמרי. ובזה יובנו היטב דברי המד"ר שאחר מכירת יוסף אמרו השבטים בואו ונפזר עצמנו. דידוע דכל כמה שאדם דבוק בכלל כל כך מסייע לו כח הכלל, ואחר שמכרו את יוסף שהי' המאחד את הכלל, א"כ שפיר אמרו בואו ונפזר עצמנו, כלומר כל חד וחד יפייס לעצמו:

⁹ נתיבות שלום - מחלוקת האחים עם יוסף: רצון העליון היה שירד יוסף למצרים, כדי שיעקוב ירד למצרים בדבור ולא בשלשלאות של ברזל, וכן היה רצון ד' לשלוח את יוסף למחיה לפני בני ישראל, כי הרי בני ישראל היו עתידים לירד למצרים שהיא ערות הארץ, ואין יוכלו להחזיק שם מעמד במ"ט שערי טומאה מבלי שיטמאו בזוהמת מצרים. ולכן בתחילה נשלחה שרה למצרים, ואח"כ שלח לפניהם איש לעבד נמכר יוסף

experience. Therefore, the Divine Will guided them into thinking that Yosef's midah was no greater than their own¹.

THE ROLE OF A TZADIK AND A BAAL TESHUVA

What is Yosef's midah (known as Yesod)? Yosef is called Yosef HaTzadik, providing the strength for generations to guard our holiness against all kinds of seduction². Yosef resists the seduction of the wife of Potifera successfully and for no other reason than to serve his G-d³. Now that he rules over himself, and is not controlled by base sensuality, he is ready to become ruler of all of Egypt as well⁴.

To this righteousness he adds his vision – his dreams – a powerful combination which Yaakov was waiting to see realized⁵.

And yet his brothers call him a בעל החלומות, and in some respect they are right. For the real מלכות is ultimately entrusted to the descendants of Yehuda⁶. Yosef gains a G-dly letter to his name, the letter ה in יהוסף; Yehuda's entire name is reflective of the name of G-d⁷. But it is Yosef who now has to lead the Jewish people.

¹ נתיבות שלום – מחלוקת האחים עם יוסף: ואכן ע"פ רצון העליון סברו האחים שמדתו של יוסף איננה גבוהה יותר מכל מדה אחרת

² רב צדוק הכהן, תקנת השבין – ו: דידוע דהוא נקרא יוסף הצדיק דזהו מדתו ונאמר ועמך כולם צדיקים שזהו מדת כל ישראל... נראה דקלקול הברית היפך יוסף שבזה עיקר נסיון קלקול הברית שהוא לאכפייא ... [ועיקר תולדותיו (של יעקב) יוסף לומר דזרעו כולם צדיקים]

³ רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה: כל הפורש מעבירה או עשה מצוה לא מפני דבר בעולם לא פחד ולא יראה ולא לבקש כבוד אלא מפני הבורא ברוך הוא כמניעת יוסף הצדיק עצמו מאשת רבו הרי זה מקדש את השם:

⁴ מהר"ל, גבורות השם, פ' יא: ודוקא יוסף מבין שאר אחיו, כי ראוי היה שיהיה יוסף מלך מושל על מצרים, כי מצרים נקראים חמור כדכתיב (יחזקאל כ"ג) אשר בשר חמורים בשרם והיו שטופי זמה, כדכתיב בפרשת עריות (ויקרא י"ח) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו, ולא היה בעולם מקום שהיו שטופי זמה כמו ארץ מצרים, ויוסף היה קדוש ונבדל מן העריות כאשר תראה ממעשה פוטיפר, ובשביל כך לא היה נעשה יוסף מלך אלא על ידי מעשה של אשת פוטיפר, כך יראה. וידוע כי הפרוץ בעריות הוא ממעשה החומר כאשר התבאר, והנבדל הקדוש מן העריות הוא קדוש מן פחיתות החומר המגונה הזה, והוא בודאי דומה לצורה שאין בה מן ענין החומר

⁵ רש"י על בראשית פרק לו פסוק יא: שמר את הדבר - היה ממתין ומצפה מתי יבא וכן (ישעיה כו) שומר אמונים וכן (איוב יד) לא תשמור על חטאתי לא תמתין:

⁶ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ שם (קטע המתחיל והמדרגה): אע"פ שלא היה דמיון כוזב גמור שהרי נתקיים מ"מ לא היה אמת גמור גם כן שיהיה קיים לעד ... שהרי מלכות יוסף היתה רק לשעה ובעוה"ז לבד, אבל מלכות הקיימת לעד הוא רק לדוד המלך ע"ה ... ולכן חשבו [האחים] לדוד ג"כ לבעל דמיון כענין בשוב ד' את שיבת ציון היינו כחולמים שכפי האמת שיתגלה אז יהיה גם כל העניינים הנחשבים בעוה"ז לאמת ג"כ רק דמיון שפת אמת וישב - [תרמ"ג]: והנה יהודה בחי' שמע קולינו. כמ"ש שמע ה' קול יהודה והיא בחי' דוד המע"ה נעים זמירות ישראל. ובחי' יוסף הוא משלו: נותן לו. אבל באמת ישראל בכלל המלכות ליהודה. כי בסוף הכל צריכין לסייעתא דשמיא. וענין זה נוהג בפרט כל איש ישראל ג"כ כמ"ש רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום. פי' בודאי האדם צריך לחשב דרכו בכל המדות שיוכל להיות נעזר לעבודת השי"ת. אבל בסוף הקב"ה עוזרו. וע"י כל המחשבות שהם לשם שמים מתקיים בסוף עצת ה'. וז"ש אנכי ידעתי כו' המחשבות. ויעקב אבינו ע"ה ובניו ה' כל מחשבותם לשם שמים בלבד. וכשהגיעו לתהום שאין בכח אדם לילך עוד. אז צירף הקב"ה עמהם ונתן כחו. ועוד נתבאר במ"א תשלום ענין זה המחלוקת של יוסף ויהודה:

⁷ מסכת סוטה דף י ע"ב: א"ר שמעון חסידא יוסף שקדש ש"ש בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא דכתיב עדות ביהוסף שמו יהודה שקדש ש"ש בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הקדוש ברוך הוא ובממעמקים (עמ' 219): נתבונן נא בנקודה נוספת: בשם יהודה מופיעה האות ה"א פעמיים. אחת כנגד הה"א הראשון של שם ד' יתברך, ואחת כנגד האות ה"א אחרונה משם י-ה-ו-ה. לעומת זאת יוסף זכה רק לאות ה"א הראשונה משם י-ה-ו-ה, ביאור טעמו של דבר הוא כך: האות ה"א הראשונה משמו יתברך מורה על בחינה עליונה יותר של השם יתברך – בחינה המקבילה לבחינת ה, בבחינה הנמצאת אצל הנבראים. (כלומר ב"פועל" רק בפנימיות וכלפי חוץ נחשב לבכוח, והבן). לעומת זאת, האות האחרונה שבשמו, מורה על בחינה גלויה יותר של השם – בחינה המקבילה לבחינת ב, פועל. יוסף שהתעצם במידת הבכוח זכה לאות ה"א הראשונה משמו יתברך, המקבילה לבחינת ה, בבחינה, ולעומת זאת יהודה, שהוציא את הטוב אל הפועל, זכה גם לאות ה"א אחרונה

YOSEF – A RODEF?

The brothers, says the Maharal, hate Yosef for his greatness,¹ even though the Chumash testifies that all the brothers were righteous people². But their different approaches to serving HaSh-m led to different historical roles.

And they are quite clear about their feelings³. Even before his dreams he is persona-non-grata by Bnei Leah⁴. They feel that Yosef is using his greatness to exclude them from the spiritual heritage of their forefathers⁵. Were they then to become another Yishmael and Eisav?⁶ At best, Yosef is a pretender to Yehuda's royal crown⁷. The brothers decide that Yosef is a רודף (or perhaps a מורד במלכות) and deserves to die⁸. They are certain that they, as sons of Yaakov, are spiritually sound. If Yosef could not recognize this, then that was a part of his dimyon-weakness⁹. They feel that his error lay not in delusion but in not seeing far enough – into the Messianic world when all of our current realities will be shown to be but whiffs of dreams¹⁰. If

¹ גור אריה ד"ה שכל (דף קצד): ורמזו ז"ל דברים נפלאים במה שאמר זה נשטם וזה נשטם זה אחיו מבקש להורגו רק משום עצם מעלתו... כי בשביל שהיה ליעקב וליוסף מעלה אלוהית נבדל מהם ובשביל זה מבקשים להרגו ובספורנו ויגש מו יט: בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימין: שהיתה עיקר כוונתן וכן ממנו נולד יוסף ובנימין שהיו מעולים שבשבים

² רש"י לה כב: ויהיו בני יעקב שנים עשר - מתחיל לענין ראשון משנולד בנימין נשלמה המטה ומעתה ראויים להמנות ומנאן. ורבותינו דרשו ללמדנו בא שכולן שוין וכולן צדיקים שלא חטא ראובן:

³ רש"י לו ד: ולא יכלו דברו לשלום - מתוך גנותם למדנו שבחם שלא דברו אחת בפה ואחת בלב: דברו - לדבר עמו:

⁴ רש"י לו ב: את בני בלהה - כלומר רגיל אצל בני בלהה לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן:

⁵ ולדוגמה בבא בתרא קכג. יעקב נטל הבכורה מראובן ונתנה ליוסף

⁶ גור אריה שם: כי כמו שיעקב נבדל מעשו כך יוסף נבדל מאחיו במלכות ולפיכך קרא אותו נזיר אחיו

⁷ השל"ה (תורה שבכתב, צאן יוסף): השבים... היו סוברים שהוא (יוסף) מבקש את המלוכה בעצם - לו ולזרעו. על כן [השבים] הלכו דותינא דותינא לבקש נכלי דתות, כלומר לדון אותו בדת תורה. והסכימו כולם שהוא בן מות אפילו בני בלהה וזלפה ואהביו הסכימו כך מצד דין ודת, מאחר שחולק על מלכות בית דוד וכל החולק על בית דוד כחולק על השכינה

⁸ ספורנו לו יח וכן רואים מהא דכתב רש"י לו כא: לא נכנו נפש - מכת נפש זו היא מיתה ע"כ משמע שרצו להרוג אותו ע"כ ועיין בשל"ה בהערה הקודמת

⁹ Rashi and the Ramban disagree as to who Yosef was accusing of the Aveiros. Rashi says it was Bnei Leah who were under the gun. To which the Ramban responds that, if that were the case, then the Bnei Shfachos should have come to his defense. Rather it was the latter which he accused, while Bnei Leah opposed his leadership role.

¹⁰ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ, אות ג: היינו דכלל הנפשות מישראל שבכל דור הם עצמם קומת נפש יעקב אבינו ע"ה המתפשט באותו דור, ועל כן הם חשקו לאיקונין של יעקב אבינו ע"ה עצמו לא מה שדומה לו היינו האמת שלאמיתו, ולכן חשבו את יוסף גם כן לבעל דמיון ובעל החלומות שמצד האמת לאמיתו גם זה נחשב דמיון כענין בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים שכפי האמת שיתגלה אז יהיה גם כל ענינים הנחשבים בעולם הזה לאמת גם כן רק דמיון, כי כלל העולם הזה נקרא עלמא דשיקרא שאף האמת שבו אינו לאמיתו ואי אפשר להשיג בו האמת לאמיתו אלא מי שיגיע למדרגה שיטעמו לו מפרי מעשיו שבעולם הבא בעולם הזה, והיינו שיראה עולמו בחייו רצה לומר עולם האמת ישיג בחיי העולם הזה הגופנים, והוא כשיזכה לכפיית היצר לגמרי עד שלבו חלל כמו שאמרו ז"ל בדוד

only they saw that he was their vital bridge to the very future they envisioned¹! But just to be sure, they would allow the forces of nature to kill him, the snakes and scorpions in the pit, rather than do it with their own hands². When they see him survive the pit, they drop the idea of killing, and sell him into slavery instead³.

YOSEF'S SELF CONTROL

Yosef the Tzadik has total control of his own desires. His control withstands the daily seductions of Eishes Potifar⁴. He finally seems to have given in, and approaches Potifar's house to have relations with his wife, when an image of his father gives him the final strength to hold back⁵. Yosef has such tremendous control over himself that the environment around him continuously yields to him. As a slave to Potifar, he is given total control of his household. Thrown into prison, he is immediately appointed the chief prisoner. Crowned second only to Pharaoh, he makes all the licentious Egyptians undergo circumcision, thus imposing his control on others.

Yosef HaTzadik is convinced that his Derech Avodah is what is needed for everyone. *Zos Asu VeChiyu* – do this and you will be spiritually alive, he tells his brothers (when they still think he is a foreign ruler of Egypt), *ki ani yareh Elokim*, for I am close to G-d, and fear him⁶ (strange words for an Egyptian). Yosef believes this so deeply that he tries to break the brothers' power. He ties up Shimon, separating him from Levi, his old partner in killing Shechem⁷. He tries to co-opt Binyamin, the

המלך ע"ה (ירושלמי ברכות פרק ט' הלכה א') שהרגו בתענית שהוא כמו לעתיד שיבוטל היצר, וכמו שזכו לזה אבות העולם כמו שכתב בתנא דבי אליהו רבא (פרק ה') חיים שלא בצער ושלא ביצר הרע כמו וכו' :

¹ השל"ה (תורה שבכתב, צאן יוסף, כמו שצטט אותו מעמעמקים עמ' 228 לפי תמצוי דבריו): שתי בחינות מלכות ישנן בישראל – מלכות יוסף ומלכות יהודה. מלכות יהודה היא העיקרית והתכליתית, אך לפני שאותה מלכות תוכל להתגלות צריכה מלכות נוספת – מלכות יוסף, שמטרתה לאגד את העם, ועל ידי זה יהיו כלל ישראל מוכנים לקבל על עצמם את מלכות יהודה. והשבטים לא הבינו דבר זה ... והיו סוברים שהוא (יוסף) מבקש את המלוכה בעצם – לו ולזרעו.

² רש"י לו כד: והבור רק אין בו מים – ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין בו מים מה ת"ל אין בו מים. מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו (ב"ר שבת כב):

אור החיים לו כא: ויצילהו מידם פירוש לפי שהאדם בעל בחירה ורצון ויכול להרוג מי שלא נתחייב מיתה, מה שאין כן חיות רעות לא יפגעו באדם אם לא יתחייב מיתה לשמים, והוא אומרו ויצילהו מידם פירוש מיד הבחירי, ובזה סתר אומרו ונראה מה יהיו חלומותיו וגו', כי הבחירה תבטל הדבר, ואין ראייה אם יהרגוהו כי שקר דיבר:

³ אור גדליהו פרשת וישב: דנו אותו לרודף ... והדין הזה לא היה בדיני אדם, רק שהם דנו אותו בדיני שמים וי"ל שזהו הכוונה בחז"ל שהם צירפו השכינה עמהם, פירוש שדנו אותו בדיני שמים, ולכן מצינו שהדין נשתנה, שמקודם דנו אותו למיתה ואח"כ לגרם מיתה על ידי ההשכלה בבור, ואח"כ שיהיה עבד, אשר בדיני אדם לא מצינו דבר כזה שישתנה הדין, וכמו שמצינו שיש דינא קשיא ודינא רפיא, ולכן מקודם דנו אותו למיתה ואח"כ נשתנה הדין עד שדנו אותו לעבדות.

⁴ סוטה י: יוסף שקידש שם שמים בסתר, זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא (יהוסף)

⁵ לט (יא) ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית: רש"י: לעשות מלאכתו – רב ושמואל חד אמר מלאכתו ממש וחד אמר לעשות צרכיו עמה אלא שנראית לו דמות דיוקנו של אביו וכו' כדאיתא במס' סוטה (דף לו):

⁶ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ

⁷ רב צדוק הכהן, שם

only brother not implicated in his sale¹ and separate him from the brothers². For their own sakes, and for the sake of the future of the Jewish people, the brothers must bow down to him and yield to his approach to things.

Yosef does not achieve all that he wants to, but his influence as the archetypal Tzadik lives on. Like the Avos, his soul is big enough to encompass the entire Jewish People – hence one of the names of the Jewish People to this day is שארית יוסף³, and it is his strength which allows us to stand up to the long hellish onslaught of Eisav through the centuries. In the end, our spark of eternity will be too much for Eisav and he will be defeated by a descendant of Yosef, Moshiach ben Yosef⁴. The Messianic era will enter through a descendant of Yehuda, Moshiach ben David, and the tension between the different approaches to Avodah by Yosef and Yehuda will be completely resolved⁵.

יחזקאל לו טו: ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו {חבריו} ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חברו {חבריו}: (יז) וקרב אתם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך: (יח) וכאשר יאמרו אליך בני עמך לאמר הלוא תגיד לנו מה אלה לך: (יט) דבר אלהם כה אמר אדני יקוק הנה אני לקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל חברו {חבריו} ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד בדי: (כ) והיו העצים אשר תכתב עליהם בידך לעיניהם:

The beginnings of this rapprochement already take place in the life of the brothers. By the time of the famine, described in next week's parsha, the brothers already regret the sale of Yosef and see the famine as an opportunity to go and recover him⁶. They all accept collective blame for the misfortune that seems to befall them after Shimon gets tied up⁷. From there, it is one long march to the future unity of the Jewish people, a people whose combined Kedusha is unstoppable.

¹ משך חכמה שמות כח ט: ודע דכל השבטים צערו לאביהם במכירת יוסף ויוסף עצמו לא הודיע לאביו רק יוסף היה ירא מפני החרם, אבל בנימין כבד לאביו ולכן שרתה שכינה בחלקו ולכן כשאבד ישפה מבנימין הראה להם השי"ת גודל מצות כבוד אב אצל דמא בן נתינה (קדושין לא) ודו"ק היטב.

² רב צדוק הכהן, שם

³ עמוס ה טו: שנאו רע ואהבו טוב והציגו בשער משפט אולי יחנן יקוק אלקי צבאות שארית יוסף: רש"י (שם): כל ישראל נקראין על שמו לפי שכלכל אותם

רב צדוק הכהן, תקנת השבין – ו: והנה תולדות יעקב יוסף שהוא עיקר תולדותיו, ואמרו ז"ל (בראשית רבה פ"ד, ח') דזיו איקונין דומה לו, ונודע דכל דומה אינו באיקונין דגוף שבעולם הזה שהוא דבר שלשעה רק באיקונין דנפש וצלם אלקים דנשמת חיים שהוא דבר הקיים לעד וזה היה דומה לו, ועל כן נקראו ישראל על שמו שארית יוסף כי גם הוא כולל נפשות ישראל בכל דור

⁴ סוכה נב: ויראני ה' ארבעה חרשים מאן נינהו ארבעה חרשים אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידה משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואליהו וכהן צדק ישועות משיחו, עיון הראשון, פרק ד ולפי שהיה מקובל באומה שקודם משיח בן דוד יבא משיח בן יוסף לא לעשות משפט וצדקה כ"א בלבד ללחום מלחמות ה' ונקם ישיב לצריו וכו'.

⁵ רב צדוק הכהן, תקנת השבין – ו: ועיקר בירור זה לעין כל יהיה לעתיד ואז יקרב ה' יתברך עץ יוסף ויהודה אחד אל אחד להיות חבירים, מה שאין כן בעולם הזה דעדיין האמיתות בהעלם הם הפכים.

⁶ מדרש רבה פרשה צא פסקה ו: וירדו אחי יוסף בני ישראל צריך המקרא לומר אלא בתחלה לא נהגו בו אחוה ומכרוהו ולסוף מתחרטין ואומרים אימתי נרד למצרים נחזיר את אחינו לאביו וכשאמר להם אביהם לירד למצרים נתנו כולם דעת אחת להחזירו

⁷ בכור שור מג כא: אבל אשמים אנחנו: ודאי על אותו העון בא לנו הצער, שכשם שכולנו פשענו יחד כך הפרעון לכולנו יחד שאם היה העון אחד, לא בא הפרעון לכולנו בשוה שאין עונינו שוים, אלא זה העון עשינו כולנו בשוה

2. Providence's Gentle Hand

SUMMARY:

G-d has a plan for the Jewish people, and the tribes are but messengers to fulfill the Divine Will. They can fulfill this consciously and willingly, or unwittingly, and they can even consciously refuse to do G-d's beckoning. G-d, however, has an unlimited number of ways in which He can get things done, and no human choice can get in the way. The brothers sell Yosef as a slave. That same situation serves as the springboard for him to become a king, which was G-d's intention all along.

Yaakov's favoritism to Yosef, Yosef's dreams, the brothers selling him into slavery, etc. – all are used by G-d to achieve His ends. It seems like idiocy that Yosef would nurture such hatred by sharing his dreams; but Yosef holds that they are a prophecy and that he is bound to reveal them. This is just what G-d wants.

Yaakov sends Yosef to go look up the brothers, although he surely knows of their feelings towards him. Yaakov does so MeEmek Chevron, from the depths of Chevron, i.e. his grandfather who is buried in Chevron. He is inspired to push history towards what G-d had told his grandfather.

Yosef, too, plays his role. Yosef gets lost and has many excuses to turn back. But, his great commitment to fulfill his father's wishes pushes him on. Just then, he 'happens' to meet a stranger, and presumes that he would know where his brothers are. World history will not be thrown off track because one man loses his way. The stranger is Gavriel, a messenger sent to do G-d's Will.

Yosef decides that he will risk everything in his relationship with his brothers. For, without the unity of the tribes, all is lost anyhow. G-d with His Will, Yosef with his thoughts – see how they all come together.

Yosef meets the brothers who decide to sell him instead of killing him. It so 'happens' that a caravan of Yishmaelim passes 'just then', and the deed is done. Normally, such caravans carry foul smelling substances, tar and the like. But, this caravan 'happens' to be carrying sweet spices in order that Yosef Hatzadik will be transported to Egypt in the maximum of comfort.

Yosef is sold to Potifar and quickly rises to head his house. Had Yaakov known that Yosef was still alive, he would have redeemed Yosef and the exile of the family to Egypt would have required a different route. So, G-d Himself joins the brothers in imposing an oath of silence on each and every one of them, and Yaakov, who had a vision of all of history right until the end of days, does not even know the basic facts concerning his own son.

Yosef resists the wife of Potifar and is thrown into a cell in Egypt. It 'just so happens' that two people who know all the customs of the crown become his bedfellows. They are able to teach him what he needs to know to prepare himself for his rule of Egypt. They only dream their dreams just before they leave so that the baker would not be upset with Yosef for his negative interpretation of the dream and continue to teach him.

The Chumash stresses the rapidity of events – the King has two dreams, perfectly timed, and Yosef is hurried from his pit into the Royal Chamber. In one meeting, it seems, Yosef becomes second only to Pharaoh, a stranger rocketed, against all protocol, to the top. There he stays, for 80 long years, longer than any ruler mentioned in Tanach.

All of this happens midah keneged midah: For saying that his brothers ate the limb of a living creature, Yosef's garment gets soaked in blood and presented to his father; for saying that the sons of Leah lauded it over their other brothers, he gets sold into slavery; and for saying that they were involved in licentiousness, the wife of Potifar attempts to seduce him.

Later, the brothers suffer their own midah keneged midah for being the instrument of Yosef's midah keneged midah and selling him into slavery. When Yosef, ruler of Egypt, has yet to reveal himself to his brothers, they recognize that they are now in the pit of Egypt because they mercilessly threw their brother into a pit.

The irony is that the very attempts of the brothers to rid themselves of Yosef are used by G-d to elevate Yosef to be ruler. Their combined efforts to damage him were in vain. "I, in turn, (he tells them) am powerless to hurt you against His Will. Neither of us can play G-d. And, should you be distressed that you were an instrument of my pain, since G-d caused everything to turn out alright in the end, He will consider in your merit, אלוקים חשבה לטובה, despite your original intentions to harm me. And since this is G-d's way of looking at things, it perforce is mine as well. Had Yosef himself not been the instrument to teach them this lesson, G-d would find other shlichim.

Yosef's ability to forgive was rooted in his acute perception of G-d's Hashgacha. Had he tried to be superhuman, to just forgive and move on, the bitterness of those long and torturous years, ending with a murder attempt, would have welled up within him. Once he understood that this was all part of G-d's plan he was able to achieve greatness at that moment.

Yosef's brothers and fathers, who should have been brought down to Egypt in chains to fulfill G-d's promise of exile to Avraham, are now brought down with all manner of royalty. For Yosef, this is the way to fulfill his two dreams; for G-d it was but another act of Hashgacha.

And here a new layer of Providence appears. The Avos experience both an exile and a redemption that sets up the patterns of exile and redemption for the later generations. Just as the final redemption will initially be hidden, so too, the outset of this redemption, the birth and life of the sons of Yaakov, is clouded by a conflict between them. Because of this, none of the brothers, despite their great spiritual level, merited to see the big picture with accuracy.

The initial exile began with Yitzchak Avinu. Yitzchak's life grew progressively more challenging as he grew older, and he died with dimmed eyes, alone in his struggle to maintain the flame of Monotheism. His fortitude and faith throughout his suffering in later life set up the patterns of spirituality that were a preparation for the Jewish people in exile.

With Yaakov, the exile deepened in intensity. Yaakov's life was one long difficulty. The sun had now set; it was nighttime. Yaakov introduced Maariv. He goes into Egypt knowing that he is setting up the exile for his people. Upon his death the eyes and hearts of the Jewish people begin to be blocked up (סתומה), and even Yaakov's attempt to reveal to the Jewish nation when this whole cycle of exile and repression would end was blocked.

The brothers, however, begin to set up the patterns of redemption. The dark night of Yaakov comes just before the dawn, when the sun will again rise. Hence, in the middle of the conflict the Mashiach is born of a most unusual union of Yehuda with Tamar while Yosef heralds the ultimate birth of Mashiach ben Yosef.

At the same time that G-d was using Yosef and his brothers to set up the ultimate, spiritual redemption at the end of days, He was using them to set up the physical exile in Egypt. Yosef becomes ruler of Egypt and brings Yaakov and the 70 souls of the Jewish people into that impure land, where he feeds them and looks after them. Wheels within wheels! We can never fully grasp all the dimensions of G-d's Providence. But in our Parsha, at least we can gain a glimpse.

DETAILS:

The Large Impact in Our Every Small Move

G-d looks after us in a way that we each have the perfect challenges that we need at every moment. Belief in such Hashgacha Pratis is the first of the 13 Principles of Faith¹. Our choices, however, impact others, and their choices impact us as well. G-d has to ensure that all of this works out so that our situation remains exactly as it should for what we need. When we respond to our challenges, G-d recreates our world so that our very next moment is also perfect, and everybody else's for them as well. The complexity of this defies any imagination.

The relationship between our choice and G-d's Providence is one that has occupied minds throughout the ages. G-d declared to Yosef's great-grandfather, Avraham Avinu: *Know that your descendents will be strangers in a foreign land, and they will work and afflict your descendents for 400 years, etc*². Our parsha is about how Yosef is chosen as the instrument to fulfill G-d's intentions, and this raises all of the old questions:

If Yosef is directed by a promise G-d has made, what choice does he and his brothers have in the process? Are the brothers then not doing the right thing in selling Yosef³? And are not even the Egyptians fulfilling the Divine Will in enslaving the Jews? More than that, did not G-d create Yosef and his brothers, each with a certain character, in order to further His 'grand design' for the world⁴?

Not all of these questions will be answered by our Parsha, but some of the major principles are laid out here. What is clear is that G-d has a plan for the Jewish people, a hashgacha klalis, and hence Yaakov is now referred to as Yisrael, also the collective name for the Jewish people⁵. The tribes are but messengers to fulfill the Divine Will. They can fulfill this consciously and willingly, or unwittingly, and they can even consciously refuse to do G-d's beckoning. G-d, however, has an unlimited

¹ א - אני מאמין באמונה שלמה. שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים. והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים: (נוסח הסדור)

² בראשית טו (יב) ויהי השמש לבוא ותדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו: (יג) ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה: (יד) וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכש גדול:

³ אור גדליהו ריש וישב: מדברי חז"ל משמע שהחטא היה כביכול מוכרח, שהיה צורך שימכרו את יוסף בכדי לקיים הגזירה של גלות, אך לאידך גיסא הלא אנו רואים שיש טביעה גדולה על השבטים עבור מכירת יוסף ... ואיתא במדרשים שעשרה הרוגי מלכות היה בשביל החטא.

⁴ וכמו שביאר הרמח"ל בילקוט ידיעות האמת שזו תכלית ענין המזל אצל אדם

⁵ משך חכמה

number of ways in which He can get things done, and no human choice can get in the way¹. As we see in our morning prayer: *Many are the thoughts in the heart of man, but the counsel of G-d is what will endure* - רבות מחשבות בלב איש ועצת ד' היא תקום. As we shall see, G-d's "endurance" is not in spite of the heart of man but is rather used to further His aims. The brothers sell Yosef as a slave. That same situation serves as the springboard for him to become a king, which was G-d's intention all along².

To achieve His aim, G-d causes Yosef to be shown favor by Yaakov as the chosen son so that he will be hated by his brothers³. He has his two famous dreams, showing that his brothers and his parents will bow down to him, and this causes his brothers to hate him even more⁴. These feelings set the stage for later events, events that lead to the brothers ultimately selling Yosef into slavery. It seems like idiocy that Yosef would nurture such hatred and not just keep the dreams to himself, but Yosef holds that they are a prophecy and that he is bound to reveal them⁵. This is just what G-d wants.

Yaakov sends Yosef to go look for the brothers⁶, although he surely knows of their feelings towards him. The verse says that he does so MeEmek Chevron⁷, from the depths of Chevron, which is surprising, since Chevron is in the Judean Hills, not in a valley. Rashi tells us that he drew on the depths of his grandfather who is buried in Chevron⁸. Yaakov is inspired to push history towards what G-d had told his grandfather.

Yosef, too, plays his role. Yosef gets lost and has many excuses to turn back. But, his great commitment to fulfill his father's wishes pushes him on⁹. Just then, he 'happens' to meet a stranger, and presumes that he would know where his brothers

¹אברבנל בהגות בפרשיות התורה עמ' 146

²המגיה באור גדליהו
³

לז (ד) ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם: תנחומא: לכו חזו מפעלות אלקים נורא עלילת על בני אדם (תהלים כה) וכו' אמר ר' יודן היה הקב"ה [חשק] לקיים גזירת ידוע תדע והביא עלילה לכל דברים אלה, כדי שיאהב יעקוב את יוסף, וישנאוהו אחיו, וימכרו אותו לישמעאלים וירידוהו מצרימה

⁴לז (ד) ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם: (ה) ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד שנא אתו:

⁵הרא"ש לז ה: ויוסיפו עוד שנא אותו וא"ת איש כמוהו כיוסף נבון וחכם איך היה מספר חלומותיו לעיני אחיו אחר שהיה יודע שהיו שונאין אותו על חלומותיו ועל דבריו ובכל יום היה מוסיף קנאה בינו וביניהם. ויש לומר דיוסף היה בר חכים ורואה באספקלריא המאירה ואמר' הכובש נבואתו במיתה פירוש המעלים ומכסה את הנבואה שהראו לו מן השמים חייב מיתה בידי שמים אמר מוטב שאפול בידי אדם ומספק אנצל בידי שמים משאפול בידי שמים חלילה נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו:

⁶לז (יג) ויאמר ישראל אל יוסף הלוא אחיך רעים בשכם לכה ואשלחך אליהם ויאמר לו הנני: (יד) ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשבני דבר וישלחוהו מעמק חברון ויבא שכמה:

⁷וישלחוהו מעמק חברון

⁸רש"י שם: מעמק חברון - והלא חברון בהר שנאמר (במדבר יג) ויעלו בנגב ויבא עד חברון אלא (ב"ר) מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים (לעיל טו) כי גר יהיה זרעך:

⁹רמב"ן לז יד: כי יוסף לכבוד אביו נתאמץ ללכת אחריהם אל מקום רחוק, ולא אמר איך אלך והם שונאים אותי

שם, טו: וימצאוהו איש והנה תעה בשדה ... כי סיבות רבות באו אליו שהיה ראוי לחזור לו, אבל הכל סבל לכבוד אביו

are¹. World history will not be thrown off track because one man loses his way. The Sages tell us that the stranger was Gavriel², although the Ramban tells us that what is meant by saying that he was a malach is that he was a messenger sent to do G-d's Will, just like every Malach is the perfect vehicle to fulfill the designs of the Almighty³. Was Yosef being forced into his dangerous position by a decree of Providence? Many commentators point out that Gavriel's words contain (at least an ambiguous) a message of warning: הם נסעו ממדתו של מקום - your brothers are no longer imitating G-d's attribute of Mercy⁴. It is ultimately Yosef's choice to overlook this message and keep on going.

Yosef decides that he will risk everything in his relationship with his brothers. For, without the unity of the tribes, all is lost anyhow⁵. G-d with His Will, Yosef with his thoughts – see how they all come together.

Yosef meets the brothers who are about to kill him. They decide to throw him in a pit, letting nature (i.e. G-d) kill him instead. When that doesn't happen, they sell him instead. It 'happens' that a caravan of Yishmaelim passes just then, and the deed is done.

Normally, such caravans carry foul smelling substances, tar and the like. But, G-d arranges things so that this caravan is carrying sweet spices, in order that Yosef HaTzadik will be transported to Egypt in the maximum of comfort.

Yosef is sold to Potifar, quickly rises to head his house and then descends just as quickly into a hopeless prison. His father thinks he is dead, and not even Reuven or Yehuda could be moved to put him out of his misery and tell him the truth. Had Yaakov known, he would have redeemed Yosef and the exile of the family to Egypt would have required a different route. So, G-d Himself joins the brothers in imposing an oath of silence on each and every one of them,⁶ and Yaakov, who had a vision of

¹ לז' (טו) וימצאהו איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש: (טז) ויאמר את אחי אנכי מבקש הגידה נא לי איפה הם רעים: (יז) ויאמר האיש נסעו מזה כי שמעתי אמרים נלכה דחינה וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדתן
ודייק רב אליהו מזרחי מזה שאמר יוסף "הגידה נא לי" ולא פקפק כלל שמא לא ידע

² רש"י טו (טו) וימצאהו איש - (תנחומא) זה גבריאל שנאמר (דניאל ט) והאיש גבריאל והמהר"ל אמר שההוכחה הוא כפלות של מלת איש בקרא - וימצאהו איש, ושאלהו האיש, ולכן פירשו חז"ל שמדובר כאן באיש הידוע שנאמר והאיש גבריאל. עיין בהגות בפרשיות התורה עמ' 147 קטע הא' והב' שמביא כמה פירושים.

³ רמב"ן לו טו: ולהודיענו עוד, כי הגזרה אמת והחריצות שקר, כי זמן לו הקב"ה מורה דרך שלא מדעתו להביאו בידם ולזה נתכוונו רבותינו (ב"ר פד יד) באמרם כי האישים האלה הם מלאכים, שלא על חנם היה כל הסיפור הזה, להודיענו כי עצת ה' היא תקום:
וכן לפי האבן עזרא והרשב"ם, היה זה איש ולא מלאך

⁴ "בחז"ל משמע שאמר לו באופן ברור, אולם ברמב"ן, ר' בחיי ואור החיים משמע שאמר לו בופן שאפשר להתפרש מכאן ולכאן.

⁵ נתיבות שלום עמ' רמד: ובזה יובן ענין הפירוד בין יוסף ואחיו שבטי י-ה, מאחר שהיו צריכים אז לירד למצרים, ומקודם לכן היתה צ"ל מכירת יוסף, הרי בהיותם מאוחדים לא היתה יכולה מדת הדין לשלוט בהם ... ואחז"ל על נסעו מזה שהסיעו עצמן מן האחוה. ... שהפירוד כבר נקבע אצלם, וילך יוסף אחר אחיו, כי אמר או חברותא או מיתותא, אם נסעו מן האחוה אינו חס על חייו. והיינו דאם יש פירוד כבר יש עליהם שלטון הסט"א ולכן וילך יוסף אחר אחיו

⁶ תנחומא וישב פרק ב: אמרו נחרים (נעשה נדר שמי שיעבור יכנס לחרום) בינינו שלא יגיד אחד ממנו ליעקב אבינו אמר להם יהודה ראובן אינו כאן ואין החרם מתקיים אלא בעשרה מה עשו שתפו להקב"ה באותו החרם שלא יגיד לאביהם כיון שירד ראובן בלילה לאותו הבור להעלותו ולא מצאו קרע את בגדיו ובכה חזר לאחיו אמר להם הילד איננו ואני אנה אני בא הגידו לו את המעשה ואת החרם ושתק ואף הקב"ה אע"פ שכתוב בו מגיד דבריו ליעקב (תהלים קמז) דבר זה לא הגיד מפני החרם לפיכך אמר יעקב טרף טורף יוסף

all of history right until the end of days, does not even know the basic facts concerning his own son.

Midah Keneged Midah

Meanwhile, there is another sub-stratum of Hashgacha going on, activated by a principle we call midah keneged midah. And that, in turn, is triggered by the choices of man.

Yosef had told his father three pieces of choice loshon hora about his brothers. They had, he said, eaten the limb of a living creature, and the sons of Leah had denigrated the sons of the maidservants. Further, he claimed, they were engaged in illicit relations.

For saying that his brothers ate the limb of a living creature, Yosef's garment is soaked in blood and presented to his father; for saying that the brothers (the sons of Leah) lauded over their other brothers, he now gets sold into slavery; and for saying that they were involved in licentiousness, the wife of Potifar attempts to seduce him. All of these events require other people to make choices, and those choices impact on Yosef in just such a way that there is a perfect midah keneged midah¹. Had these others chosen differently G-d would have chosen other messengers to fulfill His Will.

Later, the brothers suffer their own midah keneged midah for being the instrument of Yosef's midah keneged midah and selling him to slavery. When Yosef, ruler of Egypt, has yet to reveal himself to his brothers, they recognize that they are now in the pit of Egypt because they threw their brother into a pit²:

מב (כא) ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת:

It is our cruelty, they say to themselves, which has brought upon ourselves the cruelty of this man before us³. Had they not seen with their own eyes that Yosef had turned green from the terror of being trapped in a hole with deadly snakes and scorpions, to the point where his price as a slave dropped drastically – and still they had no mercy⁴? The brothers are preparing themselves to reunite with Yosef. G-d melts their hearts, for any separation between them at this stage, just before they all go down to Egypt, would cause them all to be lost⁵.

Now it is Yosef who is used by G-d to be the instrument of the Midah keneged Midah of the brothers. Their attempts to rid themselves of their brother are used by G-d to elevate Yosef to be ruler. As Yosef later points out to them: והאלוקים חשבה

¹תנחומא וישב ב: ויבא יוסף את דבתם רעה אמר לאביו אחי אוכלין אבר מן החי א"ל הקב"ה חייך בדבר שיצא מפיו בך אתה נחשד

²רשב"ם מב כא: הצרה הזאת - מדה כנגד מדה אנחנו השלכנוהו בבור והנה אנחנו נאסרים בבור השבי:

³ספורנו מב כא: בהתחננו אלינו ולא שמענו. והיינו אכזרים נגד אחינו אע"פ שחשבנוהו לרודף היה לנו לרחם בהתחננו וכנגד מדת אכזריותינו זה האיש מתאכזר נגדנו:

⁴תנחומא וישב פרק ב: מכרוהו בעשרים כסף לכל אחד מהם שני כסף לקנות מנעלים לרגליהם וכי תעלה על דעתך שנער יפה כמותו נמכר בעשרים כסף אלא כיון שהושלך לבור מתוך פחד נחשים ועקרבים שבו נשתנה זיו פניו וברח ממנו דמו ונעשו פניו ירוקות לפיכך מכרוהו בעשרים כסף

⁵נתיבות שלום עמ' רמד: וכאשר עמדו ישראל לרדת למצרים התחדש שוב האיחוד, כי אילו היה פירוד ביניהם היו נאבדים לגמרי ח"ו במצרים, ע"כ נחדש האיחוד כאשר התוודע יוסף אל אחיו ויאמר אני יוסף

¹לטובה¹ - all your combined efforts to damage me were in vain. I, in turn, am powerless to hurt you against His Will. Neither of us can play G-d².

Had Yosef himself not been the instrument to teach them this lesson, G-d would have found other shlichim. The lesson itself requires quite a leap, for the brothers have to move from feeling that Yosef deserves to die for threatening their spiritual future to the recognition Reuven first reached, that they should not have even sold him³. They have to be willing to take personal responsibility for all this⁴. They could settle for their first insight, that they should not have killed him. But they look further and deeper into themselves⁵.

Still, it is not a privilege to be the instrument of someone else's pain, as מגלגלין - זכות על ידי זכאי וחוב על ידי חייב - *a merit is bestowed on another through someone who is himself meritorious whereas a negative bestowal is bestowed through someone who is deficient himself*. But in talking to the brothers, Yosef goes further: Since G-d caused everything to turn out alright in the end, He will consider in your merit, despite your original intentions to harm me⁶. And since this is G-d's way of looking at things, it perforce is mine as well⁷. It is vital to understand that Yosef's ability to forgive and move on was rooted in his acute perception of G-d's Hashgacha Pratis and Klalis. Had he tried to be superhuman, to just forgive and forget, the bitterness of those long and torturous years, ending with a murder attempt, would have welled up within him. Once he understood that this was all part of G-d's plan he was able to see how G-d had set things up that they should see him as a rodef⁸, and through this he was to achieve greatness at that moment.

But let us return to Yosef in his cell in Egypt. It 'just so happens' that two people who know all the customs of the crown become Yosef's bedfellows after Potifar throws him into prison. They are able to teach him what he needs to know to prepare himself for his rule of Egypt. They only dream their dreams just before they

¹נ כ

²רש"י נ יט: כי התחת אלקים אני - שמא במקומו אני בתמיה אם הייתי רוצה להרע לכם כלום אני יכול והלא אתם כולכם חשבתם עלי רעה והקב"ה חשבה לטובה והיאך אני לבדי יכול להרע לכם:

³מב (כב) ויען ראובן אתם לאמר הלא אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש: ספורנו מב כב: הלא אמרתי אליכם אל תחטאו בילד. שלא היה מתכוין להמיתכם כשעשה מה שעשה כאשר חשבתם אבל היו מעשיו באשר הוא ילד בלתי פועל לתכלית מכוון: וגם דמו הנה נדרש. אין החטא הנדרש עתה האכזריות בלבד כאשר חשבתם אבל גם דמו שחטאתם לשפוך דם נקי שלא היה בן מות כאשר חשבתם והנה בלי ספק מת בעבדותו:

⁴רש"י לח א: ויהי בעת ההיא - למה נסמכה פרשה זו לכאן והפסיק בפרשתו של יוסף ללמד שהורידוהו [יהודה] אחיו מגדולתו כשראו בצרת אביהם אמרו אתה אמרת למכרו אלו אמרת להשיבו היינו שומעים לך:

⁵שיחות מוסר: ח"ב מאמר יא - מדה כנגד מדה, עמ' לט

⁶רשב"ם נ כ: אלקים חשבה לטובה - הקב"ה גרם לכם ואתם לא פשעתם כי לטובתכם נתכוין הקב"ה

⁷בעל הטורים לא כח: ... עשה צדקה (משלי כא, ג). ... ביוסף שחשדוהו אחיו ברמאות כדכתיב (להלן נ, כ) ואתם חשבתם עלי רעה. ... עשה צדקה זה יוסף שעשה צדקה עם אחיו שהם חשבוהו לרעה והוא חשבה לטובה.

⁸ספורנו נ כ: ואתם חשבתם עלי רעה. הנה פעולתכם היתה בשגגה שחשבתם אותי לרודף ואם היה זה האמת היה פעולתכם בדין: אלקים חשבה לטובה. המציא בכם זאת השגגה לתכלית טוב:

leave so that the Sar HaOfim would not be upset with him for his negative interpretation of his dream and continue to teach him¹.

The Chumash stresses the rapidity of events – the King has two dreams, perfectly timed, and Yosef is hurried from his pit into the Royal Chamber. In one meeting, it seems, Yosef becomes second only to Pharaoh, a stranger rocketed, against all protocol, to the top. There he stays, for 80 long years, longer than any ruler mentioned in Tanach, just as he had dreamed that his sheathe would stay standing².

The Initial Exile: A Blueprint of the Future

Yosef's brothers and father, who should have been brought down in chains to Egypt to fulfill G-d's promise of exile to Avraham, are now brought down with all manner of royalty. For Yosef, the plan was to fulfill his two dreams: that his father and brothers would bow down to him (perhaps he did, or perhaps he did not, understand the broader implications of what he was doing). G-d's plan, however, is to give the Torah to the Jewish nation, and that required a sojourn in Egypt.

After the famine is over, Yaakov and his sons wish to return to Israel, but they are told by G-d to remain, **אנוס על פי הדבור**. They find themselves acutely uncomfortable with the spiritual environment in Egypt and long every day to leave. Thus, although they are physically very comfortable, they suffer terribly spiritually. Hence their years in Egypt are counted as part of the suffering of the exile. It also shows that their original exodus from Israel to Egypt was only because they had no choice: **וירד מצרימה אנוס על פי הדבור**.³

And here a new layer of Hashgacha appears. The Egyptian experience of the Avos was at a level of **מעשה אבות סימן לבנים**. The Avos experience both an exile and redemption that sets up the patterns of exile and redemption for the later generations. G-d has to ensure that the choices of the Avos are consistent with the patterns that need to be set up.

But, there is more, for the redemption demands a level of Hashgacha which must go deeper than elsewhere. The final redemption comes, the Sages tell us, **בהיסח הדעת**, when we are a little distracted, meaning not because of the full force of our intellect and understanding but rather because this is an act of kindness by G-d. For, the very definition of redemption is that up until the moment that we are redeemed we cannot see the revelation of the Oneness of HaSh-m.

So too, the outset of this redemption, the birth and life of the sons of Yaakov, is clouded by a conflict between them. Because of this, none of the brothers, despite their great spiritual level, merit to see the big picture with accuracy.

The initial exile, a fulfillment of G-d's promise to Avraham Avinu, began with Yitzchak Avinu. Yitzchak was born in the wonderful shadow of his father's great success, wealth and fame⁴. But, his life grew progressively more challenging as he

¹משך חכמה מ'ג: נראה דמן השמים היה שיהיה ימים עם שר המשקים והאופים ללמוד טכסיטי מלכות וכל חללה של רשות אשר ראוי לשליט לידע ולכן חלמו רק ג' ימים קודם צאתם שאם חלמו קודם אז היה שר האופים קצף עליו ולא היה מלמדו מסתרי המלוכה ומנהגיה ושר המשקים ושר האופים המה היו שרי המדינה של כל המשקים והאופים במדינה עליהם ועל המכס מהם ודו"ק.

²ל'ז: והנה קמה אלומתי וגם נצבה, ספורנו שם: הורה שממשלתו תהיה קיימת זמן ארוך וכן היה כי אמנם מלך שמונים שנה לא נעשה כן לכל הממלכות הנזכרות בכתבי הקודש
³חיד"א

⁴מהר"ל, דרך חיים על אבות (פרק ה' משנה ד'): ותדע כי האבות האלו, אברהם היה התחלתו בצער שהיה נרדף מנמרוד ואחר כך היה כל ימיו בטוב ובברכה רק בעת ילדותו היה בצער קודם שלקח השם יתברך את

grew up, and he died with dimmed eyes and poor vision, alienated from the rest of the world – alone in his struggle to maintain the flame of Monotheism. His fortitude and faith throughout his suffering in later life was a preparation for the Jewish people in exile¹.

Yitzchak's attributes led him to introduce the power of the afternoon, the Mincha prayer. Mincha is a time when the sun has passed its zenith and is on its way to setting. Yitschak's Mincha was a preparation for the Galus of the Jewish people centuries later. This too was a time of our setting sun. But, Yitzchak had already set up the patterns of spirituality that would allow us to pull through.

With Yaakov, the exile deepened in intensity. Yaakov's life was one long difficulty. The sun had now set, it was night, and Yaakov introduced Maariv. Yaakov goes into Egypt knowing that he is setting up the exile for his people. Upon his death, the eyes and hearts of the Jewish people began to be blocked up (סתומה)², and even Yaakov's attempts to reveal to the Jewish nation when this whole cycle of exile and repression would end, was blocked³.

However, starting with our Parsha and going through to the end of Sefer Bereishis, the patterns of redemption from that exile begin to be set up. The dark night of Yaakov comes just before the dawn, when the sun will again rise. This is why in the middle of the conflict of Yosef and his brothers, the ancestor of the Mashiach⁴ is born of a most unusual union of Yehuda with Tamar, right under their noses, while Yosef heralds the ultimate birth of Mashiach ben Yosef⁵. This is the starting point of the redemption⁶. This continues until Parsha VaYechi, which sets up the pattern of the actual coming of Moshiach⁷.

For, while Yosef was trying to arrange things in the revealed world, HaSh-m was arranging the salvation in the hidden world. G-d indeed overrules the attempts of

אברהם, אבל מזמן שלקח השם יתברך את אברהם היה בטוב כל ימיו, ולפיכך היו ישראל בהתחלה קודם שלקח השם יתברך אותם לעם כאשר היו במצרים בצער אבל כאשר לקח השם יתברך אותם לעם היו ישראל בברכה כל זמן התחלה שלהם.

¹ מהר"ל, דרך חיים על אבות (פרק ה משנה ד): ויצחק היה התחלתו בטובה וברכה ובסוף חששו עיניו מראות, ובמדרש (ב"ר פס"ה) יצחק חדש יסורין שנאמר ויהי כי זקן יצחק ותכהן עיניו וגו', וזה מוכח על ישראל שמתחלה היו בטובה ולבסוף חשכו עיניהם מכח הגלות והשעבוד תחת האומות,

² רש"י מז כח: ויחי יעקב - למה פרשה זו סתומה לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם.

³ רש"י שם: ד"א שבקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו (ב"ד):

⁴ היינו פרץ (בראשית לח יט) דכתיב במגילת רות (פרק ד יח) ואלה תולדות פרץ פרץ הוליד את חצרון: (יט) וחצרון הוליד את רם ורם הוליד את עמינדב: (כ) ועמינדב הוליד את נחשון ונחשון הוליד את שלמה: (כא) ושלמון הוליד את בעז ובעז הוליד את עובד: (כב) ועבד הוליד את ישי וישי הוליד את דוד:

⁵ שפת אמת [תרמ"ג]: במדרש כי אנכי ידעתי את המחשבות כו' כולם עסוקין בשקן ותעניתן כו'. והקב"ה הי' עסוק לברוא אורו של משיח. הענין הוא דאיתא משיח בא בהיסח הדעת. פי' שגאולה אחרונה היא בישועת השי"ת בלי השגת שכל אנושי. וכמו כן לידת משיח הי' בהיסח הדעת שהיו כולם טרודים בצערם.

⁶ ממעמקים, עמ' 201: הנקודה ההתחלתית והראשונה של מערכת הגאולה היא סיפור התהוותם של שני המשיחים – משיח בן דוד ומשיח הן יוסף. והיא עיקר נושא פרשתנו.

⁷ ממעמקים, עמ' 201: פרשיות ויצא ווישלח הן, פרשיות הגלות של כלל ישראל. בפסוקים, המספרים על גלות יעקוב, טמונים רמזים לכל אשר יתרחש בעתיד בגלות בניו. לעומת זאת החל מפרשת וישב עד סוף ספר בראשית מכוונות הפשריות כנגד גאולתן של ישראל. פרשת ויחי מכוונת כנגד ימות המשיח (כמבואר מהר"ל, דרך חיים) ותוכן הסרשיות וישב, מקץ ויגש כולל את המעשים המופלאים של האבות שהכשירו את הקרקע לגאולה העתידה.

the brothers to prevent Yosef's dreams from fulfillment¹ so that the salvation in the revealed world may come through Yosef and his progeny, ultimately expressing itself through Moshiach Ben Yosef. Bnei Leah, however, come from the world of Olam DeisKasyah, and it is through them, through Yehuda to be exact, that Moshiach ben Dovid will come. And so, right in the middle of the Yosef story, we find the story of Yehuda and Tamar, just in advance of Yosef going into Egypt². The progeny of this relationship become the forefathers of the Moshiach.

At the same time that G-d was using Yosef and his brothers to set up the ultimate spiritual redemption at the end of days, He was using them to set up the physical exile in Egypt. Yosef becomes ruler of Egypt and brings Yaakov and the 70 souls of the Jewish people into that impure land, where he feeds them and looks after them³. Wheels within wheels!

We can never fully grasp all the dimensions of G-d's Providence. But in our Parsha, at least we can gain a glimpse.

¹ רש"י לז כ: ונראה מה יהיו חלומותיו - א"ר יצחק מקרא זה אומר דרשני רוח הקודש אומרת כן הם אומרים ונהרגו והכתוב מסיים ונראה מה יהיו חלומותיו נראה דבר מי יקום או שלכם או שלי. וא"א שיאמרו הם ונראה מה יהיו חלומותיו שמכיון שיהרגוהו בטלו חלומותיו:

² חזקוני: עד שלא נולד שעבוד ראשון נולד גואל אחרון. נולד פרץ שעתידי מלך המשיח לצאת מחלציו

³ נתיבות שלום, עמ' רמו: שכן היה רצון ד' שעי"ז תהיה ירידת יעקוב ובניו שבעים הנפש למצרים, וכדמ"ב ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו, שנס הקיום של ישראל בירידתם למצרים היה מה שיוסף נמצא שם, וכל כלל ישראל כבר היו מקושרים אז אל יוסף, ואבריהם של שבטי י-ה עשו את רצון ד' להביא את ההשלכות הזאת

1. Pursuing One's Dreams

DREAMS, VISION AND REALITY

Yosef is involved in six dreams: two of his own, one of Pharaoh's butler and baker each, and two of Pharaoh's. Yosef interprets all six dreams correctly, a fact whose significance to us is not obvious.

It is in the very nature of the **הסתר פנים** of this world that things are not what they seem to be¹. Pure logic, **כח החכמה**, is not going to be enough here, for logic on its own cannot always break through the surface structures. What is needed is a leap of the imagination, the **כח המדמה**, to team up with (and be subservient to) **כח החכמה**² in order to break through and understand deeper levels of reality³.

But there is a catch. A person has two chambers in his brain, Rav Tzadok explains, the side of wisdom and the side of imagination. When one is dominant, the other is subservient⁴. Hence when a person's 'wisdom' side is dominant it drags the power of imagination with it – i.e. the passing thoughts which automatically bubble to the surface of a person's brain without any depth of thought, these too will be harnessed towards serving G-d⁵. And this is indeed was the case of Yosef's dreams⁶. Yosef pursues his dreams doggedly, to seeming success. It all seems to happen according to his vision. He does come to rule, his brothers and father do bow down to him, and his approach to serving G-d does seem to come about.

We think of dreamers as being somehow relaxed, opened-ended people, not abundant in *gevurah*. But those are the wrong kinds of dreamers. Yosef, the archetypal Tzadik, is in total control of his urges⁷. The interpretation and pursuit of dreams hardly seems compatible with the tremendous control and discipline which

¹ דעת תבונות: ומה שעתה בעבור רוב הסתר הפנים נפסדו הדיעות ונתקלקלו כל המעשים, ומה נמשך גם כן בבריות עצמם הקלקול והפסדות

² מחשבות חרוץ של רב צדוק הכהן (דף 10 ס' ג סוף קטע המתחיל ודבר): דיש ב חדרים במוח: באחד הוא כח החכמה ובב' כח המדמה וכשזה קם זה נופל. וכשמוח החכמה גובר אז הוא מושך כח המדמה עמו להיות גם כל דמיונותיו ר"ל ההרהורים שעולים מעצמם במוח בלא העמקת המחשבה (ש) גם הם יהיו רק לד' לבדו

³ ומסביר רב צדוק שם שאדם מלשון אדמה לעליון (וכן בשל"ה הקודש) שזה שורש הכח ללכת בדרכיו אף על פי שהוא אינו נראה ומוחש וכו' ורק על ידי כח הדמיון בשעבוד לכח החכמה אפשר להשיג אותו עד שהאדם בעצמו נקרא על שם הזה. אבל מאידך זה ג"כ שורש של כל המחשבות של תוהו והבלים ודמיונות שבאדם לדמות עצמו שיהיה באיזה מעלה וענין שהוא למעלה ממנו ושאין ראוי לה כל אחד כפי השגתו

⁴ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ, אות ג: דיש שני חדרים במוח באחד הוא כח החכמה ובשני כח המדמה וכשזה קם זה נופל

⁵ רב צדוק הכהן, שם: וכשמוח החכמה גובר אז הוא מושך כח המדמה עמו להיות גם כל דמיונותיו רצה לומר ההרהורים שעולים מעצמם במוח בלא העמקת המחשבה בחכמה גם הם יהיו רק לה' לבדו

⁶ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ, - אות ג: וכענין חלומות יוסף הצדיק

⁷ רב צדוק הכהן, תקנת השבין – ו: דידוע דהוא נקרא יוסף הצדיק דזהו מדתו ונאמר ועמד כולם צדיקים שזהו מדת כל ישראל... נראה דקלקול הברית היפך יוסף שבה עיקר נסיון קלקול הברית שהוא לאכפייא ... [ועיקר תולדותיו (של יעקוב) יוסף לומר דזרעו כולם צדיקים]

righteousness seems to demand. Yet, this is just the stuff that is needed by Yosef to climb up to the next level. It was just the approach which Yaakov had hoped Yosef would realize¹.

But dreams and visions are dangerous things: Were not the first man and woman tragic victims of the words *והייתם כאלקים* – *and you will be like G-d*². The root of all emptiness, falsehood and illusions are rooted in the desire of man to be something that is above himself. In general, reaching up is a great thing, but when man overreaches, this becomes dangerous³. It was just because the first man was so holy that he was capable of such a catastrophic sin⁴.

And so, Yosef's brothers indeed thought of him as a *בעל החלומות* – i.e. that his desire to laud it over them led to his fanciful imaginations by day until at nights he also dreamt of such things⁵. In truth it was not so for he was a continuation of his father's *midah* of truth⁶. But, the brothers were also right, for Yosef's *מלכות* was only temporary and the permanent *מלכות* is through *דוד*⁷. Yosef is Moshiach, but only Moshiach ben Yosef. He is succeeded by Moshiach ben David, the true Messiah. Yosef is right again and again, but on the surface, his dreams don't go deep enough. What is true at one level is mere fiction in a deeper, more profound world. What is true for now will be seen as mere dream-stuff in the Messianic era – *היינו כחלמים*⁸.

The *ספר היצירה* tells us that Yosef belongs to the month of Adar⁹ (just as Yehuda belongs to the month of Nissan). The letter of Adar is the ק, while that of Nisan is the ה. The ק stands for Kedusha – it imitates the ה of HaSh-m's name. Used

¹ רש"י על בראשית פרק לו פסוק יא: שמר את הדבר - היה ממתין ומצפה מתי יבא וכן (ישעיה כו) שומר אמונים וכן (איוב יד) לא תשמור על חטאתי לא תמתין:

² רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ, אות א: וחטא אדם הראשון היה במחשבה כמו שמובא בתיקוני זוהר שם ושם, וזהו הדמיון שהכניס בו הנחש במה שאמר (בראשית ג, ה') והייתם כאלקים וגו'

³ רב צדוק הכהן, שם: כי זהו שורש של כל המחשבות של תוהו והבלים ודמיונות שבאדם לדמות עצמו שיהיה באיזה מעלה וענין שהוא למעלה ממנו ושאינו ראוי לה כל אחד כפי השגתו

⁴ רב צדוק הכהן, שם: ואדם הראשון שהיה בתכלית השלימות על דרך (תהלים פ"ב, ו') אני אמרתי אלקים אתם וגו' הכניס בו דמיון שיהיה ממש כן:

⁵ רב צדוק הכהן, שם: מחשבות חרוץ, - אות ג: שאמרו לו אחיו המלך וגו' וקראוהו בעל החלומות, היינו שחשבו שמצד חשקו להשתרר עליהם הוא הולך בדמיונות כאלו כל היום עד שגם בלילה יחלום לו מזה מהרהורי דיומא

⁶ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ, - אות ג: אבל הוא היה זיו איקונין שלו דומה לשל אביו שהוא מדת אמת ליעקב על ידי שהיה שקוע בתורה דכתיב בה אמת על כן גם כל דמיונותיו היו אמת ולא כוזבים כלל ונתקיים בפועל כן, ואף על פי שמכל מקום היה זה עדיין דמיון

⁷ וגם מחשבת השבטים לא היה שקר כי יש באמת גם כן מדריגות וזה אף על פי שלא היה דמיון כוזב גמור שהרי נתקיים מכל מקום לא היה אמת גמור גם כן שיהיה קיים לעד כמדת שפת אמת אשר תכון לעד, שהרי מלכות יוסף היה רק לשעה ובעולם הזה לבד, אבל מלכות הקיימת לעד הוא רק לדוד המלך ע"ה מזרעא דיהודה ומשפטי התורה הם אמת אבל מכל מקום יש אמת לאמתו כמו שאמרו פרק קמא דסנהדרין (ז'). לאפוקי דין מרומה שנראה משפט אמת כפי התורה על פי הטענות אבל אינו לאמתו:

⁸ תהלים, קכו

⁹ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ שם ס' ד: דחודש אדר שמולו דגים הוא נגד יוסף דברכתו וידגו לרוב וגם הוא לפעמים ב' וכן שבט יוסף פעמים נחשב לב' שבטים, וכמו דבחודשים העיקר הב' כן בשבטים אפרים העיקר ע"ש עוד

incorrectly, this ק is but an aping of the real man, it is but a ה with a tail¹. (So, too, the Purim story in Adar was not a complete Geulah. It precedes Nisan, Pesach, which was a complete Geulah.) Yosef, in such total control, yielding such power, must walk the fine line between truth and imagination, a line that will determine whether he is truly holy or but an aping of the real thing.

The trouble with visionaries is that they have great passion, and Yosef was no exception. Unlike Yaakov, who no longer has great sensual urges, Yosef's passion pulls him in all kinds of directions, including into the arms of Potifar's wife². In the end, however, he controls them and masters himself. This is the definition of a Tzadik³, and hence Yosef is called Yosef HaTzadik⁴.

In fact, Yosef seems to have such mastery over himself that he becomes master of all around him as well. The Egyptians by this stage were steeped in sexual immorality - אשר בשר חמורים בשרם⁵. It was just when Yosef showed his strength in this area by resisting the wife of Potifar that he was appointed ruler⁶.

There is another reason why Yosef comes to rule the most powerful civilization on earth. The Bechor Shor writes that any nation that was to rule over the Jews became wealthy and powerful so that the Jews should not suffer the indignity of being ruled by a lowly and impoverished nation. As a result, not only the house of Potifar becomes blessed because of Yosef⁷, but Pharaoh too, through Yosef's rule, becomes the strongest and wealthiest of kings, just as the Babylonians and the Romans do in later times for the same reason⁸.

¹ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ שם ס' ד: וק' הוא הקופא דאזיל בתר בני נשא להתדמות לו בכל דבר, כי האדם נברא בצלמינו כדמותינו אבל רק דרך דמיון כקוף

² לט יא: ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו וגו'
רש"י: רב ושמואל חד אמר מלאכתו ממש וחד אמר לעשות צרכיו עמה וגו'

³ רב צדוק הכהן, פרי צדיק (לחנוכה - אות ב בבראשית עמ' 139): ומדת הגבורה דקדושה הוא להיות גבור הכובש את יצרו. ויוסף ... היה ... גבור הכובש יצרו ובוזה נתייחד יותר מכל השבטים דעל כן נקרא בשם צדיק. וזה החילוק בין צדיק לטהור דטהור הוא שהלב טהור לגמרי על ידי שממולא באהבת דקדושה. וצדיק הוא שכובשו בגבורתו שמתגבר כנגדו והוא מרכבה למדת צדיק והוא בקדושה בכור שור הדר לו וגו', בהם עמים ינגח והוא נגד קליפת עשו שהוא שור נגח וזה רשעים ביד צדיקים.
(יש לציין שלפי התני"א, הגדרה זו של צדיק הוא נקרא של בינוני בתני"א ומה שפה נקרא טהור נקרא צדיק על ידי התני"א)

⁴ Rather than Yaakov who conquered his Yetzer Hara altogether.

⁵ מהר"ל, גבורות השם, פ"א: ולא היה בעולם מקום שהיו שטופי זמה כמו ארץ מצרי... כי מצרים נקראים חמור כדכתיב (יחזקאל כ"ג) אשר בשר חמורים בשרם והיו שטופי זמה, כדכתיב בפרשת עריות (ויקרא י"ח) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו

⁶ מהר"ל, גבורות השם, פ"א: ויוסף היה קדוש ונבדל מן העריות כאשר תראה ממעשה פוטיפר ... [ולכן] יוסף מלך אלא על ידי מעשה של אשת פוטיפר ראוי היה שיהיה יוסף מלך מושל על מצרים

⁷ לט (ב) ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדניו המצרי: (ג) וירא אדניו כי ה' אתו וכל אשר הוא עשה ה' מצליח בידו: (ד) וימצא יוסף חן בעיניו וישרת אתו ויפקדוהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו: (ה) ויהי מאז הפקיד אתו בביתו ועל כל אשר יש לו ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו בבית ובשדה: (ו) ויעזב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה:

⁸ בכור שור ריש הפרשה (מא א): דרך רחמנותו של הקב"ה שכל אומה שהוא מוסר עמו ישראל להם, מגביהם למעלה, כדי שלא יאמרו "ביד אומה שפלה מסר את בניו". ולפיכך נעשה פרעה גדול כמו שפירשתי. וגם יוסף אצר לו אוצרות גדולות עד שלקט כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען, וגם בהמתם וקניינם ואדמתם וגופם לו לעבדים. וכן מצינו בנבכודנצר כשהגלה את ישראל כבש אל כל העולם כדכתיב "והיה הגוי והממלכה אשר ... לא יתן את צוארו

But for this, Yosef must prepare. While yet in prison, the Sar HaMashkim and the Sar HaOfim are thrown into prison with Yosef so that he can learn the ways of the palace¹.

Two years after Yosef's fateful plea to the butler to remember him, Pharaoh has his dreams². Pharaoh's dreams were to be the antidote to Yosef's original dreams that got him into trouble with his brothers³. The butler's best efforts to portrait Yosef as a simple foreign slave⁴ now backfire. For, so Pharaoh reasons to himself, if this is true, Yosef's powers of interpretation must be Divine⁵.

Yosef is rushed out of prison, going from darkness to light in a flash - וירצחו - a pattern of redemption, say Chazal, that is characteristic of the redemption of Tzadikim, as it was of the Jewish people from Egypt⁶. Once again the environment yields to Yosef and he emerges from the most hopeless imprisonment to rule over all of Egypt.

Yosef is now given, as a gift, an extra letter of G-d's name - יהוסף - and taught by the Malach Gavriel the requisite 70 mandatory languages to be an Egyptian ruler⁷.

בעול מלך בבל וגו' (ירמיהו כז ח) וכן מצינו ברומים שהחריבו את בית שני, שיצא טבען בכל העולם כולו, כמו שנאמר "ותאכל כל ארעא ותדושינה ותדקינה". (דניאל ז כג).

¹משך חכמה סוף פרשת וישב מ יג: נראה דמן השמים היה שיהיה ימים עם שר המשקים והאופים ללמוד טכסיסי מלכות וכל חללה של רשות אשר ראוי לשליט לידע ולכן חלמו רק ג' ימים קודם צאתם שאם חלמו קודם אז היה שר האופים קצף עליו ולא היה מלמדו מסתרי המלוכה ומנהיגה ושר המשקים ושר האופים המה היו שרי המדינה של כל המשקים והאופים במדינה עליהם ועל המכס מהם ודו"ק.
וריש פרשת מקץ ד"ה במדרש

²חז"ל המובא ברש"י, ר' בחיי, כלי יקר, ואחרים. וז"ל הרבינו בחיי מא א: ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאור, מקץ שנתים ימים - לסוף שנתים שפטר יוסף חלום שר המשקים והאופים היה החלום הזה של פרעה. ודרשו רז"ל כי עכובו בבית האסורים שתי שנים אחרי זאת היה בעונש והזכרתני והוצאתני.

³ דעת זקנים מבעלי התוספות מא א: יוסף הוכה ע"י חלום שחלם על אחיו ונתרפא על ידי חלום פרעה

⁴ רש"י מא יב: נער עברי עבד - ארורים הרשעים שאין טובתם שלמה מזכירו בלשון בזיון: נער - שוטה ואין ראוי לגדולה: עברי - אפילו לשוננו אינו מכיר: עבד - וכתוב בנמוסי מצרים שאין עבד מולך ולא לובש בגדי שרים. (ס"א שירים וכן גרס ר"א"ם):

⁵ העמק דבר מא יב: נער עברי עבד. מוסיף פלא בכל פרט שהוא נער ולא למד חכמות. ועברי א"כ לא בא בכח הכישוף. ועבד ג"כ לא ניתן לבתי חכמה. וא"כ הוא ענין אלהי כמו שידוע ה' להם שמשפחת העברים המה למעלה מטבע שאר ב"א. (וע' להלן מ"ג כ"ג). ולא יפלא מהם דברים נשגבים מהליכות העולם וא"כ אי קץ וגבול לדבר:

⁶ רבינו בחיי מא יד: וירצחו מן הבור - דרשו רז"ל מתוך צרה רוחה מתוך אפלה אורה מתוך נבולן של צדיקים נשיאות, שנאמר (משלי ל) אם נבלת בהתנשא, שכן מצינו בחנניה מישאל ועזריה שנתרוממו מתוך נבולן, שנאמר (דניאל ג) כפתו בסרבליהון פטישיהון וכרבלתהון ולבושיהון ורמיו לגוא אתון נורא יקידתא. וכתוב באדין מלכא הצלח לשדרך מישך ועבד נגו. דניאל הושלך לבור אריות ונצל ונתרומם, שנאמר (דניאל ו) ודניאל דנא הצלח במלכות דריוש. מרדכי כתיב ביה (אסתר ד) וילבש שק ואפר, ונתרומם שנאמר (אסתר ח) ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות וגו', אף כאן ביוסף וירצוהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלותיו, וכתוב (קהלת ד) כי מבית האסורים יצא למלך. וכן דרשו רז"ל בפסוק (שמות א) ועלה מן הארץ מתוך ירידה עליה:

אמנם בספורנו שישועה פתאומית קוראת אצל כל אדם ולא דווקא רק אצל צדיקים וז"ל: (יד) וירצוהו מן הבור. כדרך כל תשועת ה' שנעשית כמו רגע כאמרו כי קרובה ישועתי לבא וכאמרו לו עמי שומע לי וכך היה ענין מצרים כאמרו כי גורשו ממצרים כאמרם ז"ל שלא הספיק בצקן של אבותינו להחמיץ וכו'. וכן אמר לעשות לעתיד כאמרו ופתאום יבא אל היכלו האדון וכו': ויחלף שמלותיו. כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק:

⁷ ספרי: כשבא פרעה להמליך יוסף במצרים בדקו אם יודע 70 לשונות. בא גבריאל ולמדן ע' לשונות. מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו ברוך אתה ד' חונן הדעת.

Pharaoh has a dream so that Yosef can be brought out of prison and elevated to Malchus¹. The Shechinah itself calls him to his mission²!

Chazal, in fact, see a pattern with Tzadikim where the actual pain and darkness serve as the basis for the redemption. Similar patterns occurred with Mishael, Chananyah and Azaryah, with Daniel after he was thrown into the lion's den and with Mordechai, after he donned sackcloth and ashes³. The redemption of G-d is in the blink of an eye!⁴

As king of Egypt, Pharaoh was destined to be an instrument to facilitate the core historical events that were about to unfold. Hence he dreams now because it was time for Yosef to come out of prison and become ruler of Egypt⁵. Hence too, he is not called a King anymore (המלך פרעה) throughout the Parsha (except for one occasion in Yosef's honor), for he is now not even a king over himself – he is rather putty in the hands and plans of the Divine⁶.

Pharaoh is acutely aware of this. He dreams that he is literally walking on the water - a self-made god - but he changes this to state that he was standing next to the

בראשית רבה נשא פ' יד: בא גבריאלי הוסיף לו אות אחד על שמו משמו של הקב"ה ולמדו 70 לשון שנאמר עדות ביהוסף שמו וגו' שאלמלא כן לא היו המצרים מקבלים את יוסף לשלוט עליהם.

¹ לב אליהו, אור גדליהו

² זוהר, עמ' תלד: וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור וגו'. הא דכתיב וישלח פרעה ויקרא את יוסף לקרא ליוסף מב"ל. אלא לפי שהשכינה קרא ליוסף כתיב הכא ויקרא את יוסף וכתיב התם ויקרא את משה.

³ רבינו בחיי מא יד: ויריצהו מן הבור - דרשו רז"ל מתוך צרה רוחה מתוך אפלה אורה מתוך נבולן של צדיקים נשואות, שנאמר (משלי ל) אם נבלת בהתנשא, שכן מצינו בחנניה מישאל ועזריה שנתרוממו מתוך נבולן, שנאמר (דניאל ג) כפתו בסרבליהון פטישיהון וכרבלתהון ולבושיהון ורמיו לגוא אתון נורא יקידתא. וכתיב באדין מלכא הצלח לשדרך מישך ועבד נגו. דניאל הושלך לבור אריות ונצל ונתרומם, שנאמר (דניאל ו) ודניאל דנא הצלח במלכות דריוש. מרדכי כתיב ביה (אסתר ד) וילבש שק ואפר, ונתרומם שנאמר (אסתר ח) ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות וגו', אף כאן ביוסף ויריצהו מן הבור ויגלה ויחלף שמלתיו, וכתיב (קהלת ד) כי מבית הסורים יצא למלך. וכן דרשו רז"ל בפסוק (שמות א) ועלה מן הארץ מתוך ירידה עליה:

⁴ ספורנו מא יד: ויריצהו מן הבור. כדרך כל תשועת ה' שנעשית כמו רגע כאמרו כי קרובה ישועתי לבא וכאמרו לו עמי שומע לי וכך היה ענין מצרים כאמרו כי גורשו ממצרים כאמרו ז"ל שלא הספיק בצקן של אבותינו להחמיץ וכו'. וכן אמר לעשות לעתיד כאמרו ופתאום יבא אל היכלו האדון וכו':

⁵ רבינו בחיי מא א: ובמדרש מקץ שנתים ימים זהו שאמר הכתוב (איוב כח) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות, כל דבר ודבר שיצא מפי הקב"ה בקצבה הוא יוצא אפילו הגשמים בקצבה הם יורדין, שהוא קוצב לבריות בראש השנה וכשישראל זוכים יורדין על הצמחים ועל האילנות וכשהם חוטאים הם יורדים על המדברות ועל הימים, זהו שאמר הכתוב קץ שם לחשך, קץ נתן ליציאת מצרים שנאמר (שמות יב) ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה וגו', קץ נתן ליוסף לצאת מבית האסורים שנאמר ויהי מקץ שנתים ימים אור גדליהו, עמ' סה: כענין הזה מצינו בגאולת מצרים דכתיב "ויזעקו ותעל שועתם אל האלוקים וידע אלוקים", שפשוט כוונת הקרא הוא כי על ידי מה שזעקו על ידי זה ותעל אל האלוקים, אבל הרה"ק מאיביצא זצ"ל מפרש כי על ידי ה"וידע אלוקים", על ידי מה שנתן לבו עליהם, על ידי זה בא התעוררות מלמעלה לבני ישראל, ואז "ויזעקו ותעל שועתם", וכן הוא בכל הגאולות וגו'....

⁶ רבינו בחיי מא א: ופרעה חולם - ראוי שיאמר ופרעה מלך מצרים, אבל מפני שהיה החלום הזה בענין היאור והוא היה תחלת מפלתו, גם יש בו רמז למה שעתידי שילקה במים, על כן לא הזכיר בו הכתוב מלכות כי אם השם לבדו. ומפני זה תמצא שיזכיר בכל הפרשה שם פרעה תמיד, ולא תמצא שם כלל מלך מצרים רק בהיות המעלה ליוסף שהזכיר בו הכתוב מלכות לכבוד יוסף, הוא שכתוב (בראשית מא) ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים, כי אז הזכיר בו השם והמלכות לבאר כי מעלת יוסף היא סבת מלכותו, כי כל הארץ היתה אובדת לולא עצתו בחכמת פתורו: (וכדומה כתוב בצרור המור)

water, a humbler description (and not an intrinsic part of the interpretation of the dream anyhow¹).

The dreams have literally shaken him up².

Yosef has to interpret dreams despite a Pharaoh who makes these and other deliberate changes, some of them designed to test whether Yosef was the real thing. Yosef not only overcomes these limitations, but uses some of the changes to figure out the true intention of the dreams³. He not only sees the cycle of plenty and the cycle of famine, but understands, from the dreams themselves, that food during the cycle of plenty must be put away for the famine⁴. Although dreams always have extraneous material⁵, he gives an exact and accurate interpretation of the two dreams which Pharaoh himself had already understood to be one.

It would have made so much sense for Yosef to interpret the dreams, get himself out of trouble and live to one day pursue his own dreams. He would seem to endanger the whole effort by turning this into a *kiruv* exercise. Yet, he does just that –

¹ ספורנו מא א: ויהי מקץ... ופרעה חלם - בהיותו חולם עניני רעיוניו חלם ג"כ שהיה עומד על שפת היאור כאמרם רז"ל כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים:

² רש"י מא ח: ותפעם רוחו: ... מקשקשת בתוכו כפעמון רבינו בחיי מא א: אבל יתכן לפרש כי לפי שזה ספור התורה גלתה לנו התורה בזה מחשבתו הרעה, כי היה חלומו מענין מחשבתו שהיה עושה עצמו אלוה והיה נילוס יאורו, ומפני זה הזכיר על היאור, ראה בחלומו כי היה שליט על היאור ומושל עליו כענין שכתוב (יחזקאל כט) לי יארי ואני עשיתיני. ופרעה בספורו שנה הענין ואמר על שפת היאור, כי היה נבהל בענין החלום והוא שכתוב ותפעם רוחו, ונתבייש לתת גדולה לעצמו שיאמר על היאור ואמר על שפת היאור:

ובכלי יקר, גישה אחרת לדבר, שלפרעה הנילוס היה הלאוה, וז"ל (מא א): והנה עמד על היאור. ופרעה אמר על שפת היאור, בחלומו ראה שבע פרות אחרות עולות אחריהן מן היאור, ופרעה לא הזכיר מן היאור, ... ואומר אני ליישב כולם, בהצעה אחת לקוחה מדברי המפרשים, שפרעה היה מחזיק את היאור לאלוה, וע"כ לא רצה לומר הנני עומד על היאור כי רצה לחלוק כבוד לאלוהו, ובהו יתורצו כל השנויים הנזכרים, כי מטעם זה לא רצה לומר שהפרות הרעות עלו מן היאור, כי לא רצה לייחס שום דבר רע לאלוהו בחשבו כי הוא מושל על הטובות לבד וממנו לא יצא דבר רע

³ בית הלוי מא ג: והנה שבע פרות אחרות עולות אחריהן דלות ורעות תואר מאד ורקות בשר. הנה תואר דלות לא נזכר בחלום כלל ורק פרעה הוסיף כן מדעתו לבחון את יוסף אם יודע הוא או לא וע"כ כשהחזיר יוסף לפרעה ואמר לו ושבע פרות הרקות והרעת לא הזכיר לו דלות יען כי לא ראה זאת בחלום ומזה הבין פרעה כי רוח אלהים דובר ביוסף. אמנם יוסף ידע כי גם זה שרצה פרעה להטעותו הוא גם כן מן השמים כדי שמוזה יבין הפתרון. דכל החרטומים פתרו אותו על שבע מדינות כי כן דרך החלום שלא יהיה מפורש רק יבא בדרך חידה ומשל וע"כ פתרו לו על שבע מדינות. ויוסף פתר לו דהחלום מראה על ענייני תבואה, והבין זה מדאמר לו דלות ולשון דל בלה"ק הוא על ענייני תבואה, וכמ"ש במס' ב"מ (נ"ט) לא נקראו ישראל דלים אלא על עסקי תבואה שנאמר (ספטים ו) וידל ישראל מאד. והגם כי דבר בלשון מצרי מ"מ בודאי אמר בלשון התורה בלשון כהוראת דל בלה"ק. ומזה יבין כל אדם כמה צריך לשום בטחונו בה' עד כי גם אם יראה שחבירו רוצה לעשות לו רעה יבין כי גם זאת מה' הוא והוא רק לטובתו:

⁴ רמב"ן מא ד: ותאכלנה הפרות על דעתי הוא סימן שיאכלו שני הרעב את שנות השבע, ומזה למד יוסף לאמר לפרעה ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות, והיה האוכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב, כי ראה שהפרות והשבילים הטובות תבואנה אל קרב הרעות ואיננה עצה, כי הליועץ למלך נתנוהו, רק בפתרון החלום אמר כן ונשכח כל השבע, ולא יודע השבע, פתרון ולא נודע כי באו אל קרבנה ומראיהן רע, כי ראה שלא היו באכילתן בריאות וטובות, רק היו להן למחיה, אילו לא אכלו אותן היו מתות בכחשיהן ולא כדברי רש"י שאמר ונשכח כל השבע, הוא פתרון הבליעה:

⁵ דרך ד' ה ג א: והנה בהיות האדם ישן, כחותיו נחות והרגשותיו שקטות והשכלתו גם כן נחה ושוקטת, ורק הדמיון לבדו יפעל וילך וידמה ויציר ענינים כפי מה שיזדמן לו משארית מה שנצטייר בו בעת היקיצה, ומה שיגיע אליו מן האדים והעשנים העולים אל המוח, אם מן הליחות הטבעיות, ואם מן המאכלים, וזה ענין החלומות אשר לכל בני האדם. ואמנם חק הבורא ית' עוד, שהנפש העליונה שזכרנו תנתק קצת באותו הזמן ... ישוטטו במה שהונח להם, ויהיה להם עסק וענין עם הרוחניים, ... וכבר אפשר שהענין שהשיגה יהיה אמיתי או כוזב, כפי האמצעי שעל ידו השיגתהו, וזה הענין עצמו ימשך עד הדמיון ויצטייר בדרכיו, לפעמים בבלבול גדול ובתערובת רב, מן הציורים הנפסדים הנמשכים מן האדים, ולפעמים ביותר בירור. וכבר תגיע לאדם הודעה וגילוי און על ידי אמצעי הזה, ממה שעתידי לבא עליו.

seizing on the opportunity here to teach Pharaoh about G-d and His Providence. He begins and ends by pointing out that it is G-d alone who can provide the solution to his dream¹, and that his old belief in the happenstance of events is totally erroneous². Yosef delivers G-d's message: "You hide from Me that you dream that you are standing, as a god, on the river"³. But I am now telling you that I control all your food, your ability to even stay alive." A later Pharaoh was to experience his first plague through this same river, and his final demise was also through water – by the Red Sea⁴. (Just as cycles of renewal of the world are always through water – the first waters, the flood, the Mikveh, etc.)

Ironically, Pharaoh's dream which signals Yosef's redemption also signals the beginning of the exile of the Jewish people. Hence, our Parsha begins with the word ויהי, which is indicative of something negative about to happen⁵. For, while Yosef was pursuing his dreams, G-d was churning the big wheels of history!

Yosef is now ruler of all Egypt. His brothers come to Egypt to buy grain, but also to recover Yosef⁶. They take great pains to stay anonymous and out of sight. Yosef goes to even greater lengths to discover them and imprison Shimon. The dream must be fulfilled, and to do so he must first get Binyamin and then his father to come to Egypt. To do this, Yosef tightens all of Egyptian security⁷. He is willing to have the entire Egyptian food distribution temporarily closed down⁸ in order to arrest and terrify his brothers with insider information and accusations⁹. He orders his son to

¹ רבינו בחיי, מא טז: ומפני שהיה יוסף יודע אמונתו הרעה הזאת קפץ בתחלת דברו להזכיר לו שם אלקים ואמר בלעדי אלקים, כלומר אין חכמת הפתרון מכחי כי אם מכח אלקים ... וזוהי הזכיר בכאן אלקים יענה ... ועל הכוונה הזאת יזכיר יוסף שם אלקים תמיד בכל דבריו, אמר את אשר האלקים עושה הגיד לפרעה. ואמר עוד אשר האלקים עושה הראה את פרעה. ואחר כך אמר כי נכון הדבר מעם האלקים וממהר האלקים לעשותו.

² רבינו בחיי שם: פרעה ועמו רשעים מאמינים הקדמות כופרים בידיעה ובהשגחה ובחדוש, והיתה דעתם בכל המעשים הנעשים בשפלים שכולם מסורים למקרים ותחת ממשלת כוכבי לכת המנהיגים את העולם ... והענין הזה היה מופת לפרעה מאתו יתברך בענין ההשגחה להודיע כי הוא יתברך המשגיח בעולם היסודות והנותן בו שובע ורעב, והוא השליט המושל על שבעה כוכבי לכת ובידו להגבירם ולהחלישם על פי השכר והעונש.

³ רבינו בחיי, שם: והוצרך להודיע לו זאת לפי שהיה עושה עצמו אלוה והיה אומר כי נילוס הנהר שלו כענין שכתוב (יחזקאל כט) לי יארי ואני עשיתיני.

⁴ רבינו בחיי, שם: ומה שהיה החלום מתוך היאור, יגיד מראשית אחרית לרמוז על מפלתו בתחילת עשר מכות שלקה היאור בדם, ועל אחריתו שעתיד ללקות ולהאבד במים אם לא יחזור בו מדרך האמונה הזאת,

⁵ אור החיים מא א: ויהי מקץ טעם אומרו לשון צער (עיין מגילה י:) כי עתה יתחיל לסובב סיבת גלות מצרים

⁶ מדרש רבה פרשה צא פסקה ו: וירדו אחי יוסף בני ישראל צריך המקרא לומר אלא בתחלה לא נהגו בו אחוה ומכרוהו ולסוף מתחרטין ואומרים אימתי נרד למצרים נחזיר את אחינו לאביו וכשאמר להם אביהם לירד למצרים נתנו כולם דעת אחת להחזירו

⁷ מדרש רבה פרשה צא פסקה ו: אמר רבי יהודה בר סימון אף יוסף יודע היה שאחיו יורדין למצרים לשבר אוכל מה עשה הושיב שומרים על כל הפתחים ואמר להם ראו כל מי שנכנס לשבור אוכל כתבו שמו ושם אביו לערב הביאו פתקים ועשו כך כיון שבאו בני יעקב כל אחד ואחד נכנס בשער שלו וכתבו את שמותם לערב הביאו לו הפתקים זה קורא ראובן בן יעקב ואחד קורא שמעון בן יעקב ואחד לוי וכן השוערים כל אחד שלו

⁸ מדרש רבה פרשה צא פסקה ו: מיד אמר להם יוסף סתמו את האוצרות ופתחו אוצר אחד ונתן שמותם לבעל האוצר ואמר לו ראה כשיבואו האנשים אלו לידך תפוש אותם ושגר אותם לפני

⁹ מדרש רבה פרשה צא פסקה ו: עברו שלשת ימים ולא באו מיד נטל יוסף שבעים גבורים מבית המלך ושגר בשבילים לבקש אותם בשוק הלכו ומצאו אותם בשוק של זונות ומה טיבן בשוק של זונות אלא אמרו אחינו יוסף יפה תואר ויפה מראה שמא בקובא הוא ותפשו אותן והביאום לפני יוסף מיד ויתנכר אליהם וידבר אתם קשות מלמד שנעשה להם כנכרי נטל את הגביע והקיש בו א"ל אני רואה בגביע מרגלים אתם אמרו לו כנים אנחנו אלא כך ציונו אבינו אל

strike the resisting Shimon¹ and shackles him in front of his brothers,² as he was so sure that his dreams were to be pursued, in the right order³, dreams that he considered vital to the future of the Jewish nation. He was convinced that he was on the right track, that getting his family to follow his leadership would allow them all to connect with the type of spirituality that would ensure their future as the Chosen Nation⁴.

Thus, when his brothers appear before him in Egypt to ask for grain, he remembers not what they did to him. Rather the Chumash states that it was his dreams which he remembers:

מב ט: ויזכר יוסף את החלומות אשר חלם להם וגו'⁵

Yosef's ascendancy to the throne brings seven years of plenty – and not only physically. His righteousness is so powerful that it encompasses all the produce of Egypt, bringing out the nitzotzos kedusha in each grain. The Egyptians try to keep grain as well, but it all rots. It is Yosef's kedusha that sustains the grain. He truly rules over all of Egypt, and no slavery of the Jews can take place as long as he is alive⁶.

תכנסו בשער אחד וכו' אמר להם בשוק של זונות מה טיבכם לא הייתם מתייראים מן העין לא כך צואת אביכם אמרו לו אבידה אבדה לנו והיינו מבקשין אותה שם אמר להם איזו אבידה אני רואה בגביע ששנים מכם החריבו כרך גדול של שכם ואח"כ מכרתם אחיכם לערביים מיד נזדעזעו

¹ מדרש רבה פרשה צא פסקה ו: לקח את שמעון ואסר אותו לעיניהם מפני שהוא דחפו לבור ופירש אותו מלוי שלא יטלו עליו עצה אמר שמעון לאחיו כך עשיתם ליוסף כך אתם מבקשים לעשות לי אמרו לו מה נעשה ימותו אנשי בתינו ברעב אמר להם עשו מה שתצטוו עכשיו אראה מי יכניס אותי בבית האסורים באותה שעה שלח יוסף אצל פרעה ואמר לו שלח לי ע' גבורים מאצלך שמצאתי ליסטים ואני מבקש ליתן עליהם כבלים באותה שעה שלח לו והיו מסתכלים אחי יוסף מה היה מבקש לעשות אמר יוסף לאותן גבורים הכניסו את זה בבית האסורין כיון שקרבו אצלו צווח בהם כיון ששמעו קולו נפלו על פניהם ונשתברו שיניהם שנאמר (איוב ד) שאגת אריה וקול שחל ושני כפירים נתעו והיה מנשה יושב לפני אביו אמר לו אביו קום אתה מיד עמד מנשה והכהו מכה אחת והכניסו בבית האסורים ונתן עליו כבלים ואמר להם זה יהיה חבוש עד שתביאו את אחיכם ויאמנו דברכם מיד ויצו יוסף וימלאו את כליהם

² בכור שור מג כד ד"ה יאסור אותו לעיניהם: כדי שיראו אותו כבול ואסור

³ רמב"ן מב ט: ועל כן לא רצה להגיד להם אני יוסף אחיכם, ולאמר מהרו ועלו אל אבי וישלח העגלות כאשר עשה עמהם בפעם השניה, כי היה אביו בא מיד בלא ספק ואחרי שנתקיים החלום הראשון הגיד להם לקיים החלום השני ולולא כן היה יוסף חוטא חטא גדול לצער את אביו ולהעמידו ימים רבים בשכול ואבל על שמעון ועליו, ואף אם היה רצונו לצער את אחיו קצת איך לא יחמול על שיבת אביו, אבל את הכל עשה יפה בעתו לקיים החלומות כי ידע שיתקיימו באמת:

⁴ זאת עשו וחיו. את האלוקים אני ירא (בראשית מב יח)

רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ: ושם כתב: וזה שאמר העצה לאסור את שמעון, כי עיקר כח יוסף ה' בכבישת תאוה שהוא נגד שמעון ע"כ חשב העיקר להחליש כח שמעון במאסר זה שיהיה כפוף תחת ידו לימשך אחר כוחו ולהביא אליו את בנימין דא' בזוהר שהוא היה המשלים דרגא דיוסף ובמקומו כשנתבאר.

⁵ רמב"ן מב ט: ויזכר יוסף את החלומות אשר חלם להם עליהם, וידע שנתקיימו שהרי השתחוו לו, לשון רש"י ולפי דעתי שהדבר בהפך, כי יאמר הכתוב כי בראות יוסף את אחיו משתחווים לו זכר כל החלומות אשר חלם להם וידע שלא נתקיים אחד מהם בפעם הזאת, כי יודע בפתרונם כי כל אחיו ישתחוו לו בתחילה מן החלום הראשון, והנה אנחנו מאלמים אלומים, כי "אנחנו" ירמוז לכל אחיו אחד עשר, ופעם שנית ישתחוו לו השמש והירח ואחד עשר כוכבים מן החלום השני, וכיון שלא ראה בנימן עמהם חשב זאת התחבולה שיעליל עליהם כדי שיביאו גם בנימין אחיו אליו לקיים החלום הראשון תחילה:

⁶ שפת אמת ספר בראשית - פרשת מקץ - שנת [תרמ"ז]: בפסוק ויוסף הוא השליט על הארץ כו'. דכתיב אנכי עשיתי ארץ ואדם עלי' בראתי. שהכל תלוי באדם וכ"כ כל שתה תחת רגליו והוא רמז למדת יוסף הצדיק שנק' לכלל דכתיב ויפתח יוסף כו' כל אשר בהם והוא הנקודה פנימיות שמחי' כל חי ונק' כל. וע"ז כתיב וירא אלקים כל אשר עשה כו'. ונקודה זו שכוללת הכל הוא כח הצדיק שבזה פותח כל הסתרות ומוציא הארה הגנוזה בשם כמ"ש במ"א כי החושך יכסה ארץ כמ"ש ותבלענה הפרות כו'. נמצא בשני רעב עצמם יש בתוכם שני שובע וז"ש ויפתח כו' אשר בהם בשני רעב עצמם. וחלום זה ה' הכנה לגאולת מצרים לברר כי קודם הגלות ה' שבע גדול במצרים שזרע הקב"ה שם נצוצי

Our Parsha testifies how Yosef came to be the sole source of nourishment firstly for the Egyptians and then for his family:

מב ו : ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ
ויבאו אחי יוסף וישתחו לו אפים ארצה

מז יב (ויגש) : ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף

Yosef's control of his environment is also expressed in his parenting. He brings up two children in the midst of the most impure and filthy of countries to become two of the holy tribes¹. "To be the only Jew in Egypt, to have the daughter of the priest of an idolatrous cult for a wife and still to have children and to bring them up such that up to this very day parents bless their children and know no higher wish for them than that G-d may make their children become like these, that is certainly a ...זכיה²."

If this is the lesson of Yosef, 'Follow your dreams', then it is easily understood. Pharaoh also has dreams and he too follows them, for, as Rav Hirsch³ states: *The whole meaning of the dream is simple and clear in the dream itself. Thus does G-d speak when he uses metaphor, and this interpretation of Joseph is the pattern and the criterion for every explanatory interpretation.* *דרש*, not to read into, but to read out of.

Man is called אדם, says Rav Tzadok HaCohen, because he is required to take a leap of imagination to be like His Maker – אדמה לעליון – a Maker he cannot see, touch or know in the same way as he knows the rest of the world around him. To be like, לדמות, requires us to use כח הדמיון, our power of imagination. We have to leap to horizons beyond the limits of our own narrow experiences⁴.

To get close to HaSh-m, especially in a time of darkness, we have to dream, we have to have a vision of things beyond ourselves. But there lies the great danger⁵, for a dream is potentially spurious stuff⁶, or it may only be a little truth, and on that speck of אמת we might build a whole structure of falsehood⁷. Within a dream lies

קדושה ויוסף לקט הכל. וזה הרמז שמה שאצרו כולם נרקב בי השובע בגשמיות ה' טפל לפנימיות וגם אח"כ לא התחיל הגלות לשלוט עד שקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף כי כ"ז שה' נודע כחו של יוסף ה' מפתח הגאולה פתוח:

¹ מח ה (ויחי): ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי

²מא: נ R S. R. Hirsch:

³מא: ב R S. R. Hirsch:

⁴ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ מסביר שאדם מלשון אדמה לעליון (וכן בשל"ה הקודש) שזה שורש הכח ללכת בדרכיו אף על פי שהוא אינו נראה ומוחש וכו' ורק על ידי כח הדמיון בשעבוד לכה החכמה אפשר להשיג אותו עד שהאדם בעצמו נקרא על שם זה. אבל מאידך זה ג"כ שורש של כל המחשבות של תוהו והבלים ודמיונות שבאדם לדמות עצמו שיהיה באיזה מעלה וענין שהוא למעלה ממנו ושאיין ראוי לה כל אחד כפי השגתו

⁵רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ ס' א: שורש של כל המחשבות של תוהו והבלים ודמיונות שבאדם לדמות עצמו שיהיה באיזה מעלה וענין שהוא למעלה ממנו ושאיין ראוי לה

⁶רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ ס' ה: ושורש עמלק ... השתקעות בדמיונות

⁷רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ ס' ד: כי האדם נברא בצלמנו כדמותינו אבל רק דרך דמיון כקוף, ומה נמשך כח הדמיון באדם שנתפשט לחיצונים עד שנבנה ממנו קומת האשת זנונים

remarkable opportunity on the one hand, but danger of delusion and self-deception on the other.

Who can better teach us those dangers than Yosef with his dreams? Yosef dreams, and he pursues those dreams doggedly, to seeming success. It all seems to happen according to his vision. He does come to rule, his brothers and father do bow down to him, and his approach to serving G-d does seem to come about.

But Yosef is careful to understand where this is all coming from. Yosef, the interpreter of dreams, is careful to stress to Pharaoh again and again:

מא טו : בלעדי אלוקים יענה את שלום פרעה¹
מא כח : ... אשר האלוקים עשה הראה את פרעה²

to the point where Pharaoh himself seems to get the message:

מא לח : הנמצא כזה איש אשר רוח אלוקים בו
מא לט : אחרי הודיע אלוקים אותך את כל זאת³

But it is not only the interpretation of the dream that shows providential oversight. The very existence of the dream shows this too. – ויהי מקץ שנתים ימים – at the end of the time that Providence had decreed for Yosef to serve in jail, Pharaoh has a dream. This is the real reason why Pharaoh dreams – to get Yosef out of prison⁴ and to elevate him to a position of enormous power⁵. The Midrash makes it clear that each step Yosef took on his way from the prison to the throne was a function of his righteousness, of his inner perfection reflecting outwards⁶.

Yosef is required to engage in a balancing act between Bitachon and Hishtadlus. Only once did Yosef slip up, by telling the Sar HaMashkim that he should mention him to the king. But knowing his calculations, we see how close the call was. Yosef was pushing, not just for his release, but to get a position in the palace,

¹ מא (טו) ויאמר פרעה אל יוסף חלום חלמתי ופתר אין אתו ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתר אתו: (טו) ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה:

²Yosef is saying: I am not just a better dream interpreter than your Chartumim. There is a fundamental reason why I can tell you what your dreams mean.

³הגות בפרשיות התורה מקץ ב

⁴אור גדליהו א: ויהי מקץ במדרש ... דבר אחר קץ שם לחושד, זמן נתן ליוסף כמה זמן יעשה באפילה בבית האסורים כיון שהגיע הקץ חלם פרעה חלום ע"כ. המדרש מגלה לנו סיבת חלום פרעה ... שעל ידי זה יצא פרעה מהבור. ע"ש עוד וכן בלב אליהו

⁵מדרש רבה בראשית פרשה צ פסקה ב ויאמר פרעה אל יוסף וגו' אתה תהיה על ביתי וגו' שלא יהא אדם נושקני חוץ ממך ועל פיך ישק כל עמי שלא יהא פרוקופי חוץ ממך רק הכסא

⁶מדרש רבה בראשית פרשה צ פסקה ג

(ג) ויאמר פרעה אל יוסף ויסר פרעה וגו' א"ר שמעון בן גמליאל יוסף משלו נתנו לו פיו שלא נשק בעבירה ועל פיך ישק כל עמי גופו שלא נגע בעבירה וילבש אותו בגדי שש צוארו שלא הרכין לעבירה וישם רביד הזהב על צוארו ידיו שלא משמשו בעבירה ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף רגליו שלא פסעו בעבירה ויתון וירכבו על קרוכין וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו מחשבה שלא חשבה בעבירה תבא ותקרא חכמה ויקראו לפניו אברך אב בחכמה ורך בשנים אבל נבוכדנצר טפס טפש בחכמה ושר בשנים ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה ובלעדיך לא ירים איש את ידו כלי ידים ואת רגלו כלי רגלים:

something he knew had to happen as a part of the fulfillment of his dreams. And just there he erred, a tiny blotch on an otherwise perfect record¹.

The power of Yosef was to be able to concentrate the cumulative achievements of the Avos and pass them on to the Shevatim². Without Yosef, this spiritual legacy would have been lost. When the brothers appear in front of Yosef in Egypt, he says ³ זאת עשו וחיו - your spiritual continuity has to go through me⁴. And he was right⁵. The malchus was transferred by Yaakov to Yosef. Each one of the brothers was so great that they were almost self-contained, threatening the future of the Jewish people⁶. Only a Yosef could combine them into one nation. Only he could gather and unite all the forces⁷. This was the שלימות הדרך ארץ which needed to precede the giving of the Torah. Yosef takes all the possible holiness that may exist in the world, including the דרך ארץ which is also שייך to the non-Jews and including all the sensual power released in this world. He conquers, controls and directs all of this, passing on this phenomenal power to Klal Yisrael. The source of his power is great righteousness and self-control which he now extends to rule over the world, to be king of the most advanced civilization of Egypt and to conquer it, its sensuality and its power. Later will come the Torah and David HaMelech who will then derive his power from the Torah⁸.

¹ שם משמואל מקץ [שנת תרע"ה]: והנה כבר אמרנו מה חטא ה' ליוסף שעשה השתדלות ע"י שר המשקים הלא כך הוא מנהגו של עולם לעשות השתדלות ולהתפלל להשי"ת שיצליח בהשתדלותו, ... מה שעשה השתדלות ע"י שר המשקים, זה ה' לא לפי מדת בטחונו, שלפי מדת בטחונו בהשי"ת עד שלא רצה להודיע לאביו כנ"ל, לא ה' לו לעשות השתדלות מאומה. אף שלאדם אחר אין זה נחשב חטא וכך מנהגו של עולם, אבל עכ"פ איננו לפי מדתו, שלפי מדתו לא ה' צריך לעשות השתדלות מאומה. וכמו שהשיב יעקב א"ע"ה לרבקה בשעה שאמרה לו דבר הברכות (בראשית כ"ז) הן עשו אחי איש שעיר ואנכי איש חלק, ובמדרש עשו אחי איש שער גבר שדין כד"א ושעירים ירקדו שם ואנכי איש חלק כמ"ש כי חלק ה' עמו, והפירוש שאנכי איש חלק ואינני צריך לעשות השתדלות להשיג הברכות, כי אם ברצון השי"ת שאשיג הברכות בודאי אשיגן בלי השתדלות, ואם לא אשיגן בודאי כך טוב לפני כי באשר אני חלק ה' השי"ת בודאי יעשה הטוב לפני, ככה ה' לו ליוסף לחשוב, ...
וכן תירץ הנהיבות שלום מקץ מאמר אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו

² שמעתי מהרב משה שפירא, שליט"א

³ מב יח: ויאמר אלהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו את האלהים אני ירא

⁴ רב משה שפירא, שליט"א בשיחה פרטית

⁵ יוסף הוא מדת יסוד שזה לפני מדת המלכות (היינו דוד המלך). והיינו שכל ההשפעות העליונות (ספירות) רק יכולים להגיע ארצה דרכו

⁶ שפת אמת, מקץ [תרנ"א] ד"ה בענין החלום: בשבטים כתוב לרעות את עצמן ודרשו חז"ל נקוד על את לרעות את עצמן שלא היו באחדות כראוי כי הם בחינת פרט. וכמו כן השפע הבא בימי המעשה כל יום לעצמו

⁷ שפת אמת [שנת תרל"ח]: ונקרא יוסף כי בהתאפסות והתקשרות כל הכחות להיות אחד נתוסף כח וחיות מן השורש

⁸ ר צדוק הכהן אור זרוע לצדיק (ב): וסיום ספר זה ממיתת יוסף ויושם בארון במצרים. כי יוסף הוא ירא אלקים כמו שאמרו ז"ל (שמות רבה כ"ו, ג') יבוא מי שנאמר בו את האלקים אני ירא וכו' וכן תרגם אונקלוס על פסוק (בראשית ל', י"ט) התחת אלקים אני דחלא דה'. והוא שלימות הדרך ארץ כנ"ל ולכך זכה למלכות שהוא הגדרת העם בדרך ארץ כמו שאמרו (עבודה זרה ד'). אלמלא מוראה וכו'. ולפי שגדר עצמו מקודם בעריות לכך זכה להגדיר אחרים אחר כך. ולכך מלכות יוסף היה קודם מתן תורה. מה שאין כן יהודה זכה אחר מתן תורה כי מלכותו מצד התורה שנאמר (משלי ח', ט"ו) בי מלכים ימלוכו [וכמו שאמרו ז"ל (בראשית רבה ק', י"ב) במה שסיים משה רבינו ע"ה (באשריד) פתח דוד המלך ע"ה. ואמרו (שומר טוב א') דחמשה ספרי תהלים נגד חמשה חומשי תורה. ואמרו במלך דצריך להיות ספר תורה על זרועו (סנהדרין כ"ב.)). מה שאין כן מלכות יוסף מצד דרך ארץ הקודם לתורה. ולכך משיח בן יוסף הוא המנצח לאומות ואחר כך יבוא משיח בן דוד שינהרו עמים רבים אליו ובלא מלחמה ינצח כמו שנאמר בישעיה כ"ה. כי

Both the brothers and Yosef understood very deeply that the Jewish nation was one, indivisible whole – נפש אחת, though they weren't always sure whether the other side understood that as well. Together, they were נפש אחת – their combined unity was called simply אדם.¹ And isn't this a lesson of the ages – that the issues that part us so often override more fundamental values of peace and unity². Ah but that man would integrate and live true to what remains for most but abstract knowledge!

So here we are – אדם – the being of דמיון - whose ability to relate to G-d depends on that faculty (אדמה לעליון), and yet that same quality leads us right down the abyss. We cannot be limited by the perspectives which end with our noses, but we must be aware that our vision may be utterly wrong, or just not deep enough. A vision – yes. Passionate pursuit of one's dreams – essential. But we must check ourselves again and again. Such is man, and such is his challenge.

לדרך ארץ יש שייכות גם לאומות כנ"ל לכך הם טוענים כי להם הממשלה מה שאין כן מצד התורה. והשלמת הדרך ארץ הוא ביוסף שירד למצרים ששם היו פרוצים ביותר בעריות והוא גדר זהו שלימות הדרך ארץ:

¹ע"פ השל"ה בפרשתינו: כל ישראל הם נקראים נפש אחת וכולם בכלל נקראים "אדם", כמו שנאמר "אדם אתם" (יחזקאל לד), וכן כתוב: "כל הנפש הבאה ליעקוב" (בראשית מו) קראם נפש אחת.

²כתב השפת אמת, ריש פרשת קרח שמחלוקת הוא המצב הטבעי של בן אדם.

ויגש

1. Tochacha, Reconciliation and Galus: Happy Endings Aren't Always So Happy

THE DYNAMICS OF RECONCILIATION

Our parsha deals with the resolution of a long and tragic family story. Yehuda is willing to risk his life, and perhaps those of his brothers, by confronting Yosef, who had still not revealed himself. This final clash between Yehudah and Yosef, whose approaches to serving HaSh-m were in such tension, gives the very name to our Parsha – VaYigash - Yehudah's approach to Yosef.¹

The Midrash teaches that the brothers shrank away as Joseph and Judah confronted one another. (According to the Midrash, Yehuda let out the most horrendous scream, and inspired his brothers to fury. At that moment, Yosef feared for his life².) They sensed that this was a confrontation not merely between two strong men, but between two opposing philosophies³. Ultimately, both antagonists triumphed, for Joseph and Judah, and the ideas they represented, remained integral parts of the Jewish people⁴. All this was a part of ויגש יהודה – Yehuda approaches Yosef, and the beginning of a historic and spiritual reunification unfolded⁵.

ויגש יהודה – Yehuda approaches Yosef, the beginning of a historic reunification of the brothers and the spiritual forces they represent. Yosef's 'brain' is combined with Yehudah's 'heart'⁶. In the fury and heat of the moment, Yehuda is able to speak gently, and that act of greatness achieves more than twenty battles could have done⁷. As with many situations involving intense human moments, there were

¹ אור גדליהו, ריש ויגש: יוסף ויהודה היו להם דרכים שונים בעבודת ד' יתברך

² מדרש רבה צג (ז) ד"א ויגש אליו יהודה זו היא שנאמר ברוח הקודש על ידי שלמה (קהלת ז) החכמה תעוז לחכם וגוי כנגד מי אמר שלמה המקרא הזה לא אמרו אלא כנגד יוסף הצדיק אמר רבי יוחנן בשעה שתפס יוסף הצדיק את בנימין ואמר להם לאחיו האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד אמר לו יהודה בנימין את תפוס ושלוש בבית אבא מיד כעס יהודה ושאל בקול גדול והלך קולו ד' מאות פרסה עד ששמע חושים בן דן וקפץ מארץ כנען ובא אצל יהודה ושאלו שניהם ובקשה ארץ מצרים ליהפך עליהם אמר איוב (איוב ד) שאגת אריה וקול שחל שאגת אריה זה יהודה שכתוב בו גור אריה יהודה וקול שחל זה חושים בן דן ששניהם נמשלו כארי שנאמר (דברים לג) ולדן אמר דן גור אריה שיני כפירים נתעו אלו גבוריו של יוסף שכיון שכעס יהודה נשרו שיניהם של כולם אמר רבי יהושע בן לוי אף אחיו כיון שראו יהודה שכעס אף הם נתמלאו חמה ובעטו בארץ ועשו אותה תלמים תלמים שנאמר (איוב ד) ליש אובד מבלי טרף זה יהודה שמסר עצמו על בנימין אמר שמא ימחול הקב"ה על אותו עון שהטעית את אבא ואמרתי לו אני מביאו לך באותה שעה נתמלא חמה על יוסף כיון שראה יוסף סימניו של יהודה מיד נדעזע ונבהל אמר אוי לי שמא יתרגני ומה הן סימניו שהיו בו ביהודה של בית שילו אמרו שני שילטונין זולגות דם ויש אומרים כמין שלטי הגבורים וחמשה לבושים היה לובש נימה אחת היתה לו בלבו כיון שהיה כועס קורע את כולם מה עשה יוסף באותה שעה אותו עמוד של אבן שהיה יושב עליו בעט בו ועשאו גל של צורות מיד תמה יהודה ואמר זה גבור ממני באותה שעה אחז יהודה חרבו לשולפה מתערה ואינה נשלפת לו אמר יהודה ודאי זה ירא שמים הוא לכך נאמר (קהלת ז) החכמה תעוז לחכם:

³ אור גדליהו, ריש ויגש: יוסף ויהודה היו להם דרכים שונים בעבודת ד' יתברך

⁴ Stone Chumash, pg. 250

⁵ יחזקאל לו טו וגומר (הבאנו בסוף החיבור הזה)

⁶ אור גדליהו, ויגש: יהודה בחינת לב והרגש, ויוסף בחינת שכל ומוח, והמדרש מגלה לנו שכאן על ידי הגשת יהודה אליו – לנקודת יוסף, היה התאחדות ב מדות אלו

⁷ רבינו בחיי הקדמה לפרשת ויגש: וידוע כי לא היה ראוי כעס ליוסף המעליל אותם בענין הגביע כי אם ליהודה ויתר אחיו הנקיים שהיו מתנצלים ולא שוה להם, ואע"פ כן היה יהודה חכם גדול וגבור בגבורת הגוף ובגבורת הנפש שכבש

multiple layers to Yehudah's stepping forward. Rabbeinu Bechaya says that the word Vayigash can mean three things: ¹דין ופיוס ומלחמה. These were all clothed in Yehudah's soothing and conciliatory words. Yehuda had learned from Yaakov the art of multiple approaches. He would be a gift of servitude, but he also prepared with prayer and, if need be, ready to fight². Yehuda made some unusually forceful claims against Yosef³, and yet, his rapprochement with Yosef leads to a historic, unbreakable pattern,⁴ - and the unity of the Jewish people was established for all time. Although Yosef was to lead the ten tribes into oblivion, they too would unite with Yehuda (and Binyamin) at the end of days⁵.

Three times a day, at the beginning of each Shmoneh Esreh, we take Yehudah's step as one of three⁶, illustrating that his step was not only towards Yosef, but provides us with a permanent model of how to approach spiritual greatness at the same time.

The ויקש points out that the word ויקש, to approach, appears three times in Tanach. Each one involves an appeal⁷:

a-Avraham appeals to G-d to save the people of Sedom:

את יצור ולא כעס, אע"פ שהיה ראוי להם לכעוס ראה יהודה כי עתה לא היה מקום לכעוס אבל היה צריך למענה רך כדי להשיב חמת האדון יוסף, ועל כן נגש אליו להתוכח עמו ורצה לגלגל הענינים כולן שאירעו להם עמו עד עתה וכוון לשלשה דברים. לדין, לפיוס, ולמלחמה. אבל עיין במדרש רבה שמביא שם דעה אחרת בשם חז"ל שזעק יהודה זעקה גדולה ויוסף השיב לו כעין.

¹ רבינו בחיי מד יח: ויקש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה - מצינו לשון הגשה משמשת לשלשה דברים. דין ופיוס ומלחמה. דין הוא שכתוב (דברים כה) ונגשו אל המשפט ושפטום. פיוס הוא שכתוב (יהושע יד) ויגשו בני יהודה אל יהושע. למלחמה שנאמר (שמואל ב י) ויקש יואב והעם אשר עמו למלחמה. והנה יהודה כוון לשלשתם, ומזה אמר בי אדני, כמי שבא וכלי מלחמתו בידו והוא ערוך מלחמה, ואומר בי תמצא כל מה שתרצה אם לדין אם לפיוס אם למלחמה:

² מדרש רבה פרשה צג (ו) ד"א ויקש אליו יהודה ר' יהודה ר' נחמיה ורבנן ר' יהודה אומר הגשה למלחמה היך מד"א (שמואל ב י) ויקש יואב והעם אשר עמו למלחמה רבי נחמיה אומר הגשה לפיוס המד"א (יהושע יד) ויגשו בני יהודה אל יהושע לפייסו רבנן אמרי הגשה לתפלה (מלכים א יח) ויקש אליהו הנביא ויאמר ה' אלהי וגו' ר"א אמר פשט להון אם למלחמה אני בא אם לפיוס אני בא אם לתפלה אני בא ... כי כמוך כפרעה מה פרעה ... מה פרעה מלך ואתה שני לו בארץ מצרים כך אבא מלך בארץ כנען ואני שני לו ואם שולף אני את חרבי ממך אני מתחיל

³ מדרש רבה פרשה צג (ו) כי כמוך כפרעה מה פרעה גזור ואינו מקיים אף את גזור ואינך מקיים מה פרעה להוט אחר הזכרים אף אתה

⁴ אור גדליהו שם: ועובדא זו ... הוא המעשה אבות סימן לבנים על לעתיד לבא שיתאחדו יחוד שלם

⁵ שם: וכן הוא בהפטרות לפרשה זו (ספר יחזקאל פרק לו): (טז) ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו [חבריו] ולקח עץ אחד וכתב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חברו [חבריו]: (יז) וקרב אתם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך: ... (כא) ודבר אליהם כה אמר ד' יקוק הנה אני לקח את בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל אדמתם: (כב) ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיה [יהיו] עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד:

⁶The רמ"א (ס' צה) brings the ויקש who explains that we step forward to an issue which we need to take care of.

⁷ ספר מנהגי ישרון, ע"י הרב אברהם אליעזר ב"ר אייזיק: טעם שפוסקים ג' פסיעות לפני ואחרי תפילת י"ח: איתא ברמ"א ס' צ"ה בשם הרוקח, דכשעומד להתפלל, ילך לפניו ג' פסיעות דרך קירוב והגשה לדבר שצריך לעשות עכ"ל, והעט"ק כתב הטעם משום דכתיב ג' הגשות לתפילה, ויקש אברהם; ויקש יהודה; ויקש אליהו עכ"ל.

בראשית טו כג (וירא) : ויגש אברהם ויאמר האף תספה צדיק עם רשע

b-Yehuda appeals to Yosef not to take Binyamin into captivity:

בראשית מד יח (ריש ויגש) : ויגש אליו יהודה ויאמר

c-Eliyahu on Har HaKarmel:

ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר :

ד' אלוקי אברהם יצחק וישראל היום יודע כי אתה אלוקים בישראל ... ענני ד' ענני

תפילה Each one of these three approaches gives us another one of the *yesodos* of the

- a- Avraham Avinu teaches us that we have to daven even for רשעים;¹
- b- Yehuda teaches us that כל ישראל ערבים זה לזה and that this principle must be reflected in our davening;
- c- Eliyahu HaNavi teaches us that we have to daven for קדוש השם. We need to realize that even קדוש השם, which seems dependent on our actions, comes from השם. He gives us the strength and inspiration to go through with such an act to begin with.

Each one learned from the previous one and added a dimension of his own. Each one added a ויגש, an approach.

Yehuda learned from Avraham Avinu to take responsibility for others, but he added that it is not only the Gadol HaDor (i.e. Avraham Avinu) who is responsible, we are all responsible for one another. (Eliyahu learned from Avraham and Yehuda, but added that ultimately, when we take responsibility for each other, it is rooted in the responsibility we are taking to produce קדוש השם in the world.) We therefore take three steps at the beginning of the שמונה עשרה to incorporate all three levels of understanding.

Lev Eliyahu² explains that Yehudah's lesson was learned through pain and tears. For twenty two years he suffered greatly. His wife died as did his two sons in their youth. Tamar, his daughter-in-law, was stranded, agunah-like. He then erroneously sentenced Tamar to death, and publicly declared his mistake. Yehuda understood from all of this that there was an unusual תביעה on him in שמים. Since his brothers had listened to him when he stated מה בצע כי נהרג את אחינו, he should have taken further steps to save Yosef completely. Therefore, ויאמר יהודה מה נאמר ומה נדבר, All of Yehudah's pain, all the lessons he had learned from that pain, were now encapsulated in his ויגש.

This one historic step is not in vain. It generates a beautiful, spiritual resonance in Yosef and in the entire entourage around him³. Yosef can take it no

¹נציב-טוב שברשעים

²לב אליהו מ"א האימה והבושה

³רבינו בחיי מה א: ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו - נראה מזה כי הנצבים עליו שהיו שם בבית המלכות היו מחלים פניו בזה מפני שנתרכז לבם לתחנוני יהודה, ויגיד הכתוב כי לא יכול יוסף לסבול זאת ולחזק לבו כנגד כלם, ומפני זה קרא הוציאו כל איש מעלי, ואחרי כן ויתן את קולו בבכי, כלומר בצאתם, וישמעו מצרים וישמע בית פרעה :

longer. He clears the room, more to avoid embarrassing his brothers than to have a private family moment¹, and reveals himself to his brothers with some of the most poignant historic words ever spoken by man:

מה ג : ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי

And the end of the pasuk testifies:

מה ג : ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו

About which Chazal say mysteriously:

אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה וכו' יוסף קטנם של שבטים היה, ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו וכו'²

With the intention of finally clearing the air, Yosef is both gentle and bold. On the one hand, he gently asks the brothers to approach him.³ Then, he says אני יוסף העוד אבי חי, such strong rebuke, that puts things so clearly on the table right at the outset, and the brothers are rendered speechless, ashamed and confounded⁴. These mighty men, who, had they put their minds to it, could have wreaked military havoc in Egypt, were rendered speechless in front of Yosef⁵. Yet, the commentators struggle to understand where the rebuke in Yosef's words lay.

HaEmek Davar says that the words העוד אבי חי was the rebuke; 'my father', not 'our father'. *"Knowing how much our father loved me, you must have known the pain you would cause him by getting rid of me. Is he still alive, or did you kill him with the pain you caused him? Even if you thought that your actions towards me were justified, how could you have done such a thing to our father?"*⁶

¹ מה א ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים : לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעים שאחיו מתביישין בהודעו להם. וכן ברבינו בחיי

² ילקוט ויגש רמז קנב : אמר רב שמעון בן אלעזר אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה וכו' יוסף קטנם של שבטים היה, ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, לכשיבא הקב"ה ויכיר כל אחד ואחד לפי מעשיו על אחת כמה וכמה

³ רבינו בחיי מה ד : גשו נא אלי ויגשו - ראה אותם נבהלים ונרתעים לאחוריהם אמר להם להתקרב אליו כדי להשקט אימה שנפלה עליהם :

⁴ בהגות בפרשיות התורה (175): רבי שמחה זיסל מקלם באור רש"י אומר, כי האשמה הכבדה : אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי, גישה פסיכולוגית היתה כאן מצד יוסף. הוא ירה בתותח הגדול ביותר.

(fired with his largest cannon) מכאן ואילך אין להם לחשוש. נאמר להם כבר כל מה שניתן היה להיאמר. יוסף הטיח את אשמתו הגדולה ביותר, ובכל זאת הוא מתייחס אליהם כאל אה

⁵ לב אליהו : מבואר בחז"ל שיהודה לקח חתיבות של ברזל ושברים בשיניו וכו', וכל גבורי מצרים לא היו יכולים לעמוד בפניהם, עד כדי כך שאמרו להחריב כל ארץ מצרים אם לא יחזירו להם את בנימין ... [ו]כשנתגלה אליהם ויאמר להם אני יוסף וגו' נמס כל גבורתם וניטל מהם כוחם ונעשו כאלמים לא יפתחו פיהם "ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו"

⁶ העמק דבר מג ג ד"ה העוד אבי חי : ... חז"ל הבינו פשט הקרא שהוא כמתמיה, אם האמת עוד אבי חי ולא מת מדאגתו עלי, בהיותו יודע שאהוב אצלו מכל בניו, והיינו שדייק לומר העוד אבי חי

In his Sichos Mussar¹, Rav Chaim Shmuelewitz points out that however we explain the words of Yosef, they were not in the form that we would normally think to use for Tochacha. There was no 'Look at what you have done' and 'how could you?' Rather, "after all you have done to me I remain your brother, with no intention of now exerting my mighty powers over you². In fact, I love you all as much as I love my brother Binyamin³." Yosef then kisses each one of the brothers⁴. It is clear that all of this builds for us a new image of what it means to rebuke. In reality, Tochacha does not even mean rebuke. Tochacha is העמדה על הטעות – the recognition and acceptance of error.⁵

And so Yosef's actions serve as a paradigm of rebuke for all time. Tiferes Shlomo⁶ writes that, if a person praised an angel, it is as if he worshipped Avoda Zara, but to laud and glory Tzadikim, is giving honor to Hashem, since they reveal for us through their speech and actions G-d's Torah. This is why the entire Sefer Bereishis consists of stories of our righteous Avos; stories of Tzadikim are actual Torah.

Some commentators hold that the brothers had never regretted selling Yosef and still held that he was a *Rodef*, threatening their own future with the Jewish people⁷. Their calculation may have been right. Abarbanel points out that we never see that the brothers were punished for the sale or that their father rebuked them⁸. Rashi, on the other hand, writes that the brothers had regretted this action a while back⁹.

ולא אמר אבינו, אלא דייק שהוא אביו ביחוד, וכמש"כ לעיל מד כ בדיוק ואביו, ותמיה זו היה תוכחה לאחיו, דאפילו אם לפי מחשבתם דנו את יוסף בצדק, מ"מ היה לכם לחמול ולחוש על אביהם שהרי ידעו שאהבתו עזה אליו, ועל זה כתיב ולא יכלו אחיו לענות אותו מפני הפחד והבושה, ולולי זה היו עונים אותו כמו שענה יעקוב לרחל כאשר עלה בלבבה מחשבה כזו, כמ"ש לעיל ל א, וגו'

¹ ח"ב מאמר יג (ויחי תשל"ב): אוי לנו מיום התוכחה

² רבינו בחיי מה ד: ובמדרש גשו נא אלי הראה להם ברית מילה. אני יוסף אחיכם, אע"פ שמכרתם אותי מצרימה אחיכם אני, איני משתגר עליכם כלל:

³ רבינו בחיי מה יב: והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין - השוה בנימן לשאר אחיו ללמד שאהבתם שוה אצלו כאהבת בנימן שלא היה במכירתו.

⁴ רבינו בחיי מה טו: וינשק לכל אחיו ויבך עליהם - הודיעם שאין בלבו עליהם ודעתו ורצונו להיטיב להם.

⁵ ומכאן נלמד מהותה של תוכחה, כי אין התוכחה דברי כבושין ויסור דברים, כפי שאנו רגילים לחשוב. אלא התוכחה היא העמדה על הטעות

⁶ תפארת שלמה, חנוכה עמ' עב

⁷ ספורנו מב: כא, כב, כח ואיתא במדרש שגם עכשיו כשגילה את עצמו להם רצו להרגו אלא שנמנעו על ידי מלאך שפזרם לדי' רוחות הבית. וכן ברבינו בחיי

⁸ מובא בהגות בפרשיות התורה דף 175

⁹ מב ג (מקץ): וירדו אחי יוסף עשרה לשבר בר ממצרים. וכתב רש"י ד"ה וירדו אחי יוסף: ולא כתב בני יעקוב מלמד שהיו מתחרטים במכירתו ונתנו לבם להתנהג עמו באחיה ולפדותו בכל ממון שיפסקו עליהם.

According to both opinions, Yosef continues this dramatic moment by immediately explaining to the brothers that his intentions were always for their good and never to exclude them. He consoles his brothers, saying, "Although your intention was to get rid of me, G-d used your action to effect what history needed. I was sent by G-d to prepare for your coming to Egypt¹, which is what you are now going to have to do." ("It was not you who sent me down here, but G-d; He has made me father to Pharaoh, master of his entire household, and ruler throughout the entire land of Egypt."²)

"I cannot send food to you in Canaan, for the Egyptians will suspect me of squirreling away supplies to build up my fortune there, with me to follow³. Stay there and you die. (Although don't tell our father the facts so starkly⁴.) On the other hand, the Egyptians would be delighted to welcome people as honorable as you. For, knowing that I come from gentry makes it easier for them to accept me as their ruler⁵. So go back, pack up and come where I can take care of you. This is G-d's Will."

Yosef does not rely on one speech to reassure his brothers that he bears no grudge and that he sees the whole event as one big act of Providence, for the unity that must now be achieved has to last through future crises as well. During Bayis Rishon, Shevet Yosef is destined to split again with Yehuda. This time he was destined to take nine other tribes with him. But the Navi, in the Haftarah for Parshas VaYigash, testifies that the bonds of unity will be stronger than the passion for machlokes, independence and separation:

יחזקאל לו : ויהי דבר ד' אלי לאמר. ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו ולקח עץ אחד וכתב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חברו. וקרב אתם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך (וברד"ק : שיעשו עץ אחד במעשה נס)

Against all natural instincts for cathartic venting, Yosef ploughs on with his reconciliation. He asks the brothers to approach him and speaks soothingly and reassuringly. He asserts that his love for them is no less than his love for Binyamin,

¹ מה א : ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אתי הנה כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם. שפת אמת דורש שכמו שחז"ל דורשים, אשר שברתי - , יישר כח ששיברתי גם כאן התכוון יוסף באומרו, אשר מכרתם - יישר כח לכם אשר מכרתם אותי כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם. (מובא בהגות בפרשיות התורה דף 175)

²Bereishis 45:8

³רמב"ן מה יא

Others say that the reason that Yosef could not rejoin them was because he was constrained from leaving the country by Egyptian law. Yosef was still considered an eved by the Egyptians, for an eved can never lose his status. He was allowed to rule only because the Egyptians had changed the law to allow an eved to rule. But the law against an eved never leaving the country remained in force.

⁴רמב"ן מה יא ע"ש

⁵רמב"ן מה טז : ... וייטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו, כי היה הדבר להם לחרפה שימשול בהם איש נכרי עבד מבית האסורים יצא למלך, ועתה בבוא אליו אחים נכבדים ונודע כי הוא הגון להתיצב לפני מלכים, שמחו כולם ביחד

who had nothing to do with the sale¹. And finally he kisses each brother in turn² and cautions them against mutual recriminations over his sale³.

Yosef's efforts to win his brothers over must have surely paid dividends. The brothers all seem to finally recognize each other's worth and nobody seems to express a grudge. Yet, seventeen years later when Yaakov dies, the brothers are suddenly gripped by fear that it was only in honor of his father that Yosef had not taken revenge⁴. They feel the need to lie to him, saying that Yaakov commanded him to be kind to them,⁵ and Yosef feels determined to go through the whole process of reconciliation all over again⁶.

What Yosef said, how he said it, and what he did not say to his brothers comprises part of what Rav Yerucham calls the *Shulchan Aruch of the Nifga*. A person may be wronged by someone. A terrible injustice may have been done, one that affects the person for the rest of his life, but the Torah teaches us the Yosef lesson, that, despite all, one is proscribed in what action he can take in return.

It goes further than that. Rav Yerucham cites the Orchos Chaim of the Rosh who states that not only is it forbidden to take revenge on someone who wrongs him, but one should even be gracious (lit. not consider it a transgression) to someone seeking forgiveness. Rabbi Frand⁷ explains this as follows:

The scenario that the Rosh is speaking of is when Reuvain hurts Shimon in a very profound way. Two weeks later, Reuvain comes before Shimon and says, "You know, I realize I acted horribly towards you, but - I want to explain."

What is our normal reaction to such a situation? "Forget it. I don't want to hear your explanation. I don't need to hear your explanation. It is done already - just forget it!" The Rosh explains that reacting in this way is not practicing exemplary midos. Shimon is refusing to hear the explanation because he wants Reuvain to suffer. He knows that from this point forward, every time Reuvain sees him, he will feel bad. Shimon, by not being willing to listen to Reuvain's explanation, is setting up a future relationship where Reuvain will always "owe him something."

Therefore, the Rosh says, if a person sins against you and comes to explain, do not consider this a further sin on his part. On the contrary, hear him out. Listen to his excuse, whether it is a good excuse or not. Even if his excuse is total nonsense, let him say it anyway. Let him have the satisfaction of being let off the hook, as though he in

¹מה יא: והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם. ואמרו חז"ל (מגילה טז): מהו עיניכם ועיני אחי בנימין, כשם שאין בלבי על בנימין שלא היה במכירתו, כך אין בלבי אליכם.

²מה טו

³מו כד: וישלח את אחיו וילכו ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך ופירש רש"י שם: ... ולפי פשוטו של מקרא יש לומר לפי שהיו נכלמים היה דואג שמא יריבו בדרך על דבר מכירתו להתווכח זה עם זה ולומר על ידך נמכר אתה ספרת לשון הרע עליו וגרמת לנו לשנאותו.

⁴ויחי נ טו

⁵נ טז - יז

⁶נ יט - כא

⁷In Torah.org

fact settled his debt to you. Such a practice represents super character traits. One who is prepared to let his neighbor "off the hook," even if perhaps he does not deserve to get off so easy, is most praise worthy.

Rav Yerucham finds an example of this in Yosef's response here to his brothers. Imagine how the ten brothers felt. They took Yosef, intending to kill him. In the end, they sold him into slavery. Their behavior toward him was almost inexcusable. What can they say to him now? What kind of apology can they hope to offer under such circumstances?

Yosef tells them, "You did not sin toward me. It all turned out for the best. This was all part of G-d's Divine plan. You were just pawns, puppets in the hands of the puppeteer." Yosef was attempting to relieve his brothers of their unbelievable burden of guilt. This, says Rav Yerucham, demonstrates the pristine quality of the midos of Yosef haTzadik.

So we see that, just as there are laws of how the offender has to appease the offended¹, there are laws of how the offended – the injured party – should react. But one of those laws is that the injured party, though he is expected to be gracious and forgive², may show just as much cruelty as may be necessary for the offender's benefit³ (but never to take revenge⁴ and to cease from any feelings of hatred⁵). The model to teach us all of this was Yosef, even though the brothers had been מוציא שם רע. Under such circumstances he did not, in fact have to forgive⁶. Come and see, announces the Zohar. It was insufficient for Yosef not to take revenge on his brothers, but he also extended to them kindness⁷.

Not only does Yosef not take revenge, but he pledges to support his brothers' every need⁸, without any embarrassment to them or condescension on his part¹. From

¹ שו"ע, או"ח תרו : א) עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שיפייסנו ; אפילו לא הקניטו אלא בדברים, צריך לפייסו ; ואם אינו מתפייס בראשונה, יחזור וילך פעם שנייה ושלישית, ובכל פעם יקח עמו שלשה אנשים, ואם אינו מתפייס בשלשה פעמים אינו זקוק לו.

² שו"ע שם : הגה - והמוחל לא יהיה אכזרי מלמחול (מהרי"ל)
משנה ברורה (ח) לא יהא אכזרי מלמחול - דכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו (ח) ואם הוא לא ירצה למחול גם לא ימחלו לו :

³ שו"ע שם : אם לא שמכוון לטובת המבקש מחילה (גמרא דיומא)
משנה ברורה : (ט) לטובת המבקש וכו' - כדי שיהא נכנע לבו הערל ולא ירגיל בכך

⁴ ויקרא יט יח

⁵ משנה ברורה : (ט) ומ"מ נראה דמלבו צריך להסיר השנאה ממנו אחרי דבאמת ביקש ממנו מחילה :

⁶ שו"ע, או"ח תרו א : ואם הוציא עליו שם רע, אינו צריך למחול לו. (מרדכי וסמ"ג והגה"מ פ"ב מהלכות תשובה ומהרי"ו) :
משנה ברורה (יא) א"צ למחול לו - דאיכא דשמע בחשדא ולא שמע בפיוס ונשאר הש"ר (יא) ומ"מ מדת ענוה למחול גם בזה :

⁷ זהר יא : בא וראה, יוסף לא די לו שלא השיב רעה לאחיו אלא שעשה עמהם חסד ואמת

⁸ העמק דבר נ כא : אנכי אכלכל וגוי' ואת טפכם. נתבאר לעיל מ"ז י"ב פי' לחם לפי הטף. הכונה בזה שיחוש לפרנסם באופן היותר נאה ומשובח שהטף יאכלו לחם נקי וסולת כמנהג אפרתי עם :

this we learn that the highest form of forgiveness includes acts of loving kindness². After Yaakov dies, the brothers are terrified that Yosef's restraint until now was an act of Kibud Av³. They famously lie to him⁴. Yosef responds magnificently. He actively comforts his brothers showing them that he has recognized their remorse⁵. He does his best to ensure that his brothers understand that he genuinely feels that the whole situation was in his and their best interests, a chesed Elyon⁶.

Yosef's model of forgiveness can only emerge out of a deep faith in Divine Providence⁷. Yosef knows that G-d runs the world and that events unfold according to His plan. This includes everything that happened to him, Yosef, personally. If, and only if, one understands this, one can reach the heights of forgiveness achieved by Yosef. Yosef was not merely forgiving; he was recognizing a whole substrata of Divine activity, activity which told him that whatever the intentions of the brothers, their actions really led to a situation that did not require forgiveness to begin with.

Yet, for all these wonderful things, Yosef never explicitly says words of forgiveness. This omission was later to have terrible consequences. The Sages tell us that the Ten Martyrs, descendants of the brothers, were tortured and killed by the Romans because Yosef never clearly told his brothers that he forgave them⁸. (And the Zohar compares Yosef unfavorably with another example of forgiveness⁹.)

"You only thought to do me harm", says Yosef to his brothers. "And G-d does not consider bad thoughts as bad actions. You therefore have nothing to worry about

¹ הכתב והקבלה נ כא : אנכי אכלכל. לפי שהבטיחם לכלכלם ולהאכילם משלו באופן שהם מצפים לשולחן אחרים, ע"ז נחמם ודבר על לבם על ענין זה שלא יתעצבו בכך אבל יחשב בעיניהם מכלכלים משל עצמם בשמחה ובטוב לבב :

² בראשית נ כא : ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם ...

³ בראשית נ טו : ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו :

⁴ בראשית נ טז : ויצאו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר : יז כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיד וחטאתם כי רעה גמולך ועתה שא נא לפשע עבדי אלקי אביך ויבך יוסף בדברם אליו :

⁵ בראשית נ כא : ... וינחם אותם וידבר על לבם :
 רש"י : דברים המתקבלים על הלב עד שלא ירדתם לכאן היו מרגנים עלי שאני עבד ועל ידיכם נודע שאני בן חורין ואני הורג אתכם מה הבריות אומרות כת של בחורים ראה ונשתבח בהן ואמר אחי הם ולבסוף הרג אותם יש לך אח שהורג את אחיו ד"א עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד וכי

⁶ בראשית נ כ : ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטבה למען עשה כיום הזה להחית עם רב :

⁷ בראשית נט (יט) ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת אלקים אני :

⁸ רבינו בחיי, יג יז

⁹ זוהר יא : רבי אבא היה יושב בפתח שער העיר לד. ראה אדם אחד שהיה בא ויושב על בליטה מצד ההר, והיה עיף מן הדרך ויושב וישן שם. בתוך כך ראה נחש אחד שהיה בא אצלו, ויצאה חתיכת עץ משרש אילן והרג את הנחש. כשהקיץ האדם, ראה את הנחש למולו שהיה מת. התרומם האדם, ונפלה הבליטה (שהיה יושב עליה) אל העמק שמתחתיה (כי נקרעה מן ההר) והאדם נצל. בא אליו רבי אבא, אמר לו : אמר לי מה מעשיך, כי הקב"ה הקרה לך שני נסים אלו, ואין הם לחנם. אמר לו האדם ההוא : כל ימי לא עשה לי אדם רעה שלא נתרציתי עמו ומחלתי לו. ועוד, אם לא יכלתי להתרצות עמו, הייתי מוחל לו. ועוד, אם לא יכלתי להתרצות עמו, לא עליתי על מטתי לפני שמחלתי לו ולכל אלו שצערתי לי, ולא נטרתי לו שנאה כל היום על אותו הרע שעשה לי. ולא די לי בזה, אלא שמהיום ההוא והלאה השתדלתי לעשות להם טובות. ... בכה רבי אבא ואמר : גדולים מעשיו של זה מיוסף

in your lives. However, your actions will affect future generations.”¹ Hence it says that he comforted them and only then spoke to their heart - וינחם אותם וידבר על לבם.² Because actually, וינחם אותם only partially³ but then also וידבר קשות אל לבם.⁴ The brothers, hoping to avoid this, offered themselves for slavery to Yosef, but Yosef refused to play G-d⁵. And a full reconciliation would await the future – נחמו (now), (in the future).⁶

But the unification process had begun - not only to end all enmity and feuding between them – but also to unite the two radically different approaches to serving G-d⁷. This is the testimony of our Haftorah – the Haftorah that builds and completes this week's parsha:

Yechezkel is commanded by G-d to take two wooden tablets and write the names of Yosef and Yehudah on each one respectively. He is then to combine the two tablets and show this to the Jewish nation⁸. Just then, G-d tells Yechezkel that he will redeem the Jewish people from their exile⁹, making it clear that it was because of the

¹ כתב סופר נ כא : אתם רק חשבתם עלי רעה במחשבה ולא במעשה, ומחשבה לבד אלקים חשבה מחשבה שיהיה בה ממש רק לטובה, [קידושין מ.], ... ולא עשיתם לי מאומה אבל ראה כי לעתיד יקבלו עונש מאת ה' על ככה, דור אשר יקומו אחריהם, ולכן עתה כל זמן שאני ואתם חיים אל תיראו, אנכי אכלכל אתכם, אבל לעתיד ה' יגבה דילי מזרעכם אחריכם כנ"ל.

² כתב סופר, שם : ובזה יש להבין מה דכתיב וינחם אותם וידבר על לבם, דהיל"ל וידבר על לבם וינחם אותם, דתחילה דיבר על לבם וע"י זה התנחמו אח"כ.

³ כתב סופר, שם : כי מה שיוסף ניחם את אחיו לא היה נחמה, רק כי שלום יהיה ביניהם, ואין זה נחמה שלימה

⁴ כתב סופר, שם : ונ"ל כי באומרו ועתה אל תיראו ניחם אותם, אבל רמז להם ג"כ קשות שלעתיד יש להם ליראות מפני העונש כמ"ש. והיינו וינחם אותם וידבר קשות על לבם, ורמז תרתי, כנ"ל

⁵ ונ"ל שלהם התכוונו אחי יוסף, שיראו לנפשם שישלם להם הרעה אשר גמלו אותו והיה ראוי להם עונש גדול, ובקשו ממנו אנא שא נא, אבל לא בקשו שלא יענשם כלל כי לא היה סגל להו בהכי, דאם עתה לא יגמלם רעה אולי בזמן מן הזמנים יתעורר אצלו מה שעשו לו ויענשם בעונש הראוי להם, לכן אמרו הננו לך לעבדים שיהיה זה להם לעונש, ויהיה לבם בטוח אחר שקבלו עונשם שלא יענישם עוד בעונש חמור מזה. ויוסף השיב להם התחת אלקים וכו', ולא רצה לענשם כלל, וינחם אותם וידבר על לבם

⁶ כתב סופר, שם : רק כמו אך שלום יהיה בימיו, אבל לעתיד שכבר סבלנו יסורים ועול הגלות וקבלו עונש מאת ה' כפלים ככל חטאותיה ולא יוסף להגלות עוד, תהיה נחמה כפולה על עתה ועל העתיד. והיינו דכתיב [ישעיה מ, א] נחמו נחמו, שיהיה נחמה להוה וגם על לעתיד. ואמר [שם] דברו על לב ירושלים כי מלאה צבאה כי נרצה עונה כי לקחה וכו', וכבר סבלה כל הראוי ואין לצפות עוד על הרעה רק על הטוב. וזהו כונת המדרש אם יוסף שלא נחמם רק לשעה נחמו וקבלו תנחומים, כשיבוא הקב"ה לעתיד לנחם אותנו שכבר יצאנו ידי חובותינו כי נרצה עונה, קו"ח שתהיה הנחמה בשלימות ותהיה עולמית בב"א

⁷ אור גדליהו, ריש ויגש : יוסף ויהודה היו להם דרכים שונים בעבודת ד' יתברך

⁸ יחזקאל לו (טו) ויהי דבר יקוק אלי לאמר : (טז) ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו {חבריו} ולקח עץ אחד וכתב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חברו {חבריו} : (יז) וקרב אתם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך : (יח) וכאשר יאמרו אליך בני עמך לאמר הלוא תגיד לנו מה אלה לך : (יט) דבר אליהם כה אמר ד' יקוק הנה אני לקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל חברו {חבריו} ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד ביד : (כ) והיו העצים אשר תכתב עליהם בידך לעיניהם :

⁹ יחזקאל, שם (כא) ודבר אליהם כה אמר ד' יקוק הנה אני לקח את בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו שם וקבצתי אתם מסיב והבאתי אותם אל אדמתם :

uniting of these two forces, and therefore of the entire Jewish people, that such redemption was possible.

2. Preparation For Galus

SUMMARY:

Yosef is brought to Egypt by Divine Providence in order to pave the way for the Jewish people. He and all the brothers understand that although moving to Egypt would signal the beginning of the exile, it was an unavoidable stage in the unfolding of Jewish history. The exile, in fact, contains its own spiritual revelation, but it is hidden. Hence our parsha is פרשה סתומה, a hidden or closed Parsha, one that has no clear break from the previous Parsha.

Given that the decree of exile seems like a terrible tribulation, things are set up as good as they possibly could be. Physically, the Jews are given Goshen, the best land in Egypt. Socially, the Jew - strange immigrants coming into a caste-based, hierarchical society – do so at the request of the king, not as slaves or even second class citizens but rather with the best of the country's resources at their disposal.

Yehuda is sent ahead to establish a yeshiva in Goshen, so that by the time Yaakov and the tribes arrive there is already an educational infrastructure in place. What remarkable foresight, so often overlooked in the later exiles of the Jews, when Jewish day schools and yeshivas are only built much later in the historical development of the community! Finally, Yaakov, his *Ruach HaKodesh* restored, arrives in Egypt, accompanied by G-d Himself.

In Canaan, the family of Jacob could hardly have developed into a nation. As they grew in numbers they would have been scattered amongst the inhabitants, with all its dangers of assimilation and intermarriage. Egypt, however, had its caste system which prevented intermingling, and especially with the foreign Jews and their strange practices. For Pharaoh, there is no choice but to separate the Jews and place them in Goshen. For the Jews, however, their semi-pariah status is a blessing.

Yaakov sees beyond the initial honeymoon, and he is scared. With the descent into Egypt, a cycle of pain seems to start all over again, heralding a pattern of exile again and again. Slavery and cruelty await, although it is almost two centuries away. The larger challenge, however, would be whether we could survive spiritually without totally assimilating into our surroundings. The Jews are enormously adaptable, invariably becoming successful whenever the slightest crack opens and quickly out-culturing the locals.

Indeed, the sojourn in Egypt begins in just this way. Yaakov lives the rest of his days in Egypt. His life is peaceful, the Jews are settled in the most fertile part of Egypt and their brother is the king. It would have been easy to be thankful to the Almighty for this respite, to learn Torah and shteig. But Yaakov looks ahead once more. He makes Yosef, and later all the brothers, promise that they will not bury him in Egypt. The Jews are to be reminded, in a very potent way, that they are but visitors in this land. An entire funeral procession from Egypt to Chevron marks these Jews in their own eyes and in the eyes of others as strangers in Egypt.

It is, indeed, better that the Jews be hated for their unusual names and unusual dress (ויקוצו מפני בני ישראל) than assimilating into the other nations. The Jews, in fact, are still here to tell the tale, a mystery that defies any normal explanation.

That a tiny nation, dispersed and persecuted for thousands of years, has survived, is only because it was destined from the start to serve higher spiritual ends. Providence arranged things that we would be able to rest a century or two in one land, only to see a violent outbreak of anti-Semitism once again, usually leading to mass emigration, if not expulsion, from that land. Then we would quickly regroup, rebuild our Jewish institutions, and settle down as if we had finally found our permanent future. We would no longer beseech G-d with any seriousness to redeem us from there, triggering another cycle of anti-Semitism, even stronger than the first. The host nation would question our very right to exist as human beings, as anyone can read in the chronicles of the Jews.

If this is true of exile in general, it is all the more true of Egypt. Egypt was the archetype exile, the ultimate spiritual anti-G-d. Despite the great preparations by the Jews, the Egyptians were so powerful that they absorbed the Jews into 49 levels of their counter-culture. Egyptian civilization was so advanced and sophisticated in its impurity that no other civilization at the time provided even the slightest competition. The Egyptians, it might be said, were perfect chariots to carry impurity just as the forefathers were perfect chariots to carry G-d's holy presence.

G-d appears to Yaakov to assure him that the full wheel will turn and that the Jews will emerge a great nation - כי לגוי גדול אשימנו שם, ready to keep the Torah. The vision is at night, to assure Yaakov that even in the dark night of exile G-d's presence will be with His people. Yaakov is inconsolable until G-d promises to go down into Egypt Himself to be with the Jews (*galus HaShechina*).

G-d calls out to him, “Yaakov, Yaakov”: the weekday Yaakov and not the Shabbos Yisrael. “Do not try to comprehend why you are being sent to Mitzrayim, just know that I will look after you every step of the way. Your children will go into Egypt as a family – but they will come out as a nation in a sudden and meteoric redemption.” G-d will then take them back up to Israel.

Yaakov is shown how all this misery will end with the Messianic era, but he is to take this secret with him to the grave. מעשה אבות סימן לבנים; the patterns of exile history are being set up for the last and deepest exile, the exile in which we live to this day.

Yaakov prepares for exile with one final, dramatic act. He realizes that the Jews are no match for the powerful Egyptians, both spiritually and physically. Only through a total cleaving to G-d do they stand a chance. Yaakov meets Yosef and just then says the Shema. He thereby shows the Jewish people that every action would now have to be dedicated to G-d. Even the most elated moments of love by a father to his long lost son should become an act of furthering our acceptance of G-d's yoke. For, as long as we are G-d's servants, no one else can claim us as theirs.

Yaakov is not the only one who prepares for the exile and redemption. Yosef, too, is acutely aware of the pending gloom. He now takes steps to alleviate the *galus*, shorten it or prepare for the eventual redemption. He requires all the Egyptians to circumcise, to ensure that no decree is passed on the Jews banning the practice. He uproots and resettles the entire Egyptian population, ensuring that the Jews are no more strangers than anyone else. He takes possession of all the wealth of the Egyptians, making it easier for the Jews to access this wealth upon their departure.

The dye is cast – history will now unfold!

DETAIL:

Yosef is brought to Egypt by Divine Providence in order to pave the way for the Jewish people. That time had now come. Although the brothers know that moving to Egypt would signal the beginning of the exile of the Jewish people¹, they recognize what Yosef is saying: Providence had decreed, and the Jews had no choice but to obey. They understand that just as redemption requires a special Hashgacha, so too does galus. The only difference between the former and the latter is that while the Hashgacha is clear during the Geula, it is hidden during the Galus². Hence it says יחי יעקוב במצרים – Yaakov now lives in Galus at the highest spiritual level imaginable on this earth. Yet, that very living constitutes a פרשה סתומה, a hidden or closed parsha, one that has no clear break from the previous parsha. That is to say that there is a parsha here, a revelation of G-d's light, but that revelation is hidden³.

And so the brothers go back with Pharaoh's promise of the best land waiting for them⁴, get the aging Yaakov⁵ and move to Egypt. Yaakov, who had lost his *Ruach HaKodesh* when Yosef went missing, regained this aspect of his holiness⁶. His life almost at an end⁷, he keeps on growing, right up until his last day⁸.

Given that the decree of Galus seems like a terrible tribulation, things were set up as good as they possibly could be. When have a group of strange immigrants been invited into a caste-based, hierarchical society at the request of the king, not as slaves or even second class citizens but rather with the best of the country's resources at their disposal? They move with all their physical,⁹ and seemingly spiritual, wealth. Here they do not have to wait centuries for their Lakewood. Yehuda is sent ahead to establish a Yeshiva in Goshen, so that by the time Yaakov and the tribes arrive, there is already an educational infrastructure in place¹⁰. What remarkable foresight, so often

¹ לא כן כתב העמק דבר מה ח: ... והרי לא הבין יוסף ולא האחים שזהו התחלת גלות שנגזר לאברהם אבינו, עד שאמר ד' ליעקב אנכי ארד וגו', אבל עתה ביקש יוסף שיבאו למצרים על משך חמש שנים רעב, וכו'.

² אור גדליהו עמ' 142: כמו שגאולת ישראל אינה במקרה, אלא בהשגחה מיוחדת ... כן הגלות אינה ח"ו מקרה, אלא בהשגחה פרטית מלמעלה גם בעת היותה בגלות, והוא סדר מיוחד הנכלל בפרשה זו של גלות, אלא שבשעת הגלות יש הסתר שאינו ניכר לעין כל בבהירות הארה מלמעלה.

³ אור גדליהו שם: ולכן פרשה זו סתומה, פירוש שיש כאן פרשה – התגלות והארת התורה ... אלא שהיא בהסתר.

⁴ מה יז: ויאמר פרעה אל יוסף אמור אל אחיך (יח) וקחו את אביכם ואת בתיכם ובאו אלי ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים ואכלו את חלב הארץ.

⁵ מה כח: ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלכה ואראנה בטרם אמות.

⁶ רש"י מה כז: ותחי רוח יעקוב: שרתה עליו שכינה שפרשה ממנו ועיין במזל: ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי וברש"י שם: ונדרשו סבור הייתי למות שתי מיתות בעוה"ז ובעוה"ב שנסתלקה ממני שכינה וגו'.

⁷ בריש פרשה הבא שיעקוב גר במצרים 17 שנה.

⁸ עיין רמב"ן מו א.

⁹ מו ו.

¹⁰ מו (כח) ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה ויבאו ארצה גשן: רש"י: ומ"א להורות לפניו לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה:

overlooked in the later exiles of the Jews, when Jewish Day schools and Yeshivos are only built much later in the historical development of the community. Finally, Yaakov and his entourage arrive in Egypt, accompanied by G-d Himself¹.

And that is not all. In Canaan, the family of Yaakov could hardly have developed into a nation. As they grew in numbers they would have been scattered amongst the inhabitants, with all its dangers of assimilation and intermarriage. To become a nation without intermingling, they had to come in the midst of a nation whose caste system prevented intermingling, and especially with the foreign Jews and their strange practices². For Pharaoh, there was no choice but to separate the Jews and place them in Goshen. For the Jews, however, their semi-pariah status was a blessing. They were to come to what Rav Nachshoni calls the first Ghetto, a 'golden medinah' in all respects.

Yaakov sees beyond the initial honeymoon, and he is scared³. With the descent into Egypt, a cycle of pain seems to start all over again, heralding a pattern of exile again and again. Slavery and cruelty await, although it is almost two centuries away. But that will not be the main challenge.

The Challenge of Spiritually Surviving as a Nation

The challenge, says the Meshech Chochma, has never been how to physically survive as a nation, though we have seen our brethren killed by the millions. The challenge would be whether we could survive spiritually, without totally assimilating into our surroundings. The Jews are enormously adaptable, invariably becoming successful whenever the slightest crack allowed for this and quickly out-culturing the locals. Yaakov Avinu sent a message to the ages: "You must bury me in Israel. I am revered to the point of idolatry in Egypt, but I and you don't belong in Egypt. My legacy to you and all future generations will be a natural longing to come back home. If the Egyptians hate you because of your differences, if you are like a thorn which is prickly and unwelcoming, with your unusual names and your unusual dress, ויקוצו מפני, בני ישראל, so much the better." From here the Sages learned to legislate laws through the ages that prevented the Jews from copying their non-Jewish neighbors⁴.

¹מו (ג) ויאמר אנכי הקל אלקי אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם: (ד) אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך:

²רב שמשון רפאל הירש, מה: יא

ספורנו מו ג: אנכי הקל אלקי אביך אני הוא שאמרת לאביך אל תרד מצרימה אני שאומר אליך אל תירא מרדה מצרימה אתה וזה כי לגוי גדול אשימך שם כי אמנם אם היו בניך יושבים פה היו מתחתנים בכנענים ומתערבים עמם אבל במצרים לא יקרה זה כי לא יוכלו המצריים לאכול את העברים לחם כאמרם וז"ל ויהי שם לגוי מלמד שהיו מצויינים שם.

³הקב"ה א"ל ליעקוב "אל תירא מרדה מצרימה" – אין אומרים אל תירא אלא למי שמתירא (ב"ר ע"ו) (במכתב מאליהו ח"ב עמ' 230)

⁴משך חכמה ויקרא כו מד: ... והנה אבינו הזקן יעקב, ... חשב ... הלא יתבוללו ויתבטלו אחד ברבבות רבבה, חשב תחבולה ועצה, אשר בניו יהיו מצוינים שם בבגדיהן (פסיקתא זוטר' שמות ו, ו) בשמותיהם (ויקרא רבה לב-ה), ולכן היו ישראל לגוי בפני עצמו (ספרי תבא ה), ואם היה יעקב אבי כל שבטי ישראל קבור שם, הלא היו מתיאשים מארץ כנען והיו משתקעים במצרים ומחשיבים אותה לארץ מולדתם, והיה בטל יעוד האלקי עליהם, כי לא יהיה זרע אברהם רק חלק אחד מעם מצרים, לכן צוה בכל עוז לקבור אותו בארץ כנען, וידעו כי אבות האומה ויחוסה הוא בארץ כנען, נשכאשר ידעו מעלתו היו משתוקקים לקבורו וחשבוהו כאשר הוא למזבח, כמושא (ע' כתובות י: וע' מועד קטן כח) מה מזבח מכפר כו'. ועיין במדרש (בראשית רבה צו-ו) שלא יעשו אותו עו"ג יעו"ש. ובזה נקבע בנפש בניו קישור טבעי להשתוקק אל ארץ אבותיהם ולחשוב עצמם כגרים, וזה ויגר שם מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע אלא לגור שם (ספרי תבא ה), פירוש, מלמד לדורות בכל גלות וגלות ההנהגה, שידעו שלא ירדו להשתקע רק לגור עד בוא קץ הימין, ויהיו מחשבים בעיני עצמם לא כאזרחים. וכן צוה יוסף פקד יפקד. וכן כל השבטים, שבזה הניחו שרש גדול בלב ישראל. ולכן ויקוצו מפני

The Jews are still here to tell the tale. Our survival is, in and of itself, a sociological and historical mystery that defies any normal explanation. In fact, there is a lot more than Jewish standoffishness involved. G-d tells us at the end of VaYikra,

ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים
לכלותם להפר בריתי אתם כי אני ה' אלקיהם.

Meshech Chochma quotes the Sages as saying that even if Eliyahu himself would announce the end of the oppression of the Jews by the nations, it cannot be done prematurely. For, as long as we are in exile, this oppression acts perversely to keep us Jewish and remind us that our home is ultimately Israel¹. The survival of the Jewish people has defied all sociological odds, he writes. That a tiny nation, dispersed and persecuted for thousands of years, has survived, is only because it was destined from the start to serve higher spiritual ends². Providence arranged things that we would be able to rest a century or two in one land, only to see a violent outbreak of anti-Semitism once again, usually leading to mass emigration, if not expulsion, from that land³. There we would quickly regroup, rebuild our Jewish institutions, and settle down as if our permanent future was to be in that land, to the point where we would no longer beseech G-d with any seriousness to redeem us from there⁴. This would trigger another cycle of anti-Semitism even stronger than the first. The host nation would question our very right to exist as human beings, as anyone can read in the Chronicles of the Jews⁵.

If this is true of exile in general, it is all the more true of Egypt. Egypt was the archetype exile, the ultimate spiritual anti-G-d. Yaakov, Yosef and his brothers did everything they could to prepare for exile, as we described above and as we describe further below. Yet, despite this, the Egyptians were so powerful that they absorbed the Jews into 49 levels of their counter-culture. Egyptian civilization was so advanced and sophisticated in its impurity that no other civilization at the time provided even the slightest competition. The Egyptians, it might be said, were perfect chariots to

בני ישראל, שהיו נחשבים בעיניהם כקוצים (סוטה יא ט"א), שכמו שהקוצ אינו נסבך ועושה שרשים בשאר נטעים ואילנות, כן היו נחשבים ישראל, שלא דימו את עצמן למצרים והיו נפרדים בתכונותיהם ובהרגשתם, עד כי היו בעיני המצרי קוק. ומזה למדו גדולי האומה ובראשם עזרא ואנשי כנה"ג, שגדרו וסיגרו האומה ב"ח דבר, להבדל מן הגוים בכל דרכיהם, שידעו ישראל כי הוא אכסנאי וגר בארץ נכריה, והוא כשתילי זיתים שאינו מתערב עם הרכבה אחרת (ירושלמי כלאים פ"א סה"ז).

¹משך חכמה, ויקרא כו מד: ולכן אמרו בירושלמי שאפילו אליהו אינו יכול לבטל (עבודה זרה לו. ובירושלמי לא מצאתי) פירוש, כל זמן שלא בא הגואל ויפסק שעבוד מלכיות אפילו בא המבשר ואמר כי תיכף יבוא, לא יבטלו, שהן הן הדברים המקיימין להאומה בגולה, ומכירין אותו שהוא ישראל והוא בארץ לא לו.

²משך חכמה, ויקרא כו מד: והנה מעת היות ישראל בגוים, ברבות השנים, אשר לא האמינו כל יושבי תבל כי יתקיימו באופן נפלא אשר לא ישער מחשבת אדם משכיל, היודע קורות הימים והמצולות אשר שטפו באלפי שנים על עם המעט והרפה כח וחדל אוני, [אשר זה לבד ג"כ מופת נפלא וגדול על קיום האומה למטרה נשגבה אלקית, אשר נתנבאו עליה הקדמונים].

³משך חכמה, ויקרא כו מד: הנה דרך ההשגחה כי ינחו משך שנים קרוב למאה או מאתים ואחר זה יקום רוח סערה ויפוצ המון גליו וכלה יבלה יהרוס ישטוף לא יחמול, עד כי נפזרים בודדים ירצו יברחו למקום רחוק

⁴משך חכמה, ויקרא כו מד: ושם יתאחדו, יהיו לגוי, יוגדל תורתם, חכמתם יעשו חיל, עד כי ישכח היותו גר בארץ נכריה, יחשוב כי זה מקום מחצבתו, בל יצפה לישועת ה' הרוחניות בזמן המיועד

⁵משך חכמה, ויקרא כו מד: שם יבוא רוח סערה עוד יותר חזק, יזכיר אותו בקול סואן ברעש יהודי אתה ומי שמך לאיש, לך לך אל ארץ אשר לא ידעת, ככה יחליף מצב הישראלי וקיומו בעמים, כאשר עין המשכיל יראה בספר דברי הימים.

carry impurity just as the forefathers were perfect chariots to carry G-d's holy presence¹.

And therefore, Yaakov Avinu was scared. He knew that the physical oppression was still a while away, but the spiritual oppression would begin immediately upon his death². This is why our parsha is uniquely סתומה, with no gap between it and the preceding parsha, not even the minimum nine-letter space. For now, says Rashi, the eyes and hearts of the Jewish people began to be blocked up (סתומה)³, and even Yaakov's attempts to reveal to the Jewish nation when this whole cycle of exile and repression would end, was blocked⁴. G-d's initial attempt to comfort Yaakov by again promising to make the Jews into a great nation during and through the Egyptian experience does not remove his fear, for with spiritual alienation from their roots, all is lost for the Jewish people. It is only when G-d promised to go down into Egypt Himself, to reveal His light in their hearts, that Yaakov is comforted⁵.

Galus HaShechina

Under it all, G-d is turning the hidden wheel of history. Who could have predicted that Yosef would have become ruler of Egypt in preparation for their coming? And who can predict G-d's mysterious ways in the future⁶? How heavily each step Yaakov took must have weighed on him, knowing that he was walking his people into centuries of ghastly hardship. G-d appears to Yaakov to assure him that the full wheel will turn and that the Jews will emerge a great nation - כי לגוי גדול, ready to keep the Torah⁷. The vision is at night, to assure Yaakov that even in the dark night of exile G-d's presence will be with His people⁸. Yaakov

¹מכתב מאלהו. ח"ב עמ' 232: תוכן מצרים היא המרכבה הטמאה בכללותה. כמו שבקדושה יש בחינת כבודו יתברך ויש בחינת נושאי הכבוד דהיינו הצדיקים, ומאמרם ז"ל: האבות הן הן המרכבה, כן להבדיל גם בטומאה, ... ומצרים המה נושאי הרע. ... והרמז "מרכבת המשנה אשר לי". המצרים ... היו מבזים כל אומה ולשון בלבבם וגו' ע"ש

²בעל הטורים מובא בחומש סטון

³רש"י מז כח: ויחי יעקב - למה פרשה זו סתומה לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם.

⁴רש"י שם: ד"א שבקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו (ב"ר):

⁵זה ח"ב נג: א"ל הקב"ה ליעקוב ממה את דחיל (למה אתה ירא?) אל תירא מרדה מצרימה ... כי לגוי גדול אשימך שם. א"ל (יעקוב) דחילנא די ישיצון בני (שמא יכלו בני). א"ל אנכי ארד עמך מצרימה (לפי שמוכר) במכתב מאלהו ח"ב עמ' 230

⁶מו ד: אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה ויוסף ישית ידו על עיניך: משך חכמה: יתכן כי אמר לו שכל יחזור בעיוני ובעיני השכלים על תכלית ומהות הענין שצריך לירד למצרים ולעלות כי מה זה תכלית וסבה לאיזו שלמות. ולאברהם אמר לילך לארץ כנען להשאר שם בארץ מיוחדת לו אך לילך למצרים מה זה תכלית. אמר כי הענין של יוסף ישית ידו על עיניך שזה הענין יעצום עיניך שכל תחקור וכל תסתכל אחרי דרכי ההשגחה כי רמו. כי מי מלל זה אשר הצער של יוסף יהא לתכלית נרצה כזה שידור במצרים ויהי לשליט ויפרסם דעות צודקות וכל הארץ יהיו כפופים לו הלא זה הענין די לשום יד ולכסות השקפת עיניך והבטת הבנתך המושחתת וזה ע"ד צחות

⁷מו ב: ויאמר אלוקים לישראל במראות הלילה ... (ג) ויאמר אנכי הקל אלוקי אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם. ובשפת אמת ויחי [תרל"ד] ד"ה למה: ופרשה זו הוא חיות שנות הגלות

⁸במשך חכמה מה ו ד"ה ויאמר אלוקים כו' הנה אצל אברהם ויצחק לא מצאנו זה רק ביעקב כאן ובווצא היינו שהיה מוכן לצאת לחו"ל לגור, לכן בא אליו התגלות אלוקות בלילה להראות שאף בלילה בחשכת הגלות

remains frightened, despite these promises, frightened that his children will be destroyed before they can achieve their greatness¹. So G-d goes further. He will, in fact go into exile with them: *galus HaShechina*².

מו (ד) אנכי ארד עמך מצרימה

And there G-d will remain, says the Midrash, until the final redemption. What is Galus HaShechina? Ultimately, it is the hiddenness of G-d even in the slightest, the faintest idea that something else independent of Him has any power whatsoever³. So, on the one hand, it is our very lack of spiritual clarity in exile which causes the galus HaShechina. But, on the other hand, G-d tells us that despite this there will be a certain closeness, as "I will go down with you to Egypt".

G-d calls out to Yaakov, "Yaakov, Yaakov"⁴: the weekday Yaakov and not the Shabbos Yisrael⁵. "Do not try to comprehend why you are being sent to Mitzrayim, just know that I will look after you every step of the way⁶. I am already with you, as the setting up of Yosef as king already shows⁷." That a cursed, imprisoned, Jewish slave from lowly Canaan should become the sole source of food for that proud and great Egyptian civilization is an astonishing thing. But that is just what the verse testifies:

מב: (ו) ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ

Your children will now no longer be but a large family, as Bnei Yaakov. They will go into Egypt as a nation, as Bnei Yisrael⁸, and therefore they will come out as a nation.

שורה שכינה בישראל כמו שאמרו גלו לבבל שכינה עמהם ולזה אברהם תקן תפילת שחרית ויצחק מנחה ויעקוב ערבית ע"ש עד סוף הקטע ובקטע אחרי זה ד"ה ומזה.

¹ בזהר (ח"ב נג.): א"ל הקב"ה ליעקוב אמאי את דחיל (למה אתה ירא?) אל תירא מרדה מצרימה, ממה דכתיב אל תירא משמע דדחילו הוי דחיל. א"ל כי לגוי גדול אשימנו שם. א"ל (יעקוב) דחילנא די ישיצון בני (שמא יכלו בני). א"ל אנכי ארד עמך מצרימה. (במכתב מאלהו. ח"ב דף 230)

² מו ד: אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה
ובדעת זקנים מבעלי התוספות: נמנה הקב"ה עמהם בעצמו ובכבודו שהרי בפרט לא תמצא רק סט

³ שיחות מוסר, ח"א, מאמר ב: ואחז"ל (ב"ר ר"פ וישלח): ... אפילו אתה מקימני כמה פעמים איני קם. וגו' ... ולא יתכן לראות את כבוד ד' כל זמן שהכל מסביב טבע ועפר, והוא הוא הקרוי גלות השכינה. ... כשדובר הקב"ה על הר סיני השתיק כל העולם, כדי שידעו הבריות קול אנכי ד' אלוקיך מן ההכרח לסלק כל קולות הטבע ... אפילו היו שרפים אומרים "קדוש קדוש קדוש ד' צבקות מלא כל הארץ כבודו" אף זו מסתירה ומונעת גילוי כבוד ד' במילואו

⁴ ויאמר אלוקים לישראל במראות הלילה ויאמר יעקוב יעקוב ויאמר הנני

⁵ רמב"ן, מו א, ועיין בהעמק דבר בא"ד אלא משום דישראל משמעו בחינה גבוהה וגו'

⁶ העמק דבר מו (ד) ד"ה ארד עמך: להשגיח עליך ביחוד

⁷ משך חכמה מו ד: אנכי ארד עמך וכו' ויוסף ישית ידו על עיניך - יתכן כי אמר לו שכל יחקור בעיונו ובעיניו השכלים על תכלית ומהות הענין שצריך לירד למצרים ולעלות כי מה זה תכלית וסבה לאיזו שלמות. שלאברהם אמר לילך לארץ כנען להשאר שם בארץ המיוחדת לו אך לילך למצרים מה זה תכלית. אמר כי הענין של יוסף ישית ידו על עיניך שזה הענין יעצום עיניך שכל תחקור וכל תסתכל אחרי דרכי ההשגחה כי רמו. כי מי מלל זה אשר הצער של יוסף יהא לתכלית נרצה כזה שידור במצרים ויהי לשליט ויפרסם דעות צודקות וכל הארץ יהיו כפופים לו הלא זה הענין די לשום יד ולכסות השקפת עיניך והבטת הבנתך המוחשת, וזה ע"ד צחות.

⁸ מכתב מאלהו (ח"ב דף 230): וישאו בני ישראל את יעקוב אביהם (ויגש מו ה): השבטים נקראו בני ישראל והו בעצמו יעקוב. מהו טעם הדבר? כתב שם הספורנו: שהיו צריכים מכאן ואילך להיותם עם בני ישראל

“For, in the end,” G-d continues, “I will be there to take your descendents out and back up to Israel.”

מו (ד) ואנכי אעלך גם עלה

The Netziv points out that two aliyahs are mentioned here, for the Exodus will not just be a physical aliyah but a spiritual one as well¹. The redemption will be sudden and meteoric, just like Yosef's². So although G-d addresses Yaakov (and not Yisrael), his children are already called the children of Yisrael³.

Yaakov is shown how all this misery will end with the Messianic era, but he is to take this secret with him to the grave. The brothers are not to know the end, and in fact, the Ramban⁴ points out in detail how מעשה אבות סימן לבנים; the patterns of exile history were being set up for the last and deepest exile, גלות אדום.

Yaakov prepares for exile with one final, dramatic act. He realizes that neither spiritually nor physically are the Jews a match for the powerful Egyptians. Only by a total cleaving to G-d do they stand a chance. Yaakov meets Yosef and just then says the Shema. He thereby shows the Jewish people that every action would now have to be dedicated to G-d. Even the most elated moments of love by a father to his long lost son should become an act of furthering our acceptance of G-d's yoke. For, as long as we are G-d's servants, no one else can claim us as theirs⁵.

Yaakov enters Egypt, intending only to stay for the duration of the famine, but G-d commands him to live the rest of his days there. His life is peaceful, the Jews are settled in the most fertile part of Egypt⁶ and their brother is the king. It would have been easy to be thankful to the Almighty for this respite, to learn Torah and shteig. But Yaakov looks ahead once more. He makes Yosef, and later all his brothers, promise that they will not bury him in Egypt. The Jews are to be reminded, in a very potent way, that they are but visitors in this land. An entire funeral procession from Egypt to Chevron marks these Jews in their own eyes and in the eyes of others as strangers in Egypt.

Yaakov is not the only one who prepares for the exile and redemption. Yosef, too, is acutely aware of the pending gloom. He now understands clearly that this is why he was sent to begin with, and that his sale by the brothers was just the means to

להשתרר עם אלקים ועם אנשים (היינו עם עם נכר). כוונתו שהיו צריכים לעלות אל בחינת בני ישראל, ולא רק להשאר בבחינת בני יעקב, למען יוכלו להחזיק מעמד בגלות. זו היא ההכנה הראשונה [לגלות].

¹העמק דבר מו (ד) ואנכי אעלך גם עלה. שתי עליות היינו עליה חושית שיעלו בשעת גאולה לא"י. וגם עלה עליה רוחנית שביציאת מצרים יעלו במ"ה ובעבודת הקרבנות יותר מאשר היו עוד לפני בואם למצרים:

²רבינו בחיי מא יד: ביוסף ויריצוהו מן הבור ויגלה ויחלף שמלותיו, וכתוב (קהלת ד) כי מבית האסורים יצא למלך. וכן דרשו רז"ל בפסוק (שמות א) ועלה מן הארץ מתוך ירידה עליה: ספורנו מא יד: ויריצוהו מן הבור. כדרך כל תשועת ה' שנעשית כמו רגע כאמרו כי קרובה ישועתי לבא וכאמרו לו עמי שומע לי וכך היה ענין מצרים כאמרו כי גורשו מצרים כאמרו ד"ל שלא הספיק בצקן של אבותינו להחמיץ וכו'. וכן אמר לעשות לעתיד כאמרו ופתאום יבא אל היכלו האדון וכו':

³ספורנו מו ה: וישאו בני ישראל. שהיו צריכים מכאן ואילך להיותם עם בני ישראל להשתרר עם אלקים ועם אנשים: את יעקב אביהם.

⁴ריש סדר ויחי עיין שם באורך ובסדר מקץ מג יד ד"ה ושלח

⁵מבוסס על מכתב מאליהו (ח"ב דף 231)

⁶מז (יא) ויושב יוסף את אביו ואת אחיו ויתן להם אחזה בארץ מצרים במיטב הארץ בארץ רעמסס כאשר צוה פרעה:

become the ruler of all of Egypt. Michtav M'Eliyahu explains why Yosef had to go through everything he did (slavery, temptation, imprisonment) to get to where he did. He explains that at a time of darkening galus, heavenly arousal can only take place through an earthly arousal. Yosef had to go through these experiences in order to activate the Heavenly help that led to his meteoric rise.

Yosef now takes further steps, all designed to alleviate the galus, shorten it or prepare for the eventual redemption. He requires all the Egyptians to circumcise themselves in order to ensure that no decree is passed on the Jews banning the practice¹. He uproots and resettles the entire Egyptian population, ensuring that the Jews are no more strangers than anyone else². He takes possession of all the wealth of the Egyptians, making it easier for the Jews to access this wealth upon their departure³.

¹מכתב מאליהו ח"ב פרשת ויגש: חשש שמא יגזרו לבטל את המילה (שהיתה אז המצוה היחידה היו מצווים ועושים בתור ישראל) ועל כן הכריח אותם למול את עצמם, שלא תהיה המילה בזוייה אצלם. (ע"ש שנתן כה סיבות אחרות ג"כ)

²מכתב מאליהו ח"ב פרשת ויגש: העביר את כל המצרים מעיר לעיר למען הסיר חרפה מאחיו כל יקראום גולים (ע' קש"י מז: כא). והלא נורא שהשאירה ההעברה: כל אנשי מצרים ומשפחותיה נעשו פתאום כגרים במקומות חדשים. לא העביר עיר שלמה יחד למקום אחר, אלא עירבם ופיזרם. וכל זה למען

³מכתב מאליהו, שם

ויחי

1. The Death of Yaakov

THE REDEMPTION IS HIDDEN

Over half of Sefer Bereishis covers the events of Yaakov Avinu's life¹. We see a man whose entire life was struggle and hardship, without a moment's rest². He grows up with Eisav, and he flees for his life into the hands of the most manipulative of cheats, Lavan the idolater. He flees again only to face Eisav once more. He escapes, and is faced with the problems of Dina and Shechem, of Yosef disappearing, of Shimon not returning from Egypt, of having to risk Binyamin. A massive famine forces him and his family to give up on what they were trying to build: the future of the Jewish people in Israel.

מז ט (מקץ): ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם

But, the final seventeen years of his life in Egypt³ were totally peaceful, without pain and without even a Yetzer Hara. Yaakov was living at a level of ויחי, a level of Olam Haba⁴. The Gematriah of seventeen, in fact, is טוב. This חיות, this extremely high level of "life", is absorbed by the Jewish people and hidden in them⁵.

Now, on his deathbed, Yaakov sees that he has established the core unit of the Jewish people. He goes into Egypt, איש וביתו⁶, a man and his home. He has twelve sons, each unique, each with his own talents, each dedicated to serving G-d together without compromising his own unique contribution⁷. Yaakov

¹ עיין בסוף החיבור הזה

² חזקוני מז כח: ויחי יעקב בארץ מצרים - אבל כל שאר שנותיו וחיייו לא היו חיים שכל ימיו היה שרוי בצער ומשבא למצרים נחה רוחו וחיה בנחת.

³ מז (כח) ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה:

⁴ הזהר (רי"ו ב) כתב שאותן יז שנים שחי יעקב אבינו בארץ מצרים היו עיקר חייו. באותם שנים יעקב חי בלא צער ובלא יצר הרע - מעיו עוה"ב. (ממעמקים עמ' 246)
אמנם עיין ברב שמשון רפאל הירש, ריש הפרשה, שכתב:

"The seventeen years which are introduced [at the beginning of our parsha] are really the only ones in which Jacob lived a quiet undisturbed life. ... But it was rather the troubled years of his life ... that were those in which Jacob won his everlasting national importance ..."

⁵ אור גדליהו שם: החיות שעליה נכתבה בתורה ויחי יעקב, שדרשו חז"ל שהחיות באלו הי"ז שנים היתה חיות של עולם הבא, כמו שמרמז הבעל הטורים כי י"ז בגימטריא טוב, וחיות הגדולה הזו של יעקב אבינו נסתמה בתוך כלל ישראל ... וחיות הזו סתומה וטמונה בתוך הפרשה, ובתוך נפשותיהן של ישראל כשהם בגלות.

⁶ שמות א א

⁷ מח (ד) ויאמר אלי הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריו אחזת עולם:

R Hirsch: *קהל גוים*, here denoted *קהל עמים* ... in spite of their being united ... by their all having the one common spiritual and moral mission They are nevertheless ... a diversity of tribes (a *קהל עמים*). The nation is to represent agriculture as well as commerce, militarism as well as culture and learning. ...

therefore feels that the time is ripe to give his children a full view of world history, the current and future exiles of the Jewish people¹ and their redemption up to and including the Messianic Era² - בקש לגלות את הקץ לבניו³. In fact, the Geula from Egypt and the redemption at the end of days are similar in many ways⁴. And – just as Avraham Avinu began the Jewish people - Yaakov, the last of the Avos, is the one to bestow upon the Jewish people their end and their purpose expressed by the redemption⁵.

Yaakov's death opened the way to the unfolding of the horrible Egyptian slavery⁶ (see below). That exile was to provide the historical pattern for our own, long sojourn in Galus Edom⁷. The brothers and their father thought that their Egyptian

Torah is not dependent on any particular kind of calling or trait, but that the whole of mankind in all its shades and diversity, can equally find its common calling in the one common spiritual and moral mission and outlook in life. ... Only in its having such a result does it altogether make any difference that Ephraim and Menashe are to grow into two separate tribes.

¹דעת זקנים מבעלי התוספות מט א: האספו ואגידה לכם - וכתוב הקבצו ושמעו כאן רמז להם שילכו בגלות שני פעמים ויאספו בשניהם:

²מט ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים: רבינו בחיי, שם: באחרית הימים - הם ימות המשיח, וראוי היה שיגיד להם דברים עתידיים בענין הגאולה הקרובה היא גאולת מצרים, ואיך יתכן שיניח הענין הקרוב ולא ירמז הגאולה הנפלאה ההיא, וירמז הגאולה הרחוקה העתידה להיות באחרית הימים:

העמק דבר (א) ואגידה לכם. פרש"י בשם מ"ר ביקש לגלות את הקץ וכו' דקדק רבינו להעמיד זה הדרש על ואגידה לכם. וכ"ה בגמ' פסחים דמ"ד מ"ד האספו ואגידה לכם וגו' ביקש יעקב לגלות כו' ולא על גוף המאמר את אשר יקרא אתכם באחרית הימים. דבאמת אין משמעות באחרית הימים בכ"מ על ימות המשיח תדע הרי בפ' וילך כתיב וקראת אתכם הרעה באחרית הימים. וגם בדברי יעקב אבינו יש הרבה דברים שלא יהי' כן בימות המשיח כמו זבלון לחוף ימים ישכון. ובחלוקה דס' יחזקאל אינו כן. ובלעם אמר לבלק אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים וזה אינו בימות המשיח שכבר בטל ונעקר אומה מואב מן העולם. אלא משמעות אחרית הימים הוא סוף ימי התקופה שהמדבר עומד בו. מש"ה יעקב דיבר בתקופות הגלות ומה שיהי' ביציאת מצרים ומכניסתם לא"י בימי השופטים. שהי' נחשב כל המשך לביאה עד שנתיישבו בטח בסוף ימי דוד ושלמה ובלעם ג"כ דיבר בתקופה של כניסת א"י והאחזם בה ואחרית ימי תקופה זו הי' ימי דוד המלך ומשה רבינו דיבר בתקופה של חטאת ישראל כאשר החלו לסור מאחרי ה' אחרי שלמה המלך ומה שאמר וקראת וגו' הוא על סוף ימי הבית. והנביאים דברו על תקופת הגלות מש"ה כיוונו במה שאמרו באחרית הימים על סוף הגלות והוא ימות המשיח. ואחרי שכן אין מקום לדרש שרצה יעקב לגלות את הקץ של משיח אלא מדיוק הלשון ואגידה לכם. והגדה כאן הוא דבר סתר וסוד כמוס. ולמדו מזה כונה שניה דבאחרית הימים קאי על ימי העולם ג"כ והיינו ימות המשיח:

³ רש"י מז כח

⁴רבינו בחיי מט א: ויתכן לפרש שכבר רמז לגאולת מצרים למעלה בתוך דבריו, כי מה שאמר והיה אלקים עמכם רמז להם גלות מצרים, ומה שאמר והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם זו גאולת מצרים, שהרי ישראל ראויים היו ליכנס לארץ תכף צאתם ממצרים לולא עון מרגלים שעכבם במדבר ארבעים שנה, ואחר שרמז לגאולת מצרים הוסיף לרמז הגאולה האחרונה הזו באחרית הימים לפי ששתיהן דומות זו לזו, וקבלה ביד הנביאים שעתידיה גאולתנו זאת שתהיה בדמיון גאולת מצרים בהרבה ענינים, וגו'

⁵מהר"ל, דרך החיים (פירוש על אבות) פ"ה משנה ד (ד"ה וכמו): שכשם שאברהם היה התחלה מן האבות כך היה יעקוב בתכלית האבות וסוף שלהם. ולפיכך מן יעקוב יורשים ישראל תכליתם ואחריתם.

⁶רש"י מז: כח ויחי יעקב - למה פרשה זו סתומה לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם. ד"א שבקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו (ב"ר): ועל זה שאל החזקוני (מז כח): וא"ת הרי יוסף מלך אחר פטירתו של יעקב. אלא י"ל כשנפטר יעקב התחילו לשעבד בהם מעט. ע"כ וכעין זה תירץ הגור אריה

⁷רמב"ן מז כח: כבר הזכרתי (לעיל מג יד) כי רדת יעקב למצרים הוא גלותינו היום ביד החיה הרביעית (דניאל ז ז) רומי הרשעה

sojourn would quickly pass, and, given the famine and Parhoah's love of Yosef, it was the perfect place to be in the short term¹. But Yaakov never left Egypt alive². And that long sojourn is just what we experience now³.

את אשר יקרא אתכם באחרית - ⁴ Yaakov wanted to reveal how all this would end⁴ - but – עד כי יבוא שילה – and he did, in fact manage to hint at it in his blessings - and the ability to reveal it clearly was hidden from him⁵. For the tribes were not yet holy enough to glide on top of history instead of going through it⁶. G-d intervened, Yaakov lost his Ruach HaKodesh, and he gave the tribes their blessings instead⁷. Had we known the date of redemption in the distant future, we would stop hoping that each day was the last until Moshiach comes; we would feel that we have time to build and live in our personal palaces – and sink ever more permanently into the exile; we would no longer pray for an end which already was predicted⁸.

¹רמב"ן מז כח: כי בני יעקב הם עצמם סבבו רדתם שם במכירת יוסף אחיהם, ויעקב ירד שם מפני הרעב, וחשב להנצל עם בנו בבית אוהב לו, כי פרעה אוהב את יוסף וכבן לו, והיו סבורים לעלות משם ככלות הרעב מארץ כנען, כמו שאמרו (לעיל מז ד) לגור בארץ באנו כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כי כבד הרעב בארץ כנען

²רמב"ן מז כח: והנה לא עלו, אבל ארץ עליהם הגלות, ומת שם ועלו עצמותיו, וזקני פרעה ושריו העלוהו, ועשו עמו אבל כבד

³רמב"ן מז כח: וכן אנחנו עם רומי ואדום - אחינו הסיבנו ביאתינו בידם, כי כרתו ברית עם הרומיים ואגריפס המלך האחרון לבית שני ברח אליהם לעזרה, ומפני הרעב נלכדו אנשי ירושלים, והגלות ארץ עלינו מאד, לא נודע קצו כשאר הגלויות ואנחנו בו כמתים אומרים יבשו עצמותינו נגזרנו לנו, ויעלו אותנו מכל העמים מנחה לה', ויהיה להם אבל כבד בראותם כבודנו ואנחנו נראה בנקמת ה', יקימו ונחיה לפניו

⁴ שבקש לגלות את הקץ. ב"ר (צו, א), ילקו"ש קנו מט

⁵ר' בחיי מז כח: בקש יעקב לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו, שהרי מה שכתוב את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, הכוונה לימות המשיח בקץ הגלות הזה הארוך שאנו עומדים בו היום, כי כל עניני יעקב ומקריו הם רמז לגלותינו השלישי הזה, כי כן היה יעקב שלישי לאבות. ולפי שנרמז ענין המשיח בכלל דבריו כמו שאמר עד כי יבוא שילה, באה הפרשה הזאת סתומה לרמזו הקץ הסתום שהיה רוצה לגלותו ונסתם ממנו:

⁶חזקוני על בראשית פרק מט פסוק א: ... ושמעתי באחרית הימים של הקב"ה דהיינו בסוף חמשת אלפים ובקש יעקב לגלות הקץ ונסתלקה ממנו שכינה ותמה ואמר למה אלו אין ראויים לגלות להן הקץ והלא אין בהם חטא כל' אין בכל שמות השבטים לא ח"ת ולא ט"ת השיבו רוח הקדש גם אין בכל אותיות שמות השבטים לא קו"ף ולא צד"י אם כן אינן ראויין לגלות הקץ ועל אשר קראת לבניך: להם אתה קורא, לי אין אתה קורא כד"א ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל אין המדה זו שלך הולך רכיל מגלה סוד וגו' כשראה יעקב כך הפליג בדבריו ואמר ראובן בכורי אתה:

⁷מט (א) ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים: (ב) הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם:
רש"י מט א ואגידה לכם - (ב"ר) בקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה והתחיל אומר דברים אחרים:

⁸כלי יקר - מז כח: וכן פירש בעקידה, על המדרש (ילקו"ש קנו מט) האומר כשבקש יעקב לגלות הקץ אמר הקב"ה ולא אותי קראת יעקב (ישעיה מג כב) ר"ל שלא היית חס על כבודי, כי מידיעה זו ימשך נזק זה שלא יקראו אותי ולא יבקשו פני הדורות הקודמים ויבקשו לישב וכמתאשים מן הגאולה, על כן סתם וחתם ה' הקץ האחרון כדי שבכל דור ודור יבקשו את פני ה' ואת דוד מלכם ויהיו מחכים קץ ישועתו תמיד, כאשר בעונינו מדה זו מצוייה בינינו אפילו בזמן שאין הקץ נודע מ"מ רבים המה עמי הארץ המתושבים בארצות העמים ובנין להם בתים ספונים וחשובים ושל אבנים בנין הקיום, ובסבה זו לעולם אינן דורשין את פני ה' בכל לב להביאם אל ארצם, וע"כ הקב"ה מניחם שמה, ולהנחה זו פסוק וישב ישראל בארץ גושן. מדבר באשמת ישראל, שבקשו להיות תושבים ולהיות להם אחוזה בארץ לא להם, ונזק זה בא להם לפי שקץ גלות מצרים היה נודע להם, על כן הדורות הראשונים אשר ידעו בבירור כי לא בימיהם תהיה הגאולה ההוא בקשו להם ישיבה של קבע ואחוזה בארץ מצרים, על כן סמך לפסוק זה פסוק ויחי יעקב דלהורות שזק זה הנמשך לאותן הדורות מחמת שהיה קצם נודע גרם לויחי יעקב אבל לא רוח יעקב, כי אם יעקב לבדו היה חי כדי שלא יגלה הקץ האחרון ושלא יתפשט נזק זה לדורות:

Hence this parsha is a closed parsha (סתומה), which literally means that there is no gap of even the minimum nine letter-spaces between the previous parsha and this one. (See note¹) סתומה – for Galus darkens our spiritual eyes and deadens our heart.²

Each new parsha has its own holiness, but the light of this parsha is hidden (סתומה). The light exists in exile, but it gets hidden deep in the hearts and minds of the Jewish people. Usually there are gaps between the Parshios to give us a chance to reflect and understand what is happening. But now, on the surface, things become hidden and unclear³.

When Yaakov Avinu lost his Ruach HaKodesh a great dread overcame him. The Sages explain what happened next:

R. Simeon b. Lakish said: And Jacob called unto his sons, and said: Gather yourselves together, that I may tell you [that which shall befall you in the end of days]. Jacob wished to reveal to his sons the 'end of the days', whereupon the Shechinah departed from him. Said he, 'Perhaps, Heaven forbid there is one unfit among my children, like Abraham, from whom there issued Ishmael, or like my father Isaac, from whom there issued Esau.' [But] his sons answered him, 'Hear O Israel, the L-rd our G-d the L-rd is One: just as there is only One in thy heart, so is there in our heart only One.' In that moment our father Jacob opened [his mouth] and exclaimed, 'Blessed be the name of His glorious kingdom for ever and ever.' Said the Rabbis, How shall we act? Shall we recite it, — but our Teacher Moses did not say it. Shall we not say it — but Jacob said it! [Hence] they enacted that it should be recited quietly⁴.

The Sages also tell us that when Moshe Rabbeinu went up to receive the Torah, he heard the angels saying בשכמליו. Moshe subsequently told this to the Jewish people. Why do the Jewish people not say it aloud? It is like a person who

¹ ספר גור אריה מז כח: ויחי יעקב למה פרשה זו סתומה. ב"ר (צו, א). אף על גב שכמה פרשיות סתומות אינו מקשה רק בפרשה הזאת, לפי שהיא סתומה מכל וכל, שאין לה הפסק כמו שאר פרשיות סתומות. שהחלוק בין סתומות ובין פתוחות - שהסתומה היא מתחלת באותה שורה עצמה שמסיים בה הפרשה שלפניה, רק שמניח שיעור ט' אותיות, ופרשה פתוחה אינה מתחלת באותה שורה, אבל פרשה זו סתומה מכל וכל, ואין הפסק לה רק כמו סוף פסוק (כ"ה ברא"ם). ואין להקשות אחר שאין לה ריוח כלל שמא אינה פרשה בפני עצמה - והיא פרשה אחת עם פרשה שלפניה, שהפרשיות איזו סתומה ואיזו פתוחה הוא קבלה בידינו מעזרא הסופר, שהיה סופר מהיר בתורת משה, ופרשיות אלו אחר שמחלקין אותם לשתי פרשיות אם כן על כרחך היא קבלה בידינו. ועוד שאין ענין פרשה זו לזו, וצריך לומר שכל אחת פרשה בפני עצמה:

² רש"י מז כח: ויחי יעקב - למה פרשה זו סתומה לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם. ד"א שבקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו (ב"ר):

³ אור גדליהו (עמ' 142): וביתר ביאור עפי"ד חז"ל בתו"כ ש"מה היו ההפסקות משמשות ליתן ריוח להתבונן בין פרשה לפרשה. ... ובמקום שאין הארת התורה בגלוי ... אז הפרשה היא ג"כ סתומה ... וכן כאן. אור הזה שנסתם בתוך הגלות היה אור גדול ביותר, כי נסתמה בתוך כלל ישראל החיות הזה של יעקב אבינו

⁴ פסחים נו ע"א: תנו רבנן כיצד היו כורכין את שמע אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ואנן מאי טעמא אמרינן ליה כדדריש רבי שמעון בן לקיש דאמר רבי שמעון בן לקיש ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אמרי רבנן היכי נעביד נאמרוהו לא אמרו משה רבינו לא נאמרוהו אמרו יעקב התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה אם תאמר יש לה גנאי לא תאמר יש לה צער התחילו עבדיה להביא בחשאי אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינין ובנהרדעא דליכא מינין עד השתא אמרי לה בחשאי:

stole some crown jewels. He gave them to his wife but warned her not to wear them in public; only in the privacy of their home¹. However, on Yom Kippur, when we are as pure as the ministering Angels², the Jewish people say aloud³.

There is an even higher level than Yom Kippur, that of the Messianic era, when it will be enough for us to say that G-d is One (the first pasuk – שמע ישראל). In fact the first verse is in the future – אחד *will be (recognized by all as)* in the Messianic era⁴. There is nothing more to add to this when we really understand it⁵. However, until that time, there is a need to spell things out – to explain what declaring His Oneness means – hence “Baruch Shem, etc.”⁶

Yaakov's sons declared that even though they were not now worthy of a Messianic vision, they understood that the Messianic era would lead to that kind of understanding – שמע ישראל. Yaakov replies with ברוך שם – that he appreciates that the time is not ripe to reveal the end of days, but that the Kedusha of the sons will lead to that end.

YAAKOV'S FUNERAL

¹ספר מנהגי ישרון, ע"י הרב אברהם אליעזר ב"ר אייזיק: טעם שאנו אומרים בק"ש הפסוק ברוך שם כבוד מלכותו וגו' בלחש: איתא באלה הדברים רבה פ' ב' למה ישראל אומרים בשכמל"ו בלחש, בשעה שעלה משה למרום גבנו מן המלאכים ולמדו לישראל

שם: אמר ר' שמואל בר נחמני משל לבן ביתו של מלך שהיתה לו בת בתולה רואה בגדים נאים ואומרה לו קח לי הבגדים הללו והיה לוקח לה פעם אחת נכנס לפלטרין של מלך וראה קוזמירין (בגד נאה וחשוב) של מטרונה שם מה עשה גנב אותו ובא ונתנו לביתו התחיל מצוה אותה ואומר לה כל הבגדים שלקחתי לך לבוש אותם בפרהסיא אבל קוזמירין זה גנוב הוא אל תלבשי אותו אלא מן הדלת ולפנים.

כך אמר משה לישראל כל המצוות שנתתי לכם הוא ממה ששמעתי ממלאכי השרת שבו הם משבחים להקב"ה ונטלתי אותה מהם לכך תהיו אומרים אותה בלחשה עכ"ל.

²שם: ובי"כ אומרים אותה בקול רם, לפי שאנו כמלאכים לובשים לבנים לא אוכלים ולא שותים ואין בנו לא חטא ולא עוון. טעם אחר, משום דמשה לא אמרו על כי לא היו כולם בלב שלם ועדות שנמצא אחד מהם פסול בטלה כולה, לכך תקנו בלחש דאז מי שאין ליבו שלם לא יאמרו כלל. אבל ביו"כ עם ה' אלה וכולם מיחדים בלב שלם לכן אומרים בקול רם (אליהו זוטא בשם מ"מ סי' תתס"ט).

³מדרש רבה ואתחנן פרשה ב: (לו) דבר אחר שמע ישראל רבנן אמרין בשעה שעלה משה למרום שמע למלאכי השרת שהיו אומרים להקב"ה בשכמל"ו והוריד אותה לישראל ולמה אין ישראל אומרים אותו בפרהסיא א"ר אסי למה הדבר דומה לאחד שגנב קוזמין מתוך פלטרין של מלך נתנה לה לאשתו ואמר לה אל תתקשטי בה בפרהסיא אלא בתוך ביתך אבל ביום הכפורים שהן נקיים כמלאכי השרת הן אומרים אותו בפרהסיא בשכמל"ו:

⁴רש"י י"ד: ה' אלקינו ה' אחד - ה' שהוא אלקינו עתה ולא אלקי העובדי כוכבים הוא עתיד להיות ה' אחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ונאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד:

⁵אור גדליהו אות ה: ושמעתי ממקור נאמן שהרה"ק מרוזין זי"ע אמר על עצמו שכשהיה בן שש שנים פגש בהרב בעל התניא זצ"ל, ושאל אותו הרוזינער כשמקבלים עומ"ש ואומרים שמע ישראל וכו' אחד הרי הכל בטל אליו יתב"ש, כי "אחד" היינו שאין עוד מלבדו, וא"כ איך אומרים אחרי כן "ואהבת את ד'", הרי האדם הוא בטל במציאות ד', שהכל "אחד", ואין שום דבר מבלעדי ד' יתברך. ואמר הרוזינער שהרב בעל התניא אמר לו תירוצך על זה והאריך בזה שש שעות. ע"ש בהאור גדליהו

⁶עולות הראייה ד"ה אחד: במצב העליה אין אחר אחד מה לספר כלל, כי הוא כולל הכל ... אבל בהמשך סדר המעשה לעולם הפירוש הוא מוכרח, אלא שאינו גלוי כל זמן שיש לגוף שמוש עצמי מנטיתו הפרטית, כ"א ביום הכפורים, שצרכי הגוף בטלים אז, כח האחדות מתפשט יפה בגלוי במעשה, ואפשר לומר בשכמל"ו בקול רם.

Yaakov dies in a land of Tumah. He takes a huge risk by making Yosef swear that he will bury him in Israel and not in Egypt¹. This would not have sat well with the Egyptians for *"it would clearly show that Joseph's family still did not consider themselves naturalized and that their hearts were still in their old homeland"*². In fact, without the oath Yaakov imposed on Yosef, Pharaoh would never have allowed such a thing³. With this Yaakov sends a powerful message to his children. *"You hope and wish to live in Egypt; I do not wish even to be buried there. That is why he did not express this wish as Jacob, from his individual personal standpoint, but as 'Israel', as bearer of the national mission, as a warning of the national future of his children"*⁴.

Ramban hints at another reason for Yaakov's demand to be buried in Israel:

מעשה אבות סימן לבנים.

The historical patterns that were set up by the *Avos* were to be repeated by their descendents. Galus Mitzrayim, says the Ramban, set up the historical pattern for Galus Edom⁵. Yaakov's return to rest in Israel will ensure that we too will return from our Galus⁶.

It is all set up to bring the final Tikun. Hence, Yaakov explains to Yosef why he buried Rochel on the border into Israel and not in the same cave where he is now being requested to be buried⁷. For it is she, as the עקרת הבית, who has the power to gather all the exiles, to unite all Jewish Neshamos and bring them back into the Holy Land⁸.

Yaakov is given the honor and rest in his death that he did not achieve in his life. An entire country, from the King down, spends over two months mourning over his embalmed body in Egypt,⁹ and then all Jewish adults with a large military escort

¹מז כט: ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים: (ל) ושכבתי עם אבתי ונשאתני ממצרים וקברתני בקברתם ויאמר אנכי אעשה כדברך: (לא) ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה:

²Rav S.R. Hirsch pg. 644, ד"ה Jacob

³רש"י ד"ה כאשר השביעך: ואם לא בשביל השבועה לא הייתי מניחך אבל ירא לומר עבור על השבועה שלא יאמר [יוסף] אם כן אעבור על שבועה שנשבעתי לך שלא אגלה על לשון הקודש שאני מכיר עודף על שבעים לשון ואתה אינך מכיר בו כדאיתא במסכת סוטה (דף לג).

⁴Rav Hirsch, ibid.

⁵מז כח (ריש הפרשה) – שם עושה חמש השואות בין שתי הגלויות

⁶וזקני פרעה שוריו העלוהו ועשו עמו אבל כבד.... והגלות ארך עלינו מאד ... ואנחנו בו כמתים ... ויעלו אותנו מכל העמים ... ויהיה להם אבל כבד בראותם כבודנו

⁷מח (ז) ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד כברת ארץ לבא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרתה הוא בית לחם:

⁸מהר"ל, נצח ישראל, סוף פרק א: נקברה רחל בדרך, שאם היתה נקברת רחל במערה, לא היה אצל ישראל, שהם בגלות שלהם, כח המקבץ והמאחד את ישראל בגלות שלהם. אבל נשאר בישראל כח המאחד את ישראל, רק שאינו בפעל רק בכח בלבד. ולכך רחל, שהיא כח המאחד את ישראל, שהרי כל ישראל נקראו על שמה, נקברה בדרך. ולכך מבקשת רחמים עד שיהיו ישראל מקובצים בארצם לגמרי. ואם לא נקברה רחל - שהיא עקרת הבית המקבץ את ישראל - בדרך, כבר נחלקו ישראל חס ושלוש, ולא היה אצלם עוד כח מקבץ ומאסף את ישראל.

⁹נ מט: ויבכו אתו מצרים שבעים יום

invest what must have been weeks and weeks in a funeral procession from Egypt to Israel¹. In an unprecedented show of honor, a host of kings place their crown next to Yosef's on Yaakov's coffin².

The funeral procession ends with Yosef personally burying Yaakov. Nothing new is told about Yosef's life after the funeral, and a few psukim later we learn of his death, having ruled an unprecedented eighty years³. Unlike Yaakov, there was no chance of Yosef being buried in Israel⁴, but Moshe Rabeinu would later personally deal with transferring his bones, just as Yosef had taken care of Yaakov, midah keneged midah⁵.

YAAKOV DOES NOT DIE

In beginning his very last words to his children, Yaakov tells them:

מט כט : ויצו אותם ויאמר אלהם אני נאסף אל עמי

Which Chazal explain as:

אם זכיתם ונטפלתם בי, ואם לאו אני נאסף אל עמי

It is your zechus whether you bury me [where I have requested] or not. This however "does not affect me, my true self, in the least"⁶. Perhaps Yaakov understood about himself that which the Posuk testifies:

ויגוע יעקוב⁷

Since it does not say וימות, the Sages understand that:

יעקוב אבינו לא מת⁸

¹ (ז) ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו וכל זקני ארץ מצרים: (ח) וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו רק טפס וצאנם ובקרים עזבו בארץ גשן: (ט) ויעל עמו גם רכב גם פרשים ויהי המחנה כבוד מאד:

² סוטה יג א: בראשית נ י: ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן – וכי גורן יש לאטד, א"ר אבהו מלמד שהקיפוהו כתרים לארונו של יעקב כגורן זה שמקיפים לו אטד, שבאו בני עשו ובני ישמעאל ובני קטורה ותלאו כתריהם בארונו של יעקב

³ He was thirty when he started ruling and 110 when he died. The Abarbanel comments on this: והוא דבר גדול ומבהיל מאד לא ראיתי כמוהו בכל ספורי דברי הימים אשר למלכי רומי שריו וסגניו ולשאר הימים.

⁴ אברבנאל (סוף הפרשה): והנה לא צוה יוסף שיקברוהו במערת המכפלה כמו שצוה אביו לפי שהיה יודע יוסף את אחיו שמיד אחרי מותו לא יוליכוהו לארץ כנען לפי שידע שלא יתן פרעה מקום ולא רשות לזה אלא שיקבר במצרים לזכרון גדולתו ומעשיו וזהו מה שאמר וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים.

⁵ סוטה ט: במדה שאדם מודד מודדו לו, יוסף זכה לקבור את אביו ואין באחיו גדול ממנו, לפיכך זכה שנתעסק בו משה שאין בישראל גדול ממנו, שנאמר (ר"פ בשלח) ויקח משה את עצמות יוסף עמו.

⁶ Rav SR Hirsch, pg. 678

⁷ מט (לג) ויכל יעקב לצות את בניו ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו:

⁸ רש"י נ לג ד"ה ויגוע ויאסף: ומיתה לא נאמרה בו ואמרו רבותינו (תענית ה:) יעקוב אבינו לא מת (ואע"פ שכתוב "ויקברו ימי ישראל למות", זה גופא ראייה, שהרי רק קירבה למיתה כתוב פה ולא מיתה עצמה, כנ"ל)

This seems strange, for the verses testify that Yaakov died¹, he was embalmed², the entire Egyptian nation mourned for him for 70 days³ and he was then taken to the Cave of the Patriarchs and buried there⁴. But the Sages have other sources to verify their claim⁵. Clearly, in some sense he did not die. The Shlosh explains that the part called Yaakov died – it already died when Yaakov mourned for the loss of Yosef. But then, on hearing that Yosef was still alive – ותחי רוח יעקוב – and this higher part of Yaakov (called Yisrael) never died⁶.

The Ramban⁷ explains that when the Sages say that he did not die, they mean that Yaakov Avinu reached the level where there was no contradiction between his spiritual and physical selves. Yaakov's body was a perfect *levush* for his soul. The greatest reason for separation of the body and the soul after death, incompatibility between the two, simply did not exist in Yaakov's case. It seems that his sons were not aware that all this was happening, and that even he himself may not have anticipated this⁸.

The Maharal adds that the Midos which one brings to perfection are passed on to future generations as a spiritual genetic inheritance. Yaakov had taken the perfection of Avraham Avinu's "right-sided" chesed and Yitzchak Avinu's "left-sided" gevurah and added a lifetime of his own growth to create a perfect combination and balance of the two⁹. Therefore, Yaakov could be sure that he would live on in his

¹ מט (לג) ויכל יעקב לצות את בניו ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו:

² נ (ב) ויצו יוסף את עבדיו את הרפאים לחנט את אביו ויחנטו הרפאים את ישראל:

³ נ (ג) וימלאו לו ארבעים יום כי כן ימלאו ימי החנטים ויבכו אותו מצרים שבעים יום:

⁴ תענית שם: א"ר יוחנן יעקב אבינו לא מת, אמר ליה רב נחמן לרב יצחק, וכי בכדי ספדו ספדיא וחנטן חנטיא

⁵ תענית שם: אמר ליה, מקרא אני דורש (ירמיה ל) ואתה אל תירא עבדי יעקב וגו' כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים, מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים ורש"י ותוס' שם הסבירו כפשוטם ועיין בתורה תמימה בפסוק זה שהאריך

⁶ של"ה: ענין יעקב אבינו לא מת, כי היו בו שני עניינים של נפש, החלק של יעקב כבר מת מאבילות של יוסף, ואחר כך "ותחי רוח יעקב" וחלק זה שוב לא מת, רק "ויקברו ימי ישראל למות" והוא החלק הנקרא ישראל ... היא במעלה יתירה מחלק יעקב. ... זהו "ועשית עמדי" כלומר עם "ישראל" הנזכר.

רמב"ן מז כט: כי שם יעקב נאמר על מדות הגוף בעניני הגוף בעולם הזה, כי מה שנקרא יעקב על שם וידו אוחזת בעקב עשו (בראשית כה, כו), ושם ישראל נאמר על מדות הנפש הוא שכתוב (שם לב, כט) כי שרית עם אלהים:

⁷ סוף הפרשה

⁸ רמב"ן, בראשית מט לג: ויגוע ויאסף ומיתה לא נאמרה בו, ואמרו רבותינו (תענית ה) יעקב אבינו לא מת, לשון רש"י ולדעת רבותינו, הרי יעקב הזכיר מיתה בעצמו (לעיל מח כא) הנה אנכי מת והיה אלקים עמכם ואולי לא ידע הוא בנפשו, או שלא רצה לתת כבוד לשמו וכן (להלן נ טו) ויראו אחי יוסף כי מת אביהם, כי להם מת הוא, או שלא ידעו הם בזה כלל וענין המדרש הזה כי נפשות הצדיקים צרורות בצרור החיים, וזו תחופה עליו כל היום, לובשת לבושה השני שלא יפשטנה ערומה, כיעקב, או תתלבש לעתים מזומנות ויובן הענין הזה במסכת שבת (קנב:) ובמסכת כתובות (קג):

⁹ רבינו בחיי: ועל דרך הקבלה יעקב אבינו לא מת שלא היתה מדתו כענין שאר מדות הקצוות שהן גורמות הפכים, ובאור זה כי מדתו הוא המכריע ואע"פ שהוא כלול מכל המדות ומקבל מהן בעבור שהוא עולה דרך סלולה עד ראשית הראשית שהוא מקור החיים, על כן אמרו ביעקב לא מת ולא אמרו כן על אברהם ויצחק לפי שהן מדות הקצוות לימן ולשמאל

children and grandchildren and that his spiritual achievements would be permanent¹. Since his descendents, Klal Yisroel, would be *Nitzchi*, so too would Yaakov's spiritual legacy live forever².

There are other senses in which Yaakov Avinu did not die. He felt nothing of the pangs of death³. More importantly, his body was at such a spiritual level that his soul did not need to separate from his body completely⁴. Normally, after death the soul exists in the realm of Olam HaNeshamos, totally separate from the body. It is vital that the soul at this stage be in an environment where it can continue to grow, in preparation for its recombining with the body during Techiyas HaMeisim⁵. But in rare cases, the body is so holy that the soul is not prevented from this growth by continued association with the body⁶. Rebbe, Rav Yehuda HaNasi, was another example of this. After his death, he would continue to come and make Kiddush for his family every Friday night⁷. And even though a dead person is normally exempt from doing the Mitzvos, Rebbe was still considered to be alive⁸. Yaakov, who had inherited the great achievements of Avraham and Yitzchak, added his own achievements to reach this rare degree of wholeness and holiness⁹.

¹גור אריה ד"ה ואמרו רז"ל ... ולפי זה אם נמצא שני דברים מתיחסים ביחד אי אפשר לומר שהאחד יתואר במציאות והאחד יתואר בהעדר שמאחר שהם מתיחסים אי אפשר לומר כך שהרי המציאות וההעדר אין להם התיחסות. וידוע כי האב והבן מתיחסים ביחד וא"כ ראוי לומר שאם הבן בחיים שגם האב בחיים מאחר שהאב והבן מצטרפים. (עיין שם שהאריך ונתן עוד תירוץ)

²מהר"ל, דרך החיים (על אבות) ה' ד: לכך אמרו (תענית ה' ע"א): יעקב אבינו לא מת, והנה הוא בטובה נצחית אשר לא יסולק כלל - מורה על טוב ישראל שיהיו נצחיים. ומפני כי יהיה העולם הכל רוחני ... ולפיכך מורה על זה מה שאמרו רבותינו ז"ל שיעקב אבינו לא מת, ואין ספק כי חיי יעקב עתה הם רוחניים, לא כמו חיים האלו שהם טבעיים, ודבר זה מבואר.

³רבינו בחיי: פירוש לא מת לא טעם טעם מיתה

⁴רבינו בחיי: או יהיה ענין לא מת כי נפשו של יעקב היה מרחפת על גופו תמיד לתוקף קדושתו כי שאר נפשות הצדיקים שאינם במדרגת הקדושה כמוהו חוזרות לשרשן ולעקרן וכיון שעלו לא ירדו, אבל יעקב לקדושת גופו ומעלתו היתה נפשו עולה ויורדת

⁵דרך ד' (א ג יב): אמנם בצאת הנשמה מהגוף ולכתה אל עולם הנשמות, הנה שם מתפשטת ומזדהרת בזהירה, כפי מה שראוי לה על פי מעשיה, ובמה שהיא משגת שם כל זמן היותה שם - מתחזקת ממה שנחלשה בגוף, ומזדמנת יותר למה שראוי שתעשה בזמן התחייה, עד שכשתשוב בזמן הראוי, תוכל לפעול בו הפעולה הנאותה לה

⁶ובבא בתרא יז. שבנימין, עמרם, ישי וכלאב בן דוד לא הוסיפו לגופם שום עכירות ע"י מעשיהם, ומ"מ הצרכו למות בעטוי (= הזוהמא) של נחש. עיין בדעת תבונות סימן עב

⁷רבינו בחיי: והכח הגדול הזה אינו נמצא רק לקדושים אשר בארץ יחידי הדורות כגון רבינו הקדוש, ומזה דרשו רז"ל בכתובות פרק הנושא (דף ק"ג) כל בי שמשי הוה אתי לביתה (כל ערב שבת היה בא לביתו) יומא חד אתיא שבותיה וקא קריא אבבא (יום אחד באה שכנה וקראה על הפתח) אמרה לה אמתיה שתיקי דרבינו יתיב (אמרה לה שפחתו: שתיקי, דרבי יושב) כששמע רבי תו לא אתא (שוב לא בא) שלא להוציא לעז על הצדיקים הראשונים, כלומר שחזרה נשמתם לשרשה ולא הגיעו אל המעלה הזאת להיות להם כח גדול כל כך כמו רבינו הקדוש, וכ"ש ביעקב אבינו שנתקדש בג' קדושות, בקדושת אברהם שנתקדש במצות מילה קודם שיוולד יצחק, ובקדושת יצחק שנתקדש בעקדה על גבי המזבח להיות עולה תמימה, ובקדושת עצמו שהוא שלישי לאבות תשלום המרכבה ולא היה בזרעו שום פסול, ומטעם זה נראה לומר שנקרא הקב"ה על שמו (ישעיה כט) קדוש יעקב, ולא מצאנו קדוש אברהם קדוש יצחק:

⁸חזקוני

⁹רבינו בחיי: יעקב אבינו שנתקדש בג' קדושות, בקדושת אברהם שנתקדש במצות מילה קודם שיוולד יצחק, ובקדושת יצחק שנתקדש בעקדה על גבי המזבח להיות עולה תמימה, ובקדושת עצמו שהוא שלישי לאבות תשלום המרכבה ולא היה בזרעו שום פסול, ומטעם זה נראה לומר שנקרא הקב"ה על שמו (ישעיה כט) קדוש יעקב, ולא מצאנו קדוש אברהם קדוש יצחק:

With this holiness, Yaakov Avinu remained alive with a soul surrounded by a body, though not his original body which was buried. We cannot really understand this concept, but in truth death itself is not really a logical thing¹. Similarly, when Rebbe appeared for Kiddush, he did not do so in his original body. Rather, his soul was surrounded by something which technically was physical, but was actually so spiritual that it had only the faintest outlines of the physical². Anyone can achieve this level, though few have. The verse testifies that צדקה תציל ממות: giving charity will save one from death – not physical death, but from death as Yaakov Avinu did not die³.

If Yaakov did not die, this means that future generations are able to experience the spiritual benefits of his presence. Our parsha begins with the words ויחי יעקוב, that Yaakov lived. The parsha is so named because this is the essence of all that happens in this parsha. Even in his death, ויחי יעקוב, he continues to live on.

THE END OF THE AVOS

Our Parsha ends the book of the Avos. The next Parsha begins the book of the *Banim*⁴. There it again talks about the life of the Jewish people, ויפרו וירבו מאד, and this too is drawn from ויחי יעקוב⁵.

Sefer Bereishis starts with an intense focus on six days of creation. Twenty generations then pass in the space of one parsha until we reach the story of the Avos in the 3rd parsha, *Lech Lecha*. 1948 years of history have passed when Avraham Avinu is born. Three parshios of Avraham and a little bit about Yitzchak lead to a further slowing down with Yaakov and his sons. Now, right at the end of Bereishis, we learn in one posuk that Yosef lived to see his grandchildren, the same generation as Amram, the father of Moshe. Yosef dies a little more than 2300 years after the world was created and the story of the Avos is complete. All of Sefer Bereishis is

¹ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ, ס' ז דף 36: דיעקוב אבינו לא מת (תענית ה': ואע"פ שחנטו חנטיא וספדו ספדיא וקברו קבריא, הכל כפי המושג בעוה"ז ובאמת לא מת, ודבר זה אינו מושג כלל בעוה"ז רק דרך חוקה כמו שגוף ענין המיתה היא ג"כ חוקה דאי אתה רשאי להרהר רק דכבר גזר

² רבינו בחיי: ולפיכך יעקב אבינו לא מת אך נשאר קיים בגוף ובנפש, הגוף הזה הוא הגוף השני הדק שבו הנפש מתלבשת בצורת גוף ויש לו ממש אבל הוא דק עד מאד מתלבשת בו לעתים מזומנות והוא מערב שבת לערב שבת או מיום הכפורים ליום הכפורים הוא משוטט בעולם בשליחותו של הקב"ה ומתראה למי שהוא חפץ בו כי הראשון הגס נחנט ונקבר כפשוטו של מקרא, וזהו מאמר החכם שאמר מקרא אני דורש שנאמר (ירמיה מו) הנני מושיעך ואת זרעך, מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים כלומר מה זרעו בחיים בגוף ובנפש אף הוא בחיים בגוף ובנפש והוא הגוף שהזכרתי:

ונראה לי כי לזה רמזו באיכה רבתי שדרשו שם (איכה ב) ויבער ביעקב כאש להבה, כשהפורענות באה לישראל אין מרגיש בה אלא יעקב שנאמר ויבער ביעקב, וכשהטובה באה לישראל אין מרגיש בה אלא יעקב שנאמר (תהלים יד) יגל יעקב ישמח ישראל ע"כ, ומן הידוע כי לשון מרגיש אינו נופל על הגוף שנחנט ונקבר כי אם על הגוף הדק שיש בו ממש והוא בעל הרגש, וזהו ענין רבינו הקדוש שבכתובות והנהו קפולאי במס' שבת פרק השואל, וכ"ש ביעקב שדיוקנו חקוקה בכסא הכבוד

³ רבינו בחיי: וזהו סוד הכתוב (משלי י ב) וצדקה תציל ממות

⁴ רמב"ן, הקדמה לשמות

⁵ אור גדליהו, שם: ובזוה"ק (פ' ויחי רטו.) דפרשה זו סתומה כדי שלא להפסיק ביו מה דכתיב ויפרו וירבו מאד לויחי יעקוב, ואולי הונה כנ"ל שחיות הזה של יעקב"א נסתמה בתוך כלל ישראל, וכמו דאיתא שיעקב"א ראה את האילן עומד על פרקו, וכבר נולדו כל הששים רבוא

really a completion of the creation process. In fact, another name for Sefer Bereishis is Sefer HaBriah or Sefer HaYetzira. With the Avos, the patterns of history have been put into place for all time. The Avos were the seeds of human history from which all later events would later sprout¹. The story of their descendents now begins. The rest of the Torah will take place in Moshe Rabeinu's life.

¹אור גדליהו (פ' ויחי ליקוטי דברים): ספר בראשית נקרא ספר יצירה, וכמו שמבאר הרמב"ן בסוף הפרשה כי בו חדוש העולם ויצירת כל נוצר ובמקרי האבות שהם כענין יצירה לזרעם מפני שכל (מה שאירע להם) ציורי דברים לרמוז (או) להודיע כל העתיד לבא להם, ואין הכוונה שמעשי האבות באים רק להודיע מה שעתיד לבא ומה שעתיד להיות, כי אי נפקא מינה לנו בידיעה זו, רק שהם יצירה, שמעשה האבות הם זריעה למה שיצמח אח"כ במעשה הבנים.

חנוכה

CHANUKA

What is [the reason of] Hanukkah? For our Rabbis taught: On the twenty-fifth of Kislev [commence] the days of Hanukkah, which are eight on which a hesped and fasting are forbidden. For when the Greeks entered the Temple, they defiled all the oils therein, and when the Hasmonean dynasty prevailed against and defeated them, they searched and found only one jar of oil which lay with the seal of the High Priest but which contained sufficient for one day's lighting only; yet a miracle happened and they lit [the lamp] therewith for eight days. The following year these [days] were appointed a Festival with [the recital of] Hallel and thanksgiving¹.

Everyone associates Chanuka with the lighting of the Menorah, and the miracle of the oil in the Temple is well known. But anyone who would have lived during that period of time would have been much more aware of the great military battles and victories for the Jews². The fact that the light of Menorah lasted for eight days was certainly a miracle, but the victory of a small band of Jews against the mighty Greeks was a much more visible and extended miracle. In fact, because the Jews were flourishing in their gratitude, they brought down a holiness that to this day we celebrate as Chanuka³.

Yet, even after that victory, the Jews remained in exile of sorts. For, although they gained control over a small Jewish kingdom and its Temple, the Greek empire remained intact, surrounding it and injecting into it its powerful culture. (It seemed similar to the post-Purim reality, when the Sages refused to implement Hallel on Purim because we were still beholden to Achashveirosh⁴.)

The holiness of Chanuka lies not in a final redemption. Rather, Chanuka is a festival which allows us to deal with exile, of how to think like Jews in a pervasive counter-culture. It is a festival of light, of a light so powerful that it shines into our darkest exile⁵. Even when we are under the control of the nations the miracle is that we still cling to G-d as our King and our Master⁶. Even when a Greek power hides

¹ שבת כא: מאי חנוכה? דתנו רבנן בכ"ה בכסלו יומי דחנוכה תמניא אינון (שמונה ימים הם) דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון: שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמינים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה...

² וזהו מה שאומרים בנוסח על הניסים: מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים

³ שפת אמת בראשית – לחנוכה [תרל"ב]: (ליל ג) עשאוים יו"ט בהלל והודאה. פירוש ע"י שהכירו גודל הישועה מהשי"ת והללו והודו בכל לבבם עי"ז המשיכו הארת הנס לעולם. וכן צריך להיות בכל אדם כשמרגיש איזה ישועה ומתגלה הטוב בגודל חסד ה' וכפי השבח והודי' שנותן. כך נשאר אצלו לדורות

⁴ שפת אמת בראשית – לחנוכה [תרל"ב]: בפורים לא קבעו הלל דאכתי עבדי דאחשורוש כו'. וגם בנס זה לא הי' יציאה וביטול לכל מלכות יון.

⁵ שפת אמת שם: הנס דחנוכה הי' באור והוא למצוא ההארה הגנוזה גם בחושך ובגלות.

⁶ שפת אמת שם: ולהנ"ל ע"י הנס הרגישו שהם עבדי ה' אף שהיו בגלות וזה עצמו הנס שהם עבדי ה' בהתגלות אף בתוך החושך כנ"ל.

and darkens G-d's presence, we are able to see Him below the surface. This is the power of Chanuka, something above nature – ימי שמורה – days of eight¹.

Every Jew has this power, a kernel in the center of his soul which is unsullyable by outside forces. The center of each Jewish soul is like the oil with the seal of the Cohen Gadol².

Chanuka and wisdom go together – the oil reflects the wisdom. But, it is the oil of the Cohen Gadol not of the Sage which produced the miracle. For ultimately, human wisdom is limited – it can never truly be wisdom. This was exactly the clash of Judaism with Hellenism³. Hellenism was an incredibly pervasive and powerful culture. It was this culture, much more than the Greek armies that the Jews were fighting. The light of Menorah came to shed light in a time of the darkness of Galus⁴ so that things became clear again⁵.

The Ark in the Temple also reflected the wisdom of the Torah; but that was the written Torah. The Menorah reflected the wisdom of the Torah SheBaal Peh. Chanuka . The last ⁶is a time of transition from the Torah SheBaal Peh to the Torah SheBichtav prophets became prophets at the end of the First Temple era, and some of them lived into the beginning of the Second Temple era. There were then no more prophets, and the era of understanding the Torah through the Oral Law alone was ushered in. Therefore, the Sages say:

יומא כט. - אסתר סוף כל הניסים. והא איכא חנוכה? ניתנה לכתוב קא אמרינן

i.e. Megillas Esther was the last of the Sforim, written because of a miracle, which , essentially a process of prophecy. Nes Chanuka was incorporated into the remained a phenomenon without such a megila and is therefore a part of the wisdom of the Oral Law.

Chanukah did not produce the Oral Law; rather, the Oral Law produced Chanuka. It was just when the Jew mover from prophecy to the Oral law that the

¹ שפת אמת שם: ונשאר גם לדורות הרגשה ממה שלמעלה מן הטבע אף בעוה"ז. וז"ש בני בינה ימי שמורה קבעו כו'. ויל"ד דהול"ל שמורה ימים. מהו ימי שמורה. ונראה שהם ימים בבחי' שמיני שלמעלה מהטבע ובכל יום יש בחי' שמורה כנ"ל:

² שפת אמת לחנוכה, תרל"ב, תרל"ג

³ שם משמאל (חנוכה ליל ג) הנה שמן הוא חכמה כבש"ס (מנחות פ"ה ע"ב) מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצוי' בהן, וכתוב (תהלים קי"א) ראשית חכמה יראת ה', והיינו כי חכמה הבאה לאדם היא רק שפע אלקי, חולתה איננה נקראת חכמה רק דרך השאלה, כדכתיב כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. וע"כ אי אפשר לאדם לקבל חכמה מהש"י רק ע"י יראה שהוא עומד מרחוק כדכתיב (ירמ' ל"א) מרחוק ה' נראה לי ⁴ב"ר חושך זה יון

⁵ רב שמשון פינחס

⁶ סדר עולם רבא פ' כז (דף צח): עד כאן היו הנביאים מתנבאים ברוח הקודש מכאן ואילך הט אונך ושמע דברי חכמים. ביאור הגר"א: פ"י משהרגו את היצר הרע בטלה נבואה

This is because the form, as the טומאה, but only in כח came from the same זרה for עבודה זרה. Therefore, when the one became זה לעומת זה, automatically the other became בטל. Similarly, once which began to flower יונית חכמה became זה לעומת זה took over, the תושבע"פ well. Although the Rav Tzadok we bring immediately below does not appear to agree with just at this time. of יצר הרע the essential reason for the change over, (i.e. that it was rooted in the desire to be), nevertheless he does agree to the essential linkage of these factors one to the other. The first Galus ע"ז Galus Yavan, the Galus of Chochma (after this transition was Galus Yavan, the Galus of Chochma) פ.

Greek exile, the Hellenistic era, began. The Greeks, with their great philosophers, breathed in the same air of wisdom that the Jews did and produced a man-made wisdom at the exact time that the Jews were flourishing in their Oral Torah – זה ברא אלוקים.

(Whenever a certain power is unleashed into the world, writes Rav Tzadok HaCohen, it becomes available to be used both for Kedusha and for Tumah. Or, put differently, it becomes available to be used by Jews and non-Jews alike. While we were in the of the Tumah זה לעומת זה, the period of prophecy, of receiving wisdom, הנהגת הנבואה to הנהגת החכמה. However, when Klal Yisroel changed from כישוף to כישוף, the new Yetzer Hora from prophecy to the Oral Law, ceased to be a problem. The new Yetzer Hora became Western Philosophy, This was a Chochma that reached up to יונית¹ became Western Philosophy, great heights and seemed to point in the right direction. But just at the point where this wisdom might seem to connect us back to G-d, the Greeks cut the knowledge off from connecting to its source. Instead of man self-transcending to connect with G-d, we are left with man idolizing himself².)

The challenge for the Jews was to show how their Oral Law has its origins in the heaven not on earth. This is tricky. For the process of wisdom has less clarity than the process of the prophecy which the Jews had just left behind. Wisdom, if an attempt to understand the Oral law, always has a human element and can lead to error³. On the other hand, this allows for a deeper understanding of things⁴. And

¹רב צדוק הכהן, פרי צדיק (לחנוכה - אות ב בבראשית עמ' 140): ובימי החשמונאים היה עיקר התפשטות התורה שבעל פה וזה לעומת זה עשה האלקים ומצד התרבות הדברי תורה היה התגברות חכמת יונית שהיא היפך חכמת תורה שבעל פה והיה אז אריסטו ראש חכמי היוונים.
רב צדוק הכהן, רסיסי לילה [נ] ד"ה וזה: ...ולעולם כפי הנהגת התורה בישראל כן הוא הנהגתו ית' כל העולמות ואף האומות מתנהגים כן ב"זה לעומת זה". וכל ריבוי ע"ז אצלם וחרטומים ומכשפים היו כל זמן שהיתה גילוי שכינה ונבואה בישראל ומשנסתלקה והתחיל תורה שבעל פה, התחיל ג"כ אצלם חכמת יונית שהיא חכמה אנושית. כי התחלת אנשי כנסת הגדולה היה בתחילת מלכות יון שאז היתה חתימת הנבואה וע"כ יון הם שהתחילו בגזירת שמד:....

²ספר הכוזרי מאמר רביעי אות יג:....אכן הפילוסופים אם אמנם רחקו כל הרחק הזה מהשגת האלוהי לפי הנבואה אין להאשימם על כך כי אל חכמת האלוהות לא היה להם מבוא כי אם דרך ההקש ההגיוני וההקש לא הביאם כי אם למה שאמרנו ואכן אותם מהם האוהבים להודות על האמת יאמרו לבעלי התורה דברים שאמר סוקרטס (לבני עירו) חברי האזרחים חכמת אלוהות זו אשר לכם אין אני מכחישה אולם אומר אני כי איני מכירה כי אני יודע רק בחכמה האנושית....

ספר הכוזרי מאמר חמישי אות יד – בענין חכמת האלוהי: ...ואנחנו לא נדע איך יהיה הדבר הזה ועל ידי מה אם לא שתבואנו ידיעה על כך בדרך הנבואה ואלו היתה לפילוסופים בזה חכמת אמת היו הם עצמם משיגים מדרגה זו שהרי הם הנושאים דברם על הנפש ועל הנבואה אולם למעשה אינם אלא כשאר בני אדם אם אמנם יתרון להם בחכמה האנושית וכמו שהיה אומר סוקרטס הראשון לאזרחי אתונה העם אין אני כופר בחכמת האלוהות אשר לכם רק זאת אמר אני איני מבין אותה לי אין ידיעה כי אם בחכמה האנושית....

³רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ דף 141-2 סוף קטע המתחיל ומצוה האחרונה:
שבדור הנביאים היה עיקר החשק וההשתוקקות של ראשי ישראל וצדיקי הדורות לנבואה שהוא השגה ברורה שהוא מן השמים, מה שאין כן השגת חכמה שהוא נעלמת שאפשר שאינן אלא דמיונות כוזבות של עצמו ולא תורת אמת ברוה"ק והם חשקו לדבר ברור וידיעה ברורה ולכן לא היה אז התפשטות דתורה שבע"פ כ"כ בישראל

⁴רב צדוק, שם: והם חשקו בכך להשיג השגות יתירות אע"פ שהוא דרך העלם. ועי"ז היה הסתלקות הנבואה והינינו ע"י תוקף החשק שהיה להם להתגלות חידושין דאורייתא שלמעלה מעלה מהשגת הנביאים, ומסטורין דתורה שבע"פ בלבם בדרך העלם שהוא מדת לילה נסתלקה הנבואה שנמשכה מנבואת משה רע"ה דע"כ באו דבריהם (של נביאים) ג"כ בכתב דוגמת התורה שבכתב שהוא מדת היום דהיינו התגלות ברור שלא במחשכים והעלם.

Other reasons are brought by Rabbi Avigdor Miller (Torah Nation) who says that the rise of false prophets made it confusing to know what was true prophecy and therefore prophecy was no longer an accurate way to clarify things.

indeed, we ultimately had our Talmuds to show for the Torah wisdom that was produced during this time.

But, the counterfoil was never far away. Unlike the Babylonian and Persian exiles which occurred earlier, the Greek exile occurred without the destruction of the Temple. Yet, the Temple no longer radiated its light. In its place, an extremely powerful wisdom, the wisdom of the Greek philosophers, began to reign. The essence of the Greek exile was that it caused spiritual darkness. Jews no longer related to the Torah as a source of their values; many no longer saw the Torah as even something that was as deep, contemporary and profound as Hellenism. The Hellenists had no interest in enslaving the Jewish body – it was their minds – their Torah – that they were after¹:

והארץ היתה תהו וזו בבל. בהו מדי. וחושך זו יון²

And darkness – this was Greece. The verse referred to here is the second verse of the Torah – And (as a result of a creation – of there being now not only a Creator but a created being) the earth was a morass of confusion, of undifferentiated mass and there was darkness on the face of the depths. Now, it was possible to imagine the created world as separate from the Creator, of imagining that each part of the creation has independent existence. This was indeed darkness. And it was destined to be Hellenism's unique opprobrium that it would be the one to show this with the full force of its great philosophical tradition.

. But, the **בהו** and **תהו** Without the Kedusha radiated by the Temple we are in a state of only way that we can be in exile in the very midst of that Temple is if darkness descends to cover the light of the Temple. The resolution of this darkness had to be

points out that Galus caused the loss of prophecy. Prophecy, he states, requires the Aron in its place. Prophets always had to have their first prophecy in Israel, where the influence of the Aron could be effective in facilitating the prophecy.

¹מהר"ל, נר מצוה (עמוד יא): והמלכות (השלישי, של יון) ראה אותו דניאל כנמר, מפני כי מלכות זה הוא כנגד חלק הג' שבאדם ... הוא השכל, ... ולכך היו נותנים דעתם על התורה ולבטל אותה מישראל, כי לא היו רוצים שתהיה החכמה, בפרט שהיא יותר חכמה והיא יותר עליונה מן החכמה האנושית שהיה להם, כמו שהיא התורה שהיא החכמה על הכל. ... ולכך המלכות, הם היונים, לא היו מתנגדים לישראל כי אם בתורתם

²בראשית א ב: וְהָאֲרֶץ הָיְתָה תֵהוֹ וְכָהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם: מדרש רבה בראשית פרשה ב פסקה ד: (ד) ר"ש בן לקיש פתר קריא בגליות והארץ היתה תהו זה גלות בבל שנאמר (ירמיה ד) ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו זה גלות מדי (אסתר ו) ויבהילו להביא את המן וחושך זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגירותיהן שהיתה אומרת להם כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל על פני תהום זה גלות ממלכת הרשעה שאין להם חקר כמו התהום מה התהום הזה אין לו חקר אף הרשעים כן ורוח אלהים מרחפת זה רוחו של מלך המשיח...

through a miracle of light¹. This light was not just the oil of the Cohen Gadol, but also the light of the Oral Law². Daniel has a dream of the four exiles. In it, he sees the Greeks in the form of a leopard. The strength of a leopard is known for its determined speed, for its bold נמר – a and in humans it is a alacrity and sharpness³. This combination is known as עזות characteristic of the wise, for someone who is too embarrassed to ask does not learn⁴. The Greeks shared this trait with the Jews⁵. (Rebbe Meir went so far as to say that because of their the Jews were given the Torah⁶!) So great were the Greek philosophers that there is hardly anything that came in the 2000 years of philosophy that followed that the Greeks had not already said. The original great philosopher was Socrates. Socrates' student was Plato, whose student was Aristotle. Aristotle's student in turn was Alexander the Great. Alexander the Great conquered vast parts of Europe and Asia and introduced Hellenism, or Greek Wisdom, into the local societies. And one of those societies was Israel. The arrogance of Hellenism was such that it became impossible for them to recognize any source of wisdom that could be above them. Here they had, by the power of their own minds, transcended the idolatry and kishuf of the past, but they could not accept that there could be such a thing as prophecy and therefore a Divine Torah. For it was inconceivable to them that anything could exist and not be grasped by their own minds⁷. Beauty, the human body – these were things within their grasp – and therefore

¹שפת אמת ספר בראשית - לחנוכה – שנת תר"נ: איתא במדרש והארץ היתה תהו זו בבל. בהו מדי. וחושך זו יון שהחשיכה עיניהם של ישראל כו'. כי בבל ומדי היו בעת שחרב ביהמ"ק ואז העולם תהו ובהו. אבל בימי יון הי' ביהמ"ק קיים רק אותן הרשעים החשיכו עיניהם שלא יוכלו לקבל אור ביהמ"ק. לכן כאשר נקם השי"ת נקמתו נתן לנו הארה מביהמ"ק גם לימי החושך עתה שחרב ביהמ"ק אעפ"כ מאיר אור מן המנורה וזהו מדה במדה. ואיתא מוזהר בימין כי הכל הוא בכח התורה כדכתיב אח"כ ורוח אלקים מרחפת ע"פ המים ואין מים אלא תורה. פי' ודאי ד' מלכיות היו מוכנים להיות. אבל התורה ניתן לבני"י שיוכלו לקבל אלקיות בכח התורה אפילו בזמן מלכות שלהם. אבל היונים ימ"ש זכרם רצו להעבירו ממצות השי"ת ולהשכיחנו תורתו הקדושה לכן אבד זכרם מן העולם. ומוזהר היא אור התורה שיש בבני"י קבוע וקיים כמוזהר בבית. אבל נ"ח משמאל הוא לפי שעה. בימים האלו להנקם מהם מאיר נרות מאור התורה גם בשמאל כמ"ש לעיל:

²Chanuka was during the period of רישון, it has the wisdom of רשון. Therefore, although it is lacking in the Nisim of Bayis שני. אעפ"כ שלא שרתה שכינה בבית שני, מכל מקום עיקר התורה וזיוה והדרה לא היה אלא בבית שני שלא רצו לבנות עד שהבטיחם לגלות להם רזי התורה (פרקי היכולת מובא ברס"י לילה של רב צדוק הכהן דף 158) עיין בשפתי חיים ח"ב דף קטז מאמר שלם על זה.

³מהר"ל, נר מצוה (עמוד יא): וזה שראה דניאל מלכות השלישי הזה שהוא דומה לנמר, כי זאת החיה היא עז ביותר, וכמו שאמרו: (אבות פרק ה, משנה כג) הוי עז כנמר

⁴מהר"ל, שם: וזאת המדה היא שייכת אל אשר הוא מוכן אל החכמה, כמו שאמרו ז"ל: (אבות פרק ב, משנה ה) ולא הביישן למד

⁵מהר"ל, שם: ולכן מדת ישראל היא עזות

⁶מסכתא ביצה: (כה, ב) תנא משמיה דר"מ, מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין

⁷רב צדוק הכהן, פרי צדיק (לחנוכה - אות ב בבראשית עמ' 140): רב צדוק הכהן, פרי צדיק (לחנוכה - אות ב בבראשית עמ' 140): ומצד חכמתם היה להם התנשאות וגסות רוח והתלוצצו מכל אמונות הקודמות ואף מעבודה זרה וכישוף. ואמנם רצו לבטל גם התורה הקדושה ודבר נבואה, כי אמרו אם היה מציאות נבואה בעולם שהשם יתברך ידבר עם בני אדם היו הם משיגים זה. ומחמת שלא השיגו בחכמתם הדברי תורה לא האמינו בדברי תורה שאמרו שאין חכמה בעולם רק מה שהם משיגים ועל כן נקראים זדים.

these became their idols. Torah requires humility to grasp,¹ to recognize that there is a higher source of wisdom, and humility was just not in the Greek lexicon². Hellenism introduced Galus Yavan, a Galus imposed not so much on the body as on the mind³. Hellenism was a world-view that conquered the minds of a great number of Jews, permeating much of Jewish society. In previous exiles, we did not find in Persia. The exiles of Bavel and Persia were experienced as **מתפרסים** Bavel or Jews toughing it out to be Jews, not trying to out-Babel the Babylonians or out-Persian the Persians.

⁴, Jews who became **מתיונים** Yet, for the first time during the Greek exile we find Hellenists. Rav Hutner says that Chanuka is a Jewish physical rebellion to recapture the minds of the Jewish people. Hence it is the Wisdom of the Menorah, shining its light outwards, that is the core of this festival.

Here is a classic: Good, with its heroes⁵, conquers evil, and so we celebrate. But things are not so simple. Yavan was a descendent of Yafet, Noah's eldest son. His blessing was:

בראשית ט כז: יפת אלוקים ליפת וישכון באהלי שם

From which the Sages learn an astonishing thing. A Torah Scroll written in English is not a Torah Scroll. It is but a translated text, and one cannot be *Yotzeh Krias HaTorah* through it. It lacks the Kedusha of a *Sefer Torah*. However, a Torah scroll written in Greek is an authentic Torah scroll⁶.

יפיותו של יון תשכון באוהלי שם⁷.

¹רב צדוק הכהן, שם: ויעקב אבינו ע"ה זכה לתורה על ידי שפלותו בעיניו כמו שאמר קטונתי מכל וגו', ונאמר יעקב כי קטן הוא דברי תורה מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך וסימן לגסות הרוח עניות דתורה (קידושין מט ע"ב) ואמרו אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשים עצמו כמי שאינו (סוטה כא ע"ב).

²רב צדוק הכהן, פרי צדיק (לחנוכה - אות ב בבראשית עמ' 139): איתא (בבראשית רבה פ' ב) וחשך זה מלכות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל כו', וכתבו בספרים הקדושים חשך ראשי תבות "חמור" שור "כלב ג' קליפות הנזכרים. דקליפות היונים היה מינות וזה שורש כל הקליפות שבא מהגאווה שגבה לבם שהם חכמים בעיניהם ומזה באו למינות. ועל ידי כן באו גם כן לב' הקליפות שהם הקנאה והתאוה. ... וכן עיקר הדברי תורה נקנה על ידי שפלות ... וחכמתם שהוא חשך היפך תורה אור מביא לידי קליפות התאוה

³The Greeks never decreed genocide on the Jews. Unlike the Nazis or Haman, the Greeks did not hate the Jews as a nation or as a race. All their laws had to do with prohibitions on the practice of Judaism. So too, the war of the Jews was not to wipe out the Greek presence in Israel so that they could be politically independent. They were fighting for their right to practice their religion. With the victory the Jews regained their own Chochma, Chochma Elohis.

⁴פחד יצחק

⁵מסכת מגילה דף יא עמוד א: ויקרא כ"ו: לא מאסתים ולא געלתים לכלתם (...להפר בריתי אתם - כי אני ה' אלהיהם) במתניתא תנא: לא מאסתים - בימי כשדים, שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה, ולא געלתים - בימי יוונים, שהעמדתי להם שמעון הצדיק, וחשמונאי ובניו, ומתתיה כהן גדול, לכלתם - בימי המן, שהעמדתי להם מרדכי ואסתר, להפר בריתי אתם, - בימי פרסיים, שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות, כי אני ה' אלהיהם - לעתיד לבוא, שאין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם.

⁶מהר"ל, נר מצוה (עמוד יא): ולכך דרשו ז"ל יפת אלקים ליפת וישכון באהלי שם (בראשית ט, כז), ופרשו ז"ל (מגילה ט, ב) א"ר חייא בר אבא היינו טעמא דכתיב יפת אלקים ליפת, יפיותו של יפת יהא באהלי שם, כלומר מן היופי של בני יפת, וזהו לשון יוני שהוא היפה יותר, יהיה התורה באהלי שם, כי מותר להיות התורה בלשון שלהם. וכ"ז מפני שיש לה החכמה יותר משאר אומות.

⁷מגילה ח: וט: אין כתבי הקודש נכתבים בשום לשון כי אם בשפת יון שנאמר יפיותו של יון תשכון באוהלי שם

Despite the fact that the Greeks certainly had no *chelek* in the Torah, the wisdom of -like, that its language could actually hold the words *על* this nation was so powerful, so of the Torah¹. And it was just because their wisdom was so great that they felt threatened by the Torah as an alternative².

And so a great battle developed, Athens versus Jerusalem, man-made wisdom pitted against its Heavenly alternative. Just as the Jews were making their transition from prophecy to a seemingly more man-centered approach, the Oral Law, they were faced with a challenge of showing that all their wisdom comes from G-d after all. The Greeks understood exactly why the Jews were so powerful and it was not because the Jews were so clever. Take the G-d out of the Jews, the Greeks said, and we will out-wisdom them on our grounds³. Show that G-d has abandoned them, as He surely has since the sin of the Golden Calf⁴, and their wisdom will become but a little department in the world of Hellenism⁵. Let Shimon Hatzadik and his people keep their temple⁶ – we are reasonable people after all. What we want is their minds. Rav Hutner⁷ explains that G-d reveals His Will to us in two ways – through the Ten Sayings of Creation⁸, the world of natural law, and through the Ten Commandments, the world of moral and spiritual choice. The former is like an outer garment to the latter. Beneath the world of scientific imperatives lie the deeper layers of *Chochmas HaTorah*, of choice:

חכמת הטבע ... הרי היא חכמה חיצונית לגבי חכמת התורה

¹מהר"ל, נר מצוה: ולפיכך האומה הזאת בקשו שיכתבו להם חכמים התורה יונית, כמו שמפורש במגילה (מגילה ט, א). אף כי בודאי אין לאומה הזאת חלק בתורה, כמו שאמרנו, ומכל מקום בקשו לכתוב להם התורה בלשון שלהם, וזה מורה שהחכמה שייך להם ביותר מן שאר האומות.

²מהר"ל, נר מצוה: וכל זה מפני שיש להם חכמה יותר משאר אומות והקירוב הזה עצמו היה גורם שרצו לאבד מהם התורה כי אין גבור מתקנא אלא בגבור שכמותו

³מהר"ל, נר מצוה: וכך היה כל ענין מלכות שלישית לבטל מישראל מעלת התורה האלוקית וכל דבר אלקי בפרט היה רוצה אומה זאת שלא יהיה ח"ו מעלה אלוקית

⁴מהר"ל, נר מצוה: ב"ר ב ה: כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל, כי אמרו מצד שישראל עשו את העגל מיד שהוציא אותם ממצרים אם כן מורה שאין להם ח"ו חלק באלוקי ישראל ... ולא אמרו כתבו על נייר כי ... ר"ל ... החטא הזה עצמי להם

⁵The Greeks were willing to accept anything which their minds could grasp. Once the Jews were to accept that the mind is supreme, then let that mind grasp a concept of G-d, if it so desires. But the G-d-idea can only go so far as human thinking will allow. This is true idolatry, worship of the self.

⁶מסכת יומא דף סט עמוד א ... והתניא: בעשרים וחמשה [בסבת] יום הר גזרים [הוא], דלא למספד. יום שבקשו כותיים את בית אלהינו מאלכסנדרוס מוקדון להחריבו ונתנו להם. באו והודיעו את שמעון הצדיק. מה עשה? לבש בגדי כהונה, ונתעטף בבגדי כהונה, ומיקירי ישראל עמו, ואבוקות של אור בידיהן, וכל הלילה הללו הולכים מצד זה והללו הולכים מצד זה עד שעלה עמוד השחר. כיון שעלה עמוד השחר אמר להם: מי הללו? אמרו לו: יהודים שמרדו בך. כיון שהגיע לאנטיפטרוס ורחה חמה, ופגעו זה בזה. כיון שראה לשמעון הצדיק, ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו. אמרו לו: מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה? אמר להם: דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי. - אמר להם: למה באתם? - אמרו: אפשר בית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב יתעורר גויים להחריבו? - אמר להם: מי הללו? - אמרו לו: כותיים הללו שעומדים לפניך. - אמר להם: הרי הם מסורים בידיכם...

⁷פחד יצחק, מאמר ד

⁸אבות פ"ה משנה א

The Greek philosophers occupied themselves with trying to understand man in nature, the outer garment of wisdom. This too is G-d's world, provided that it gets connected to the deeper layers of man's spiritual realities. The Torah can be translated into Greek. However, stop at nature, and instead of a man who serves his Maker, who can choose to commit to growing and striving, we are left with the dark forces of matter.

חושך על פני תהום זה יון¹

The very same force which allows the Greek language to hold the holiness of the Torah is that which, if unleashed as an independent force, is a great darkness, utterly opposed to all that Judaism stands for. The darkness to which the Greeks are being compared is the primordial darkness at the beginning of creation. The light that came after was not the physical light of the sun, moon and stars, as those were created only on the fourth day. Rather, as the Sages tell us, it was a spiritual light so powerful that it was hidden for the righteous of the future. During Chanuka, we see a little of that light, the level of the eight, in the light of the Menorah.

It would be a mistake to think that had we lived during the time of the Greeks, their impurity and darkness would have been obvious. Here was a culture enormously deep, incredibly sophisticated, clothed in art and drama, philosophy and beauty. We see this from the fact that the Greeks went for this source of Jewish strength, the Menorah, and, amazingly, they were able to overpower this source of Jewish Kedusha is 65, while the numerical value of **היכל** and defile the Temple. The numerical value of **היכל** was 66, showing that the Greeks could rise above the level of the Heichal and of defile it².

But there came a point which was beyond their reach. This was the level of the Cohen , and it was his oil that did not get defiled. Torah light is **קודש קדשים**³ Gadol, a level of symbolized by Menorah light⁴, but the Menorah had only 7 candles and the Greeks controlled the seven, the level of nature. The Menorah we light on Chanukah has eight candles, however. Our Menorah is *keneged* the Aron which was in the Kodesh Kedashim. This is the level of eight⁵. That oil of the eight-garmented Cohen led to an eight day miracle – above the natural order which the Greeks controlled⁶. This is also why it took Cohanim, the Hasmonaim, to defeat the Greeks⁷. Their numerical value is = 75⁸). Perhaps brain-to-brain the Greeks were **כהן** 10 more than that of the Heichal (

¹בראשית רבה פ' ב ד: חושך על פני תהום זו יון המחשיכה עיניהם של ישראל

²וסימן לדבר היכל עולה למספרו ס"ה ויון מספרו ס"ו להורות כי יש למלכות יון כח גובר על ההיכל ובזה מסמאי את ההיכל

³מהר"ל שם: כי כהן גדול יש לו קדושה על קדושה, כי כהן גדול נכנס לפני ולפנים הקדשים ... והוא מורה על מעלה עליונה נסתרת בהיכל והיא מעלת קודש קדשים

⁴מהר"ל, נר מצוה: ולכל הנס שנעשה להם היה בנרות של בית המקדש (משלי ו כג) כי נר מצוה ותורה אור וכו'

⁵כו משמע מהמהר"ל בהנר מצוה שם

⁶מהר"ל שם: ושמונה ימים שנעשה להם הנס מורה על מעלות התורה כמו שבארנו זה במקום אחר וכו'

⁷מהר"ל, שם

⁸The Maharal explains that Heichal has a hidden Yud because under the Heh is a Tzeirih which indicates a hidden Yud- making it numerically equivalent to the word Cohen.

, the soul, is comprised of **נשמה** greater, but the Jews were in touch with their soul. (, which stands for G-d's Name.) **ה**, oil, plus a **שמן** the word It was this spiritual core that the Greeks lacked. What the Greeks wanted was that when we celebrate the miracle of our victory over them, we do it in the form of Maccabi Games. That would truly show their victory over us. Let there be Judaism, they said, but let it be just another expression of the dominant Hellenism. What we can't afford, they said, is an independent nation with its own Torah, values and culture committed as it is to something higher than man. The differences have to be broken down. Translate the Torah into Greek so that it belongs to everyone. Break down the exclusivity of the Jews by ensuring that every Jewish bride is impregnated by Greek seed, that of the emperor no less. And attack the core observances of Jewish exclusivity by banning them outright. Then let the Jews live and enjoy the fruits of Hellenism like everyone else¹.

The Torah, claimed the Greeks, would be a beautiful embellishment to this pool of Greek culture, whose goal was the betterment of man, as an end in and of himself, in this world². Rid the Jews of their ridiculous pretensions as the Chosen Nation, remove remove from them their superstitious beliefs, and they are worthy Hellenists like everyone else³.

In the end, Jewish wisdom defeated Greek wisdom because the Torah of the Jews is above man and is enveloped and permeated by kedusha. The greatest expression of kedusha in space is the Beis HaMikdash, and the kli in the Beis HaMikdash that represents Torah is the Menorah⁴.

¹פחד יצחק, חנוכה מאמר ו

²שפתי חיים, מועדים ב, דף סט: המלחמה בין עם ישראל ליוון [היתה] על מהות החכמה, ומהי שלימות.

³שפתי חיים שם: ולכן גזרו היוונים רק גזירות רוחניות, כי רצו להשליט את שיטתם על עם ישראל, ולעקור את מעלותיהם ובכך לנתק את הקשר בין עם ישראל להקב"ה

⁴מהר"ל, נר מצוה: כי התורה והבית המקדש הם שתי מדריגות זו על זו כמו שאמרו (אבות פ"ה משנה כ) בכל מקום שמים אלן יחד, יהי רצון מלפניך ד' אלוקינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקינו בתורתך כמו שהוא מבואר במקום אחר, ולכך היו מתנגדים אל המצות התורה ולבית המקדש בפרט

Index of Chumash Topics

Note: This index is for all Chamishei Chumshei Torah:

Categories:

1. Bereishis – Unfolding of World History
2. Family, Women, Chinuch
3. Food, Environment
4. G-d - Providence, Bitachon, Miracles, Choice, Reward
5. Israel: Nation, Land and Beis HaMikdash
6. Israel & the Nations
7. Legal & Political
8. Life – Death; Purity and Impurity
9. Leadership & Authority
10. Monetary, Wealth & Property
11. Self
12. Others
13. Shabbos & Festivals
14. Torah & Mitzvos
15. Good & Evil

1. Bereishis – Unfolding of World History

Avraham Avinu- his growth:	P1 Lech Lecha
Cheit of Adam Harishon:	P1 Bereishis
Creation:	P1 Bereishis
Joseph & His Brothers:	P1 VeYeshev
Noach's Failed Greatness:	P1 Noach
Study of History	P5 Haazinu
The Creation of Man & Woman	P1 Bereishis

The Avos:
Yaakov & His Family:

P1 Lech Lecha
P1 VeYechi

2. Family, Women, Chinuch

Family:
Homosexuality:
Hair Covering:
Marriage:
Sarah and Rivka – Mothers and Wives:
Tznius:

P1 Chayeh Sarah
P3 Acharie Mos
P4 Naso
P4 Naso
P1 Chayeh Sarah
P3 Naso

3. Food, Environment

Engagement vs. Prishus:
Kashrus:
Sanctifying the Material
Science & Nature – as a source of belief:
Cruelty to Animals:

P4 Naso
P3 Shmini
P3 Shmini (Kashrus)
P1 Lech Lecha
P5 Ki Seitzei

4. G-d - Providence, Bitachon, Miracles, Choice, Reward

Bitachon:
Brochos & Kelalos, Reward in This World & The Next:
Happy Endings are not always so happy:
Kidush & Chillul HaSh-m:
Miracles & the Makos:
Prayer:
Providence, Punishment and Rehabilitation
Providence vs. Choice:
Science – as a source of belief:
Skepticism:
The Golden Calf:
The Last 3 Makkos:
Truth:
Understanding G-d:
Walking in His Ways:

P1 VaYishalch
P3 Bechukosai
P1 VaYigash
P4 Emor
P2 VaEreh
P5 Eikev
P3 Metzora
P4 Balak
P1 Lech Lecha
P5 Devarim
P2 Ki Sisa
P2 Bo
P1 VaYetzeh
P2 Ki Sisa
P5 Eikev

5. Israel: Nation, Land and Beis HaMikdash

Bigdei Kehuna:
Difference between Jew & non-Jew:
Eretz Yisroel:
Fire on the Mizbeach:
Individual and Community:
J People & the Holy Land:
J People: commitment to G-d and His Torah
Korbanos:

P2 Tezaveh
P4 Balak
P4 Masay
P3 Tzav
P4 Bamidbar
P5 Ki Savo
P5 Ki Savo
P3 Vayikra

Korbanos in our Day:
 Korbanos of the Sinner:
 Mishkan and Beis Hamikdash:
 G-d's Presence in One Place
 The Beis HaMikdash Today
 Shemita & Yovel:
 Study of History
 The Miracle of The Land:
 The Spies and the Land:
 The Tribes and Their Blessings:
 The Unity of the Jewish People:
 This is My Bread:
 Uniqueness of J People
 What does it mean to be Chosen:

P3 Vayikra
 P3 Tzav
 P2 Trumah
 P2 Trumah
 P2 Trumah
 P3 Behar
 P5 Haazinu
 P5 Eikev
 P4 Shelach
 P5 Vezos HaBracha
 P2 Pikudei
 P3 Vayikra
 P5 Ki Savo
 P5 Ki Savo

6. Israel & the Nations

Conquering other lands:
 Difference between Jew & non-Jew:
 Galus:
 Galus Yavan
 Geirus:
 Inter-marriage:
 Rome & Jerusalem:
 Yaakov & the Sar Shel Eisav
 Seven Noachide Mitzvos:
 The Chosen People:
 Eternal Bris with the Chosen People
 War:

P5 Devarim
 P4 Balak
 P1 VaYigash
 P1 Chanuka
 P5 Eikev
 P4 Pinchas
 P1 Toldos
 P1 VaYishlach
 P1 Noach
 P5 Ki Savo
 P5 Netzavim
 P5 Ki Tetzei

7. Legal & Political

Democracy:
 Eved Ivri:
 Judging Fairly:
 Torah Civil Law – The Limits of Man's Genius:
 Using a Beis Din
 Requirement to Listen to Chachamim

P4 Korach
 P2 Mishpatim
 P5 Devarim
 P2 Mishpatim
 P2 Mishpatim
 P5 Shoftim

8. Life – Death; Purity and Impurity

Leprosy:
 Parah Adumah:
 The Cheit of Adam HaRishon:
 The Golden Calf:
 Tumah & Tahara:

P3 Tazria
 P4 Chukas
 P1 Bereishis
 P2 Ki Sisa
 P4 Metzora

9. Leadership & Authority

Chachamim:	P5 Shoftim
Cohanim & Leviim:	P4 Korach
Communal Responsibility:	P1 Noach
Noach's Failed Greatness:	P1 Noach
Prophecy:	P5 Shoftim
Pursuing One's Dreams:	P1 MiKetZ
The Avos:	P1 Lech Lecha
The Making of Moshe:	P2 Shemos
The Sins and Death of Moshe:	P5 Haazinu/ Vezos Habracha
Yehoshua, the Mysterious Leader:	P5 Vayeshev
Kings	P5 Shoftim

10. Monetary & Property

Charity and Giving:	P5 ReEh
Joy & the Challenge of Wealth	P5 Ki Savo
Damages	P2 Mishpatim
Sanctifying the Material	P3 Shmini (Kashrus)

11. Self

Creativity balanced with Discipline (The Mishkan):	P2 Vayakhel
Fulfilling One's Potential:	
HaKaros HaTov:	P5 Ki Savo
Midos: The Midos and Nisyonos of the Avos:	P1 VaYishlach
Nisayon:	P1 Veyerah
Nisayon – On One's Own: Yaakov & the Sar Shel Eisav	P1 VaYishlach
Purity and Impurity:	P3 Metzora
Pursuing One's Dreams:	P1 MiKetZ
Spiritual Creativity:	P4 Matos
The Akeidah – Man's Potential and its actualization:	P1 VaYerah
The limits of Man's Genius:	P2 Mishpatim
Tznius:	P3 Acharei Mos
Women's Hair Covering:	P4 Naso
Arrogance, Humility & Fear	P5 Eikev
Jacob – Sanctifying the World:	P1 VaYetze
Sanctifying the World:	P3 Shmini

12. Others

Charity and Giving:	P5 ReEh
Eved Ivri:	P2 Mishpatim
Giving:	P1 Vyereh

Hate:	P3 Kedoshim
Hakaras HaTov	P5 Ki Savo
Healing and Saving Lives, Physically & Spiritually:	P2 Mishpatim
Lifnei Iver:	P3 Kedoshim
Love your Neighbor:	P3 Kedoshim
Machlokes:	P4 Korach
Shalom and Machlokes:	P4 Pinchus
Speech:	P4 Matos
Speech – Loshon Hora:	P3 Tazria
Tochacha:	P3 Kedoshim
Tochacha:	P1 VaYigash
To Walk in His Ways:	P5 Eikev

13. Shabbos & Festivals

Parshas Zachor:	P2 Tetzave
Pesach, Krias Yam Suf:	P2 BeShalahc
Pesach, Yeziar Mitzraim:	P2 BeShalach
Rosh Chodesh:	P2 Bo
Rosh Hashana – Day of Judgement	P5 Rosh Hashana
Rosh Hashana – Teshuva MeAhava	P5 Rosh Hashana
Shabbos:	P1 Bereishis
Shabbos HaGadol – Korban Pesach:	P3 Tzav
Tisha B'Av	P5 after Devarim
Yom Kippur Avodah:	P4 Acharei Mos
Yom Kippur - The Seir HaMistaleach:	P4 Acharie Moshe
Teshuva & Yom Kippur	Yom Kippur (after Haazinu)

14. Torah & Mitzvos

The Purpose of the Mitzvos	P5 Ki Seitzei
Bikurim - Hakaras Hatov	P5 Ki Savo
Chukim:	P4 Chukas
Cruelty to Animals	P5 Ki Seitzei
Krias Yam Suf:	P2 BeShalach
Ma'amad Har Sinai:	P2 Shemos
Moshe Rabbeinu's Prophecy:	P4 Behaaloscha
Nadav & Avihu – Holy & Unholy Logic	P3 Shmini
Preservation of the Torah: Hakhel and Writing a Sefer Torah:	P5 Reeh
Requirement to Listen to Chachamim:	P5 Shoftim
Ten Commandments:	P2 Shemos
Teshuva	P5 – Netzavim
Teshuva & Yom Kippur	P5 – Yom Kippur
Teshuva MiAhava & Rosh Hashana	P5 – Rosh Hashana
The Limits of Man's Genius	P2 Mishpatim
The Nation Witnessed the Revelation Themselves:	P2 Shemos

The Torah –True Forever:
Torah Study:
Torah Study: Yisachar-Zevulun
Tzitzis
Yezias Mitzraim:

P5 VeEschanan
P5 VeEschanan
P5 Vezos Habracha
P4 Korach
P2 BeShalach

16. Good & Evil

The Corruptor
Yaakov & the Sar Shel Eisav

P5 Reeh
P1 VaYishlach

BIBLIOGRAPHY

Most Frequently Used Sources:

אור גדליהו
אור החיים
בכור שור
גור אריה (מהר"ל)
הגות בפרשיות התורה
כתב וקבלה
העמק דבר (הרב נפתלי צבי יהודה ברלין)
ספר החינוך
כלי יקר
משך חכמה
מדרש רבה
נתיבות שלום
ספורנו
רמב"ן
ר' בחיי
ר' שמשון שפאל הירש
שפת אמת
שם משמאל
תלמוד בבלי

Other, frequently used sources:

אונקלוס
אברבנאל
אבן עזרא
בית הלוי
בעל הטורים
דעת זקנים
זהר, תקוני זהר, זהר החדש
חזקוני
חתם סופר
מדרש תנחומא
מהר"ל: חידושי אגדות
גבורות ד'
תפארת ישראל
נתיבות
דרך חיים על אבות
מי שלוח
מלבי"ם
רב צדוק הכהן: מחשבות חרוץ
צדקת הצדיק
פרי צדיק
שיחות מוסר
תלמוד ירושלמי

Less frequently used sources:

אבות דרבי נתן
דובר צדק (רב צדוק הכהן)
ילקוט שמעוני
מאור ושמש
מדרש שוחר טוב
מהרש"א על ש"ס
מכתב מאלהו
נפש החיים
ספר היצירה
ספר העיקרים (ר' יוסף אלבו)
ספר התודעה (רב אליהו כי טוב)
פחד יצחק (ר' יצחק הוטנר)
פרקי אבות
קול אליהו (הגר"א)
רוח חיים
רמח"ל: דרך ד'
דעת תבונות
מסילת ישרים
רשב"ם על התורה
שפתי חכמים
תקנת השבים (רב צדוק הכהן)
תרגום יונתן בן עוזיאל

The Stone Chumash

Occasionally used Meforshim:

אדרת אליהו
אלשיך
הרב משה שפירא שליט"א
חכמה ומוסר (ר' שמחה זיסל מקלם)
חתם סופר
לב אליהו
מדרש שוכר טוב
מנחת יהודה (רב יהודה פתיה)
ספר הפרשיות (רב אליהו כי טוב)
עלי שור
רמב"ן, דרשת תורת ד' תמימה
תנא דבי אליהו
תפארת יהונתן, הרב יהונתן אייבשיץ

Also Quoted:

אבן שלימה להגר"א
גשר החיים
דרש משה (רב משה פיינשטיין)
מדרגת האדם (רב יוסף יוזל הורוביץ)
מדרש לק"ט
נתיבות המוסר
ספר לקט הקמח החדש
עולות הראייה של הרי"א קוק
פני יהושע
פסיקתא רבתי

פרקי דרבי אליעזר
קהלות יעקוב
קובץ שעורים
רב דוד צבי הופמן
ר' חיים פרידלנדר, שפתי חיים, פרקי אמונה ובחירה ח"ב
רלב"ג
רמב"ן: שער הגמול
רמח"ל: מאמר הגאולה
שי"ך על השו"ע
תרגום יונתן בן עוזיאל

Rav Yaakov Kaminetzky
Rav Moshe Feinstein
Holocaust & Halacha
Rav Aryeh Kaplan, Waters of Eden
Rabbi Freundel, Journal of Halacha and Contemporary Society
The Secret of Sabbath, From The Sabbath: A Guide To Its Understanding and Observance by Dayan Dr. I. Grunfeld